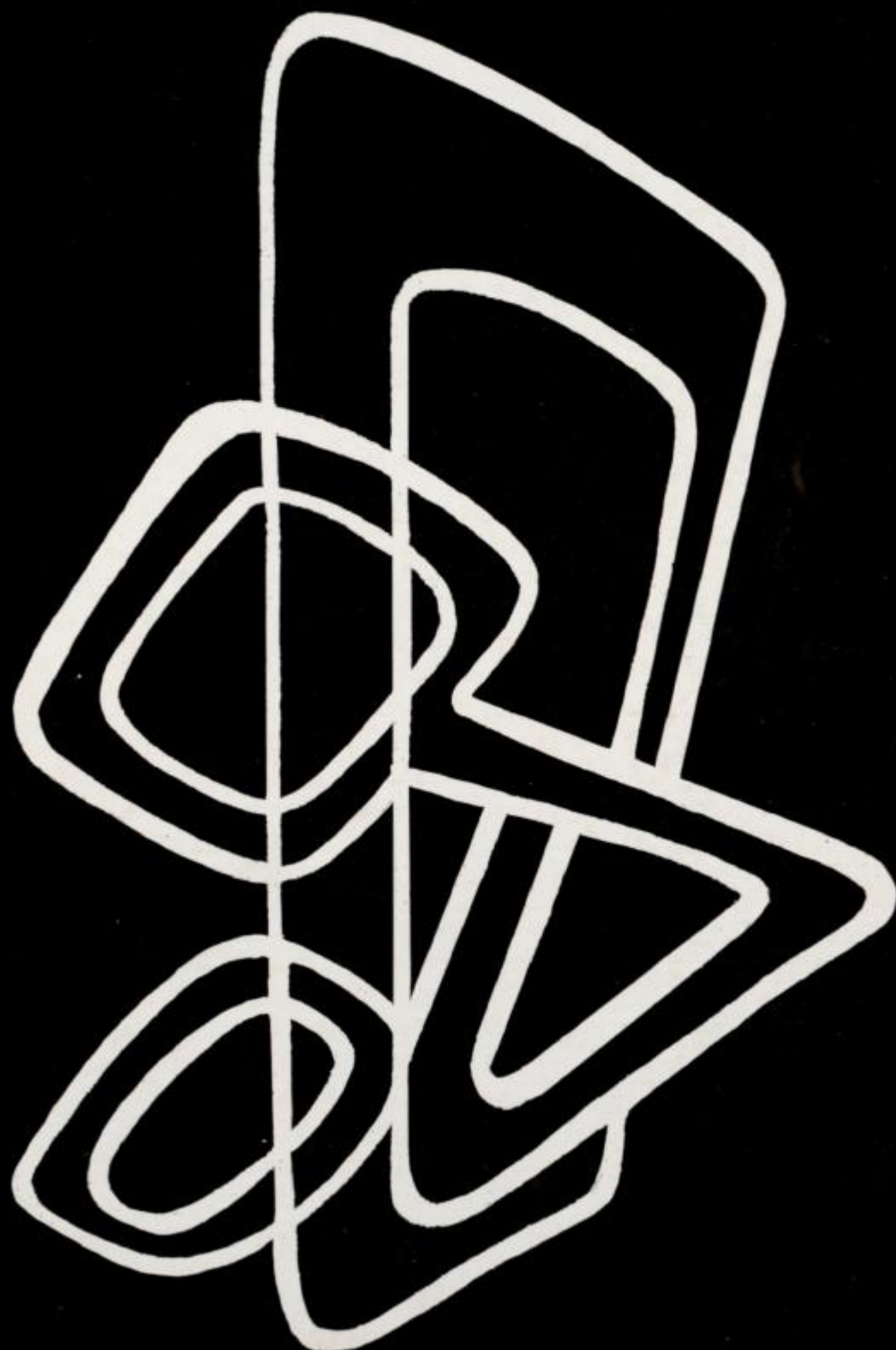

MAG

MAGAZIN

Problemi št. 103—104, september-oktober 1971, letnik X

Glavni urednik: Rudi Šeligo, odgovorni urednik: Niko Grafenauer, tajnik uredništva: Matjaž Kocbek, lektor: Peter Kuhar

Uredniški odbor je sestavljen iz teh ljudi: Iztok Geister, Niko Grafenauer, Taras Kermauner, Matjaž Kocbek, Tomaž Kralj, Andrej Inkret, Jernej Novak, Marko Pogačnik, Marjan Pungartnik, Dimitrij Rupel, Ivo Svetina, Marko Slodnjak, Tomaž Salamun, Udi Šeligo, Marko Svabič, Aleksander Zorn, Primož Žagar.

Uredništvo in uprava: 61000 Ljubljana, Gregorčičeva 4 / Soteska 10, tel. 20 487. Tajnik uredništva posluje vsak delovni dan od 9. do 13. ure, uprava pa vsak delovni četrtek od 14.30 do 16.30 ure. Naročila in ostalo prijazno pošto pošiljajte na upravo Problemov, 61000 Ljubljana, Gregorčičeva 4 / Soteska 10; tekoči način je 501-8-475/1 z oznako: za Probleme. Celoletna naročnina 50 din, cena posamezne številke 5 din, cena dvojne številke 8 din. Naročene rokopise uredništvo vrača na željo. Izdajata predsedstvo ZM in UO ZSJ. Tiska nas tiskarna PTT v Ljubljani.

ROB

- 1 Moja hči ima sanje
- 4 Pismo No 15/103-104
- 13 Gasilci med nami
- 17 Pikapolonice
- 18 Polemični spis za našega J. Vidmarja
- 23 Horoskop »+ 1«
- 24 Novi pašniki Kraljevih opitih možgancev
- 53 Pismo No 16/103-104
- 54 Ob nagcih
- 59 Še en nizki udarec našemu J. Vidmarju
- 61 Žret, pit in f...t
- 64 Pismo No 17/103-104
- 65 Na kupe pesmic mlade pesnice Jelke Markove
- 69 Pismo No 18/103-104
- 70 Sveže novice iz Pule
- 72 Smrt moškim
- 78 Poet ne ve svoj dolg
- 79 Gniflika

- 1 Taras Kermauner: Zakonita rast in še bolj zakonito odmiranje poraščenih rok
- 5 Dimitrij Rupel: Koliko proti petindvajset?
- 7 Milenko Vakanjac: Revolucionarnost?
- 10 Drago Demšar: Kršiti zakone — da ali ne
- 11 Drago Demšar: Pomilostitev
- 14 Marijan Kramberger: »Državljan te dežele«
- 19 Samoupravljanje v Gröningenu
- 20 Aleksander Zorn: Veselje do nestrpnosti
- 21 Aleksander Zorn: Nestrpnost
- 21 Jernej Vilfan: Izraelska jesen
- 27 Marko Svabič: Vprašanje o suverenosti neke balkanske države
- 29 DOKUMENTI — zasedba filozofske fakultete, maj—junij 1971
- 39 KAZALO — Problemi, letnik 1971
- 53 Ivo Svetina: Sladki oči
- 55 Matjaž Kocbek: Peca
- 61 Milan Jesih: Klimakterij
- 66 Marjan Pungartnik: Mrmrnanje
- 68 Boris Višnovec: esta (Dva odlomka)
- 72 Milan Osrajnik: Ogledala
- 73 Tomaž Kralj: Pupilija Ferkeverk in Zaspanček Razkodranček

ZAKONITA RAST IN ŠE BOLJ ZAKONITO ODMIRANJE PORAŠČENIH ROK taras kermagner

V začetku septembra mi je zavrela kri; a kako mi ne bi! Kontraakcija zoper akcijo petindvajset poslancev je kazala toliko ne le brutalnega in neumnega, temveč, recimo bobu bob (saj nisem politik in si to lahko dovolim), stalinističnega ali neostalinističnega »duha«, da sem si rekel: že nekaj let hvališ globalno politiko te države, njeno laicizacijo, demokratizacijo, pluralizacijo, diferenciacijo, kar vse je razumljivo, saj ti laična država dovoli živeti in delati, se ne umešuje v tvoje posle — ne glede na to, da ji je mogoče marsikaj, tudi bistvenega, očitati. Če si bil tako odkrit prej, moraš biti tudi zdaj, ko se je porodila možnost ali ko se je pokazal znak, da se ta globalna politika spreminja, oziroma točneje: z enako strastjo in prizadetostjo moraš reagirati zoper pojav, ki, po tvojem mnenju, meče na globalno politiko, kakor si jo ti predstavljaš, kaj neugodno luč. Ves avgust se je zdelo mogoče, da bi se nadaljnja laicizacija države ustavila, da jo je bilo nekaterim preveč, da so zmagale v njeni politični eliti sile, ki hočejo zavrteti kolo zgodovine nazaj, ali še natančneje, da je v notranjosti nekaterih posameznikov zmagala orientacija, ki so ji sledili nekoč, v prvih povojnih letih, a so jo zadnjega pol desetletja opustili. O vsebini te orientacije ni da bi govorili; vsakomur je dovolj znana; gre za regresivno preorientacijo subjektivnih sil iz usmerjevalnih v oblastniške, za zaporo demokratizacije, za vodenje iz enega samega centra, za surovo obračunavanje z vsemi različnomislečimi, za primat politizacije nad ekonomizacijo in to še za primat centralistične politizacije itn. Konkretne posledice so se začele pojavljati nemudoma. V uredništvu nekega časopisa, s katerim sem se začel pogovarjati o nekem večjem sodelovanju, so me že opozorili na morebitni ton in vsebino mojega pisanja, kajti zadnji dogodki kažejo, so rekli, da je treba biti previden, spet so se pojavila telefoniranja odzgoraj navzdol ipd., z eno besedo, znašel sem se — z ostalimi Slovenci vred — v nevarnosti, da se spet ponovi nekdanji domači »stalinizem«, to pa je, ponavljam, tako za moje delo in življenje, kot za delo in življenje — po mojem mnenju večine — slovenskega naroda povsem nesprejemljiva zadeva. Zoper takšno orientacijo sem se boril v petdesetih in šestdesetih letih, zoper njo sem se čutil in se čutim dolžen boriti tudi zdaj.

Zato sem napisal članek ali nekoliko ironično koserijo, s katero sem se skušal temu, kar me ogroža globoko v moji eksistenci, ideji in proizvodnji, postaviti po robu. Ta članek — z grenkim naslovom **Rasti rasti poraščena roka** — sem dal redakciji **Problemov** v objavo.

Članek je že romal v tiskarno, ko so nekateri dogodki moje temne slutnje še krepili; vrhunec je politika poraščene pesti dosegla gotovo v kaj malo zabrisanih izvajanjih Romana Albrehta, te osebe slovenskega politikovanja; že prej izrečenim besedam o politični diverziji, ki so jih ogroženo iztiskali pristaši in tvorci nekdanje politike, so se zdaj pridružile še tiste, ki redno pomenijo »ideološki« uvod v fizični obračun: oglasilo se je govorjenje, ne le namigovanje, temveč že kazanje s prstom na razrednega sovražnika (to »ideološko« predstražo in izvidniški klic dobro poznamo: nastopala je ob ukinitvi **Perspektiv** pa **Revije 57** pa vseh drugih ukinitvah in likvidacijah v povojni slovenski kulturi). Prijemal me je obup in še bolj trdno sem bil prepričan, da se je treba legitimirati zoper takšno politiko in njene nosilce, saj če zmaga, kulturi, takšni pač, kakršno imam za sprejemljivo jaz, ni več obstoja. Obup je bil torej že kar se da kompleten, ko je naenkrat zasijalo prijazno sončce. Že prej sta se odlično in zelo jasno postavili zoper kakršen koli neo ali arhistalinizem univerzitetna partijska konferenca, pa Zveza mladine Slovenije pa vrsta dobrih politikov na sejah SZDL, nato pa še slovenski sindikati, ki so bili izjemno ostri, načelni in nepopustljivi. Nekaj bistvenega, kar ni prišlo v javnost in o čemer lahko nepoučeni samo sklepamo, se je moralo zgoditi znotraj same politične elite, kapitoiske gosi in njihovi soborci, ki so celotno afero zakuhali in prilivali v vreli lonec še več razburjenih kemikalij, so se naenkrat, na seji izvršnega odbora — ali kaj že je tista reč — SZDL potegnili nazaj, začeli nepričakovano govoriti v drugačnem, normalnem jeziku, v takšnem, na kakršnega smo bili navajeni zadnjega pol desetletja, afera se je nenadoma poglela, vseh tistih reperkusij in represalij, ki bi morale slediti, če bi »diverzija« uspela, ni bilo. Domovina je bila rešena — in to tako hitro, da se ubogi kulturniki s svojimi dobrimi nameni nismo mogli niti malo zraven vtakniti. Sodim, da so sile slovenske politične elite (kajti med njo samo se je opisana bitka odigrala, »ljudstvo« ni imelo prilike kaj prida povedati, razen kolikor ni kakšna za to zadolžena organizacija sporočila eliti, da je ljudsko mnenje kontraakciji izrazito nenaklonjeno; a kaj, tudi v tem smo izkušeni, stalinizem ni na ljudsko mnenje nikoli nič dal) danes že precej drugače razporejene in usmerjene, kot so bile še recimo pred sedmimi leti — v primeru **Perspektiv** —, da so že same na licu mesta v politični konfrontaciji zmožne odvrniti napade stalinizma (ki so do neke mere razumljivi, saj gre za ciklično obnavljanje metod naše politične pubertete) in da jim ni treba, kot se je dogajalo zadnjih dvajset let, najprej stalinizmu popustiti, potem pa čakati, da stalinizem sam spozna svojo brezperspektivnost in napravi tiste korake, ki so jih nekoliko prej predlagale naprednejše, a medtem seveda pacificirane sile (to pa, seveda, dokazuje tudi to, da je bil ta naš »stalinizem« zadnjih dveh desetletij že nekoliko mehkejši in le delni stalinizem, saj se, če bi bil

MOJA HČI IMA SANJE

Moja hči ima dvojno življenje. Eno je sestavljeno, drugo je iz sanj. In ko je najbolj vroč avgustovski dan leta 1971, ko je pasja siesta, sanje dobijo besede:

Kaj ti povem, prišla je velika tuja vojska. Prišla je skoraž nenačakovano z jutranjo rosico in s prvo budnico malih mestnih ptičev. Prišla je čez most na reki in je veter frajersko pihal, da se je držala za čelado, da ne bi doli padla v razpenjene valove. Ko je veter ugasnil in se ljudje še zmeraj niso zbudili in je bilo še zmeraj jutro, kot da je že pozen večer, je z velike lipe prifrčalo 3-krat 7 vrabcev in še 4 povrhu, da so potem sedli na vojskino čelado in so blazno frajersko čivkali. Kaj ti povem, imeli so svoje besede, samo bolj glasne so bile. Dokler je bil most z vetrom in reko spodaj, je bila vojska mirna, še za čelado se ni nič kaj prije-la. Ko pa je bil most zadaj, je huda vojska znorela. Najprej se je eno sekundo tresla, da je vse tisto črno železje ropotalo po nji in je orožje cvlilo v tečajih kot v kakšni delavnici. Potem se je vrgla ob tla in začela nabijati s težkimi mašincami navzgor, da je vse grmelo in je bilo vse nebo ena sama krogla ža-

reča in takšna. Vrabci so še zmeraj imeli svoje besede in so kar vzneseno frfotali okrog strahovito ogromnih in naglih krogel. To je trajalo in trajalo. Potem se je vojska izstreljala ali kaj. Kaj ti povem, popustila je težko in črno orožje na zemlji ležati, da se je le-to žalostno in nič železno ukrivilo navzdol in samo še malo pokajševalo. Potem je vsa nepregledna vojska v odtočnih jarkih na robu cestišča nabrala 7 kratkih bilk in je pričela tepsti vrabce kar po perju, po perutih in drugih letečih organih. Zraven je kričala: To pa ne, o, tako pa že ne. Tako se nismo zmenili. Če že ste, bi morali koj doli pasti kot hruške doli padajo. Vrabci so strašno cvillili od bolečin in so trpeli, da se je trpljenje bolj razlegalo kot grmenje orožja malo poprej, ki pa je zdaj na črni zemlji samo še jamralo. Tako je trajalo in trajalo, da so ubogi ptiči zmeraj bolj trpeli in je bila vojska v železni opremi tudi že vsa zmučena in sragasta. Kaj ti povem, potem se je zgodil čudež. Kot da bi prišlo kakšno ostro znamenje ali kakšen nevidni ukaz tam od zgoraj ali kje od strani, se je vse to trpljenje presekalo in se je začela vojska blazno frajersko objemati z natepenimi

pravi, ne bi mogel kaj pridati razvijati; s tem hočem reči, da tudi pridevek »stalinizem«, ki ga dajem današnjim »nazadnjaškim« silam, ni docela ustrezen in gre bolj za tendence v to smer kot za monolitno in avtentično politično smer).

Afera je torej padla v vodo in potonila. Bojeviti in prizadeti ton nekega, ki se pripravlja na stanje, ki se mu reče »biti eksekutiran«, je postal odvečen in bi bil lahko smešen, saj bi se utegnil tolmačiti kot napad post factum in na odprta vrata. Zato sem nameraval svojo nežno kozerijo vzeti nazaj, jo vreči v koš in njeno stališče spraviti za prihodnje, morda manj ugodne čase. Vendar tega nisem storil, ker sem si mislil, da morda takšna nedolžna jezica nič ne škoduje družbenim procesom (vsaj v kulturi), njenega avtorja pa postavlja tja, kjer bi rad bil. Morda tem procesom celo nekoliko koristi, saj pripoveduje v bistvu eno samo stvar: kulturi v stalinizmu ni dobro biti, in tisti kulturni delavci, ki jim je do dela, ne pa do Ideje, ne želijo vrnitve v sveto dobo. Amen.

Prvotni zapis pa je z majhnimi krajšavami takšenle:

Ponavadi so poletni meseci čas zatišja in počitka; afera ob akciji 25 poslancev pa s komaj pozabljeno cestno afero vred kaže, da ni tako. Našo politiko razvema-jo tudi julija in avgusta hude strasti, takšne, da se bojo prav gotovo nadaljevale v zlato jesen in izrazito pomanjkanje zrele, odločne, enotne in uspešne subjektivne akcije v reševanju ekonomske krize — bistvene krize naše družbe — nadomestile na manj ustreznem, bolj tradicionalnem področju: na področju čiste politike (na tistem, na katerega se tradicionalni politiki, navajeni imeti politične, ne pa ekonomske probleme družbe za bistvene, bolj spoznajo). Nastaja vtis, kot da določene politične sile vedo: nekaj je treba storiti, treba je agirati, popravljati, spreminjati, vendar niso zmožne ukrepati tam, kjer zares gori, pa zato same zažigajo majhne ogenjčke ter jih z velikim krikom in hrupom gasijo. Uspešno?

Ko človek, ki ni politik, ki pa rad misli in po čitka, se kritično spremljanje politike po eni strani v prijetno zabavo, po drugi v koristen poduk, sem in tja pa se v to politiko, kot ljubitelj, celo vmeša, saj mu le-ona kroji osebno usodo in ga večkrat grozi zadaviti, ko torej ta človek v prijazen poletni, morski in planinski oddaljenosti prebira hude besede in še hujše obdolžitve, ko tako rekoč s prstom sledi napadalni taktiki nekega armadnega političnega zbora, opazuje bliskovite sunke, obleganja, zavzetja in spremiljačo jih ideološko fanfaronado, sočuti z ogroženostjo napadene politične manjšine, uboge inkriminirane trojke, in se skorajda že razjezi, saj je vendar skrit humanist in se mu takšna surova gonja zoper nič hudega sluteče, gotovo dobronamerne in maloštevilne upre, se mu bridka jeza prav kmalu razkadi, saj ne more ne videti, kako se vesoljna Slovenija bolj ali manj pritajeno hahlja, se solidarizira s preganjanimi in kar se da nedolžno spoznava v akciji zoper nesrečne poslance to, kar ta akcija je: nasilje; pa povrh vsega še nepotrebno. Še sam se nasmej in skorajda že odloži zanimivo čtivo, vesel, da so ga tudi v mescih, ko je kulturna dejavnost na dopustu, zastopni in blago razveseljevali, ko ga potegne njegov domači notranji vrh za ušesa in mu šepne: zabava že, vse lepo, prav ravnaš, ko se ji ne odpoveš, vendar

pa je za stvarjo še nekaj; morda boš našel še več užitka v premišljevanju, morda pa afera le ni samo zabavna opereta nekaterih dezorientiranih politikov, temveč skriva v sebi še kakšno želo ali perspektivo ali nevarnost ali navočenje. Saj se od samega lenega zdravja že prav nemarno dolgočasiš, krave, ki jih občuduješ na pašniku pred tvojim bivališčem, so že absolutni plakati absolutne Nature in še malo, pa boš povzet v mlečno-goveji Elizij ne-duha, ne-akcije, zunaj-družbenosti, čiste sladkosti samega v sebi zadostnega čustva. Torej, hej, nazaj v družbo, v — miselno — akcijo, v tisti svet, ki se zdi sicer v topli jeseni, ko ga začenaš, spočit in požrešen, živeti, ves lep in užitka poln, na pomlad, po toliko mescih brskanja po vseh teh neskončno ponavljajočih se, a neutrudnih družbenih zadevah, aferah, zanimivostih in brutalitetah pa ti gre od njegove zagovodnosti na bruhanje. A kaj; zdaj smo jesen, začetek novega šolskega leta in tudi politika je še ovita v rahlo, nedoločno, obetavno jutranjo meglo ter se nam, kot spogledljiva vila, ponuja, naj raztrgamo njeno tenčično oblačilce.

Torej: zadnje, kar bi lahko pričakoval, je, da bo padlo po Matičiču. Po Rusu ali Remcu, no ja, zadaj so študentske homatije. Ampak po Matičiču, tem brumnem Slovincu, predstavniku vseh brumnih Slovincov. Še dobro se spominjam, kako vehementno je napadel **Probleme**, tisto številko, ki je bila avantgardna, in sploh ta časopis. Moderna kultura, to je bilo opaziti, se mu je videla nečloveška, grda, lažna, fuj in fej, njegovo glasilo je bil **Ljubljanski dnevnik**, tam je dajal intervjue, tam so ga cenile široke ljudske množice. Ljudske? Da, seveda, le da ta nekdanji kidričevski pojem — mase — danes ne pomeni več, kar je pred dvajset in trideset leti: prav za prav gre zdaj le za napihnjene, debeleči se srednji razred, za vse tiste, ki so na eni strani siti ideologije, eshatologizmov in drugih političnih mor, po drugi strani še verujejo, a le v standard, na tretji kljub vsemu radi in veliko delajo, na četrti bi radi imeli več kot drugi in so torej v zarodku nekakšni mali kapitalističi, ki jih omejuje samo »zastrela« politična zakonodaja, a nanjo ves čas pritiskajo, poskušajoč, da bi jo predrli in si napravili prostor za svojo divjo ekspanzijo, po peti so, kot bi temu rekli tradicionalni humanistični kulturniki, brez »duha«, brez višjih ciljev in ambicij, so-sedu gledajo v lonec, kupujejo v Gračcu in Benetkah, zidajo vile, se obdajajo z ograjamo, ne bero knjig, temveč samo ilustrirane revije, ali pa še teh ne, pobesneli v delu za zaslužek, a so, po šesti strani te naše šesterokotne pomenske strukture, prav za prav strahoviti filistri, polagoma se rekatolizirajo ali socialdemokratizirajo, všeč jim je ta nova slovenska katoliška cerkev, ker ni več bojevita in je prav za prav nenasilna zastopnica tradicionalnih vrednot, od človeka ne zahteva več, da bi ves dan molil in se ukvarjal z bogom ter drugimi problematičnimi spiritualnostmi, pač pa ga varuje tam, kjer se ta današnji malomeščan vendarle čuti nekoliko insuficienten ali ogrožen ali negotov (ščiti mu »dušo«), mu pomeni zakladnico vseh vrednosti, ki jih je človeštvo v svojem dozdajšnjem napornem pohodu postorilo; prav za prav se ta katolik ne loči mnogo od svojega ateističnega tovariša-malomeščana-srednjieslojca, ki je morda nekoliko bolj divji, neobrzdani, ekspanzi-

ven in se ne ukvarja z nobenimi pozitivnimi vrednotami, je pa, ko naleti na kakršen koli proizvod moderne — avantgardne — kulture, enako ali pa zaradi svoje neobrazdanosti še bolj razburjen, še huje proti mladostnim razkrajavcem, se še bolj poteguje za ohranitev dobrega okusa, tradicije, človečnosti, resnice, seveda vsega tega na terenu, ki ni v nikakršni neposredni zvezi z njegovo trgovsko-delovno ekspanzijo, tu zahteva, to je razumljivo, popolnoma svobodne roke in neomejeno bojišče, brez kakršnih koli ovir v obliki tradicionalnih prepovedi. Z eno besedo, ta srednjoselec je najbrž odlični delavec, a čudovit hinavec in pravi odurni mastodont.

Vseh teh grdih reči nikakor ne nameravam priti na Matičičevo suknjo; bog-nedaj. A ko sem opazoval njegov napad na **Probleme** in na slovensko avantgardo, sem ga, njegova izhodišča in cilje, vendar hočem nočem pritaknil v zvezo s sramotnim srednjeseleštvom. Pa mu te zveze nisem dolgo zameril. Saj sem zaslutil, roko na srce, da je morda tudi v meni kaj tega srednjeseleštva. In da se tej pošasti ne morem in ne znam izmakniti. Na prsih jo redim. Ali nisem ploskal vrlemu Matičiču, ko sem dan na dan bral njegove interpelacije, predloge, boje v parlamentu in zunaj njega? Kar je predlagal, je bilo pametno: zelo hitro je prihajal v prvi plan in se izkazal za enega tistih naših redkih poslancev, ki so, za razliko od inertne večine, branili interes slovenstva, dela, razuma, dobre organizacije, sploh vsega, kar se zdi evropsko in kamor nam sila interes. Dober poslanec — ognjevit, delaven, pameten, uspešen poslanec. In Matičič je to bil. Ploskal mu nisem samo jaz, za njim je stala vsa tista Slovenija, ki hoče urejeno državo, a urejeno na osnovi dela, rezultatov tega dela in seveda prednosti, ki jih preteklo delo, delovne navade, umski in drugi kapital prinašajo že skoraj razvitemu Evropejcu, se pravi Slovencu, ki je ravnokar opravil veliko maturo in prosi za vstop med narode-bruce.

Zdaj pa strela z jasnega in lop po tem novodobnem narodnem junaku. Morda nisem bil dovolj pazljiv in bi, če bi se bolj posvečal politični problematiki, moral opaziti, kako grmi, malo prej še oddaljeno in pritajeno, ravnokar pa že vse bliže, in odkriti, da je Matičič za nekatere predstavnik tistega, čemur rečemo z grdo besedo tehnokratizem, torej nekdo, ki se je preveč in prehitro oddaljil od naše polpretekle tradicije, od naše originalne politične folklore?

Prav, strinjam se, dol s tehnokratizmom, dol s srednjeseleško družbo bebcev, malih trgovčičev, hinavcev, rev, usranetov, fahidiotov, vrčičkarjev, gospodinj, zakristijcev, socialdemokratov, vse te turistične zalege, teh zmenetov, ki Kulturo zamenjujejo s hortikulturo, Vizijo z drobižem, vidijo življenjsko slast v klobasi, cvičku in slakoperstvu, zares sramota, da se nam je moglo kaj takega pripetiti, petindvajset let po revoluciji, po Zagonu, Zanosu, Moči, Veri, Strasti, Perspektivi, Tveganju, Odprtosti, Življenju. Prav je, da lopnemo po vseh, ki Življenje zmanjšujejo v životarjenje, Perspektivo skrajšujejo v taktično manipulacijo od korena do konca nosu. V redu. Smo (eh, kakšna naivna, na željah utemeljena sinteza smo, sinteza interesov in načel) za to, da produkcija racionalizira, za vse to in še za vse, kar je v industrijskem svetu dobrega, sprejemljivega. Racionalnost je treba ločiti od negativnega

spremljevalnega pojava: špispurgarije sodobnega tipa, razvoj tehnike od tehnokratizma (vere v Odrješilnost Tehnike in Standarda), krepitev dela od egoizma, bogastvo od samozadovoljstva in omejenosti. Treba je. Treba. In še je treba. Moramo. Naj bo. Priporočamo. Ne — to je premalo: moramo uresničiti. Uveljaviti. Z akcijo. Najprej čakamo. Potem se obotavljamo. In zbiramo sile. Naredimo načrt. Naposled pa udarimo. A ta dolgo pričakovani udar pravih sil zoper deviacijo je, ojoj in ježešmarija, kontraakcija zoper petindvajset poslancev.

Gledavec te znamenite kontraakcije, bravec našega dnevnega časopisa je nekoliko zmeden. Recimo, da sem ta bravec jaz, ki sem Matičiču aplavdiral, ko je bil nastopil v vlogi svetega Jurija in se bil boril za racionalno ureditev družbe, sem ga pa mrzil, ko je s svojim samozadovoljnim obrazom »sral klamfe« po moderni kulturi. Namesto da bi doživel napad na negativne plati tega našega poslanskega Janusa, me soočijo z nečim čisto drugim. Znanim. Preveč znanim. Zalostno preznanim.

Kot sem v pojavu Matičič videl nekaj več od domžalskega magistra, sodim tudi, da mi je dopuščeno, v simbolu poglobitih kontraakterjev gledati neko našo prakso, izhajajočo že iz skoraj davnih časov, a neuničljivo, ponavljajočo se, zagrizeno, sicer nesrečno (ker je na dolg rok zmerom neuspešna), a hkrati, posebno za tiste, ki jih fizično zadeva, prav neprijetno, za naš razvoj k poljanam samoupravnega socializma pa, oprostite kruti besedi, škodljivo. Kajti naj se še tako trudim, da bi v boju zoper matičičizem razpoznal kaj takšnega, kar bi me navduševalo (boj zoper srednjeseleštvo itn.), nič takšnega ne izbrskam iz mnogih besed zdijeskega sporočila in drugih kongenialnih reakcij, narobe, zadeva je navidez popolnoma formalistična, jaha se na nekakšnih procedurah, potem se odkrijejo še nove Matičičeve napake, ki pa se jih ne pojasni, tako da jim je treba verjeti, če si dober državljani, govori se, kot da bi bil glavni odbor SZDL že cela SZDL in še huje, celotno slovensko ljudstvo, pa vemo, da ni (vprašajte ga), in se tako regredira v znane stalinistične obrazce, ko je bil nek forum že ljudstvo, a konkretni ljudje, ki se s tem forumom niso strinjali, čeprav so bili v veliki večini, le deviacijske sile, nasprotni socializmu in pomembne le za to, da se jih uniči. Pa smo spet pri Ideji, ki je pred konkretnimi ljudmi, pri političnih postopkih, ki ne temeljijo na perspektivnem interesu večine, temveč na represiji, pri obračunavanju, ki nastopa kot racionalna sila, saj ni utemeljeno na — vsaj srednješolsko temeljiti — racionalni (leninski ali marxovski) analizi, temveč operira z magično strašljivimi pojmi, kot so sovražniki socializma in sile, ki so »zadaj« (še danes nam niso povedali, katere so bile tiste sile, ki so stale »za« Jožetom Pučnikom in ki da jih je on videl, mi, slepci, pa smo si pred njimi zapirali oči) itn. Sicer pa, o tej plati so pisali že drugi (Matevž Krivic, sporočilo univerzitetne konference ZK) in še bojo; ti drugi bojo najbrž stvar nadaljevali tam, kjer jo je treba nadaljevati: na političnem terenu. Jaz pa, ki nisem politik in nimam nikakršne socialno-politične moči, temveč se samo predam meditativnemu, prav nič akcijskemu premišljevanju, moram nadaljevati v drugačni smeri.

ptiči, ki so jim zdaj tekle solze veselja, kesanja in drugih sončnih čustev, da je bilo vse v mavricah. Vojska se je potem spet uredila v takšen vojaški red in je zbrano korakala naprej. Spredej je hodil velik vojak s sedmimi zvezdicami na vsakem ramenu in je bil najbolj podoben nemu gospodu iz Ljubljane, katerega sliko vidim včasih v časopisu. Šele za njim je s polovico zvezdic hodil oni drugi gospod, ki lepo govori po televiziji. Tako sem tudi zvedela, da je vse v redu in da ni nobene tuje vojske. Kaj ti pravim, ti me sploh ne poslušaj!

Prav res. Oče sliši samo malo. Vsak dan sproti mora brati, kaj je pisal časnik Gorenjec natanko pred 70 leti. In bere. Od besede do besede:

»SAMOSTOJNI KMETJE v kranjski in škofjeloški okolici niso nič kaj veseli kandidate dr. Brejca, katerega sploh ne poznajo. Čuje se, da bodo nekateri volili le dosedanega deželnega glavarja Otona pl. Detela. Začela pa se tudi agitacija proti dr. Brejcu za Henrika barona Lazzarinija, graščaka v Smledniku. Baron Lazzarini je plemenit značaj, uzorni kmetovalec in delaven mož. Boljšega poslanca bi si kmetje ne mogli izbrati.«

R. Seligo

Mitja Kamusič

Pismo No 15/103-104

MED ARZENŠKOM IN
GERZINO

(Pripombe k entropični
uredniški politiki
Problemov)

Želim biti korekten do
bralcev in uredništva. Zato
bom razložil, kaj pomeni
entropija uredniške politi-
ke. Entropija, ki v termo-
dinamiki in klasični fiziki
pomeni veličino energije,
ki se ne more spremeniti
v mehansko delo, je s po-
sredovanjem kibernetike
postala eden najbolj razšir-
jenih in uporabnih pojmov.
Entropija v teoriji informa-
cij označuje stopnjo kao-
tičnosti, neurejenosti in
negotovost v določenem
sistemu. Posebno obliko
entropije, tako imenovano
»noise entropy«, lahko šte-
jemo kar kot izkrivljanje
obvestil.

Entropija uredniške po-
litike pomeni točko ali pri-
bliževanje točki, ko kaotič-
nost, neurejenost in nego-

Prvič, tako mi riše po glavi: kako nediferencirana družba smo (še), da nastopajo kot enota Matičič, Remec in Kreft, trije politiki, katerih ideološki profili so si skorajda povsem različni! In kako da se za akcijo zoper nje ne morem navduševati, ko pa sem kritičen do matičičevskega srednjestojstva, skeptičen do remecvske študentske romantične iluzivnosti, do rusovskih ultranaivnih dogem iz rezervoarja devetnajstega stoletja, do vseh teh in sorodnih pojavov današnje slovenske družbe, ki so izraz določenih realitet, pa mi je njihovo reševanje protislovnosti teh realitet tuje. Všeč so mi različne akcije teh ljudi v zadnjem času, ker širijo demokracijo, razbijajo dogovarjanje v zaprtih in ozkih vrhunskih krogih, ki se, o sancta simplicitas! ali o neverjetna nesramnost!, vrh tega še razglašajo za ljudstvo in socializem, kot da bi bili ti dve realiteti pečini prašek tete Micke, pripravljen za kakršno koli kuharsko manipulacijo. Všeč mi je aktivnost teh ljudi, ker delajo javno politiko, zahtevajo intenzivno reševanje javnih zadev in našo družbo diferencirajo tudi v politični sferi, v območju torej, ki je po svoje odsev socialne realitete in ne more — ne sme — predstavljati dolgočasnega, na silo poenotujočega pokrova kar se da zanimive in diferencirane družbene biti, različnih plasti, slojev, grup, idej, misli, akcij. Politika, kakršna mi je všeč, to različnost sicer uravnoteža, umirja, balansira, lepi, usklajuje, torej prakticira enoten sistem, ki pa je plastično skladje cele vrste med sabo včasih hudo skreganih podsistemov. Da, to se mi zdi odlična politika. Slaba volja pa me prevzame, če mi spet molli pod nos znani neandertalec svojo znano surovo in poraščeno pest, če pozna en sam model, pa s tem modelom štanca vsa živa bitja, kobilicam seka predolge noge, rogačem roge, kravam seske in Slovincem svobodo, če ne zna nič drugega kot mahati s sicer že zarjavljenimi, a še zmerom prekleto težkimi in bolečimi gnojnimi vilami, če mu je mojstrenje diferenciranosti španska vas, saj je diletantski vodja podeželskega zbora v enoglasnih Tirolah in vsako odstopanje od železne navade kaznuje s kolosalnim karcerjem. Sranje, pravim. Sranje, čeprav vsa čast naši politiki, čast njenemu neverjetnemu razvoju (pred desetimi leti si njegove brzine ni bilo mogoče niti sanjati), čast osrednjemu toku te politike, ki modro pristaja na razlike, jih razume in sprejema ter vključuje, nam daje živeti in sploh kaže spretnega političnega duha. A čim bolj pojem čast temu ugodnemu okviru, ki se razumno prilagaja neogibnemu teku časa — in interesom ljudi — tembolj sem nesrečen, če vidim, da se okvir po nepotrebnem natrga, če se politični tok zmede tam, kjer bi lahko čisto mirno nosil svoje ladje, če te — prav nič papirnate — ladje potaplja, pa nima od tega nobene koristi, če začne ves zmešan in dezorientiran siliti nazaj, butati ob stene, razbijati sebe in druge, inscenirati nevihto sredi najbolj sončnega dne, če torej beži proti svojemu izviru, če se vrača k otroštvu, k materi, k stalinizmu, ki bi ga moral po vseh pravih lepega vedenja že zdavnaj absolvirati, potem seveda mislim, da bi moral ta zablojeni tok ali, bolje, omamljeni stranski tok na vrat na nos k psihiatru, si zdraviti ošpice, se prepustiti psihoanalitični kuri, ki bi njegov Ojdipov kompleks normalizirala in mu dopovedala, naj pusti Matičiča in Remca in Krefta in druge pri miru, naj se rajši ukvarja s primarno realiteto, še

več, naj vse te mojstre, magistre, študente, doktorje in profesorje angažira, jih posluša, jih vpreže v voz, ki bo potegnil iz — vsi vemo, da trenutnega — blata naših ekonomsko-ideološko-konceptualnih težav, naj torej goji analizo, ne pa slepo strast, naj vihti razum, ne pa pipec.

In drugič, to pa mi še bolj riše po glavi: prekleta nediferencirana družba, v kateri sem še kar naprej ogrožen po pubertetnih zapoznelih reakcijah stalinizma in moram braniti Matičiča, namesto da bi napadal njegov samozadostni tehnicizem, da moram občudovati junaško in hkrati spretno nastopanje Vojana Rusa (konkretno na konferenci SZDL), namesto da bi bril norca iz njegove »filozofije«, da se moram nekje celo solidarizirati z Debenjakom, čeprav mi, to mi boste zlahka verjeli, pušča moje strinjanje zares neprijeten občutek, nekakšne moralne mozolje. Za vse to je kriv ta prekleti stalinizem, te norice, ta davica, ta železna navada, ta nesposobnost, ta brutalnost, ta revščina. Juhej, to bomo srečni, ko bo pokopan; zdaj namreč še zmerom leži na parah in še se zgodi, da odškrtno pokrov in nas prebode s svojimi štrlečimi poststalinjskimi brki. Dokler mu bomo peli nagrobne pesmi, tako dolgo bo še tu, ta naš napol pokojni sodobnik. Ko pa bo že preperel v grobu, tedaj bo nastopil paradiz: razvile se bojo prave difference (kajti diferenca — nasprotje — s stalinizmom je zakasnela, že nerealna, razvojno zaostala konfrontacija), z Remcem in njegovo študentsko utopijo bova lahko z vso strastjo razpravljala in ugotavljala, ali se da brez nje in ali je cilj ali sredstvo, Rusu bom poskušal dokazati, da je njegov ideal samih subjektov kot ljudi svobode in moči čista samoprevara ter da gre samo za moralno pobarvani konflikt med ekspanzijami subjektivizma; tedaj bom lahko branil svojo pozicijo — pozicijo moderne kulture — kot nemoč in ideologijo nemoči, kot tisto plat sveta, ki naj čim manj posega v kompeticijo borcev za moč. Lahko se bom izčistil in se ukvarjal z racionalizacijo (specializacijo) in subverzijo na način kulture (in ne politike). In podobno. Nekoč bo lepše, kot bi zapel naš prekmurski lirik Miško Kranjec. A danes? Moram res zavreči te sanje, ali pa se jih da deloma vendarle realizirati? Naj se pokakam na vso to politiko? Naj zaprem časnik, ko naletim na argumente borcev za paleolitiki socializem, za paleozojsko družbovanje? In prepustim delo tistemu osrednjemu toku naše politike, ki sicer z zastoji in kolcanji, vendar z jasno tendenco napreduje proti kvartarju in kvartarnim dejavnostim? Naj se ne ukvarjam z analizami, ki naj bi mi povedale, kakšne socialne sile stojijo za partijskimi občinskimi komiteji, kakšne za občinskimi skupščinami, kakšne za tem, kakšne za onim članom cekaja, kakšne za takšnimi ukrepi, kakšne za drugačnimi, se pravi, naj ne poskušam odkriti realne podobe naše družbe, sestavljene, tako kot druge družbe, iz vrste različnosti, nasprotij? A če ne bom vedel, če ne bomo vedeli, si spet ponavljam, kako bomo ukrepali? Pavšalna analiza zahteva en sam tip ukrepov (takšen, ki sem ga v tej meditaciji odklonil). To pa ni, kot nam je vsem znano, ukrepanje, temveč krepkovanje. Biti kar naprej razpet med politične meditacije (ki so prav lepa politična nemoč) in stroko, ki pa ne bo mogoča, če bi zmagal stalinizem? Biti nenehoma ta nediferencirani slovenski dvodomni Levstik-Bleiweis, ama-

ter, genij, padar, mazač, ki se spozna na garje in starocerkvenoslovansčino in obrestno mero in novelete in prednosti smirko-vega papirja?

Nadejajmo se blage zime.

KOLIKO PROTI PETIN- DVAJSET? dimitrij rupel

V izjavi univerzitetnega komiteja ZKS je neke rečeno, da »akcija 25 poslancev« ni naperjena proti slovenskemu političnemu vodstvu, temveč samo proti nekaterim »stališčem, sprejetim v najožjih izvršilnih organi«.

Lahko bi tedaj rekli, da akcija ni imela namena zoperstavljati se skupnim dogovorom, temveč nekaterim posameznim političnim konceptom; šlo naj bi tedaj za reakcijo na pojmovanje politike kot monopola vodstev, funkcionarjev, za reakcijo zoper nedemokratsko politiko.

V vrsti izjav funkcionarjev SZDL in ZKS, ki tvorijo fronto »skupnega dogovora« pa je rečeno, da so nedemokratsko ravnali predvsem poslanci, saj se niso posvetovali s svojimi volivci, niso dovolj zgodaj, na ustaljeni način poslovanja političnih organizacij vplivali na oblikovanje kandidacijskih predlogov itd.

Če bi poslušali to drugo fronto, bi seveda imeli občutek, da je šlo za »diverzijo«. Če bi se postavili ob stran, pa bi lahko tudi menili, da gre za notranji boj v slovenski politiki, celo v slovenskem vodstvu, saj so končno tudi poslanci politični funkcionarji, v razpravi pa so se, kot je znano, na njihovo stran postavili še nekateri člani političnih vodstev, npr. CK ZKS. Če upoštevamo, da je komite univerzitetne konference relativno visok organ partije (saj se iz njegovega vodstva rekrutirajo naši najvišji državni in partijski voditelji — pred svojo funkcijo v IB ZKJ je bil Stane Dolanc ravno sekretar partije na ljubljanski univerzi, pred njim je to nalogo opravljal Marko Bulc, zdaj član predsedstva SFRJ, sam kandidat, ki je postal »problematičen« z akcijo 25 poslancev), se nam sploh nekako zdi neverjetno, da bi šlo za diverzijo »od zunaj«. Menili bi torej, da gre za nekakšen konflikt na visokem nivoju, kjer pa so moči neenako razdeljene, in vprašali bi se lahko, kolikokrat petindvajset predstavnikov slovenske politične elite je napovedalo vojno drznim poslancem.

Nekje v Krivičevem odgovoru Aleksandru Skoku stoji resda nepreverjena, dasi notorična diagnoza politične vloge in realnega zaledja organizacije SZDL, predvsem kar se tiče volitev (kaj ljudje mislijo o volitvah z enim kandidatom za eno poslansko mesto). No, ta diagnoza ni trhla, potrjujejo jo številne sociološke raziskave, sondaže javnega mnenja — seveda ne v tako eksplicitni obliki. Sicer pa — kaj pomeni ugotovitev, da obstaja kopičenje

moči v rokah močnih, aspirativnost in participativnost, da je predvsem značilnost že visoko »udeleženi« ljudi (primerjaj prispevek Z. Mlinarja v posebni številki TIP — Socializem in demokracija)? In končno odstotek udeležbe na zborih volivcev... V tem pogledu je res zanimiv ironični ton naših zunanje-političnih poročevalcev o volitvah v Južnem Vietnamu, kdajpakdaj že kar cinični posmeh grškemu, južnoameriškemu pa vzhodnim režimom, kjer ne more priti do volivskega dvoma — ko je za funkcijo od vsega začetka en sam kandidat.

V luči razprave o volitveni praksi nasploh seveda dobiva akcija petindvajsetih vse drugačen pomen. Ta pomen je **načelne** narave. Tu ne gre več za spor kvantitet in je »matematični« pristop, čeprav se k njemu še povrnemo, bržkone neustrezen, predvsem pa preozek, da bi lahko sprevideli vso širino in globino naše problematike.

Če govorimo o načelnosti in če začnemo **razlikovati**, iskati **kvaliteto**, se moramo seveda pogovoriti o temeljnih stvareh: poiskati moramo prave razlike, bistvena razhajanja, ugotoviti, kje in v čem si pojmovanja in stališča **nasprotujejo** in med seboj **izključujejo**. Govoriti moramo o razločkih v pojmovanju politike, predvsem političnega sistema (kajti ta je v vprašanju), o alternativah, o programih, konceptih, ki predstavljajo ločene politične moči, diferencirane materialne interese. Vprašati se moramo, katere moči in za katerimi koncepti, seveda tudi, **koliko** teh moči. Postavljanje količinskih v drugi plan pomeni pristajanje na politični realizem pa seveda na dialektičnost — saj vemo, da bodo napredne ideje spreminjale svet in pritegovale množice, kakor bo tudi njihovo uresničevanje odvisno od bazičnih razmerij.

Tu se nam vplete vrsta neprijetnih vprašanj. Seveda nas ne zanimajo proceduralna vprašanja (formalizem v naši politiki tako ali tako ni bil nikdar posebno cenjen), kot tista, ki vprašujejo, ali so se zarotniški poslanci med seboj dogovarjali s pridruženim glasom. Pač pa vprašanja vsebine, profila, koncepta. Kako sta se mogla čisto pred kratkim najti na isti politični platformi Cene Matičič in Matej Bor — ko sta ogorčeno zahtevala (administrativno) prepoved izhajanja revije Problemi, to pa v imenu »čistega socializma«? Kako gre demokracija vstrie z moralno unifikacijo oz. totalitarnim ničenjem »več cvetov«. Spomnimo se pogroma zoper »razkroj« v Tribuni, Problemih in nasploh! Ali nas ni takrat branil izvršni svet, ko je z diplomatsko potezo dosegel, da se politika ne meša v estetiko? Ali se ne pojavlja v isti fronti dokaj pisana vojska? Andrej Ule je v zagovor manifestu zasledil filozofske fakultete zapisal, da nam Slovencem ni treba hiteti v korak s »supertehnologijami« zahodnega sveta, ampak da bomo v tekmi narodov zavzeli dostojno mesto s svojim »ideološkim kapitalom«. Ali ni takšen koncept blizu Vidmarjevemu in še starejšim, ki so trdili, da se bomo svoji materialni bedi maščevali s kulturo? Ali ni prvi priznal univerzi njene eksteritorialnosti ravno dr. Ernest Petrič, član vlade, ki ji pravijo **managerska** in ki jo študentje implicitno napadajo v svojem sicer kontradiktornem manifestu? Katera nova kvaliteta se skriva v manifestu, ki se (podobno kot marsikatera partijska resolucija) zavzema za stabilizacijo,

tovost informacije v publikaciji onemogoča uporabo teh informacij v katerikoli uporabni namen, bodisi za kulturno ali socialno akcijo, bodisi za neko spoznanje, doživetje ali občutje, ki človeku pomaga vedno znova premagovati entropijo, h kateri teži takosnov kot duh.

Magazin Problemi se je zavestno odrekel organiziranem uredniškem upor zoper entropijo. Uredništvo se namreč odreka kakršnikoli kulturno idejni in kakršnikoli vsebinski usmerjenosti. Praktično se odreka pri objavljenih delih tudi kakršnemukoli razlikovanju in ocenjevanju izdelanosti in dodelanosti, logičnosti, umetniške in človeške vrednosti, kvalitete, pomena in smisla. Skratka, Problemi so postali neurejeno skladišče, v katerem se že marsikaj razkraja in zaudarja, na svoji poti do popolne entropije. Slovanske ljudske pripovedke gojijo iluzijo, da leni, neumni in siromaš-

ni brat premaga velikana, postane bogat in se poroči s princesko. Enako romantična iluzija je, da bo na smetnjaku svetlo najlepše cvetje in da bomo v zanemarjenem magazinu našli zaklad. Anarhično liberalna iluzija je, da bo svoboda brez discipline omogočila ustvaritev dobrih del.

Uredništvo Problemov je brez dvoma odprto in je pripravljeno objavljati vsa kršna prispevke. Vendar je to entropična odprtost. Ljudje ne bodo spravliali boljših stvari v magazinu, kjer vse razpada in kjer je skladiščnikom enako mar za polomljeno stratiščno školjko kot za opremo, ki je včeraj bila še kaj vredna. Po zakonu entropije se kmalu vse izenači.

»Vaje iz sociologije« Vladimirja Arzenška na prvi pogled nekako se spadajo v okvir magazina. Gre za nadarjenega sociologa, ki mu je mogoče marsikaj očitati, priznati pa mu je treba ustvarjalno fantazijo,

učinkovito samoupravno gospodarstvo, hkrati pa za nacionalno ekonomijo, za znanstveno družbo pa za zmanjšanje socialnih razlik, za mondialno in hkrati za nacionalno?

Torej, smo pri vprašanju kvalitete; bistvene, temeljne razlike. Jasno je, da gre, kot smo že marsikdaj — kadar je šlo za spore med »establishmentom« in posameznimi oponenti — ugotavljali, za razliko moralne, častne narave; tisti, ki uperi ost zoper strnjen blok politične moči, ima izgubiti vse, tvega vse — še pred nedavnim so »kritike« nepravilnosti doletevale zelo banalne represalije in nekaj tega je seveda še danes: tu so vprašanja napredovanja, materialnih neugodnosti, politične »smrti«. S tem ko se v družbi poleg enega političnega subjekta, ki je edini in vseobsegajoči subjekt, razvijajo še posamezne, relativno neodvisne celice, institucije (npr. univerza, sufična podjetja, posebno kvalitetni znanstveniki, strokovnjaki, ki jih ni mogoče brez škode za celotno družbo — to smo spoznali nekoliko pozno — pogrešati ali nadomestiti), so sankcije manj grozeče, čeprav bi lahko našli precej primerov, ko so dragocene energije ravno zaradi političnih blokad blodile po stranskih tirih družbene produkcije. Torej, posameznik, ki kritizira establishment oz. se spušta v akcijo zoper dogovore, sprejete v centrih politične moči, ali se celo povezuje v skupine, ki predstavljajo zametek resne grožnje tem centrom, je vseeno bolj junaški, opraviča častno dejanje, je brez realne moči, vendar ima moralno moč — biti mora tudi dobro informiran in inteligenten, da je prepričljiv, biti mora, vsaj subjektivno, korak pred časom, pred stanjem stvari, da bi se razlikoval, mora prinašati **novi**. Razlika med obstoječo strukturo in kritično, napadajočo strukturo, je tedaj najprej **moralna**. Establishment v tem, da zagovarja svoja stališča in svoj položaj, ne tvega ničesar, ne prinaša ničesar novega in je sinhroniziran s časom in stanjem stvari. (Značilen je primer nekdanjega mladinskega funkcionarja, zdaj člana izvršnega odbora SZDL, Dagmarja Šusterja, ki z vohemen, ki niti ni pričakovana niti funkcionalno potrebna, napada šibkejšega nasprotnika, očita mu — pravzaprav samo njegovo šibkost, osamljenost in neskladnost z »linijo«, s katero je sam povezan — v čem je takšna politična pozicija moralna, častna; v čem funkcionalna — če ne za ohranjanje statusa quo in zaradi karizmatizma?)

Dejansko v političnem sporu, kjer nastopata različno močna subjekta, ni pravega konflikta, ni omogočen načelni spopad, saj močnejša stran stalno deluje tako, da uporablja varnostni ventil, kot supernatančna alarmna naprava. Prvi način delovanja te naprave je »kiss of death« — upornika potegneš k sebi, ga vključiš, mu naprtiliš odgovornost, sokrivdo. Drugi način je moralna diskvalifikacija, ki naj bi prekrila moralno prednost, ki jo upornik tako ali tako že ima: tu varnostni ventil izloči cel kup »floskuv« in formalno neoporečnih oz. neoprijemljivih snovi — upornik je nedemokratičen, je osebno nepošten, ni se držal pravil, dogovorov, bil je v bistvu »eden naših«, pa nas je izdal... Tretji način, ki je kompatibilen z obema prejšnjima, je seveda neskrupulozna likvidacija; tako se je godilo Cenetu Matičiču — nekaj je potvorjenega dokazilnega gradiva, nekaj umetno pritaknjene masla, nekaj volje ljudstva, ki ne želi prekinitev

na komunikacijah z višjimi organi, nekaj pritiska »od zgoraj«, nekaj prekrivanja resničnega masla — čim narediš škandal, utonejo v meglo druge zadeve, ki so morale prej bile tik pred izbruhom — sistem žrtvenega jagnjeta. Tudi naglica, s katero reagira močnejša stran, je pomembna: naknadno se vedno najdejo celo teoretične obrazložitve, manjša je publiciteta, manjša možnost prihoda zaveznikov. Pri Remcu je šlo teže — med časom dejanja in obravnave je preteklo preveč časa, sile so se uredile. Vendar »dialog« nikdar ni enakopraven — kljub svojim moralnim kvaliteta in intelektualnim prednostim je upornik vedno sumljiv, tudi marsikdaj namerno slabo obveščen — da deluje v diskusiji nekoliko smešno, predvsem se zdi njegovo ravnanje preveč zasebniško — tudi obravnava poteka na način osamlitve, ironizacije, diskvalifikacije. Na sestanke, kjer se obravnavajo sporne zadeve, je vabljen komaj kak predstavnik, seje so celo zaprte, da se soglasni sogovorniki med sabo lahko nemoteno strinjajo.

Vsebinske razlike: na obeh straneh v sporu je slišati argument o demokraciji. Demokracija je splošna beseda o vladanju ljudstva. Krivic je sprožil debato o tem, ali ljudstvo v resnici kaj vlada v našem sistemu. Njegov odgovor je približno v tem, da bolj malo vlada, če pa participira, izreka mnenja, stališča, odločitve, te odločitve ne pridejo do realizacije, ni učinka, kar ima vzvratni efekt, kot nehasna aktivnost. To dokazuje s primerom občin, ki so dale svoje pripombe na uradna kandidata (izkušnja pa nas uči, da tudi demokratičnemu nivoju občin ni zaupati) in s primerom blokiranja razprave na najvišjem nivoju.

To je končno dokazano tudi s tem, da »akcija 25 poslancev« sploh ni nikamor pripeklja, ampak je bila zaustavljena pred ciljem — saj ni bilo mogoče postaviti niti kandidature dr. Petriča oz. je bila ta umaknjena. Torej volivci v skupščini niti niso imeli kaj pomišljati — lahko pa domnevamo, da bi bil izid volitev kljub dodatnemu kandidatu najbrž enak (ali ne bi »modra« oblast ravnala tako, da bi vsaj formalno postavila dodatnega kandidata?). Lahko bi rekli, da je v našem sistemu demokracija pretežno skromna oz. bolj formalna kot dejanska (večina volitev je tako ali tako posrednih, torej so filtri zgrajeni iz zanesljivega materiala — iz občinskih funkcionarjev, profesionalnih politikov...). To še podkrepljuje Vipotnikovo geslo »ni demokracije brez SZDL«, ki resda zveni zelo jugoslovansko (ni demokracije izven platforme 10. plenuma CK ZK Hrvatske; ni avtomobilizma brez Crvene zastave!), ne pa tudi zelo demokratično — in to celo ne v primeru, da bi bila Socialistična zveza res aktivna, realna politična organizacija. Podobna razprava je bila že nekoč o »pritskih« — razprava, ki je inavgurirala neko splošno moralo, naj politika ne bi bila sestavljena iz pritiskov. Slovenski izum o nedovoljeni uporabi pritiskov je hitro demantirala jugoslovanska praksa, pogledajmo samo Hrvaško. Pritiski so dovoljeni samo »bogovom«, ne pa recimo študentom, urednikom Tribune itd. No, posebno vlogo je v tej zadevi (ki je specifična kriza socialistične zveze in našega političnega, pa volivnega sistema) odigrala tudi partija, slovenska ZK. Izurjena v slučaja »mestni komite«, z izkušnjami o uprizarjanju volje večine (obiski Popita v posameznih partijskih organizacijah v Ljub-

ljani, aktiviranje frustriranih političnih energij), je preprosto zahtevala, prek svojega sekretariata (ki je recimo droben atom v volji članstva), naj se vržejo iz organizacije Matičič, Remc in Kreft. Čistka ni popolnoma uspešna, čeprav v času, ko pišemo te vrstice, še ne vemo izida. In to je pravzaprav čistka s pozicij politične elite, kar je pač daleč od prave demokracije, ki se kar naprej smehlja iz različnih resolucij, plakatov, časopisnih manifestov itd. Prizadet je tudi skupščinski sistem: saj so se pojavile zahteve po vrnitvi mandatorov. Torej poslanci, ki se zavzemajo za neko akcijo in zanjo dobijo celo zakonsko podporo (v amandmaju), naj letijo iz skupščine? Kaj se torej kaže? Kaže se monolitnost, unificiranost vseh političnih organizacij in celo samoupravnih mehanizmov v Sloveniji. Vsaj njihovih vrhov, izvršilnih organov. V besedilu UK ZKS je rečeno, da pogrom zoper petindvajseterico ne prihaja od množic, temveč od predstavnikov množic. Kdo ima torej pravico na argument o demokraciji? Priznati je treba, da odgovora še nimamo — saj bi končno lahko referendum politično zavestnih ljudi pokazal, da politika, ki jo predlagajo oporni poslanci, ni pravilna, ni demokratska. Zaenkrat pa dokaza nima nihče. Dokaz o demokraciji bi izšel kvečjemu iz referenduma poslancev, članov političnih organizacij, odborov, 25 pogumnih pa pravzaprav tudi nekoliko mešetari s to demokracijo — ali so pobarali demos za svoje korake? Njihove besede sicer govorijo njim v prid — poskušali so odpreti vrata za več kandidatov, za večjo izbiro, za prezentacijo alternativ. Alternativ? Ali gre za dejanske alternative? Ali se morda poslanci borijo za promocijo osebnih projektov, za kariero, za oblast? Ali je morda razlika le navidezna in se — podobno kot v buržoasnih sistemih — predstavljajo istovrstni kandidati, dve plati iste medalje?

Analizirati bi morali programe obeh front. In spet smo pri neprijetnih vprašanjih: v čem je, recimo, manifest zasedene filozofske fakultete boljši, bolj demokratski, bogatejši in od kakšne resolucije centralnega komiteja? Kje je alternativa? Kje perspektiva? Poslanci so vprašali za kandidaturu pri Edvardu Kardelju. Nato pri Ernestu Petriču. Ali sta to režimu nevarna kandidata? Ali pomenita alternativo proti Bulcu in Ribičiču? Gotovo je nekaj razlike. Edvard Kardelj je eden od tvorcev naše države, tako rekoč izumitelj jugoslovanske poti v socializem, noben kandidat mu ne seže niti do pasu, če se spustimo v primerjave. Ernest Petrič je mlad politik. Pri petintridesetih? Morda res, če pozabimo na leta naših politikov na najvišjih položajih, recimo leta 1945. Koliko so bili takrat stari Kardelj, Kidrič, Kraljher?

Programske razlike: vsi člani vseh front pristajajo na samoupravljanje, na marksistično ideologijo, na gospodarsko reformo, na decentralizacijo države. Ali pa vendarle divja znotraj naše politike ideološki boj, ki ga opazijo samo posebno prirojeni pogledi? Morda je za te poglede potrebno posebno znanje, recimo znanje ekonomije? Ali sta morda ravno v vprašanju ekonomije med nami dve različni pojmovanji, ki pa ju prekrivajo neprobojne plasti leporečja, večpomenskosti, diplomacije? Imena ideologij (v pomanjkanju tovrstne izobrazbe navajamo po naključju) sproščeno gospodarstvo (kapitalizem), plansko gospo-

darstvo vzhodnega tipa? Dilema: evropski kriteriji rentabilnosti — polna zaposlenost in nizka produktivnost?

Morda je akcija petindvajsetih res nepomembna in se v njenem ozadju bijejo vse pomembnejše bitke? Kot, recimo, strah pred rusko okupacijo družin notranje sovražnike in blaži vtis gospodarske stiske? Ali pa hoče ta akcija res kaj več, pa noče z besedo na dan? Glede na to, da v bistvu niti ni bilo prave akcije in da so v gorišču zaenkrat proceduralna vprašanja pa moralne dileme, in te enako kvalificirajo eno pa drugo fronto (kljub zvončkljanju z demokracijo Vipotnik ne bi dobil ravno posebnega odlikovanja zanjo), moramo torej čakati, da se prikažejo pravi junaki in da izbruhnejo bolj zaresne borbe. Kaj takega namreč lahko pričakujemo, da bi se farbali, pa nima pomena.

REVOLUCIONARNOST?

milenko vakanjac

Odkritost v tem trenutku še ne more nadomestiti prave refleksije preteklih dogodkov, lahko pa pomeni kritičnost in obračun s tistimi iluzijami, ki so te dogodke pogojevale. Prikrivanje iluzij pa bi lahko samo potrdilo naš strah pred oceno minulega zgodovinskega trenutka, ki smo ga živeli ali samo skušali živeti na zgodovinski način. Vsekakor pomeni kritičnost boj zoper našo lastno klavirno podobo, ki si sedaj na vse kriptje prizadeva ta zgodovinski trenutek razvrednotiti in ga ponižati na raven zaletave in neodgovorne igre.

Epilog, ki ga je dobilo letošnje gibanje ljubljanskih študentov v preteklem mesecu, v mislih imam proces zoper pesnika Milana Jesiha, pomeni natanko vse tisto, kar minuli zgodovinski trenutek situira na raven neodgovornega in v bistvu odvečnega dejanja.

Cas je, da kritično in brez sentimentalnosti povemo vse, kar je študentske akcije devalviralo in jih v očeh javnosti naredilo nezrele ter smešne. Brez take kritike bomo ponovno priče vključevanju v stare politične igre in igrice, izgubljal se bo čas in znova se bomo vrtili v krogu ter razlagali svetu neprepričljive zgodbe o zmanipuliranosti. Zasičeni smo z revolucionarnimi frazami in verbalnimi dueli, tovrstni dueli so postali nadomestek za resnično revolucionarno akcijo.

Neprijetno je bilo vrenje, ki se je letos začelo med ljubljanskimi študenti, poudarjam neprijetno, predvsem vsem tistim našim politikom in politikantom, ki že vrsto let ne slišijo drugega kot lasten odmev iz naše politične arene. Neprijetno bivšim revolucionarjem, ki so svojo revolucionarnost in pripadnost delavskemu razredu zamenjali za udobno in nikomur odgovorno birokratsko pozitiviteto.

Vrenje se je začelo zelo nedolžno in v okvirih že znanih in spoštovanih političnih regul, ki so tako spoštovane, da jih nihče ne jemlje resno, še najmanj sami politiki. Naj naštejem nekatere teh akcij: kri-

veliko znanje in bleščeč stil. Njegova razprava bi po svoji vsebini in dolžini spadala prej v teoretične probleme ali v kako drugo sociološko revijo. V magazinu se je znašla po uredniškem kriteriju, ki ne upošteva nobenega kriterija. Vendar je to le na prvi pogled pozitiven sad uredniške odprtosti. Zavestno zavračanje vsakih uredniških kriterijev ima lahko za posledico le spontano uporabo entropičnega kriterija. Toplota se seli od bolj vročega predmeta na manj toplega. Po delovanju zakona entropije se vse razlike zmanjšujejo. Arzenške »vaje iz sociologije« imajo še elemente resne sociološke znanstvene razprave, elemente zanimivega in duhovitega kulturno političnega razmišljanja, hkrati pa so že problemsko magazinsko entropične. Vaje iz sociologije so plod velikega razuma in znanja, so pa tudi predrzno zaničljivo in površno nesmiselno zapisane trdit-

ve, ki jih avtor ne skuša niti obrazložiti niti dokazati. Za ilustracijo naj navedem samo avtorjevo »analizo« ene izmed treh socialnih vrednot jugoslovanske družbe, tj. družbeno lastnino. V naslednjem odstavku navajam Arzenškove trditve s svojim komentarjem v oklepaju.

Družbena lastnina je institucionalizirana v tem smislu, da je odpravljena kapitalistična lastnina. (Nesmiselna raba besed: »institucionalizirati« pomeni »dati družbeno priznano obliko«.) Ni pa odpravljena državna lastnina in tisti tip lastnine, ki jo nekateri imenujejo »skupinska« lastnina. (Arzenšek ta pojem pojasni v oklepaju kot »kollektiv podjetja ali gospodarske veje kot skupinski kapitalist«; tega v naši ureditvi zaenkrat ni, čeprav nekateri to zagotavljajo.) V Jugoslaviji potekajo priprave za spremembe ustave, ki naj s spremembo političnega in ekonomskega sistema omogoči

tika naše zunanje politike ob obisku kongoškega predsednika Mobutuja, nadaljevanje te kritike zaradi brezbrčnosti in kapitalizma naše zunanje politike glede zamajskih Slovencev, akcija ob obletnici ustanovitve OF, višek pa so študentske akcije dosegle ob obisku francoskega predsednika Chaban-Delmasa in ob zasedbi filozofske fakultete (gladovne stavke Borisa Vuka tu namerno ne štejem, ker sodim, da je bila nepotrebna manifestacija in predvsem reševanje njegovih osebnih problemov, ki z akcijami študentskega gibanja nimajo zveze). Posebej omenjam prizadevanja nekaterih političnih struktur, ki so si neutrudno prizadevala zaradi lastnih interesov vse študentske akcije zmetati v isti koš in potem iz tega izvajati določene zaključke.

Positivno plat študentskih akcij vidim v tem, da so v celoti razkrile vso navidezno naše toliko opevane demokracije in dejansko nemožnost diferenciacije in političnega pluralizma. Brutalnost in primitivnost ukrepanja policije, ki je delovala po natanko določenih navodilih tistih, ki se v javnih diskusijah na vse grlo zavzemajo za demokratizacijo našega političnega življenja. Morda ne bo pri tem odveč, če citiram tisti del intervjuja Svetozarja Vukmanovića-Tempe z novinarjem »Dela« Petrom Breščakom, ki govori o reagiranju naših vodilnih političnih krogov na junjske dogodke 1968 v Beogradu: »Ste na sestanku predsedništva o tem poročali? Začetek, dva dni kasneje, je bil na predsedništvu dokaj oster, ker so mnogi menili, da je to kontrarevolucija in so stvar negativno ocenjevali, celo mladi Kocjančič. Rekli so, da je to ulica, da se z reakcijo nimamo kaj meniti. Nisem mogel zdržati. Rekel sem: Kakšna ulica neki, to so naši otroci, razumeš? Nastalo je majhno razburjenje. Tilo je prekinil sejo, me poklical in mi rekel, naj mu povem vse detalje: kaj sem govoril, o čem smo govorili, kakšna vprašanja so postavljali študentje, in jaz sem mu odgovarjal vse do do podrobnosti. Potem sem to vse povedal tudi na sestanku, ki se je nadaljeval. Nekateri člani so me vprašali: »Si vprašal štab za dovoljenje?« Rekel sem: »Sploh ne vem niti nočem vedeti, da obstaja kak štab za boj proti študentom.«

Nekaj dalje pa Tempo pravi: »...sram me je, da se nahajam v vodstvu, ki ni uspelo ustvariti mladi generaciji naslednikov, ki bi nadaljevali to našo revolucijo, razumeš? Mi smo prišli v konflikt z mlado generacijo, a jaz pravim, da prav oni nadaljujejo revolucijo.«

Mislil, da je komentar k omenjenemu citatu nepotreben. Jasno pa postaja, da tako v Beogradu kot v Ljubljani birokratske strukture niti za hip niso pomišljale, če je bilo za ohranitev njihove nezmotljivosti potrebno uporabiti tudi silo. Vse njihove zgodbe o vključevanju najširše javnosti v procese demokratizacije političnega življenja so tako dobile svojo vrednost in pravi okvir. Objektivno vzeto pa študentske zahteve niso šle preko zahteve o odkritem in konstruktivnem dialogu o gibalih in principih naše notranje in zunanje politike. Seveda, ko bi se ta dialog začel (brez večje montiranih sodnih procesov, zlonamernih podtikanj itd.), potem bi se odprla mnoga poglavja tabujev in večnih resnic, ki še vedno čakajo ugodnega trenutka.

Sibka stran teh akcij je bila v njih zelo slabi organizaciji, ki je sem pa tja bila prej podobna sabotaži kot organiziranemu

delovanju, majhnem in vedno istem številu udeležencev ter skoraj popolni abstinenci večine študentske populacije. Mučen vtis je zapustilo tudi dejstvo, da so nekateri študentje iz vodstva študentskega gibanja bili tako vneti kolaborantje policije, da je le-ta bila razen o nujnih tehničnih detaljih (ki zadevajo spoštovanje javnega reda in mira) obveščena tudi o vseh vsebinskih potankostih omenjenih akcij, včasih celo bolje in točneje od neposrednih udeležencev teh akcij.

Zato naj mi protagonisti akcij ne zamerijo, če ob vsem povedanem naredim nekoliko samovoljen zaključek. Menim, da je bil proces zoper Milana Jesiha tako dejanski epilog, ki je razgalil vso primitivnost in površnost ter teoretično neosmišljenost študentskih akcij. Brodolom so doživele vse pregrete fantazije o avantgardnosti študentskega gibanja.

Casopisje je proces zoper M. Jesiha registriralo kot vsak navaden kriminalni prestopki zoper javni red in mir. Zaradi objektivnosti bodi povedano, da tokrat na presenetljivo ugoden način za študentsko gibanje. Novinar Primož Zagar, ki je za Tedensko tribuno poročal o omenjenem sojenju, je dejansko podal njegovo faktografsko podobo in pri tem bi mu ne mogli očitati ničesar, kar bi škodilo bodisi ugledu obtoženca ali študentskega gibanja v celoti. Nobenega zlonamernega interpretiranja ni bilo v njegovem pisanju. Kljub temu pa trdim, da je ravno ta objektivnost tisto, česar bi se morali najbolj sramovati, kajti klavnost Jesihove obrambe je tako najbolj prišla do izraza. Na mah je bilo konec lepih klišejev o revolucionarnih poetih in njihovem brezkompromisnem zadržanju pred sodiščem, revolucionarni akciji so njih verzi potrebni tako kot Rdeči križ ali bolniške sestre.

Nisem zameril miličnikom-proletarcem pretepanja in surovosti ob obisku Chaban-Delmasa; to so počeli po navodilih in v prepričanju, da so v službi reda in mira ter tradicionalne poslušnosti. Bilo pa je mučno poslušati študenta-proletarca in njegovo konfužno obrambo v službi ohranitve cele kože. Morda zato ne bi bilo odveč spregovoriti o procesu, vendar ne faktografsko.

Naj povem na samem začetku, da me Jesih kot subjekt, vpet v precep pravniške logike, ker je izrekel nekaj besed, ki bi lahko ogrozile integriteto temeljev naše družbene ureditve, sploh ne zanima. Zanima pa me Jesih kot človek, ki je v danem trenutku pristal na logiko revolucionarne akcije, potem pa isto zavrgel in izdal ter se prelevil v kreaturo, ki je bedasto in posceno obtoževala svojo okolico za vse mogoče in nemogoče. (Med sojenjem se je izkazalo, da je imela njegova »revolucionarna poezija« tistega inkriminiranega dne dve hudo prozaični pobudi — rojstni dan in okajenost.) Hvaležno se je lovilo za vsako odrešilno bilko, ki sta mu jo složno ponujala namestnik javnega tožila in sodnica. V svoji »obrambni taktiki« je šel celo tako daleč, da je ves skesan pral umazano perilo svojih socialnih razmer, zato da bi se čimbolj poceni izmazal, kaj malo mu je bilo pri tem mar, da je s tem umazal svoje proletarsko poreklo in ga vneto ponujal sodnemu tribunalu kot izgovor za »nepremišljenost« svojih stihov. Ob koncu razprave ni dosti manjkalo, da ni tulil od ginjenosti, ko je ovaduh po uradni dolžnosti policijski inšpektor Pavle Celik priyatno »zaupal« sodnici, da ga pozna že

dije časa in sodi o njem, da je dober in pošten, vendar nekoliko zanesenjaški. Tako smo odkrili, kaj na lestevici policijskega modroslovja pomeni zanesenjaški, in da naša policija ni brez poslušna za »psihološko opazovanje« ljudi, seveda, če ima za to dosti časa.

V življenju nisem videl večje farse sodnega procesa, kot je bil ta, kajti vse tradicionalne vloge so bile tu tako obrnjene in zamenjane, da človek dostikrat ni vedel natančno, ali govori namestnik javnega tožilca kot tožilec ali socialni delavec-volonter. Namestnik javnega tožilca, ki mu je bila dodeljena režija te komedije, je mlad in obetajoč ter očitno šele na začetku svoje kariere, zato bi mu inteligentno zasnovani dueli z obtožencem lahko pomenili pomembno afirmacijo. Žal so ti spričo Jesihove »totalne obrambe« bili čisto nemogoči. Spričo tega se je zlomila tudi vsa vnaprej skonstruirana spretnost pravniskih zank, ker je žrtev bila preneumna, da bi se jim sploh približala. Tako smo vnaprej slutili, da se bomo na koncu pobotali, si segli v roke kot dobronameri ljudje in se po stari slovenski šegi odpravili v gostilno, da zalijemo in poplaknemo vse, kar je bilo hudega med nami.

Ne bi rad pozabil sodnice, ki je vodila ta pasijon, prisežem, da se niti enkrat nisem toliko spozabil, da bi v njej videl kaj demonskega ali slovenski naturi bistveno tuje. Bila je trpka, postarana mati, ki poleg gospodinskih opravkov kroji še pravdo, pri tem pa mora skrbno paziti, da ne zameša kuhinjskih receptov s pravnimi, kajti po kuhinjski recepturi jo nadebudni poet Jesih ne bi tako poceni odnesel.

Ves ta, imenujmo ga slovenski kulturniško-politični cirkus, v svojih osnovnih premisah ne pomeni nič hudo novega in bi zaslužil, da ga uvrstimo v vsakoletne turistično-folklorne znamenitosti našega glavnega mesta, kot je npr. kmečka ohcet, s tem da se glavni junaki pogodbeno obvežejo, da si bodo vsako leto izmislili drugačno rušenje temeljev naše družbene ureditve.

Človek ima grenak okus v ustih, ko prežvekuje ves ta prokleti slovenski ričet, vso zakompleksanost doline šentflorjanske in njenih zvedavih mladcev, ki se odpravljajo v temne in skrivnostne katakombe našega političnega podzemlja in kjer nanje preži hudobna čarovnica.

S plemenitimi hotenji obremenjena mladež ponarejenih kulturniških rodovnikov (Jesih na srečo takega rodovnika nima) ima nekje doma sobico, natlačeno z ambicijami in manjvrednostnimi kompleksi, za nameček pa še hudo humanistično izobraženega očeta. Ta papan je v naši lepi Andorri (Josip Vidmar misli ravno obratno, in sicer, da bi Slovenija morala biti le nekoliko bolj ugledna, podobna naj bi bila Islandu, Slovenci pa izobraženim Islandcem) doživel vse najhujše: bil je preganjan, poniževan, izigran, odrinjen ali kako drugače fauliran v kakšni naši islandski politični igrici. Vsi ti papani so nekoč, ob nekem ugodnem vetru, zaznali v sebi klic zoon politikona in se videli nekje na hudo visokem in lepem stolčku, kjer bi nadvse prosvetljeno vladali nevednemu in butastemu ljudstvu na evropski način. To da žal smo, kar zadeva stolčke, še bolj ubožni kot Island, zato je bitka zanje tako ogorčena in vroča. Skratka, v tej zelo nehumanistični prerivanciji okoli korita (vul-

go oblasti) je nekaterim usodno spodrsnilo in se niso več utegnili pobrati.

Od tistih časov pa v papanih tli srd, pravim tli, kajti na Kranjskem se še ni utegnila prav razbohotiti nobena resnična strast razen tistih dveh po Bogu in vinu. Zato omenjeni patri familiasi naše kulturne generacije svojih sinov vzgajajo v ognju svojega zanikrnega srda in v čvrstem prepričanju, da se njim kaj takega v prihodnjem zgodovinskem pehanju ne sme zgoditi.

Ta kulturniška kasta nam sedaj pošilja za vrat prvo generacijo svojih islandsko izšolanih elitnih enot, katerim manjka samo še praksa sterilnih akcij, katero pa si lahko pridobijo zelo poceni, skoraj zastoj v študentskem gibanju, ne da bi naivni študentje opazili, da so postali kulturniški poligon za trening.

Kaj je značilno za te politične praktikante v študentskem gibanju? Predvsem to, da skrbijo za uvoz svežega in konjunkturnega intelektualnega blaga iz belega sveta, da so, kar se tega tiče, vedno prvi. Če se v Evropi obnese sklicevanje na Marxa, se bomo jasno sklicevali nanj, seveda tako, da bo to sklicevanje »neopazno«. Če Marx ne vleče, bo morda bolje poizkusiti s kulturno revolucijo, pa bog ne daj, da bi šli pri tem na cesto, to znamo mi na Kranjskem opraviti z manifesti veliko bolje. Zadnji hit te vrste in konjunkturno blago, ki je na ceni, je sklicevanje na Leva Trockega. Vsaka čast Levu Trockemu, toda če ga bodo razpečevali naši kulturniški trgovski potniki, potem se zna kmalu zgoditi, da bodo o permanentni revoluciji govorili tako, kot so svoj čas o Heidegguru.

Tako smo dospeli do točke, ko moramo primerjati njihovo revolucionarno aktivnost in revolucionarnost tistih, ki so najčesče tarča njihove kritike.

Predvojni revolucionarji so danes večinoma ali politični menagerji ali aktivni upokojenci (Vukmanovičevega tipa), včasih pa oboje v bolj ali manj srečni povezavi. Za tvegano pot revolucionarja so se odločali zato, ker jih je njih proletarska razredna pripadnost neposredno vodila o konflikt z obstoječo vladajočo strukturo, pri tem je modnost kake politične ideje bila sekundarnega značaja. Stavke, robijo, mučenja so sprejemali kot sestavni del tega konflikta in le redki med njimi so poklekli. Titovo zadržanje pred zagrebškim sodiščem pred drugo svetovno vojno je naravnost klasičen primer visoke proletarske zavesti.

Seveda je to danes zgodovina, v kateri so za njih rezervirane samo glavne vloge, toda te vloge so si čisto pošteno zaslužili. Gotovo v tem včasih tudi pretiravajo, toda večina ni nikoli bila pripravljena poceni prodajati svojih načel.

Njih današnji kritiki ne pripadajo nikomur razen sebi in svojim razvitim potrošniškim nagonom, med katere sodi tudi potrošnja revolucionarnih idej. Njihov cilj je opozoriti nase in svoje komplekse. Ko bo temu zadoščeno, bodo lahko umrli z zavestjo, da v svojem življenju le niso bili tako anonimni.

Mislím, da je nepotrebno poudarjati, kako daleč so njihovi cilji od ciljev proletarcev, delavcev, kmetov in študentov. Položaj le-teh je danes navkljub demagoškim govorom »birokratiziranega vodstva obupen, deviza »Kruha in iger!« ne more nadomestiti resnične družbene preobrazbe. Ta preobrazba pa ni odvisna od lažnih

institucionalizacijo »družbene lastnine«. (Grobo neznanje, površnost in dezinformacija. V Jugoslaviji je družbena lastnina že davno ustavno in z zakoni urejena. Lahko razpravljamo, ali je urejena dobro, dejstev pa ne moremo zankati. Da ne bo nesporazuma, kaj je družbena lastnina, povejmo, kaj ni ali kaj ne bi smela biti: sredstva, ki jih je zbrala vsa družba, pa so dana neki skupini ljudi za proizvajanje izgube — »politične tovarne«; ali neki skupini ljudi, da lahko na račun drugih sestankujejo in ponavljajo obrabljene fraze ali si izmišljajo nove ipd. V vseh takih primerih se družbena sredstva nesočialno trošijo. Družbena lastnina npr. poslovnega kapitala je brezlastninska ureditev razpolaganja in uporabe poslovnega kapitala, po kateri mora bodisi posameznik, bodisi skupina ljudi, bodisi neka organizacija s svojstvom pravne osebe, podjetniško

upravljati z družbenim poslovnim kapitalom tako, da ta kapital ne zmanjšuje, ga meri, razen tega pa mora mora povečati v določeni biti podjetniški poslovni proces v interesu celotne družbe, npr. da se povečuje zaposlitev, družbeni standard ipd. Če gre za družbena sredstva v kulturne namene, seveda ne gre za ohranitev in večanje teh sredstev v denarni obliki, ampak pa njegovo čim bolj smotrno in racionalno pretvorbo v kulturne, znanstvene, umetniške storitve, pri čemer prav lahko sprejmemo tolmačenje R. Šeliga, da gre za proizvodnjo posebne vrste.) V Sloveniji je bil sprejet zakon o samoupravnem dogovarjanju za usmerjanje dohodka in osebnega dohodka, ki naj prepreči »skupinsko lastnino«. To, da je zakon le »proceduralne narave«, nam lepo kaže, da je »skupinska lastnina« institucionalizirana. (Itd. v tem načinu. Neznane, pojmovna površnost

revolucionarnih parol, temveč od dejanj. P. S. Na sojenju Milanu Jesihu smo med publiko v prvi vrsti videli tudi široko nasmejanega in zagorelega mladca — Jašo Zlobca. Očitno se je s svojimi starši pravkar vrnil s počitnic. No, in ko je doma vse lepo pospravil za sabo, mu je mama dovolila, da gre lahko tudi na proces zoper Milana Jesiha, zaradi previdnosti je svojo Leninovo značko pustil tokrat doma. Zelo je bil pogrešan tudi madžarski revolucionar József Koncz, ki se procesa ni mogel udeležiti zaradi pomembne »revolucionarne dejavnosti« na Švedskem. Vsi ostali »revolucionarji« so bili še na počitnicah, ker od vsega že sedaj najbolj sovražijo prekomerni asketizem.

KRŠITI ZAKONE — DA ALI NE drago demšar

Da je treba zakone kršiti, ker so neustrezni, ker zavirajo razvoj, ker bi njihovo upoštevanje povzročalo škodo, ker bi skratka ravnanje v skladu s pravnimi predpisi preprečevalo družbeni razvoj, je danes precej splošno sprejeto mnenje med vsemi sloji prebivalstva. Takšno gledanje velja tako za tiste, ki sprejemajo poslovne odločitve v posameznih institucijah,* kakor tudi za posameznike, ki v svojem zasebnem življenju pridejo »v stik« s predpisi. Pri tem ne mislimo na tisto ravnanje, ki je klasično področje kriminala, kot na primer tatvine, poneverbe, telesne poškodbe in uboji. To ravnanje velikanska večina ljudi obsoja in se tudi le manjšina tako vede. Mislimo na tisto množino ravnanj, ko interesi posameznikov, skupin ali institucij prihajajo v nasprotje z določbami predpisov, ki so bili sprejeti v nečem smislu povsem poljubno in ki niso povezani s pravno zavestjo ljudi. To so predpisi, ki so sprejeti za uresničevanje neke določene politike na posameznem področju. Ta politika pa se je v minulem četrtoletnem obdobju že večkrat in tako bistveno spremenila, da pomeni vsakokratna pravna ureditev dejansko nekaj povsem naključnega, ad hoc skladnega s trenutno politično linijo oziroma predstavimi zmožnostmi tistih, ki sprejemajo te odločitve. Take rešitve so se že neštoto krat izkazale za povsem zgrešene, vendar so jih tisti, ki so jih sprejeli ali so tem rešitvam botrovali, prikazovali kot objektivno nujne za tisti čas, v katerem so bile sprejete, skratka kot najboljše, kar je bilo mogoče tedaj storiti, ali pa jih niti niso »opravičevali«, ampak je »objektivni družbeni razvoj« očitno terjal, da se pač sprejmejo nove pravne rešitve, s čimer pa so stare eo ipso prenehale biti kakorkoli pomembne. Nikoli ali pa hudo redkokdaj ugotavljajo, da so bile rešitve, ki so jih pravno sankcionirali, že tedaj, ko so jih

sprejeli, neustrezne, da so se že tedaj ponujale drugačne možnosti, da torej te rešitve niso postale neustrezne, ampak so to že od vsega začetka bile. Vendar so se obdržale, dokler je pač tista politična koncepcija, ki jih je diktirala, vztrajala pri njih in bila nedovzetna za pomisleke nasprotno mislečih, kolikor so jih ti sploh lahko izrazili, saj političnemu vrhu presegnetljivo uspeva ustvariti psihozo, da je tisti, ki se ne strinja z njegovim konceptom, ne samo proti njemu, ampak proti socializmu sploh. Da štejejo tistega, ki ima drugačne poglede kot politični vrh (forum), za svojega sovražnika, je pač razumljivo glede na nestrpnost, ki je za tiste, ki odločajo »po zmagoviti revoluciji«, značilna. Millitantni duh, ki je vladal med vojno na nekem drugem področju, se je prenesel v mirnodobno življenje po načelu: »Kdor ni z nami, je proti nam!«, kar pomeni, da tisti, ki misli drugače kot jaz, nujno želi moj propad, čemur se pač lahko ubranim le tako, da mu preprečim z drugačnimi stališči konkurirati mojim. Konkurenca pa — če jo želim tudi ohraniti, ohraniti pa jo kaže, ker s konkurentom siliva v vedno boljše delo, v iskanje novih idej in možnosti, ker se tudi obračava navznoter in sebe samega kritično motriva — seveda predpostavlja enakopravnost konkurentov, njihovo prirejenost, zanikanje ekskluzivnosti in negacijo monopola politične moči. V konkurentskih odnosih si zato ne morem lastiti pravice do Resnice, ekskomuniciranja, etiketiranja, diskvalificiranja itd., ne morem tiste, ki imajo drugačne ideje, poglede in stališča do reševanja konkretnih pa tudi globalnejših družbenih problemov, vsevprek zmerjati z razrednimi sovražniki in podobnim, ne morem le jaz odločati, kaj je prav in kaj ni, se na vse spoznati, kritizirati nasplo, ne da bi skušal ugotoviti vzroke itd. S takšnim in podobnim ravnanjem jemljem možnost součinkovanja, sodelovanja in kompromisov med različnimi interesi, preprečujem, da bodo konkretne odločitve (predpisi) ne samo bolj premišljene, ampak tudi boljše, saj bodo rezultat različnih potreb in hotenj, torej tudi manj represivne, zato pa učinkovitejše, ker jih bo večji del ljudi sprejemal za »svoje«, kar pomeni, da jih bo tudi manj kršil. Seveda ne bodo te rešitve takšne, da bi bili v celoti vsi zadovoljni z njimi, bodo pa gotovo boljše kot tiste, ki se porodijo v ozkem, miselnem uravnavnem forumu, ki je tak bodisi zaradi strahu pred avtoriteto ali zaradi svojih posebnih interesov ali pa je tak samo na videz, zanašajoč se na to, da bodo že izdali pozneje določene izvedbene predpise ali pa določili tako in tako politiko izvajanja skupno sprejetih predpisov in jih s tem »prilagodili« posebnim potrebam.

Tisti, ki kršijo predpise, kakršni pridejo na dan po tej »proceduri« — pred očmi imamo zlasti predpise, ki urejajo obveznosti državljanov in raznih institucij do globalne družbe, in predpise, ki urejajo organizacijska, finančna in druga temeljna vprašanja na različnih družbenih področjih — se pravzaprav v tej izvrševalni fazi predpisov vendarle obnašajo kot politiki, torej na takšen način, na kakršen se niso mogli pri samem določanju politike in njeni realizaciji v pravnih normah.

S tem namreč, ko kršijo sprejete predpise, manifestirajo svoje poglede in stališča glede tega, kako bi bilo treba rešiti posamezna socialno-pravna vprašanja, se torej vedejo politično, a tako, da to počno

* Prim. članek Janeza Jerovška »Brez kazni in nagrad za izjemne (ne)uspehe« v sobotni prilogi Dela z dne 4. 9. 1971.

per negationem, s tem, da se ne drže predpisov in da se ravna po povsem drugače, kot jim ti predpisi velevali ali kot bi jih bilo treba pri korektni razlagi razumeti. S tem ko torej na tak direkten način uveljavljajo svojo politiko, ustvarjajo sami politiko, **realno** politiko za razliko od **idealne**, verbalne, kakršno so odločujoči politiki zapisali v zakone, postajajo torej tudi sami (neformalni) politiki. To njihovo ravnanje ima za posledico spet določene ukrepe na nivoju legitimne formalne politike, ki se kažejo v spremenjanju predpisov v »objektivno« prav nič »spremenjeni situaciji«, kolikor ne štejemo za objektivno spremembo ravno to, da se ljudje niso hoteli ravnati v skladu z idejami formalnih politikov, ker pač te očitno niso bile take, da bi jih sprejeli za svoje. Tega svojega napačnega ravnanja formalni politiki ne morejo priznati kot takega, saj bi s tem zrelativizirali Resnico in z njo Moč, kar pa je nezamisljivo, če žele obdržati v rokah svoj monopol, zato te spremembe ponavadi opravičujejo z »objektivnim družbenim razvojem«.

In tako teče igra dalje: sinejo nove ideje, ustvarja se politična klima, sprejmejo se spremembe zakonov in drugih predpisov ali pa kar amandmaj ustave, zopet se ustvarja politična klima, tokrat za izvajanje sprejetih sprememb, pa besede padejo na suha tla in ne vzklijejo, vzklije pa nekaj drugega, zaradi česar je treba zopet sejati itd., itd. Da se pod firmo kršenja predpisov, kar da je nujno potrebno, če hoče na primer kakšno podjetje normalno funkcionirati, lahko skriva — in pogosto tudi se — hude samovolje na račun posameznikov in njihovih pravic, je očitno, kakor je tudi očitno, da je moralo biti že ob sprejetju predpisov, ki dajejo te pravice, jasno, da jih v strukturah, kakršne so tudi na mikronivojih in ki so le delne modifikacije struktur družbenega, globalnega, makronivoja, ne bo mogoče uresničiti, ker so tudi tam monopolisti v obliki klik, neformalnih grup ipd. Ta »individualni« aspekt kršenja predpisov se povezuje še z drugimi aspekti nefunkcionalnosti in kršenja predpisov kot trajne »prakse«.

Namesto da bi se sposobnosti ljudi, njihova različna spoznanja, njihovi koncepti o tem, kako je mogoče optimalno organizirati posamezno družbeno področje ali globalno družbo, zlivala, osvobodila vse preživele ideološke navlake in mistificiranja, se torej troši množina njihove energije za to, kako obiti zakon in tako mimo njega oziroma njegovih intencij doseči saturiranje interesov in potreb na ustreznem področju. Po drugi strani pa nastaja škoda pogosto tudi s tem, ko legitimna politika kdaj pa kdaj vendarle hoče dokazati Legitimnost tudi na realnem področju, to je na področju izvrševanja (uporabljanja) predpisov in vzpostavitvi Monopol, pa nato sproži kampanjo, ki naj nivo realnega dogajanja čim bolj približa Ideji inkarnirani v predpisih. Take kampanje se sicer po sili inercije in zaradi neintimnega prepričanja njihovih realizatorjev o njihovi smiselosti ponavadi kmalu sesujejo, prenehajo pa biti ne samo kampanje, ampak se tudi ne spremenijo v trajno in brez iht, v mejah zakona potekajočo skrb za izvajanje predpisov, velikokrat pač zato, ker avtorji teh predpisov že razmišljajo o novih »rešitvah« verujoč v absolutno moč Zakona ali pa so celo sami sprevideli, da bi vztrajanje

pri doslednem izvrševanju sprejetih predpisov imelo nezaželene učinke. Ko kampanja mine, se stanje »normalizira«, predpisi se zopet nekaznovano kršijo itd.

Kršenje predpisov pa se kaže kot neustrezna »praksa« vsaj še iz dveh drugih razlogov. Naj so razlogi, zaradi katerih ljudje kršijo predpise, še tako »koristni« za preprečevanje škode in zastoja v družbenem razvoju, do katerega bi prišlo pri (doslednem) izvrševanju predpisov, vendarle ni mogoče zanikati dejstva, da se s takim ravnanjem vnaša v družbo arbitrnost. Mej teh kršitev ni mogoče predvideti in pripeljejo lahko do (popolne) dezorganizacije družbe, čemur pa bi se formalni politiki z upravičenostjo uprli, ne samo v svojem (eksistenčnem) interesu, ampak tudi v interesu celotne družbe. Da bi pa utegnili biti ta »upor« tudi neadekvaten, si ni tako težko predstavljati.

Drugi razlog, ki govori zoper kršenje predpisov kot trajno obliko reagiranja zoper formalno politiko, pa je nevarnost, da bi takšno »prakso« prevzeli tudi formalni politiki in njihov aparat in jo naredili za legitimno. Seveda ne v tem smislu, da bi z njo podirali svoje lastne ideje, ampak da jo uporabijo kot »legitimacijo«, ki jim daje »pravico«, da izkrivijo smisel zakona, da mu dajo samovoljno vsebino ali da ga celo sploh ne upoštevajo, tudi v tistih primerih, ko predpisi vsebujejo določene splošno sprejete garancije glede poseganja v človekove temeljne svoboščine in pravice. Pri tem bi utegnili povsem »prezreti« razliko med razlogi, zakaj ljudje kršijo predpise in zakaj jih kršijo oni sami.

Vse to govori proti kršenju predpisov. Predpisi, ki bi v primeru, če bi se dosledno izvajali, razkrili neustreznost konceptov in sposobnosti njihovih avtorjev, se s tem, ko se kršijo, formalno ohranjajo. To pa ima za posledico tudi ohranitev formalnih politikov kot politikov. Neustrezni koncepti in njihovi avtorji ter s tem v zvezi neustrezna oficialna politika tako ne padejo. Namesto da bi se razmerje med formalnimi in realnimi politikami zaostrojilo in razrešilo, vegetira naprej. Dejansko gre za vegetiranje in ne za plodno življenje, kajti simbioza se ustvarja na veliko nižjem nivoju kot bi se lahko, če bi realni politiki resnično participirali pri formiranju primarne politike in sprejemanju predpisov (ali vsaj vršili učinkovito kontrolo nad njima), če bi se torej vzpostavili v družbi konkurenčni, kompetitivni, pluralistični odnosi, ki bi imeli za posledico tudi »realnejše« predpise.

POMILOSTITEV drago demšar

15. junija letos smo prebrali v Delu Tanjugovo vest »iz sekretariata predsednika republike«, da je predsednik republike na prošnjo staršev nemškega novinarja Petra Rullmanna za pomilostitev njihovega sina in na podlagi (zmedeno citiranih) določb ustave in zakona o pomilostitvi odobril Rullmannovo pomilostitev. Novinar iz ZRN je bil, po Tanjugovi (sekretariatovi) vesti, obsojen zaradi vohunstva po 1. odstavku 105. člena (v Delu pravzaprav po 105. odstavku 1. člena) kazenskega zakonika. Predsednik republike je pomilostil tudi oba jugoslovanska državljana, obso-

in absurdnost kažejo, da »vaje iz sociologije« le niso razprava, ki bi bila lahko objavljena v drugi reviji, vendar ne samo zato, ker bi bili Problemi bolj pripravljeni objavljati »stvari, ki niso na liniji«, ampak tudi, ker je uredništvu vseeno, ali npr. neki avtor misli, da problemi pomenijo sporna vprašanja, ali fekalije ali omaro na podstrešju, kamor spravljamo po črvivih policah ničvredno šaro.)

Gerzinina članka v aprilski številki Problemov »Laos, kaos in mednarodna proletarska zavest« in »Anatema ali hvala?« sta tudi prišla v magazin po zakonu uredniške entropije, čeprav sta popolnoma drugačnega kova. Vsekakor ni v njiju nič bleščečega in znanstvenega. Takšnih primitivnih agitk danes zlepa več ne srečaš, če ne čitaš sovjetskih in češkoslovaških časopisov. Za Gerzino so stvari zelo preproste: »Ali bo zmagala kapitalistična ali socialistična ide-

ja, oziroma če gremo v
 razvoju še naprej: ali bo
 šla evolucija človeštva na-
 prej v smeri preobrazbe
 kapitalizma v fašistični to-
 talitarizem ali pa v smeri
 preobrazbe zdajšnjega so-
 cializma v komunistično
 demokracijo. Za avtorja
 je to »nujen proces, pri ka-
 terem si ne moremo delati
 nobenih utvar in ne sme-
 mo imeti nobenih dvo-
 mov.« Zato pa gre za »mo-
 bilizacijo mednarodne pro-
 letarske zavesti, ki naj bi
 spoznala osnovne vzroke
 spopada in zavzela svoje
 mesto na frontnih linijah,
 ki se odpirajo daleč stran
 od nas, blizu nas ali celo
 med nami. (Zakaj Grzina
 raje ne citira Brežnjeva?)
 Laos bi bilo torej treba
 znova na čisto zarisati (naj-
 brže tako kot Češkoslova-
 ško!) v zemljevid komuni-
 stične solidarnosti, ki ne
 pozna meja, ker je meja
 samo ena: na prehodu iz
 enega v drugi družbeni si-
 stem».

Te neostalinistične naiv-
 nosti logično tudi spadajo

jena zaradi vohunstva, Trkuljo in Tacija. Odlok o pomilostitvi so poslali vojaškemu sodišču v Beogradu, ki bo nadalje obravnavalo zadevo.

Novica je delovala dovolj presenetljivo na vse tiste, ki so v zadnjem letu zasledili v časopisu posamezne vesti o kazenskem postopku zoper beograjskega dopisnika revije »Spiegel« Hansa Petra Rullmanna in ostala dva, obtožena vohunstva zoper Jugoslavijo. Potem ko so jih marca lanskega leta priprli, jih je vojaško sodišče v Beogradu 6. januarja (kot povzemamo po NINU z dne 9. maja) po 45 dneh obravnave obsodilo, in sicer Rullmanna na 6 let, Trkuljo in Tacija pa na 5 let in 6 mesecev strogega zapora. Zoper sodbo so se pritožili vsi trije obtoženci in njihovi zagovorniki. Pritožil se je tudi vojaški tožilec, ki je zahteval za Rullmanna in Tacija strožjo kazen (zagrožena kazen za vohunstvo je najmanj tri leta strogega zapora pa do največ petnajst let ali pa smrtna kazen) in po prestani kazni izgon Rullmanna iz Jugoslavije, za Tacija (ki je novinar Rilindje) pa prepoved opravljanja novinarskega poklica. Vrhovno vojaško sodišče njegovi pritožbi ni ugodilo, pač pa je ugodilo pritožbam obtožencev oziroma njihovih zagovornikov in razveljavilo sodbo prvega sodišča ter mu zadevo vrnilo, da o njej ponovno sodi; obtoženci so še nadalje ostali v priporu. Po NINU je vrhovno vojaško sodišče tako odločilo zato, ker sodišče prve stopnje ni ugotovilo večjega števila dejstev, ki bi morala biti podana, da bi šlo za kaznivo dejanje vohunstva. Ali so ta dejstva obstajala, bi bilo treba ugotoviti na novem sojenju pred vojaškim sodiščem v Beogradu.

Tega sojenja ne bo! Predsednik republike je uporabil pravico, ki mu jo dajejo ustava in zakon, in vse tri pomilostil. Pomilostil jih je z odpustitvijo kazenskega pregona. Nihče več jih ne more kazensko preganjati zaradi vohunstva, morali so jih izpustiti iz pripora, lahko bodo zahtevali odškodnino, ker so bili petnajst mesecev v priporu, Rullmann bo lahko ostal v Jugoslaviji, Tacij se bo morda tudi še dalje ukvarjal z novinarstvom, mogoče bo tudi Trkulja še kar naprej risal v neki vojni instituciji. Zadeva torej lahko gre ad acta! Morda čomo kmalu zopet brali kake Rullmannove članke v stilu tistih o OAS, ki jih je pred leti kot H. P. R. objavljval v Tedenski tribuni. Predsednik republike je torej ponovno pokazal svojo velikodušnost.

Vendar zadeva ni tako preprosta, kot se kaže po predsednikovem pomilostitvenem aktu. Nerodno je namreč to, da Rullmann in druga dva niso bili obsojeni zaradi vohunstva, ko jih je predsednik pomilostil, kar nam sicer po Tanjugu in Delu sporoča predsednikov sekretariat, ampak so bili le obtoženi vohunstva. Dejstvo, da jih je vojaško sodišče pred pol leta obsodilo na omenjene kazni, stvari nič ne spremeni, saj ta sodba več ne velja, ker jo je vrhovno vojaško sodišče tik pred prvomajskimi prazniki razveljavilo. Rullman, Trkulja in Tacij bi bili obsojeni, če bi vrhovno vojaško sodišče, ko je odločalo o pritožbah, potrdilo sodbo sodišča prve stopnje, njihove pritožbe pa zavrnilo, ko bi torej tudi ono štel, da je teza vojaškega tožilca točna in njegova obtožba utemeljena. V primeru torej, ko bi bila v trenutku pomilostitve sodba pravomočna in bi bilo ugotovljeno, da so Rullmann, Tacij in Trkulja storili očitana jim dejanja

vohunstva, da so torej krivi in zato kaznovani.

Toda naš očitek ne leti na Tanjug ali predsednikov sekretariat, češ da se nista pravilno izrazila oziroma da ne poznata prava. Če bi šlo za to, bi bile te vrstice odveč, saj se netočne informacije te vrste (o kaznivih dejanjih in kazenskem postopku) pogosto pojavljajo na straneh našega časopisa, česar časniki niti ne moremo zameriti, saj niso pravniki, pa še prevajalci iz srbohrvaškega jezika jo včasih zagodejo. Naš očitek je padel prav zato, ker ravno ni tako, kot nam sporoča že omenjena Tanjugova notica v Delu, češ da gre za pomilostitev obsojenih. Če bi bili (pravomočno) obsojeni, bi si mi sicer lahko predsednikov akt razlagali tako ali drugače, iskali takšne ali drugačne razloge, ki so mu narekovali ta ukrep — akta o pomilostitvi namreč pravno ni dožan obrazložiti, vtisu, da je ravnal velikodušno, pa se najbrž ne bi mogli izogniti, še posebej ne tisti, ki dvomijo v justico in ki bi bili pripravljeni trditi, da so bili vsi trije itak po nedolžnem obsojeni in da predsednik pravzaprav na (prikrit) način popravlja krivico, nastalo v pretirani privrženosti in pravovernosti. Toda v resnici so bili vsi trije v trenutku pomilostitve le obtoženi vohunstva, ne pa pravomočno obsojeni zanj, predsednik pa jih je vseeno pomilostil! V takšni situaciji jim je storil s svojim aktom kaj slabo uslugo, tako da o velikodušnosti — gledano objektivno, kakšen je učinek njegove »pomilostitve«, ne pa, kakšne pobude (morda so bile velikodušne, torej gre v nekem smislu še vedno lahko za velikodušnost) so ga vodile — in o milosti ne moremo govoriti. Ta naša trditev zahteva določenih pojasnil!

Pomilostil jih je namreč tako, da jim je, kot smo že omenili, odpustil kazenski pregon. Gre torej za eno izmed oblik pomilostitve, za abolicijo, ki naj prepreči, da bi zoper določeno osebo sploh stekel kazenski pregon, če pa je že v teku, naj prepreči obsodbo te osebe in povzroči ustavev postopka. Pri tem je irelevantno, v kateri fazi je kazenski postopek: ali teče preiskava, ali je že izdana sodba na prvi stopnji, ali je zoper to sodbo vložena pritožba ali pa je ta sodba na podlagi pritožbe celo razveljavljena, bistveno je, da sodba še ni postala pravomočna in da obtoženi ni obsojen kot storilec določenega kaznivega dejanja. Če je zoper nekoga že stekel kazenski postopek, je ta po mnenju javnega tožilca in praviloma tudi po mnenju sodišča sumljiv, da je storil kaznivo dejanje, ker je to predpogoj za začetek kazenskega postopka. Če pa do postopka še ni prišlo, mora tisti, ki daje abolicijo, na podlagi nekih drugih okoliščin priti do sklepa, da je določena oseba utegnila storiti kaznivo dejanje, saj ji sicer ne bi imela za kaj odpuščati kazenskega pregona, kakor ga ne odpušča ostalim ljudem pač iz preprostega razloga, ker niso sumljivi, da so storili tisto kaznivo dejanje. Določen sum je torej predpogoj za intervencijo z abolicijo in ta sum zaradi neorganskega akta, kakršen je abolicija, ki prepreči, da bi se zadeva razjasnila in da bi se ugotovilo, ali je in v kakšni meri ta sum utemeljen, nujno v večji ali manjši meri ostane, odvisno pač od tega, koliko je bila javnost prepričana o obstoju okoliščin, ki kažejo, da je določena oseba storila kaznivo dejanje.

Preiskava oziroma sploh kazenski postopek je kljub vsem garancijam vendarle združen z velikimi neprijetnostmi, če se omejimo na ta skromen izraz za poseg, ki ga predstavlja ta postopek za človekovo svobodo in njegovo osebnost. Tega posega je tisti, kateremu je kazenski pregon odpuščen, še preden je bil uveden, obvarovan, za kar ima toliko večji interes, kar je toliko večja »milost«, kolikor bolj je gotovo, da bi v postopku pred sodiščem prišli na dan vsi tisti dokazi, ki kažejo na to, da je storil kaznivo dejanje, čim bolj verjetno je torej, da bi bil spoznan za krivega. V tem primeru pa se tisti, ki je pomiloščen z abolicijo, izogne ne samo kazenskemu postopku, ampak tudi prestopanju kazni, ki bi praviloma sledila ugotovitvi o krivdi za hujše kaznivo dejanje. Pomilostitev pa se za takega pomiloščenca izkaže ugodna še z druge strani: nikoli se namreč ne bo razkrilo, kako velika doza dokazov je pravzaprav obstajala za njegovo krivdo, pa lahko vedno kogarkoli zavrne, da je obstajal le sum in da bi v postopku, če bi ta stekel, on ta sum itak ovrgel. Zlasti pa tak pomiloščenec celo v primeru, da je v resnici (de facto) storil določeno kaznivo dejanje, de iure ne velja za storilca na podlagi temeljnega načela kazenskega postopka, da nihče ne more veljati za storilca kaznivega dejanja, dokler ni to ugotovljeno s pravno močno sodbo (to načelo seveda ne zanika možnosti, da kdo v resnici ni storil tistega kaznivega dejanja, čeprav je bil pravno močno obsojen — to je »sodna zmot«, zanika pa možnost, da bi kdo de iure veljal za storilca, dokler ni to ugotovljeno po opravljenem sodnem postopku s pravno močno sodbo). Kadar pa pride do abolicije šele tedaj, ko je kazenski postopek že v teku, se pomiloščen izogne pač v večji ali manjši meri neprijetnostim samega postopka, vsekakor pa se izogne (možni) ugotovitvi, da je de iure storilec kaznivega dejanja, in vsem pravnim posledicam, ki iz tega izhajajo.

Druga pot, ki prav tako pripelje do tega, da kdo, za katerega javni tožilec utemeljeno sumi, da je storil določeno kaznivo dejanje, ne postane de iure storilec tega dejanja, je tista, »normalna« pot, da steče in teče zoper sumljivega kazenskega postopek, v katerem pa tožilec s svojo obdolžitvijo ne uspe, ker pač ne more ponuditi sodišču (dovolj) dokazov zanjo. Niti jih sodišče samo ne uspe zbrati, obdolženec pa tudi ne pomaga (s priznanjem), kar ima za posledico, da sodišče obtoženca oprosti. Vendar zaradi tega ni nujno, da je obtoženi tudi v resnici nedolžen, da torej tudi de facto in ne samo de iure ni storil očitane kaznivega dejanja: določen sum namreč lahko ostane na oproščenem, nima pa nikakršnih pravnih posledic.

Kaže torej, da med abolicijo in oprostitvijo ni nikakršne razlike: tako v enem kot v drugem primeru osumljeni de iure ni storil kaznivega dejanja, določen sum pa je lahko ostal. Abolicija se celo kaže za osumljenca precej ugodnejša, saj mu praviloma — ker je odobrena pred sprožitvijo postopka ali pa med njim, vsekakor pa pred koncem — prikraja »muke«, ki bi jih trpel med trajanjem kazenskega postopka. Toda ta nerazličnost oziroma celo prednost abolicije je le navidezna. Obstaja namreč tehten razlog za to, da se da prednost oprostitvi sodbi ne pa aboliciji. Ta razlog obstoji po našem mnenju

tudi pri »primeru Rullmann«, zaradi česar je tudi padel naš očitek na račun predsednikove odločitve.

V »normalnem«, kazenskem, postopku se namreč pred izdajo oprostilne sodbe vendarle lahko razkrije, da obtoženec tudi de facto ni storil kaznivega dejanja. Obtoženec namreč v kazenskem postopku lahko ne izbere take poti, da je pasiven in da le čaka, ali bo tožilec s svojo tezo prepričal sodišče, da je storil kaznivo dejanje, s čimer pristane na to, da bo v primeru, s sodišče ne bo sprejelo tožilčeve teze, sicer oproščen, sum, da je vendarle storil kaznivo dejanje, pa bo lahko ostal, ampak izbere drugo, aktivnejšo pot, ko z vsemi silami skuša zbrisati s sebe kakršenkoli sum, da je storil kaznivo dejanje, katerega je obtožen, ko torej dokaže, da ni storil očitane mu kaznivega dejanja. Pravno ta dokaz sicer ni relevanten, ker sodišče tudi v tem primeru oprosti obtoženca obtožbe, ker »ni dokazano, da je storil dejanje, katerega je obtožen«, kar stori sicer tudi v primeru, ko le ni moglo zanesljivo ugotoviti obtoženčeve krivde, čeprav so določene okoliščine kazale najo, in je bolj ali manj rahel sum ostal (toda velja načelo: v dvomu v korist obtoženca!), je pa ta dokaz družbeno relevanten, če ga je javnost sprejela, če je torej obtoženec njo prepričal, da v resnici ni storilec: ko je torej s sebe dejansko zbrisal ves sum.

Rullmannu, Trkulji in Taciju je predsednikov akt vzel možnost, da se v kazenskem postopku stvari razkrijejo, da se vidi, s kakšnimi dokazi razpolaga vojaški tožilec, kaj je torej na stvari, koliko je utemeljen sum, ki je bil sodišču osnova, da je ugodilo tožilčevi zahtevi, da se naj opravi preiskava, s čimer je stekel zoper nje postopek, v katerega je predsednik posegel prav v fazi, ki je obetala, da bo poglobljenejša od prejšnjih. »Zadeva« je bila namreč, kot smo v začetku navedli, tik pred tem, da vojaško sodišče v Beogradu opravi novo obravnavo, ker je vrhovno vojaško sodišče njegovo prvo (obdolžno) sodbo razveljavilo, saj je bilo mnenja, da sodišče prve stopnje ni ugotovilo cele vrste bistvenih okoliščin. Kolikor lahko razberemo iz omenjenega članka v NIN-u, so te okoliščine *conditio sine qua non* za kaznivo dejanje vohunstva. Odvedlo nas bi predaleč, če bi zapisali vse okoliščine, ki jih po mnenju vrhovnega vojaškega sodišča prvo sodišče ali sploh ni ugotovilo ali pa jih ni ugotovilo na nesporen in nedvomen način, pa tudi naš namen ni spuščati se v sam primer in v ugibanje, ali so obtoženci vohunili ali ne. Lahko pa domnevamo, da je hudo dvomljivo, ali bi vojaškemu tožilcu uspelo na novi obravnavi ponuditi prepričljivejše dokaze za svojo obtožbo, kot jih je na prvi obravnavi, da bi torej pred meseci »taktiziral« in čuval dokazni material, kakor tudi, da bi sodišče med novim sojenjem samo zbralo kakšne nove, »senzacionalne« dokaze, ki bi na »nesporen in nedvomen način« kazali na krivdo obtoženca, če mu to ni uspelo med več mesecev trajajočo preiskavo. Takšnega preobrata sicer ni mogoče a priori izključiti, pa bi tudi zato bila nova obravnavo toliko »zanimivejša«, tudi po čisto profesionalni, pravniški plati, kot spor med različnimi tezama, saj so bili akterji v procesu le pravniki in trije vojaški uslužbenci kot sodniški porotniki in seveda — obtoženci; javnost je bila z obravnave izključena,

v uredniško tako koncipirani magacini, ravno tako kot otročja pisma uredništvu, Šalamunova pesem o bogu, Pogačnikov likovni del, Svabičeva vleka kurjih črev itd. Vprašujem, ali je mogoče zaustaviti ta entropični proces?

GASILCI MED NAMI

Kot da bi gasilci gasili samo požare! Preenostavna je taka misel, mogoče skoraj smešna, če vzamemo v misel samo požar kot ogenj. Požar, v katerem izgine nekaj imovine. Mogoče nekaj lesa, kaka že zdavnaj dotrajana slamnata streha na skednju ali kozolcu in z njo nekaj naročajev slame, nekaj otepov sena in nekaj prgišč ovs. Kot da bi bilo življenje samo tisto, kar daje jesti! Kot da bi bilo življenje enostavno! Tako pride marsikomu na misel, kadar sliši besedo gasilec. Nisem še videla človeka med ljudmi, ki so se pogovarjali o gasilcih in gasilstvu, da bi se spomnili mimo onega, da je pred dvema letoma gorelo pri sosedovih, da je nekoč celo pri nas samih gorelo, na požar ČLOVEKA.

Požar človeka. Požar osebnosti. Požar nekega življenja. Kdo se je spomnil na tak požar, kdo?

Na sliki v časopisih sem že večkrat videla tak pri-

zor, kjer gasilci niso gasili požara, kjer ogenj jemlje imetje. Človek je izginjal v nenavadnem, zato pa toliko bolj grozljivem plamenu. Opisala bom sliko iz časopisa, ob kateri sem se ovedla, da gasilec ni samo zanimivi in včasih celo smešni mož, ki poliva vodo z vedri in brizgalnami na ogenj. Takole:

Na samem robu vrha vtoglavo visoke hiše stoji človek. Človek je mož. Mož ima v naročju dete. Dete je mogoče še povito v plenice. Na moževem obrazu je zarisan obup, groza. A v tem tudi vdanost v usodo. Mož se je sprijaznil z usodo. Kaj sem videla?

Mož se je hotel z otrokom v naročju, s svojim detetom, pognati v globino, v smrt, strašno smrt. Zakaj se je hotel mož vreči v smrt, v smrt potegniti tudi neboljeno svoje dete? Meni se je zdelo tako, ko sem malo premišljevala ob žalostni sliki:

Najprej sta se mož in žena zelo ljubila. Oba sta bila v dobrih službah. Potem se je rodil otrok. Žena je dobila porodniški dopust. Tovarna, v kateri je delal mož, pa je bila vsled slabega gospodarjenja razpuščena, tako da so se znašli delavci na cesti. Njun sinko je bil tedaj star že leto dni. Mama njegova je tako po porodniškem dopustu spet nastopila na delovnem mestu, ki ji je šlo še od prej. Njen mož pa je bil zdaj brez dela in brez zaslužka. Naj ga je žena še tako tolažila, da se tudi zanj delo v naši deželi še najde, možev ponos je bil ranjen smrtno. Dela ni našel mesece in mesece. Dobil je občutek, da živi na račun svoje žene brez lastne krivde. V misli so mu hodile pošasti, ki so si hotele lastiti njegovo ženo. Enkrat se mu je zazdelo, da je na svetu odveč. To pa je bilo usodno. Kajti ni se mu zdelo, da je na svetu odveč sam, zdelo se mu je, da je na svetu odveč

ker so tako zahtevale »koristi varovanja tajnosti«. Zlasti pa bi bila nova obravnava »zanimiva« za sedanje pomiloščence, da po možnosti vržejo s sebe vsak sum, da so se ukvarjali z vohunstvom, kar so sicer ves čas postopka vneto trdili in dokazovali v svojih »kot roman debelih pritožbah« (NIN), da torej izkoristijo tista differenta specifica, tisti razlog, ki smo ga navedli kot prednost kazenskega postopka pred abolicijo.

Ce pa bi vojaško sodišče na novi obravnavi vendarle spoznalo obtožence za krive vohunstva in bi ta sodba postala pravomočna, bi predsednik republike še vedno imel možnost preprečiti, da bi se kazni izvršile, pač s tem, da bi jih tedaj pomilostil. Še posebej, ko s svojim aktom ne samo da ni dopustil možnosti, da se razkrije, ali v resnici ni šlo za vohunstvo, ampak za zbiranje in izmenjavo materiala in podatkov, potrebnih za opravljanje novinarskega poklica, ki niso bili zaupne vojaške ali politične narave, ampak izključno novinarske, kot so trdili — po NIN-u — obtoženci, ampak je bil »mil« že precej pri koncu postopka, tako da obtožencev tudi ni obvaroval v večjem obsegu neprivetnosti, ki so združene s kazenskim postopkom, kar je ravno, kot smo zapisali, pomemben razlog za abolicijo, saj tistega, kar sledi postopku (izvršitev kazni), obvaruje tudi »navadna« pomilostitev.

Del javnega mnenja lahko — v tako dvomljivem primeru kot je »primer Rullmann« — rezonira tudi drugače, kot smo ravnokar mi, namreč tako, da ravno dejstvo, da je predsednik odredil abolicijo, šteje kot akt, ki dokazuje, da so obtoženci nedolžni in da je bilo ravnanje vojaškega tožila in vojaškega sodišča v Beogradu pred meseci le znak hiterije in besa, ki da sta prevzela vojsko, ko je Spiegel poročal o puču generalov, ki da se je pripravljala v Jugoslaviji, in še o čem, kar da naj bi bila po mnenju vojske zasluga Rullmanna kot Spiegelovega dopisnika iz Jugoslavije, kateremu je pač treba dati za tako njegovo poročanje (in poznavanje razmer) krepko lekcijo, ki je bila v začetku sicer odobrena, izkazalo pa se je, da je bil ta ukrep prenačilen in da utegne biti celo škodljiv. Saj gre za dopisnika te in še drugih zahodnonemških revij, Zvezna republika pa je za nas gospodarsko še kako pomembna, torej se ji ne gre zameriti s preganjanjem dopisnika njenih uglednih in vplivnih časopisov, itd. Zaradi tega da se je vmešal predsednik in ustregel tem našim interesom, obenem pa še preprečil škandal, ki da bi na novem sojenju gotovo nastal, saj je jasno, da ni nikakršnih (novih) dokazov, da so Rullmann, Trkulja in Taci vohunili; predsednik da je torej ubil več muh na en mah; preprečil je, da bi se zamerili Brandtovi državci, Rullmannu in ostalima ne bo treba v negotovosti čakati v priporu na sojenje in sodbo, na pravosodje ne bo padla čudna luč, ko bi moralo po letu in pol ali še več koga oprostiti in ga spustiti na prostost, z vseh treh obtožencev pa je itak zbrisan vsak sum, saj je bilo jasno, da je vse le povračilni ukrep oziroma sum niti ni potrebno brisati, kajti za nas nikoli niso bili sumljivi, ker smo vedeli, da je proces insceniran.

Ali sta taka razlaga ozadja predsednikovega ukrepa in tak odnos dela javnosti do Rullmanna, Trkulje in Tacija točna ali ne, ne vemo. Nimamo prav nikakršnih podatkov o tem, kakšne so bile v resnici

pobude, ki so predsedniku narekovale pomilostitev. Prav zato, ker nimamo takšnih informacij, se nismo mogli spustiti v oceno razlogov abolicije v konkretnem primeru, ampak smo se omejili le na to, da v najsplošnejših črtah pokažemo njene efekte: kdaj je v resnici milost, kdaj pa medvedja usluga za tiste, ki so pomiloščeni, in da glede na to tudi ocenimo, za katero varianto gre v konkretnem primeru. Poleg škode obtožencem pa abolicija lahko povzroči še drugačno škodo. Naj omenimo le en primer te škode: predsednikov akt gotovo ne krepi še kako potrebne samostojnosti sodišč in njihove vestnosti pri delu. Če bi bili Rullmann, Taci in Trkulja pravomočno oproščeni obtožbe, pa bi zaradi tega izbruhnil škandal, češ kako sodijo naša sodišča (da šele po letu in pol ali več ugotovijo, da ni dokazov za to, da je nekdo storil kaznivo dejanje itd.) in bi se postavilo vprašanje njihove vloge in odgovornosti, bi to najbrž imelo za posledico, da bi se sodniki zamislili in iz tega potegnili nauk za prihodnjico. Predsednikov akt justici ni dopustil te možnosti.

»DRŽAVLJAN TE DEŽELE« marijan kramberger

Pogovor Franceta Forstneriča z avtorjem knjige Marijanom Krambergerjem

Vprašanje: Vaša knjiga se zdi zmes filozofije, politike, ekonomije in sociologije, napisana pa je mestoma domala žurnalistično, nekatere strani pa se berejo skoraj kot znanstveni tekst. Kaj torej vaša knjiga pravzaprav je — vsebinsko in oblikovno?

Odgovor: Knjiga je natančno to, kar ste rekli — velika zmešnjava, čeprav še zmeraj trdim, da je v tej zmešnjavi sistem. Zanimivo, najbrž pa tudi poučno je, kako je do te zmešnjave prišlo. Pobudo, iz katere se je knjiga rodila, opredeljuje do neke mere že njen naslov. Gre za poskus, postati več kot naključni prebivalec te dežele, za težnjo, postati njen »državljan« v nekem zlahknejšem pomenu besede, namreč dejavni sooblikovalec skupnosti, v kateri živiš. Najbolje me boste razumeli, če rečem, da je bila ta knjiga zame nekaj poskus samoupravljanja na najvišji ravni, eksperiment, ki naj bi pokazal, ali se lahko navaden občan udeleži razprave o osrednjih vprašanjih naše družbe in o ključnih odločitvah, ki se sprejemajo v njej.

Ko danes gledam nazaj in ocenjujem uspešnost tega poskusa, seveda vidim, da se mi je dokaz o možnosti takšnega samoupravljanja popolnoma ponesrečil oziroma da sem dokazal kvečjemu nasprotno, namreč, da je moja zamisel iluzorna. Kar poglejte: po eni strani je v knjigi resnično

Pogovor sta avtorja pripravila v začetku marca tega leta za mariborski »Večer«. Temu so prilagojena tudi vprašanja. Tu je tekst prvič natisnjen v celoti, se pravi z dvema odgovoroma, ki sta bila pri objavi v »Večeru« na željo uredništva sporazumno izpuščena.

mного »občanskega«, se pravi mnogo zmedenega pripornarstva, s katerim si naša družba najbrž ne bo mogla kaj prida pomagati, in taki odlomki so prav gotovo kvečjemu svarilen zgled »samoupravljanja« zapletenih zadev neke milijonske skupnosti, potrdilo domneve, da nestrokovnjak tu že ne bo izpulil vragu repa in da naj bo rajši lepo tiho in se ne sramoti. Po drugi strani pa si domišljam, da jedro knjige, čeprav čudno razmetano in razbito, to občansko raven vendarle presega in se na kvalificiran način vključuje v razpravo o stvarih, za katere mi gre. Drugače mi Obzorja navsezadnje tudi ne bi bila knjige natisnila. Ampak spet je vprašanje, ali sem s tem storil res kaj samoupravnega. Namreč — denimo, da so moja spoznanja pravilna in nasveti koristni; ali jih ne bi bil v tem primeru dolžan v naši družbi tudi praktično uveljaviti — in ali me ne bi to zveloklo še globlje v politični profesionalizem, kot me je že knjiga sama? Kajti, roko na srce, kaj sem bil pravzaprav tisti dve leti, ko mi je nastajala in ko razen nje nisem delal skoraj nič drugega, če ne poklicni politik, torej prav tisto, kar ne bi smel biti, če bi hotel karkoli dokazati? Ali si je sploh mogoče predstaviti, da bi lahko kdo domislil in izoblikoval količjak resno teorijo neke družbe brez zveze s svojim poklicnim delom, tako rekoč v prostem času in za oddih?

Ne, »državljanov te dežele« v tistem smislu, v katerem sem jih iskal jaz, ne more biti, ni in jih ne bo; so in bodo samo profesionalni voditelji in pa vodenji. Seveda se pri nas prvi dvignejo iz drugih, ampak to, ta dvig, še ne pomeni samoupravljanja; nekje vmes, na pol poti med vodenimi in voditelji, pa se človek ne more ustaviti in obdržati, ker ga sama logika situacije neizprosno vleče na en ali na drugi pol. — Ko je nastala tista rabuka okrog moje članka »Zakaj še nisem komunist«, sem bil, odkrito povedano, hudo jezen na svoje kritike in sem se iz same užaljenosti nehal ukvarjati s knjigo, ki je v bistvu še danes taka, kakršna je bila spomladi leta 1967. Pozneje pa sem počasi spoznal, da je bila užaljenost le dobrodošla pretveza in da mi je v resnici narekovala moja odločitev globlja kriza, v kateri sem se znašel, namreč prav kriza moje zgoraj opisane zamisli »državljanstva«; vedno razločnejše sem čutil njeno neuresničljivost in knjiga je bila v trenutku, ko je spor izbruhnil, tik pred tem, da mi dokončno razpade. Lahko torej rečem, da so jo prav moji nasprotniki nevede in nehote rešili, ko so jo »zamrzili« v tedanjem stanju, in da jim moram biti za njihovo nasprotovanje pravzaprav iskreno hvaležen.

Seveda me boste vprašali, kako da sem jo takšno po skoraj štirih letih ne glede na svoje dvome vendarle izdal. Odgovor je preprost: poklicni pisatelj ne more zaklepati rokopisov v predal. Prvič mora z njimi služiti denar, drugič mora dokazovati, da dela in ne lenari. Tretjič pa mislim, da je bil moj poraz ob »Državljanu te dežele« časten poraz in da sem lahko nanj v določenem smislu še zmeraj ponosen.

V.: Komu ste knjigo namenili? Kdo jo bo po vašem mnenju bral?

O.: Brali jo bodo, tako kot večino naših knjig, tisti redki, ki jo bodo pač morali bolj ali manj po službeni dolžnosti, pa še tu in tam kdo, ki mu bo kdove po kakš-

nem naključju zašla v roke in ga zamikala. Od nje najbrž ne bo veliko koristi. Gojim pa tiho upanje, da bo čez petdeset let mogoče povedala kakemu zanamcu o našem času to in ono, česar mu drugi teksti ne bodo povedali.

V.: Vaša knjiga je kritika: kritika odrešitvenih prvin v marksizmu, kritika obljubljanja sreče v komunizmu, kritika vrednostnega sistema v današnjih socialističnih družbah, ki je iz marksističnih antropoloških, po vašem mnenju napačnih, osnov nastal, dalje kritizirate varuštvo (paternalizem) nad ljudmi, utopično razglašanje enakosti ljudi, namesto da bi vladalo v naši družbi načelo »meritokracije«, torej da bi se uveljavljalo tisto, kar je najsposobnejše in najbolj delavno, kritizirate tudi zgodnjeliberalistični nered in primitivno grabljenje v našem družbeno-gospodarskem sistemu in tako dalje. Nekaj vaše kritike se nam zdi že zastarele in jo je naša marksistična misel že sama odpravila, prav pa imate, se nam zdi, zlasti pri kritiki razmer in vedenja v gospodarstvu. Nam lahko na kratko označite pobude vaše kritičnosti?

O.: Da, to je vprašanje, ki se je zelo lucidno in neusmiljeno zagrizlo v bistvo problema. Očitno je namreč, da je motor moje kritičnosti v tej knjigi perfekcionizem, se pravi nazor, da je vselej mogoče in potrebno doseči in zahtevati popolnost. Perfekcionizem kot merilo človeške družbe pa je seveda naravnost v oči bijoča utopija. To pa pomeni, da sem v knjigi tudi sam poln prav tistega greha, ki ga tako vneto očitam marksizmu, dasiravno dajem svojemu načrtu idealne družbe nekoliko drugačno, navidez stvarnejšo vsebino, ko opisujem to družbo kot družbo pravične neenakosti. Ampak predstava o pravični neenakosti je v bistvu najbrž prav tak ali pa še večji nesmisel kot predstava o enakosti med ljudmi. Če pa je tako, potem se moralni temelj moje kritičnosti zruši in konceptualni del moje knjige se spremeni samo v še en (konkurenčni) poskus običajnega in že kar dolgočasnega farbanja tistih, ki se pač farbat dajo. Resda je to farbanje nezavedno in dobronamerno, podobno kot je nezavedna in dobronamerna tudi večina farbanja z egalitarizmom, ampak na njegovi objektivni družbeni vsebini takšna podrobnost ničesar ne spremeni. Skratka: še isti hip, ko sem se dvignil nad vodenje, nad čredo, sem se začel obnašati kot pastir, kot voditelj v običajnem sumljivem pomenu te besede, namreč kot človek, čigar posel in vloga je med drugim, da v interesu funkcioniranja celote vleče soljudi za nos s takšno ali drugačno varianto stare pravljice »delaj, pa boš prišel v nebesa«. Temu se reče integracija družbe s pomočjo metafizike, in ravno okoliščina, da je to edini zanesljiv način podružbljanja ljudi, ki ga poznamo in ki si ga je teoretično mogoče zamisliti, je po moje najhujši problem samoupravljanja, kajti če tu ne najdemo izhoda, bo samoupravljanje vselej bodisi asocialen kaos bodisi lažna formalna fasada. Potjotkino va vas. To dilemo se s svojo knjigo zaman trudim preseči, podobno kot se jo zaman trudim preseči naša siceršnja teorija in praksa.

V.: Priznati moramo, da niste samo kritik danosti, ampak da razmišljate tudi o predlogih za izboljšanje stanja. Razložite nam nekaj svojih najbolj praktičnih predlogov, če se seveda to da na kratko, na

on in vse, kar je na tem svetu napravil. Kaj pa je sploh bilo njegovega na tem svetu, kaj bi na tem svetu zapustil, če bi umrl sam? Sin bi ostal po njem! Zato je bil tudi njegov sin odveč temu surovemu svetu. Tako si je mislil: »Žena ima v službi gotovo dovolj prijateljev, ki jo bodo potem spet osrečili!«

Bilo je sivo jutro. Žena je poljubila moža in sinka in odšla kot navadno zjutraj v službo. Ni slutila, kaj se ji obeta. Ko je odšla, se je mož oblekel, oblekel je sinka in se z njim v naročju vzpel po stopnicah na teraso stolpnice, kjer je s svojo družinico stanoval. Odločil se je. On in njegovo dete sta na tem svetu odveč, predvsem pa sta na poti uspehu njegove žene in matere tega nedolžnega otroka. Vrgel se bo z otrokom na prsni na trdi, mrzli in mokri asfalt pod stolpnico, da izdihneta pri priči oba. Ko stopi prek ščitne ograjice, da bi storil ta usodni korak, ga opazi mimoidoči.

»Ne skoči, ubil boš nedolžnega otroka,« ga je posvaril človek s ceste, ko je sprevidel možovo nakano.

Mož je otrpnil; prvikrat je pomislil, da bi morda otrok le rad živel. Človek z ulice je medtem poklical reševalno postajo in gasilce. V času oziroma skromnih trenutkih, ko je mož premišljeval, so na lice mesta prispeli gasilci in reševalci. Gasilci so takoj razprostrli reševalno ponjavo, v katero bi ujeli padlega, da se ne bi razbil na asfaltu. Reševalci so pripravili nosila. Poklicali so možovo ženo, ker so mislili, da ga bo ta prepričala, naj vendar ne skoči, ali pa naj vsaj nedolžnega otroka pusti živeti. Žena je res prišla. Ko jo je mož zagledal, je zavpil:

»Takoj bom skočil! Ti si me prevarala z vašimi uslužbenci.«

Žena je jokala in prosila.

»To ni res, jaz ljubim tebe, kot ljubim najinega otroka! A nekdo mora delati, in če to nisi ti, sem pač jaz, saj to je vseeno...«

Moža pa niso ganile solze uboge žene. Ni ga upognil mili jok nedolžnega otroka, ki se je nenadoma zavedel smrtne nevarnosti, spomnil se je tudi, da danes niti zajtrka še ni dobil. Mož je hotel skočiti v prepad.

Tedaj pa je prišel na teraso poveljnik gasilske čete. Rekel je: »Kaj ti je, tovariš? Ali ne vidiš, da smo vsi revni? Ne uvidiš, da je življenje edina stvar, s katero zdajle moremo ravnati po lastni presoji?«

»Skočil bom...« je mrmljal mož, a očitno je bilo, da je prisluhnil.

»Glej,« je rekel gasilec, »jaz opravljam svojo službo iz srca. Nobenega velikega denarja nimam od tega, pa vendar živim tako, kot je prav. Tudi sam sem včasih obupan. Ko pa se spomnim, da je moje delo in poklic in dolžnost reševati imetje in življenja pred požarom, vztrepetam. Bodi tudi ti gasilec...«

Mož je sklonil glavo in zajokal. Gasilec je stopil k njemu, ga objel in mu pomagal čez ograjo nazaj na teraso. V solzah je dejal:

»Moje srce je zajel požar. Ti, tovariš, ki si gasilec, poveljnik gasilske čete, si me tega ognja uničujočega rešil za vedno. Zdaj spet ljubim svojo ženo, mojega sinka in sebe za vedno. Vzemite me v vašo plemenito službo. Rad bi pomagal ljudem. Za to ne zahtevam nobenega denarja!«

Bernarda Prašnikar

gospodarskem, socialnem in političnem področju.

O.: Bistvo moje knjige se mi zdi ravno v tem, da se ne ustavi pri takšnih predlogih, da postopoma spregleduje vzroke značne neučinkovitosti našega prakticizma in odkriva globlji defekt v ozadju za njim. In tu se hkrati začneja tisto, na kar sem v knjigi pri vsej samokritičnosti še danes ponosen; mislim namreč, da je morda prvič na dovolj izdelan in resen, obenem pa nesovražen način opozorila našo javnost na možno oziroma celo verjetno integrativno šibkost naše temeljne integrativne ideje, na premajhno podružbljajočo moč družbenega dogovora med voditelji in vodenimi, za katerega smo se opredelili v revoluciji in ki bi ga nakratko lahko opisal z egalitarizmom. Moja teza je torej, da položaja ne takšni ne drugačni praktični ukrepi ne bodo bistveno izboljšali, ker bi bila potrebna načelna, teoretična revizija naše »družbene metafizike«, se pravi naše marksistične misli, v tem smislu, da bi marksizem postal ideologija pravične neenakosti. Seveda smete z vso pravico podvomiti, ali bi pacient takšno presaditev srca preživel, saj si danes tudi sam ne upam izključiti možnosti, da je ne bi; a vsekakor bi opisana revizija, če bi jo ljudje intimo sprejeli, povzročila pri nas celo vrsto sprememb, iz katerih bi zrastle tako rekoč popolnoma nova družba. Na gospodarskem področju bi bila, recimo, posledica teh sprememb po vsej priliki ostra delitev gospodarstva na izvozno in domače, pri čemer bi prvo uživalo resnično tržno svobodo in samoupravnost, drugo pa bi bilo še dokaj bolj administrativno nadzorovano, kot je vse naše gospodarstvo, če smo odkriti, že zdaj. Veliki pa bi bili seveda tudi socialni in ne nazadnje politični premiki, do katerih bi prišlo, če bi dobila pri nas odločilno besedo na tako docela neobičajen način izbrana elita, kot bi bila elita izvoznikov. A le brez strahu, ni se nam treba bati, da bi v naši deželi res že v bližnji prihodnosti zavladovala moda za današnje milienke jugoslovanskega socializma kajpada precej neprijetnega in nevarnega zgledevanja pri Japoncih. Zait!

V.: Vaša knjiga kar ne more skriti, da se vam zdi razviti kapitalizem boljši in uspešnejši družbeni model kakor pa današnji socializem vključno z našim. Na drugi strani pa smo vsak dan priča dogodkom v teh razvitih kapitalističnih deželah, ki kažejo silno nezadovoljnost s tehnobirokratskimi strukturami, zahtevajo soupravljanje množic v politiki in gospodarstvu, še več, npr. v ZDA, Italiji, Franciji, Zahodni Nemčiji in še kje celo nekateri znanstveniki predlagajo preobrazbo razvitega državnega kapitalizma v socializem. Se niste torej vi preveč navdušili nad proizvodno-potrošniško uspešnostjo današnjega kapitalizma, zanemarili pa njegovo brezizhodnost v celotnem socialnem sistemu, tako da si utegnate nakopati očitke, da ste ideolog tehnokratizma?

O.: Že mogoče, samo glede na trenutne jugoslovanske zadrege in stiske moram biti odločno proti temu, da bi se razviti kapitalizem preobrazil v »današnji socializem vključno z našim«, kajti kam bo šel potem tisti milijon naših delavcev (se pravi petina našega vladajočega razreda), ki jim ta »brezizhodni« kapitalizem pomeni za zdaj edini izhod, če hočejo delati oziroma živeti! Mislim, da se nam Jugoslovanom vzvišenost nad kapitalizmom dokaj slabo poda; ostanimo rajši lepo skromni in pre-

pustimo to vzvišenost tistim, ki jih ne bo tako očitno tepla po ustih. Bojim se, da res »kar ni mogoče skriti«, da je družbena metafizika kapitalizma (ideologija pravične neenakosti) učinkovitejša kot družbena metafizika socializma (ideologija enakosti med ljudmi), ker močnejše priteguje in vključuje ljudi — in če se že moramo voditi za nos, če je to edini način, da postanemo in ostanemo sodelujoča, družbena bitja, potem je po moje precej logike v zahtevi, da se dajmo voditi vsaj čim bolj učinkovito, kajti navsezadnje je tudi tako, da edino družbeni učinek neke metafizike lahko do določene mere prekrije temeljno prevaro, na kateri ta metafizika stoji; čim manj je učinkovita, tem prej jo bodo ljudje razkrinkali — od tod najbrž toliko obžalovana nekooperativnost in nizka socialnost naših množic —, narobe pa tovrstna metafizika kajpada nikoli ne more postati dovolj učinkovita, da bi lahko prav vsem in vselej zastal vpogled v svojo resnično naravo — in v tem smislu se mi zdijo tudi znaki nezadovoljstva ljudi, ki živijo v kapitalizmu, s tem kapitalizmom docela zakoniti in logični. Vendar pa je po moje ob njih zelo nespametno kričati »primite tatus!«, dokler imamo sami toliko masla na glavi.

V.: Moramo priznati, da so se mnoga vaša napovedovanja iz šestdesetih let, ko ste knjigo pisali, o našem gospodarstvu in reformi uresničila. Kako torej ocenjujete naše sedanje razmere?

O.: Odkar sem se nehal ukvarjati z »Državljanom«, ne spremljam več stvari tako natančno, da bi lahko o sedanjih razmerah izjavil karkoli določnejšega. Je pa seveda moj splošni vtis, da se v našem razvoju še zmeraj samo postopoma razkriva tista od vsega začetka dana integrativna šibkost naše temeljne integrativne ideje, o kateri sem že govoril, in da v tem procesu od takrat, ko sem pisal svojo knjigo, ni nastopil noben bistveno nov moment. Pravici na ljubo pa moram pripomniti, da se mi osebno pri vsem skupaj — kot najbrž še marsikomu — za zdaj prav zadovoljivo godi. A kaj, ko nima vsak takšnih živcev, da bi se počutil prijetno na ladji, ki dostikrat zbuja vtis, kakor da ne ve, kam plove.

V.: »Delovna substancionalnost«, ki jo v svoji knjigi zahtevate od ljudi, je velika misel. Pravite pa, da se samoupravljanje, torej zanimanje »delojemalca« za upravljanje svojega dela in podjetja začne po vašem mnenju šele tam nekje pri tisoč dinarjih plače. Menimo, da bi empirične raziskave lahko deloma potrdile vaše predvidevanje, da se človek, ki zasluži komaj za »preprosto reprodukcijo samega sebe«, res ne more kaj prida zanimati za samoupravljanje. Vprašanje pa je, kam se bo kanaliziralo nezadovoljstvo teh slabo plačanih delavcev? Ali naj delavska partija — ZKJ — jugoslovanskega tipa svojo akcijo položi le na elitni proletarijat (na tiste socializirane delavce z dohodkom vsaj tisoč dinarjev) in na šolane ljudi, slabo plačane množice pa prepusti samim sebi? Vi namreč zahtevate od naše partije (Zveze komunistov) skoraj kibernetično učinkovitost, toda če se nasloni le na proletarsko elito, zaide sama s seboj ravno tako v navzkrižje, kakor če se nasloni na tehnokratske managerje (kar se delno pri nas že godi) ali pa na birokratski politični aparat (kar se najbolj dogaja v vzhodnih socializmih). Začarani krog današnjih delavskih partij se očitno vrti prav med

temi tremi točkami: managerska tehnokracija — politična birokracija — levčarstvo. Če ne vključijo tehnokracije, težko v sedanjih pogojih sledijo sodobnemu industrijsko-tržnemu tempu, če niso »kardrovske partije« (aktivistov), so politično nemobilizacijske, če pa pustijo zunaj partijskega »zanimanja« revni proletariati, jim ga »ukradejo« skrajni levčarji. Kako si vi, tovariš Kramberger, predstavljate za našo partijo, ki bi rada bila sodobna, učinkovita in obenem revolucionarna, razrešitev teh dilem? Vprašujemo vas torej nič manj kot o vlogi partije v sodobnih družbah.

O.: Če že vprašujete — moje mnenje je, da ima ZKJ težave s problemom, na koga naj se »nasloni«, v bistvu spet zaradi iste integrativne šibkosti naše temeljne integrativne ideje, ki je seveda v celoti prevzeta iz njene uradne ideologije. Prav naš družbeni dogovor, kakršen trenutno je, je namreč v mojih očeh odgovoren za dejstvo, da nam naša družba počasi, a zanesljivo razpada na sloye in plemena, skupine in skupinice ali še bolj natančno rečeno na komaj kaj sodelujoče, neprizadevne in malo ali nič družbotvorne, zato pa tembolj vneto izsiljevalske posameznike. Jasno, da je z njimi težko, če ne celo nemogoče politično delati! (Kolikor si namreč zadeve ne olajšamo s preprostim totalitarnim nasiljem, ki je splošno običajni, že kar ustaljeni in samoupravni odgovor drugih socializmov na to zadrego.) Zdi se, da je vse skupaj normalna reakcija človeške narave na obljube egalitarizma in da usoda metafizike enakosti niti ne more biti drugačna, kot je: brž ko se ta metafizika preseli iz opozicije na oblast, lahko izbira samo še med tem, ali se bo razgatala z nasiljem ali z nemočjo, s katero se bo morala pustiti neomejeno izsiljevati vsakomur, ki jo bo znal prijeti za besedo, pri čemer pa sta nasilje in nemoč samo dve različni pojavi obliki ene in iste družbene neučinkovitosti. Rešitev? Rešitev bi bila zame zamenjava te metafizike z učinkovitejšo metafiziko pravične neneakosti, seveda pa moja knjiga, kakor rečeno, stoji in pade z domnevo, da je takšna zamenjava mogoča znotraj maksizma, se pravi, ne da bi se ZKJ pri tem izneverila njegovemu resničnemu duhu. Dvomim, da bo naša partija tak vratolomen predlog vzela resno — še dobro, če je ne bom z njim preveč razjezil. Nekaj izglelov bi dobila moja zamisel najbrž šele pet minut pred morebitno katastrofo, takrat pa bi bilo za zahtevano revizijo jasno že zdavnaj prepozno.

V.: Pravite, da bi v našem družbenem in predvsem vrednostnem sistemu naj vladalo načelo meritokracije. Razložite to svojo misel.

O.: Pojem »meritokracija« je sestavljen iz latinske besede »meritum«, zasluga, in iz grškega »kretein«, imeti moč, gospodovati. Meritokracija je torej oblast tistih, ki so s svojimi dejanji, z delom in sposobnostjo izpričali, da si oblast zaslužijo. V knjigi dokazujem, da je taka rešitev problema oblasti za zdaj še najboljša in najuspešnejša, ker povzroča razmeroma najmanj krivic in ker se še za tiste, ki jih povproči, oddolži z razmeroma največjo učinkovitostjo. Navidez to res zveni zelo lepo realno in hkrati idealno, samo kaj bi vsa moja sofistika pomagala manj sposobnemu, ki bi bil tudi v taki vladavini vladan, manipuliran, podrejen in nesvoboden? Meritokracija je torej morda dejansko med vsemi prevarami, na kate-

rih so zgrajene človeške družbe, doslej najmanjša prevara, prevara je pa vendarle. Če se povrnemo k prejšnjemu vprašanju, to konkretno pomeni, da se naša partija, tudi če bi se oklenila ideologije pravične neneakosti, kot ji svetujem, ne bi znebila madeža oblasti — oblast se vselej, pa če se še toliko postavlja na glavo, cvre v lastnem soku —, samo njena učinkovitost, »aerodinamičnost« njenega prijema nad ljudmi bi se s tem povečala.

V.: Ali bo naš čas lahko omilil boj nasprotij in razrednih interesov, kar so tako uspešno iznašli in uporabili marksisti? Sicer pa: ali res mislite, kar pišete, da v razvitih državah revolucij očitno ne bo več? Se bo boj interesov dogajal res samo še na mikro-socialnem nivoju, kot boj za socialno veljavo, za »pozitivno socialno bilanco«, kot pišete? Ali nimajo v socialnih teorijah pa marksistih, ki jim je zahodni razviti svet tehnike in potrošništva res precej zmešal štrne, veliko resnice na svoji strani tudi anarhisti in romantični eksistencialisti s svojim večno upirajočim se človekom, ki je, se zdi, v antropološko-socialnem pogledu zajel pravzaprav več in globlje kot marksisti, ali točneje rečeno, zajel je ravno tisto, kar so marksisti v praksi zanemarili? Tu so pa še — na nasprotni strani — strukturalistični behavioristi, ki sicer bio-socialno plat preveličujejo, ampak imajo v našem času tudi svoj prav. Skratka: kakšne socialne teorije imate za »uporabne« v našem času in v letih, ki se naglo bližajo?

O.: Moja socialna teorija je danes, da se mi ne sme goditi slabše od nekega minimuma, ki sem se ga navadil pričakovati od življenja, na kak način in s takšnimi sredstvi si bom skušal ta minimum zagotoviti, pa bo odvisno od vsakokratnih okoliščin. Funkcionalistično optimalizacijo delovanja družbe kot celote prepuščam tistim, ki so zanjo plačani (in to dobro plačani), ker se s farbanjem soljudi osebno ne želim več ukvarjati; tu in tam me zaradi moje nekdanje mladostne vere v najrazličnejše idealne skupnosti oziroma zaradi presilovitega reagiranja na takšna slepila zanese najbrž v anarhizem, moja znana življenjska želja pa je, napisati (behaviorističen?) priručnik o človeku za Marsovece. A vse to so verjetno komajda »uporabne« socialne teorije v smislu vašega vprašanja. Skratka, dvigujem roke. V tej družbi, kakršna je, nameravam biti samo še zakone spoštuječ in socializmu hvaležen zasebnik.

V.: Kakor vi v vaši knjigi tudi mi v teh vprašanjih skačemo iz discipline v disciplino (filozofija, sociologija, ekonomika, politika) ter s teorije na prakso in obratno, zato nam dovolite vprašanje: kako si predstavljate v Jugoslaviji razrešitev razkola med modernim družbenim planiranjem in »liberalizmom« podjetniške samoupravljalvske »svobode« samoupravnih subjektov, dalje razkola med funkcionalno centralizacijo in decentralizirano demokracijo komunalnega sistema, pa med vodenjem in (samo)upravljanjem?

O.: Reči hočete skratka: zakaj želimo samoupravljalati, moramo pa voditi, planirati, centralizirati, skratka bistveno omejevati, če ne celo zanikati idejo samoupravljanja in vsak dan znova buditi od mrtvih njeno nasprotje? Odgovor na to bo najbrž dvojen. Prvič: čim manjša je integrativna moč temeljne integrativne ideje neke družbe, čim slabotnejše si njeni pripadniki prizadevajo kooperirati iz lastnega

PIKAPOLONICE

Moj bratranec je nacist. Specializiral se je na pobijanje pikapolonic. Gre na polje, med rože in solato. Nabere jih nekaj tri. Doma jih sistemsko položi na mizo. Vse obrne na hrbtno stran. Pikapolone živčno migajo z nogami. S posebno lečo izbere najživahnejše. Prižge štedilnik in ko se primerno ogreje, položi nanj po oceni najživahnejšo, na hrbtno stran. Pikapolona zamiga, potem pa otrpne. S paličico jo izbeza v roko in jo da pod curek vode, revco. Pikapolona zopet zamiga. Zopet jo da na ploščo, zopet otrpne, zopet pod vodo. Kot pravi, so dokaj vzdržljive. Povprečno dve rundi. Crknje-ne zmeče v potok.

Milan Kleč,
Fabijanijeva 17,
Savsko naselje,
Ljubljana

Snoj, Zadnikar in Breščak so navihanci, da je kaj! Svojo vero so uspeli izpovedati skozi učiteljeva usta, pri vsem tem pa so uporabljali jezik provokacije, nestrinjanja, opozicije. Uspeli so uveljaviti svojo dvojno naravo: izpovedati elitistični umetniški credo in ostati v taboru naprednega, iščočega, dvomečega. Moj bog, kakšni časi: kje naj dobim poštenega nasprotnika, ko pa se skoraj vsakdo topi v sladkorni raztopini in noče obveljati za konservativca! Celó Vidmar, ta nekronani šef Miniresa (ministrstva za resnico), noče priznati, da je senilen in rahlo — dolgočasen. On vendar razmišlja, še kar naprej — on in Cankar že vesta...

Sicer pa prislusnimo malo očitkom, ki jih naš miličnik resničnosti meče na vse, kar se pojavlja v slovenskem umetniškem prostoru. Glavni očitek vsem umetniškim poskusom zadnje dobe je — neangažiranost, pomanjkanje resničnih vzpodbud, zlaganost, dobičkarstvo, pisunstvo, neresnost itd. Vidmar govori tedaj v imenu tistih sil, ki so resne, zavzete, ki jih motivirajo resnične človeške vzpodbude, ki žele urediti svet po racionalno-konstruktivnih in umetniško-občutenih kriterijih. Kdo so te pozitivno delujoče sile, lahko sklepamo po tem, koga poziva v obrambo resnične kulture in človečnosti. To so miličniki, sodišča, sekretariati in komisije, skupnosti in organi — skratka država. Država pa je red, ki je delo tisočletnega razvoja in pomeni še marsikaj, kar Vidmarju, kot vse

intimnega prepričanja, da je to zanje dobro in nujno (pa naj bo zdaj njihovo prepričanje konkretno izzvano s takšno ali z drugačno prevaro), tem pogostejše se morajo voditelji, ki odgovarjajo za delovanje take družbe kot celote, zatekati k sredstvom neposredne, bolj ali manj odkrito avtoritarne prisile, moči in oblasti. Vnovič lahko rečem torej samo, da je vzrok razkolov, ki jih naštevate, integrativna šibkost naše temeljne integrativne ideje in edina pot k njihovi razrešitvi zamenjava te ideje z učinkovitejšo. Dvomiti pa je seveda mogoče — in to je zdaj drugi del odgovora —, ali se omenjeni razkoli dajo s kakršnokoli »duševno masažo« oziroma kondicioniranjem ljudi do kraja razrešiti, se pravi z drugimi besedami, ali je dosledno in čisto, nerazkano samoupravljanje brez sleherne primesi moči in oblasti sploh teoretično mogoče, ali ni tudi samo, kot tako, utopijska. A kar se tega dvoma tiče, vas moram razočarati: ideja samoupravljanja današnjemu svetu toliko pomeni, da se ne glede na pomisleke, ki mi jih prišepetava razum, kratko malo ne upam deklarirati kot njen izrecni pogrebec. Mogoče pa nam bo zadeva vendarle kako uspela.

V.: In kaj mislite, kako bo z Jugoslavijo (in sploh z uspešnim delovanjem zvezne države) na eni strani in s samostojnostjo narodov (oziroma republik) na drugi strani? Če je »vezivo« sedaj še ideološke narave, kaj nas bo vezalo, če se še to porazgubi?

O.: Rekel bi, da je bilo veziva že doslej premalo oziroma da je prav sedanja delitev Jugoslavije naravnost dramatičen dokaz za tisto integrativno šibkost naše temeljne integrativne ideje, ki jo nenehno poudarjam. In naj mi bo v tej zvezi dovoljeno dodati rahlo svarilo. Občutek imam, kakor da se trenutno marsikdo slepi, češ da bomo s to delitvijo končno vendarle ugnali v kozji rog odkrito ali prikrito krizo, v kateri že lep čas tičimo. V resnici pa, kot rečeno, s tem ni nastopil v našem razvoju noben bistveno nov moment, zato je moje mnenje, da bo slepilo držalo v najboljšem primeru kvečjemu leto ali dve, potem pa se bomo znova znašli pred istimi problemi — upajmo, da ne v pošterjeno mučni obliki.

V.: Vi ste za družbo enakih ljudi, za enakost, ki so si jo ljudje v sorazmerno enakih socialnih pogojih sposobni sami ustvariti, ne za tisto, ki jim jo zajamči »paternalizem« (varuštvo). Ali pa ni načelo vaše »meritokracije« tudi nekak paternalizem sposobnih nad manj sposobnimi? Ali ne ostajate na neki način še vedno v razrednih kategorijah? Ljudje pa tako hlepijo po enakosti, na Zahodu in na Vzhodu, in do zdaj so še vedno imele največje množice privrženecv ideologije, ki so to upoštevale. Ali se elitizem (izbranstvo) in egalitarizem (enakost) ne tepeta na svetu že od pamtiveka? Kaj če se bosta vedno, ker sta morebiti zasidrana nekje globoko v osnovah človeških skupnosti?

O.: Da, natančno to je tisto. Do sklepa, da je meritokracija obrazec za idealno družbo, sem očitno lahko prišel le tako, da sem manj sposobne in manj zaslužne posameznike kratko malo izpustil iz enačbe, da sem jih vzel kot zanemarljiv ostarek, kot brezimen socialni drobiž, ki je dolžan verjeti v pravičnost svoje podrejenosti, močati in delati. Zanimivo pa je — to podrobno omenjam, ker je značilna za psihologijo vseh družbenih konceptuali-

stov —, da je bila moja vest pri tem čista kot solza, in zastoj bi mi tisti hip dopovedovali, da še zmeraj delam nekaterim krivico, do pičice tako, kot tudi metafiziki enakosti med ljudmi noče in noče v glavo, v čem naj bi grešila nad nadpovprečno sposobnimi. Spričo te zakrknjenosti je bilo potem seveda vse drugo zame igrača, kajti mirno sem lahko izjavil, da bi bila meritokracija, vladavina zaslužnih, obenem že tudi uresničeno samoupravljanje in uresničen komunizem. Danes se lahko svoji osebni zamisli raja na zemlji kajpada samo prizanesljivo smehljam.

V.: Razmišljanja v »Državljanu« te dežele priznavajo materialno uspešnost družbe kot merilo socialnega sistema, na Zahodu pa niso več redki misleci, ki sodijo, da ta brezglava dirka za proizvajanjem in trošenjem resno razjeda našo civilizacijo in da svet drvi tako rekoč v razkroj in pogubo. Kaj mislite o tem?

O.: Hm. To vprašanje pa je spet eno od takih, ki mi niso preveč všeč, podobno kot tisto o brezizhodnosti kapitalizma. Namreč, seveda je potrebno razmišljati tudi o (resnični) brezglavosti potrošniške tekme in razjednosti naše civilizacije, samo, poglejte, predmet moje knjige in tega našega pogovora o njej je v bistvu, kako pomagati petnajstim milijonom revežev, da bodo zanesljiveje bolje zaživel; samemu sebi bi, verjemite, lahko pomagal do tega tudi brez take radikalne in tvegane in zame osebno prav gotovo v marsikaterem pogledu celo izrazito nepriporočljive »reform«, če ne že kar revolucije« (prof. Gorčar), kot jo predlagam. Če pa zdaj tem revežem začnemo govoriti: čemu bi se gnali za materialno uspešnostjo in za večjo učinkovitostjo naše družbe, recimo vsaj za tolikšno, kot jo zmore kapitalizem, saj pa vidite, da je dirka za proizvajanjem in trošenjem že brez vas dovolj brezglava, da je kapitalizem tako ali tako v brezizhodni zagati in da vsa naša civilizacija drvi v razkroj in pogubo, delajte rajši in molite, pripravljajte se na bližnji sodni dan! — če torej zaidejo v tak kontekst, dobijo te misli, izrečene iz udobnega fotelja med dvema požirkoma johnnieja walkerja ali courvoisierja, brez zamere, rahlo umazan prizvok. Ponavljam, prepustimo probleme zahoda zahodu in ne zlorablajmo jih kot prozorne izgovore za svojo neučinkovitost.

V.: V članku »Slovinci v Jugoslaviji« (epilog vaše knjige) menite, da si Slovenci domišljamo, kako smo »boljši« od Balkana, in da leno počivamo na lovrikah. A vseeno se kar naprej razkriva, da res težko dobro vozijo isti voz vsestransko tako raznolike skupnosti, kot so jugoslovanske republike in pokrajine. Tega vidika v članku o Slovencih v Jugoslaviji niste obdelali.

O.: Mogoče ga tam res nisem omenil, zato pa ga posredno obdeluje vsa knjiga. Dejstvo je, da so si ljudje, posamezniki ali posamezne manjše skupnosti, med seboj ponavadi bolj ali manj različni. Če jih hočete torej uspešno združiti v (večjo) skupnost, na vsak način potrebujete nekaj, kar bo nevtraliziralo škodljiv, sredobezni učinek te različnosti. V tem je ravno usodni pomen duhovne tvorbe, ki ji pravim temeljna integrativna ideja, družbeni dogovor, družbena ideologija ali družbena metafizika. Razumljivo in logično se mi zdi, da brez njenega poenotujočega, usmerjevalnega vpliva oziroma če je ta vpliv

preslaboten, vsak konj vleče voz na svojo stran. Najbolj tragično pa je pri vsem skupaj to, da že kar vidim »logični« sklep, ki ga bomo prej ali slej potegnili iz svojega razočaranja, če ga že nismo: razglasili bomo, češ da so jugoslovanski narodi kratko malo a priori nesposobni za složno sožitje, ker so pač že »po naravi« nezreli, primitivni, leni in prepirljivi ali podobno. Ampak zame bo taka trditve spet samo umazan maneuver, ki naj prikrije našo subjektivno krivdo, resnico, da za svojo skupnost preprosto nismo našli dovolj močne temeljne integrativne ideje, metafizike, ki bi jo zanesljiveje združila (pa čeprav na podlagi prevare — a tak je pač zakon sveta).

V.: Ali ne delate našim ljudem krivice, ko v knjigi zelo ostro pišete, kako malo »delovne substancialnosti« je v nas, na drugi strani pa se je izkazalo, da naši ljudje v tujini dobro delajo, torej le imajo »delovno substancialnost«? Ste se zmotili?

O.: Narobe, zelo sem vam hvaležen za to opozorilo, ker ste mi z njim ponudili najučinkovitejši dokaz za pravilnost mojega sklepanja. Prav delavnost in uspešnost naših ljudi v tujini namreč karseda odločno izključuje možnost, da bi jim bila višja delovna substancialnost, recimo zaradi nekakšnih trajnih poškodb našega narodnega značaja, ki bi jih bila zapustila stoletja kulturnogospodarske zaostalosti in politične nesamostojnosti, tako rekoč načelno nedostopna in da je torej niti ne bi imel pravice terjati od njih. Paradoks, ki ste ga navedli, je neizpodbitno potrdilo domneve, da spijo v naših ljudeh popolnoma enake zmožnosti kot v vseh drugih, in to že danes, ne morda šele nekje v daljni prihodnosti, se pravi, da bi v primernem psihološkem ozračju že danes znali proizvajati, gospodariti, upravljati itd. na svetovni ravni — in da smo torej, če v resnici ni tako, tega krivi izključno mi sami, ker se nam pač svojih spečih zmožnosti ni posrečilo do kraja prebuditi. Prebudi ali ne prebudi pa jih prav temeljna integrativna ideja neke družbe. Resnično, ali ni zanimivo: kakor hitro naši ljudje zaidejo v vplivno območje metafizične pravične neenakosti, niti najmanj ne zaostajajo za domačini, ker ta metafizika tudi njih prisili k enaki kooperativnosti; ko se vrnejo domov, na vplivno področje metafizike enakosti med ljudmi, pa prej ali slej znova zaostanejo in zablodijo bolj ali manj stran od potreb in interesov skupnosti, v kateri živijo. Seveda, prednost slepcev pa je, da jim iz tega ni treba ničesar spredvideti.

Vem, da imate ta hip že poln kufer mojega ponavljanja teze o šibki integrativnosti naše temeljne integrativne ideje, samo nisem jaz kriv, če jo vsi problemi naše družbe po vrsti potrjujejo. — Verjetno pač nisem Herkules, prej njegovo nasprotje, in sem se zato kratko malo ustrašil obsega in težavnosti naloge, ki sem jo med pisanjem svoje knjige postopoma ugledal pred sabo, ter spustil politiko kot kos prevročega železa iz rok, grenki občutek slabosti pa si osladil z danes splošno razširjeno »ljudsko« filozofijo o neizogibni umazanosti sleherne oblasti, približno kot tista lisica, ki ni mogla do grozdja, pa se je tolažila, češ da je tako ali tako kislo. Ampak še zmeraj mislim, da se, tudi če bo kdaj prišel kak Herkules, izhodiščni ugotovitvi o šibki integrativnosti naše temeljne integrativne ideje ne bo mogel izogniti. Če bo seveda sploh kdaj prišel —

nekateri menijo, da je ta človeški format izumrl. Mogoče. Naj bo kakorkoli že, recimo, da je spoznanje o integrativni šibkosti naše temeljne integrativne ideje nekakšna politično-samoupravna oporoka mene nesojenega »državljana te dežele«.

Pogovor vodil:
France Forstnerič

SAMOU- PRAVLJANJE V GRONINGENU

Ena izmed fakultet univerze v Groningenu na Nizozemskem preizkuša samoupravljanje. Solidarnost nadomešča tradicionalne avtoritete, študentje pa sami organizirajo svoj študijski program. Študij se vedno bolj osredotoča na stvarne družbene probleme. Tradicionalne univerze so se zamislile nad tem izjemnim primerom.

Na Nizozemskem so trenutno štiri univerze, kjer eksperimentirajo z novimi organizacijskimi oblikami. Največ uspeha imajo na fakulteti za psihologijo v Groningenu, kjer so lansko leto sprejeli sistem samoupravljanja: študentje imajo več svobode pri izbiri študijskih snovi, in družbi, ki jo proučujejo, lahko pristopijo na bolj kritičen način. Kljub sumom, ki jih vzbujajo nove metode, do zdaj še ni bilo nasprotovanj akademskih oblasti.

Radikalna demokratizacija

Izvirnost eksperimentov v Groningenu določa predvsem odnos do dogajanj na »normalnih« univerzah na Nizozemskem. Le-te so podrejene modelu demokratizacije, ki ga je postavil prosvetni minister Veringa: pet skupin (profesorji, asistenti, študentje, ostali uslužbenci in predstavniki družbenih skupin) voli predstavnike v univerzitetni svet. A vendar pa so v tem sistemu profesorji in akademske oblasti v zadnji instanci odgovorne za vodenje fakultete. V Groningenu so profesorji pooblastila predali celotni fakultetni skupnosti. Fakulteta v Groningenu je bila popolnoma reorganizirana v trideset oddelkov, od katerih vsak ustreza eni veji psihologije. Psihologiji poučevanja, medicinski psihologiji, sili in nasilju, delovni psihologiji itd. Oddelki so bili ponovno razvrščeni v štiri inštitute, ki jih vodijo upravni odbori. V vrhu fakultete predstavniki oddelkov sestavljajo petintridesetlansko komisijo. Načela, ki oživljajo to organizacijo, so naslednja: vse odločitve, pomembne za določeno skupino na fakulteti, se sprejemajo na ravni te skupine; solidarnost in sodelovanje nadomeščata avtoriteto; študij, raziskovanje in administracija so tesno povezani in ne več strogo ločeni kot poprej.

Ti novi načini organizacije so v tesni zvezi z ravno tako novim pristopom k študiju. Študentje si lahko svobodno izberejo oddelke ali lahko celo predlagajo novega. Še več, študentje sami načrtujejo celoten univerzitetni študij potem, ko preživijo pripravljeno leto na univerzi, da se seznanijo s snovjo posameznih oddelkov. Vendar, najnovejša novost v Groningenu pa je duh, v katerem je zamišljen študij psihologije: profesorji in študentje se nočejo

kaže, ni najbolj jasno. Oglejmo si поблиže, kaj je s to preteklostjo, na katero prisega naš intervjuvanec, kot na edino mogočo osnovo slovenske nacionalne in kulturne uresničitve! Vsa evropska civilizacija, ki je edina samomorilska civilizacija na svetu, je zrastle na temeljih barbarske ureditve, barbarskega duha in strasti — ter neprebavljene razumskeosti, ki jo je posredovala antika. Vsako zase je popolnoma ustrezalo svojemu razmerju do narave; njun bastard pa je avantura, ki bo v kratkem času uničila ne samo družbo, iz katere se je razvila — temveč vse človeštvo in nemara tudi vsako obliko življenja na zemlji. Na čem temelji ta barbarski duh? Lakota. Volčja lakota, ki pokolje več, kot je potrebno žledcu. Vse ostale civilizacije so — razen po svojem vladajočem razredu — vzdrževale

ravnotežje s svojim okoljem. Evropska barbarska horda pa je jemala in vedno bolj jemlje prirodi več, kot pa to opravičuje njen biološki kvantum. To podiranje bioloških mej je zahtevalo velikansko angažiranje tistih sposobnosti, ki so bolj značilne za živali kot pa za človeka. Poglavitna je postala spretnost, edina lastnost človeškega duha in telesa, ki je lahko zadovoljevala volčjo lakoto po dobrinah, po oblasti in po samopotrjevanju v moči. Usodna zgodovinska »napaka« leži torej v tem, da se tehnična civilizacija ni razvila v družbi miselno razvitejših ljudi, ki bi uspeli obvladovati naravo tehnike in jo obdržati v ravnotežju s primarno naravo; ampak se je razvila iz volčje lakotnosti po dobrinah in oblasti. To nas je pripeljalo v svet, kjer ni več nobenega smisla, nobenega upa, nobene perspektive.

To, čemur Vidmar pravi — razvoj od prokonzula do današnjega človeka, ki ne more brez Rembrandta in Shakespearea, je zvito iz trte. Vsak učitelj zgodovine lahko dokaže, da so tisočletja uspešno živele civilizacije, ki niso poznale niti enega štirih velikih imen, na katere prisega Vidmar: Homerja, Cervantesa, Shakespearea in Göttheja. Umetniške stvaritve pač ne morejo tako bistveno posegati v strukturo človeške narave. Marsikdo je že slišal za klasično izobraženega Nemca, recimo, ki je znal Goethea naizust, ki je znal igrati na klavir Chopinove skladbe; znal pa je tudi obsesti slovenskega kmeta na železen kavelj v tramu... Visoki umetniški dosežki evropske civilizacije so v povodnji splošne duhovne revščine nekaj takega kot tistih nekaj diamantov, ki se pač morajo

imeti za akademsko skupino s svojo avtonomijo (tako kot si Véringa zamišlja novo univerzo), ampak raje za delovno skupnost. Profesorji so »mojstri«, študentje so učenci in vsi uporabljajo samoupravljanje »delavskega« tipa. Predmet njihovega poučevanja je družba sama.

Ni prepovedanih predmetov

Tako študentje in profesorja v Groningenu dobesedno jemljejo novo nizozemsko zakonodajo, ki na nekem mestu pravi, da je treba razvijati čut odgovornosti nasproti družbi. Ravno tako uresničujejo svoje uradno vodilo, ki pravi, da se mora študijska snov neprestano preverjati z učinki, ki jih študij lahko ima na družbeni razvoj. To je vodilo mnoge študente, da so si izbrali oddelek, ki naj bi bil v neposrednem odnosu s socialnimi problemi: klinična, kriminalna psihologija. Vodilo pa je to tudi do novih iniciativ in idej. Armand Verberk, asistent v Groningenu, pravi: »Zdaj probleme formuliramo v osnovi; a proučujemo vprašanja, za katera bi bilo v prejšnjem sistemu potrebnih dvajset let, preden bi se o njih odločalo. Med njih spadajo vprašanja »ustvarjalnosti«, moči in nasilja, človeške eksistence.«

Naravnost k cilju

Očitno je, da uspeh groningskega eksperimenta mnogo dolguje dolgotrajni pripravi. Vse skupaj se je pričelo 1968. leta. Najprej je nekaj študentov in asistentov dalo predlog za reorganizacijo fakultete, potem se je oblikovala akcijska skupina z namenom, da vse pridobi za sodelovanje pri reformi. Skrbno pripravljena skupščina fakultete v marcu 1969. leta je omogočila opredelitev načel za reorganizacijo. Toda navzlic tej resni pripravi morajo številne probleme reševati sporedno z napredovanjem eksperimenta. Kako ocenjevati delo študentov, drugače rečeno, kako nadomestiti izpite starega sistema? Za enkrat groningski študentje kombinirajo kvantitativni izpit (določeno število točk za množino predelane snovi pisanih strani) in metodo vzajemne kritike, kjer več delovnih skupin (od sedem do osem študentov v vsaki) ocenjuje delo drugih in so sami ocenjeni na enak način.

Študentje so zadovoljni

Nek drug problem, na katerega so naleteli, je bil prilagajanje tem revolucionarnim metodam poučevanja. Študentje so menili, da je potrebno hiteti: »Če bi bila sprememba počasna, celoten proces demokratizacije ne bi ničesar koristil. Vsakdo se mora naučiti spoznavati svoje odgovornosti. Iskali smo nove strukture ravno zato, ker ljudje v starem sistemu niso uvideli svoje pravice da se poslužujejo svojih pravic.«

Reakcije na groningski eksperiment s strani tradicionalnih oblasti niso izvale večjih vznemirjenj. Čakajo, preden bodo zavzeli stališče. Kot je za tisk izjavil predsednik fakultete, profesor W. Hofstee: »Očitno bodo govorili, da smo v Groningenu vsi postali maoisti. Mislim, da je to pretirana skrb, kajti skupina 900 oseb ni tako nora. To je stava in nič več. To je bil skok v neznano in napravili smo mnogo več kot to, da smo spremenili način, po katerem je bila organizirana fakulteta. Zdaj gremo v najgloblje izvore poučevanja.«

Zdi se, da je groningski eksperiment dal boljše rezultate kot poskusi, začeti v drugih krajih. Odgovarjajoč na anketo, iz-

vedeno novembra 1969, je 50 % študentov izjavilo, da je novi sistem potrdil njihove želje, 24 % je izjavilo nasprotno in 26 % pa jih ni dalo odgovora. Kar pa je morda najbolj opogumljajoče za prihodnost, je to, da jih je 71 % potrdilo, da novi sistem spodbuja k večji ustvarjalnosti.

Prevod iz revije AGENOR,
jan.-feb. 1970,
prevedel Milan Stepanović

In še ena zanimivost iz Groningena. V tem mestu so se lotili družbene vzgoje že na ravni obveznega šolanja. To vzgojo bi točneje opredelil kot zburjanje in kultivacijo občutljivosti za družbene konflikte. V praksi to zgleda takole: učenec dobi vso dokumentacijo o določenem družbenem problemu ali konfliktu (spor med delavci in upravo, prebivalci in javno upravo, med sindikati in vlado itd.), ki v prvem delu vsebuje vsa razpoložljiva dejstva o konfliktu. V drugem delu pa so stališča prizadetih strank: delavcev, sindikatov, župana, upravnega odbora podjetja, lastnika, strokovnjakov za določeno problematiko itd. Ko se učenec seznani z gradivom, mora dognati, za kaj gre pri vsej stvari, to je, kje je bistvo problema, in predlagati svoje rešitve.

Milan Stepanović

VESELJE DO NES- TRPNOSTI aleksander zorn

Kaj je tista vesela in svobodna stvar, ki nas omogoča v zatonu in žalosti, ki je brezbožna tudi takrat, ko gre za boga? To je nestrpnost. Nestrpnost je naš predpis, bandera naše osvoboditve, tisto, kar pride nenadoma z eksplozijo, kar pride z gromom, kar se začenja v temi. Svetloba. Nestrpnost je božanska spremljevalka granate. Z njo pričnemo. Kajti, kdo si želi naroda, ki poje svoje osvobodilne himne tam, kjer je prostor samo za delovne pesmi, kdo je Hrvat zato, ker ni Srb in Slovenec? Kdo si želi veselih mimetičnih revolucij, v katerih se radostijo snažilke gor in dol po stopnicah fakultet, kdo si želi spalne vreče zato, ker potem ni več buržoazno zatrt, kdo si želi zjutraj biti agent in šef revolucionarne kulture in zvečer notoričen pijanec, komu se besedni zaklad manjša in manjša, dokler ne ostane jebiga in kurc, kar zadostuje za vso njegovo bistveno komunikacijo in za vse bistvene revolucionarne spremembe, kdo si želi biti pristaš nove leveice zato, da lahko svobodno fuka, kdo si želi hašiša zato, da lahko postane globok mislec, koga mika postati znan zato, ker je volonter svoje nesposobnosti, kdo si želi raje delati filme, ker je nepismen, kdo si želi mikrofona zato, da laže kriči, kdo rad piše o svetnikih tako, da pokaže svoje najgloblje svetništvo, kdo bi imel rad orkester, sestavljen samo iz enega bobna, ker je sam bobnar, kdo rad dela gladovne stavke zato, ker ima pokvarjen želodec in čuti organski odpor do hrane, komu je homoseksualstvo ekstaza in zanos duha zato, ker mu drek diši slajše kot vaginalni duhovi, komu je narod ljubezen do kozolcev,

ker je v mladosti moral spati na slami, komu ni mar petja, ker je gluho, kdo ima mater rad zato, ker ga je porinila iz venerinčeve cevi, kdo ima rad nove in nove revolucije, ker je bil vedno kontrarevolucionar?

Vse to vse to si želi nestrpnost. To je njeno pravo mesto, to je njena najčistejša luč. Nestrpnost je znamenje zdravlja. Svetloba eksplozije posveti v temo.

Hodil po zemlji sem naši in gledal njen proletarijat, ki je jedel čevapčiče. Zato pravim: proletarijat, ta zavest materializma je utemeljen zdaj v čevapčičih. Kdo jih pripravlja? Znano parolo internacionalizma moramo časi v primernost in čast zdaj globalno kritizirati tako, da gremo k njenim temeljem: proletarci vseh dežel, združite se, zdaj v: čevapčiči vseh dežel, združite se v maso. Kje je mesar, da ga zremo in pomešamo v meso?

Kje je mesar, ki nas je nasitil? Poiščimo ga v temi.

Lumerick o metamorfozi Prešernovih sonetov: IN SONETA JE MESO POSTALA Prešeren znani nam pisec sonetov: podedeloval je priimek očetov da ga ohrani vtakne ga Ani ta vodenični kotilec sonetov

NESTRPNOST

Otvorjamo novo poglavje v tej slabokrvni zgodovini PROBLEMOV. NESTRPNOST. Pišejo vsi jezni in žalostni. Pošiljajo na PROBLEME: v oklepaju (za NESTRPNOSTI). To je lahko vse: recenzije, potopisi, pesmi, drame itd. Članki in hudobije, ki so potrebne, da posvetimo bogu v guzico. Samo, tovariši, roko na srce: poštenje je poštenje. Za čast gre.

Urednik AEKSANDER ZORN

IZRAELSKA JESEN jernej vilfan

(I. DEL)

Kot študent zgodovine

V jeseni leta 1969 sem prebil tri mesece v nekem kibucu v Izraelu. Ko sem se vrnil, so me prijatelji in znanci pogosto spraševali, za koga sem: za Izrael ali za Arabce. Napisal sem celo dve reportaži o svojih vtisih, toda moji prijatelji s tem niso bili zadovoljni: rekli so mi, da se moram opredeliti do Izraela, da moram po možnosti postaviti neke teze.

Na vprašanje, ali sem za Izrael ali za Arabce, mi je bilo vedno težko odgovoriti. Dostikrat sem odgovarjal na pol v šali, da sem za Jugoslavijo. Osnovna predpostavka tega vprašanja je, da gre med Izraelci in Arabci za dokončni boj na življenje in smrt. Na

osnovi doživetij in razmišljanja sem prepričan, da gre za popolnoma drugo predpostavko: samo za obliko, za način, kako bodo v bodočnosti Izraelci in Arabci koeksistirali. Sela o tem, da sem za Jugoslavijo, ni brez osnove. Mislim, da obstaja specifični jugoslovanski pristop do tega problema. Jugoslovanska politika je proti uničenju Izraela in se hkrati zavzema za čim pravičnejšo rešitev palestinskega problema. To so po mojem mnenju edine bistvene stvari — ne pa meje, varne ali drugačne. Oboji, Izraelci in Arabci, imajo nagnjenje diskvalificirati človeka, ki poskuša kaj reči v prid drugi strani. Toda razmišljajočemu človeku, prav posebej Jugoslovancu, ni mogoče biti enostranski.

Zgodovinski koren spora med Židi in Palestinci je v tem, da so Židi — na lep ali na grd način — vzeli Palestincev zemljo. Tam, kjer danes stoji Izrael, bi neizogibno stala palestinska država, če se Židje ne bi odločili, da je edini odgovor na pogrome, diskriminacijo in na raznovrstna zatiranja židovska država. Proces je seveda bil bolj zapleten, preganjanje Židov ni bil edini razlog: dodatni razlog je bil, da so Židje enostavno hoteli imeti svojo državo. Prvotno celo niso hoteli imeti države, temveč nekako židovsko skupnost v Palestini, ki bi v glavnem bila nekak duhovni in kulturni center židovskega naroda. Toda bistvena je le veriga dogodkov, ki se začne s pogromi in konča z židovsko državo. V Izraelu so mi rekli: Če ne bi bilo Hitlerja, ne bi bilo Izraela. Na žalost bom moral zaradi malo prostora prikazati stvari bolj črno-belo, včasih karikirati, ne bom mogel vnesti nians in različnih ozadij dogodkov.

V istem času — konec devetnajstega in začetek dvajsetega stoletja — ko je prihajalo do prvih cionističnih naporov, so Palestinci živeli v veliki zaočalosti kot turška provinca in seveda niso bili kos cionističnemu gibanju niti po finančni moči niti po narodni zavesti ali organiziranosti. Tako se je začel neenakopraven boj za zemljo, ki je zelo podobna Krasu. To deželo mnogi imenujejo »sveto«, jaz, ki sem imel drugačno vzgojo, pa sem se vedno zavedal, da je to torišče bojev dveh narodov in sem jo občutil kot prekleto. Ob koncu druge svetovne vojne so Židje imeli dovolj postojank v ključnih predelih Palestine, da se je lahko postavilo vprašanje, kateri narod in na kak način bo posedoval Palestino. Ali bo prišlo do federacije, v kateri bosta oba naroda živela enakopravno, ali pa bo nastala država, v kateri bo en narod večina, vladujoči, drugi pa manjšina ali pa bo celo večina v podrejenem položaju. To so bili veliki dnevi cionizma. Ubilih je bilo šest milijonov Židov. Ali je svet potreboval kak večji dokaz o potrebnosti židovske države? V zadnjih fazah cionizma, pred ustanovitvijo Izraela, je skoraj ves ali vsaj ves razvit svet na čelu z Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo podprl idejo, naj se Palestina razdeli na dva dela: židovski in palestinski. To ni bila idealna rešitev židovskega problema, toda kljub temu je bila neka rešitev. Kam pa s Palestinci? Za en del je bilo predvideno, da bo židov

več moči in časa ostalo za tisto, po čemer se ločimo od živali — duhu; smejemo se esperantu, smejemo se Ruslovcem sodišču; smejemo se vsemu samo svoji pritlikavosti in topoglavi kratkovidnosti ne. Danes, pravzaprav jutri ni več važen kapitalizem ne socializem; vsaka revolucija je brezupna, vsak projekt nesmiseln in odveč, ker nas bodo v nekaj desetletjih zasule in zadušile stvari, za katere smo prepričani, da nam življenje bistveno olajšujejo in osrečujejo. Ostane nam le še ta kratek čas do kolektivne pogube, ki ga lahko tako ali drugače izkoristimo. Meni pa je prav to neznanstvo vseč. Srečen sem, da živim prav na konici zgodovine. Svoboden sem vseh programov in zavez — zgodovini in ideologiji; prvič v zgodovini se lahko odločam kot človek, ki individualno in ko-

lektivno občuti svoj konec. Če sem dober, sem iz sebe, če sem slab, sem iz sebe; ni bogov, ni Človeka, ni bodočnosti, sem samo jaz in popolnoma sam moram gospodariti s svojim časom in s svojo smrtjo moram obracunati tu, v kabinetu, brez zadnje parole na ustnicah; postajam to, kar v resnici sem. Kakšen je torej naš današnji inventar. Velika laž, na kateri sloni moč svetovnega reda, zavest, da nas bo prehitel in uničil material, tisti mrtvi material, ki smo mu tisočletja gospodarili in ki se je pokorno vdajal našim rokam; zdaj bo z vso elementarno silo zagospodaril nad nami in nas kaznoval za izvirni greh... Piščanci smo, ki so prej zlezli iz jajca, kot pa jim je zraslo perje in otrdel kljun. Usoda, neokusna šala, poskus...? Toda nič strahu! Tu je Josip Vidmar,

predsednik akademije, ki nam bo s premišljenimi idejami pokazal pot v lepšo prihodnost! Pravi, da bi rad videl slehernega Slovenca kulturnega, kot je tisti islandski kmet, ki bere Platona. Slovec torej, ki v ljudno pozdravlja, bere Platona, je naročen na Presernovo družbo, poslušaj Marjana Kralja, uporablja zobno kremo signal, ki čisti in varuje naše zobe tedaj, ko je v ustih — da, in še dolgo potem! Hoče torej človeka, zvestega izvršnemu grehu, ki bi do podrobnosti vsrkal vase vso laž in mitologijo evropske svinjarije, ki bi vedel stvari, ki jih je najbolje vedeti, da ga lahko uspešno vključijo v svet izkoriščanja in manipuliranja. In nazadnje še tisto najogabnejše: da bi nam naj kultura lepšala življenje. Kultura, ne tista, ki sproti nastaja ob človeških odločitvah in dejanjih ampak ona, ki prihaja od zunaj, ki je programirana, njen učinek preračunan na milikalorije, ki ga obseda in mehča... Življenje je torej treba lepšati, sladiti, ker samo ni lepo. Nekdo ga greni! Kdo?... tega Vidmar noče reči...! Življenje pa na tak način slade še: religija, mamila, obljube in saharin!

Lepšajmo ga tedaj s kulturo, aristokratsko, vidmarjansko; in če se bo vmešal kak nepoklicani, s kakšnim dvomom recimo, bomo pri priči poklicali policijo in stvar bo urejena.

Bolj ko se bližamo splošnemu samouničenju, bolj si izmišljamo razne osmislitve življenja, kujemo nove mite, nove prevare... Kaj storiti z vsem tem? Ostane nam še danes, tukaj, dve roki in toliko ter toliko KWh.; lahko se gremo prevarantske transcendence, lahko se obesimo od razočaranja, lahko pa tudi izkoristimo izjemen trenutek, ko se zgodi zgodovina in ko se bo v nekaj desetletjih zgodilo tisto, za kar se je godila tisočletna zgodovina. Lahko verjamemo v Vidmarjeve dileme, lahko verjamemo v moje, tvoje, desete... Tu je prilika, da se vsakdo pokaže po svoji meri; oblikujemo življenje — und ali pa življenje — umetnino; kakor komu! Ne vemo ne ure ne dneva: vemo samo, da na enem polu čakajo policaji z nabrušenimi helebardami, na drugem kopa predmetov in strupenih snovi, da se spuste v plaz... kdo bo prvi poklical številko, kdo bo zakotalil kepo...?

Vinko Ošlak,
Na Fari 38
62391 Prevalje

kot manjšina v Izraelu — večine teh Palestincev so se Židje znebili tako, da so leta 1948 poklali arabsko prebivalstvo z otroki vred v vasi Deir Jasin. Palestinci so pod vtisom tega začeli bežati na ozemlje pod arabsko suverenostjo. Svet je hotel pozabiti na Palestince, toda arabske države tega niso dopuščale. Odločile so se za nekaj krutega in morda ciničnega: niso dovolile, da bi se palestinski begunci integrirali v arabske države. Palestinci so od tedaj živeli kot manjšina v Izraelu, en del na ozemlju Jordanije, ostali pa v taboriščih, v glavnem v Egiptu in v Jordaniji. Posledica odločitve arabskih držav je bila, da so sicer Palestinci v taboriščih živeli zelo mizerno življenje, da pa so ohranili svojo palestinsko identiteto in se niso asimilirali. Članom misij OZN so pokazovali proti Izraelu in govorili: »Tam je naš dom.« Ko je posebna komisija OZN za Palestino spraševala leta 1947 preživele Židje iz evropskih taborišč v Evropi, kam hočejo iti, so vsi odgovarjali: »Domov.« In na vprašanje, kje je dom, so rekli: »Palestina.« Palestina, dom dveh narodov, še danes nosi posledice teh tragičnih dogodkov. Po mojem mnenju so teritorialni aspekti tega problema še najmanj pomembni; s tem hočem reči, da bi se po šestdnevni vojni lahko našla rešitev za teritorialne probleme, če označje ne bi bilo tako zastupljeno, če oba naroda, Židje in Palestinci, ne bi bila tako polna ran, ki sta si jih zadala drug drugemu in ki so jih jim zadali drugi. Tako sta oba slepa za pravično rešitev, ki bi koristila obema.

Če človek pogleda zgodovino jugoslovansko-izraelskih odnosov, vidi, da je bilo jugoslovansko stališče do izraelsko-palestinskega problema povsem jasno že od samega začetka. Posebna komisija Združenih narodov za vprašanja Palestine je leta 1947 izdelala dve priporočili. Večinsko je priporočalo ustanovitev neodvisne židovske države, manjšinsko, ki ga je podpisala Jugoslavija, pa je priporočilo ustanovitev dvonacionalne države, v kateri bi bili Židje in Palestinci popolnoma enakopravni državljani. Na žalost tega priporočila niso sprejeli niti Židje niti Arabci. Židje priporočila manjšine niso sprejeli, ker so bili mnenja, da bi taka rešitev omejila židovsko imigracijo. Jugoslovanski predlog ni izključeval židovske imigracije, ampak jo je samo omejeval na 100.000 letno. Ko je tovariš Brilej, eden od članov Unscopa, to vprašanje sprožil v razgovoru z Ben Gurionom, mu je le-ta odgovoril, da hočejo Židje imeti popolnoma svobodne roke glede imigracije (»tudi če postavimo 10.000 ljudi na kvadratni kilometer«). Odgovor tovariša Brileja je bil, da to vodi v vojno. V federaciji bi bilo potrebno omejiti imigracijo zaradi tega, da se ne bi porušilo ravnotežje med Židi in Palestinci. Arabci pa niso hoteli sprejeti ideje o federaciji, ker so bili prepričani, da bodo lahko na hitro, z vojno opravili z židovskim prebivalstvom v Palestini in mu tako vsilili manjšinski status. Na osnovi proučevanja virov in razmišljanja o tem obdobju zgodovine se mi vsiljuje še ena razlaga židovske odločitve, da zavrnejo misel o federaciji. Ves židovski »gestalt« o njihovi usodi je zgrajen na

ideji, da sta na tem svetu samo dve kategoriji ljudi: najprej Židje, nato pa vsi drugi, ki jih Židje imenujejo »goji«. Človek ima vtis, da se v njim sovraženem okolju ali pa v zgodovinski situaciji, ki jim ni naklonjena, hrabrijo z geslom »sami proti vsem« ali, če citiram Njegoša, »tvrd je orah vočka čudnovata...«. To je nekak credo, ki izhaja iz židovske zgodovine. To je židovska izkušnja, obenem pa židovski način boja proti sovražnikom. Ideja, da bi živeli v eni državi skupaj s kakim narodom kot enakopravnim, je bila, vsaj meni se tako zdi, židovskemu temperametu tuja. Židje so hoteli imeti svojo državo, kjer bi bilo vse v njihovih rokah. Rajši so se spravili v situacijo, v kateri so se morali sami strnjeno boriti proti sovražniku. Do vojne je leta 1948 tudi prišlo. V vojni proti sosednjim arabskim državam so tudi zmagali. To vojno Izraelci radi predstavljajo kot narodnoosvobodilno vojno. Jaz kot pripadnik naroda, ki se je boril — ne nekaj mesecev ali šest dni proti Arabcem — temveč štiri leta proti Nemcem, bi bil na njihovem mestu bolj skromen. Svoje mnenje ne bi mogel bolje izraziti kot William Zukerman, urednik Jewish Newsletter (New York), ki je izjavil: »Dejstvo, da so (arabski) begunci panično bežali zaradi resničnih ali imaginarnih nevarnosti, ne sme biti izgovor za odvzemanje domovine, zemlje in življenjskih sredstev. Noben narod ni v času vojne zavarovan pred paniko, najmanj pa Židje... Odvzeti (Arabcem) domove in lastnino zaradi tega, ker so, kot večina ljudi, iskali varnost za sebe in svoje otroke, je resna krivica... To je v nasprotju z moralnimi principi, na katerih so Židje snovali svojo civilizacijo in svoj način življenja od prerokov do danes.« Zukerman se nato vpraša: »Kako more narod, ki je stoletja živel življenje beguncev in izkusil vso grenko bolečino izgnanstva, začeti svojo politično renesanso s krivičnim dejanjem zoper druge begunce? Najbolj tragičen aspekt vse te zadeve ni samo to, da je bila storjena resna kolektivna krivica, ampak to, da večina Izraelcev in Židov v diaspori to opravičuje in glorificira kot dejanje patriotskega ponosa, zgodovinske pravice in heroizma. Preden se ta grozna zgodovinska zmošta ne razčisti, ni mogoče storiti karkoli.

Če bi Židje sprejeli idejo o federaciji, ne bi prišlo do vojne leta 1948 in verjetno tudi ne do kasnejših vojn leta 1956 in 1967. Za idejo o federaciji so bili med Židi samo komunisti in nekatere manjše grupacije. Najhujše posledice so imele te odločitve na duh in značaj Židov v Izraelu. V Izraelu sedaj živijo Arabci kot manjšina, ki ima sicer zunanje atribute enakopravnosti, toda v bistvu je v podrejenem položaju. Lahko bi rekli, da imajo skoraj vsi Židje enak odnos do Arabcev: v duši jih prezirajo. Glede drugega so seveda velike razlike: od desničarskih strank, ki imajo v načrtu »veliki Izrael«, po katerem bi Izrael obdržal ozemlja, osvojena v šestdnevni vojni, ali pa si osvojil še več ozemlja, na katerem bi Arabci, sicer večina, živeli v podrejenem položaju, pa do levičarskih strank, ki so proti aneksiji zasedenega ozemlja in ki se zavzemajo za židovsko-

arabsko sodelovanje. Toda ta bolezen prezira do Arabcev je resna stvar. V vsakem kontaktu z Arabci imajo Židje potrdilo za to, da so pametnejši in močnejši. To jih navaja na določene »Herrenvolk« reakcije in mentaliteto. V roke mi je prišel neki članek v angleškem časopisu »New Statesman«, prikaz knjige »Moje življenje z Ishmaelom« avtorja Moshe Shamirja. Pisec prikaza Gerald Kaufman označuje »Moje življenje z Ishmaelom« — ta židovski pravilnik za modus vivendi s palestinskimi Arabci — za tako netolerantno, tako nezmerno, tako samozadovoljivo, tako grobo, tako rasistično, tako imperialistično, da bodo s to knjigo Palestinci kaj lahko dokazali, da so po letu 1967 Izraelci postali nadrasa. Za gospoda Shamirja je koeksistenca z Ishmaelom možna, celo zaželena — toda pod Shamirjevimi pogoji. Najprej je treba priznati, take so misli gospoda Shamirja, da so Arabci zelo nezadovoljujoče ljudstvo. Ne vedo se tako kot Izraelci, in namesto tega se vztrajno vedejo popolnoma drugače in odločno inferiorno. Njihova konfrontacija z Izraelom je konflikt zla s pravico. Njihove akcije so motivirane z globokim barbarstvom. Ker je vse to res in če povrh upoštevamo še vso duševno in moralno superiornost Izraelcev, se morajo palestinski Arabci očitno z navdušenjem pokoriti židovski vladavini. Gospod Shamir je mnenja, da naravne meje Izraela niso meje iz leta 1948 niti ne meje mandatne Palestine, temveč meje premirja z dne 10. junija 1967. Po srečnem naključju torej ima Izrael natančno tista ozemlja, ki so po pravici nedvomno njegova. Pisec prikaza Kaufman je to upravičeno označil za šovinistično patologijo. V tako ekstremni obliki sem to mnenje v Izraelu redko srečal, toda v milejši obliki (tlasti da so Arabci nekaj manj vrednega) pa ga človek sreča pogosto. Zanimivo je, da sem na enako mnenje naletel pri nekaterih Slovencih, ki so prav tako obiskali Izrael. Arabci so leni, Arabci so neumni in umazani. Mislim, da ostanki zaostalosti še niso nikakršen argument zoper palestinsko državnost. Mislim, da bi z lastno državo Palestinci premagali svoje probleme.

Slovenci včasih zbijamo šale na račun bratskih narodov. Toda razlika med židovskim odnosom do Arabcev in našim odnosom do »južnih bratov« je v tem, da Slovenci v glavnem zbijamo samo šale, pri Židih v Izraelu pa se zdi, da je od šale do akcije samo majhen korak. Pri nas smo uradno proti negativnemu odnosu do manj razvitih narodov, v Izraelu pa niso. V izraelski reviji »New Outlook« sem bral članek o šolah, v katerih se novi doseljenci učijo hebrejščine. Pisec članka opisuje, da so za učenje vojaških terminov predpisane vaje, ki jih uradno potrjuje ministrstvo za šolstvo in katerih izhodišna točka je: če bi Arabci prišli sem, bi nas poklali, obesili itd. Ko je pisec članka protestiral zaradi vzrajnega prikazovanja Arabcev kot kakšnih hudičev, so ga začeli spraševati, če je on res Žid! Konceptija bratskega naroda ni samo propaganda, temveč v ljudeh vzbuja drugačne reakcije kot sovraštvo. Bratstvo lahko implicira razliko v temperamentu ali inteligenci, toda predpo-

stavlja osnovno človeško enakost. Židje pa v donosu do Arabcev sami vidijo sebe kot žrtve, kar Žide nedvomno zelo mobilizira, ali pa kot višja bitja, ki bodo dejansko vladala nad Arabci. Kadar pa skušajo imeti pozitiven odnos do Arabcev, je v njihovem vedenju prej vidna misel o »civilizacijskem poslanstvu« kot pa želja, da bi z Arabci enostavno živeli skupaj in imeli z njimi normalne človeške kontakte. Židje zelo ostro reagirajo, če kdo poskuša razbiti njihovo »igro«. Žida sprašujejo, če je res Žid, židovsko levičarske študente obsojajo za antisemitizem in besno napadajo Nahuma Goldmana, predsednika židovskega kongresa. Taka »igra« ali nenehno ponavljajoče se reakcije, ki odločajo o usodi izraelskih Židov, zmanjšujejo židovsko človečnost in topijo njihovo komunikativnost do drugih narodov, povečujejo židovski občutek ločenosti in posebnosti. O teh stvareh se v Izraelu odprto piše. V »Jerusalem Postu« sem bral članek Bena Guriona, ki odprto razpravlja o tem, zakaj in kako so Židje poseben narod. Židje so začeli svojo zgodovino s tem, da so drugačni in posebni, taki tudi želijo ostati. To je njihova usoda v zgodovini, njihova vera v »izvoljeni narod« in njihovo obnašanje. Kdo drug lahko to razlaga kot vrtilo ali napako. Slovencem vsekakor imponira ohranjanje identitete kakšnega naroda v najrazličnejših pogojih. Toda vprašanje je, če ni mogoče ohraniti identiteto in istočasno živeti z drugim narodom v normalnih odnosih. Pozitiven odgovor na to vprašanje se mi zdi ena prvih nalog sodobnega Izraela, to je Izraela, v katerem ne gre samo za odnos do Arabcev, temveč tudi do drugih narodnosti — predvsem do Druzov. Druzi se za razliko od Arabcev borijo v izraelski vojski, toda do zdaj noben Druz ni napredoval dalje od kapitana, medtem ko je v Siriji Druz general. Da to niso samo lokalni problemi, se vidi po tem, da so v Izraelu z zakonom prepovedane vse poroke z nežidovskimi partnerji. Izrael je demokracija samo za Žide in tisti, ki pravijo, da je Izrael teokracija, po mojem mnenju, ne pretiravajo preveč.

Dilema Izraela danes je, ali bodo vrnila vsa ozemlja, zavzeta v šestdnevni vojni, ali pa bodo nekaj ozemlja obdržali. Glavni problem je Jeruzalem, kjer že danes Izraelci konfiscirajo arabsko zemljo. Ali bi Izraelci konfiscirali arabsko zemljo, če bi Arabce spoštovali, cenili in jih imeli za sebi enake? Druga dilema je, ali bo Izrael še naprej trpel rasistične zakone in dejansko diktaturo verskih strank na določenih področjih javnega življenja. Gre v bistvu za to, ali se bodo Izraelci znebili določene mentalitete, ki je sestavina evropske superiornosti v odnosu na zaostale narode, obenem pa židovske superiornosti nad vsemi ostalimi narodi. Morda politična moč zelo raste iz puškinе cevi, toda mir prihaja iz človeških src.

Kot slikar

Mislim, da je bilo leta 1956, ko sem s svojim izraelskim prijateljem slikarjem Mošejem Barakom stal na bregu Save in slikal otok Ada Ciganlija. Bila je zima, slikal sem že nekaj ur. Težil sem za nekim učinkom, ki bi bil podoben Sisleyju ali Whistlerju. Nehal sem

HOROSKOP *+1*

100 milijonov MRTVIH

Ali pa

Ne, 120 milijonov

(stodvajset)

120 milijonov

Ja

Ne, 90

90!

90 milijonov

Milijonov

90 × 1000 × 1000

Prej več

180?

180 milijonov?

stoosemdeset?

Najmanj

180 milijončkov

Bonbončkov

Balončkov

Bonbončkov

Balončkov

Zdaj pa resno

Realno

Reaallno

230

235

237

236

236 milijonov

osemsto

osemstopetdeset

850 tisoč

870

osemstosedemdeset

osemstoenaidesemdeset

871 tisoč

600

500

petstoštirideset

540

236 milijonov

871 tisoč

540

+1 MRTVIH

BO

verjetno

(subjektivni faktor)

v tretji svetovni vojni

TRETJA SVETOVNA VOJNA

(šifra 236 871 540 + 1)

Podpis:

+1

JANEZ POVŠE

Kar divje gledamo in hlatamo okrog. In ker ne moremo zmašiti celega bifteka v usta naenkrat, se ga besno lotimo in ga razparceliramo z nožem (hladnim orožjem): potem ga zmagoslavno pospravljamo. Tak je naš model prehrane ne glede na to, ali gre za biftek, ideologijo, zgodovino, svet v celoti. Divje in besno anatomiziranje je model, v katerem zaužijemo naš kruhek vsakdanji.

Temu procesu potem nadevamo dve imeni: znanost oziroma estetika. Do trenutka, ko živi znanost kot znanost in estetika kot estetika, in ne znanost kot polasčanje, in ne estetika kot estetiziranje (to sta zadevi dveh še nižjih nivojev), je stvar globalno urejena, vendar pa nam ta globalnost ne ustreza. Nočemo razumeti, da znanost ni in ne more biti nič več kot znanost, da estetika ni in ne more biti nič več kakor estetika. Postavimo znanost nad znanost in tako znanost lebdi na oblakih naše naivnosti, ki se manifestira v našem samovoljnem dodajanju lastnosti znanosti, namreč, da znanost lahko razlaga stvari, ki jih pravzaprav ne more. Pa tudi estetiko povzdignemo nad estetiko in si jo pokorimo, iz čistega napuha, ker pač mislimo, da smo več kot estetika, podobno, kakor mislimo, da smo več kot znanost, pa

nismo, pri tem pa mislimo,

da ima estetika (kakor tudi

znanost: stvar okusa) lastnosti

slikati in sem šel gledat, kaj je naredil Moše. Njegova slika me je presenetila. Vsa je bila narejena v tonih rdeče barve, Sava, zasneženi otok, drevesa brez listja in oblačno nebo. Ko danes razmišljam o njegovi sliki, se mi zdi na nek način značilna za izraelski temperament. Razlika med menoj in njim je bila v tem, da sem jaz čutil naravo, kot da ima svoje življenje, ki je neodvisno od mene, jaz pa sem v odnosu do narave samo medij. Za Baraka je pa, nasprotno, narava bila samo shema, dejansko samo neka konstrukcija črt, vzorec, ki ga zdaj izpopolnjuje duh, temperament Moše Baraka. Mogoče sem po enem primeru skušal sklepati preveč, mogoče ga imam za preveč tipičnega za židovski ali izraelski duh. Toda dejstvo je, da je bilo po židovski veri ukvarjanje z likovno umetnostjo prepovedano. Morda namen — vsekakor pa posledica te verske prepovedi je bila, da so bili Židje nagnani v koncentracijo duha, v abstrakcijo, da so pretrgali neke podzavestne vezi z naravo ali celo s kakršnimkoli okoljem. Dolga stoletja je za Žide obstajal samo Bog ali najvišji duh in človek in duh v njem. Židje si svojega boga ne predstavljajo v antropomorfnih oblikah. Predstava boga kot sivobračnega starca, kakršen je na primer v sikstinski kapeli, je iz židovske perspektive skrajno infantilna. Mislim, da bi bila resna analiza židovske vere in posledic, ki jih je pustila v židovskem narodu, zelo zanimiva. Še danes Židje v Izraelu, tudi tisti, ki ne verjamejo v boga, ne štejejo svoje vere za zmoto. Do svoje religije imajo drugačen odnos kot mi do katolicizma. Za nas je katolicizem plašč, ki smo ga slekli, za njih je judovstvo živo tkivo njihovega naroda. Seveda je razlika med verami. Katolicizem je nacionalen in nekako oddaljen, hladno, judovstvo je bolj konkretno in, čeprav ima univerzalne aspekte, je v bistvu religija enega samega naroda. Bil sem v kibucu, ki je popolnoma levičarski, ki je pripadal cionistično-komunističnemu gibanju Ha Šomer Ha Cair, toda kljub temu so praznovali verske praznike Jom Kipur, Sukot in Hanuka. Za nas je to težko razumeti. Spoštovati svoje verske praznike za Izraelce pomeni spoštovati svoj narod. Angleški zgodovinar Toynbee se je Židom zameril zaradi tega, ker je rekel, da je židovska vera fosil. Hotel je povedati to, da se od določenega zgodovinskega trenutka ni razvijala. Z drugačno izbiro besedi bi se lahko povedala isti misel. So živali, ki so se formirale v davni preteklosti, svoje strukture niso spremenile in so še vedno žive — recimo morski pes. Židovska vera je še vedno živa in bo taka ostala še dolgo. Nekateri ljudje v Izraelu pričakujejo, da bo židovska religija dobila nove forme. Jaz mislim, da ne. »Kreativnost« židovske religije se danes omejuje na to, da verski fanatiki lučajo kamne na avtomobile, ki vozijo v soboto.

Moše Barak je prišel iz Izraela v Jugoslavijo zaradi tega, ker se je v Izraelu zaljubil v neko Srbkinjo in se zaradi verskih zakonov ni mogel poročiti z njo v Izraelu. Barak je v Izraelu izvedel gladovno stavko iz protesta zoper ta zakon, Kneset je obljubil, da

bo o tem razpravljala, toda iz vsega ni bilo nič. Ko danes razmišljam o svojem odnosu do Izraela, se mi zdi, da je name zelo vplival prvi kontakt z Izraelcem. Barak je bil poln prezira do verskih ekstremistov, do celotnega emocionalnega cirkusa z biblijskimi motivi, do stalnega vračanja na biblijske dogodke, do vse te mentalitete, ki jo v Izraelu jemljejo na pol zares, na pol jo pa ignorirajo, toda kljub temu je povsod vidna. Z druge strani je Barak bil poln občudovanja izraelskih dosežkov.

Barak v Izraelu velja za dobrega slikarja. Bil je eden tistih slikarjev, ki se ne odlikujejo s tehnično dovršenostjo; dejansko je samo toliko obvladal tehniko, da ni več spadal v kategorijo amaterjev. Njegove slike so zame pomembne samo zaradi sveta, ki ga odkrivajo, zaradi vizije koncentracije duha. Zanimivo je, da je v hebrejščini ista beseda za veter in duh: ruah.

Dve najlepši sliki, ki sem ju videl v Izraelu, sta bili v mojem kibucu. Prva je delo slikarja, čigar imena se ne spomnim, bila je enostavna slika nekaj kamnov in od sonca požgane trave: sivo in oker. Na sliki je bilo odlično ujeto ravnotežje med abstrakcijo in realizmom. Po svoji enostavnosti in fakturi me je spominjala na Tapiesa. Kljub temu, da je slika bila formalni, skoraj ikebanski aranžma, je v sebi nosila tragiko kraškega pejzaža iz okolice Haifa. O slikarju ne vem drugega, kot da je bil član mojega kibuca in da je napravil samomor. Druga je bila slika Avrama Omrija, ki je prišel iz Jugoslavije pred kakimi tridesetimi ali štiridesetimi leti. To je bila majhna slika puščave Negev v rdečih in rdečkastovijoličastih barvah. Na prvi pogled se je zdelo, da predstavlja kulise čudnih oblik, razmeščene v več globinah, toda kljub skoposti simbolov je delovala kot slika de Chirica. Za puščavo pravijo, da jo ljubiš ali sovražiš. In res, ob sliki sem večkrat v sebi občutil nekaj kot boj med ljubeznijo in sovražtvom. Na koncu je zmagala ljubezen.

Izraelski slikar, ki mi je bil najbolj všeč, je bil Emanuel Ronkin, če sploh lahko govorim o slikarju, ki ga poznam samo iz reprodukcije, bi lahko Ronkina najlepše opisal kot križanca med Matissonom in Soutinom. Tihožitja in portreti, polni svetlobe brez ekspresionističnega karikiranja form. Slike so bile v osnovi zamišljene kot mirne in klasične, toda površina je bila, kot da je vse gorelo z nekim tihim plamenom. Ko razmišljam o Ronkinu, se mi vsiljuje misel, da je dosti resnice v tezi dr. Erica Berna (knjiga »Games people play«), da se stil ali »game« človekovega življenja odraža tudi v njegovi smrti. V šestdnevni vojni je bil Emanuel Ronkin na fronti. Ob koncu vojne ga niso mogli najti. Njegovo zgoznelo truplo so odkrili šele teden dni po koncu vojne v nekem tanku.

Da bi na splošno govoril o izraelski kulturi, mi je zelo težko, zato ker ne znam hebrejščine. Bral sem samo Jael Dajan v angleškem prevodu in se mi njena knjiga ni zdela nič posebnega. Od drugih manifestacij izraelske kulture so mi bile najbolj všeč izraelske narodne pesmi. V njih se je najbolj ču-

tila vitalnost, živost, nek poseben magnetizem, lahko bi celo rekel za ljubljeno v življenje. Nikdar mi ni bilo dosti poslušanja teh pesmi. V primeri z izraelskimi narodnimi pesmimi se druge židovske pesmi zdijo preveč melanholične. Izraelske pesmi se mi zdijo karakteristične za periferijo Evrope: tam, kjer se Evropa stika z Vzhodom. Po nekaterih elementih so zelo podobne ruskim, južnosrbskim in španskim pesmim, samo da so za mene še lepše in bolj »hipnotične«.

Ob poslušanju teh izraelskih pesmi sem nenadoma čutil, da Izraelci le niso samo Židje, zbrani iz vseh koncev sveta, ki živijo v Levantu, temveč da so v tako kratkem času, v dvajsetih ali petdesetih letih ustvarili poseben karakter, ki je specifičen za Izrael. Izrael je le narod za sebe, v mnogih pogledih je to narod, ki se šele formira, ki včasih močno reagira na izgnanstvo, na diasporo, toda kljub temu se v kači vidi drugačen, morda nov karakter. V Izraelu se mnogo govori o novem tipu Žida. Ta novi tip Žida je v mnogih pogledih zelo v redu, hkrati pa ima določene napake, enostavno preveč reagira na preteklost; tako da se zdi, da še vedno živi v preteklosti. Če lahko nerodno parafraziram Njogoša: kome tragovi smrde nečovjstvom, zakon mu leži o topuzi. Židje so bili tolikokrat tepeni, da so zdaj prepričani, da je lahko čisto vse rešiti samo z orožjem.

Izraelska propaganda ne omenja dejstva, da so Židje Palestincem storili krivico s tem, da so jim vzeli zemljo in da so sedaj Palestinci in ostali Arabci zaradi tega sovražno razpoloženi do Izraela. Cela stvar se prikazuje tako: v preteklosti, v izgnanstvu nam niso dovolili živeti v miru — in sedaj nam zopet nekdo ne dovoli živeti. Izraelski tisk gre celo tako daleč, da namiguje, da so Arabci antisemiti! Pri Izraelcih se včasih kaže lastnost, ki se v hebrejščini imenuje »hucpa«, skrajna predrznost ali nesramnost. Leo Rosten v svojem slovarju »Joys of Yiddish« pojasnjuje to besedo kot: nekoga mlatiti na smrt in obenem klicati na pomoč!

Izraelci se radi ponašajo s kibuci kot s svojimi velikimi dosežki. Dostikrat sem bil v Izraelu vprašan, ali bi kibuci bili primerni tudi za Jugoslavijo. Po premisleku lahko odgovorim, da vsaj za Slovenijo niso primerni. Ljudje kažejo na kibuce kot družbene enote, ki so organizirane po komunističnem principu vsakemu po njegovih potrebah, vsak po svojih zmožnostih. To je le delno res. Mislim pa, da je glavna karakteristika kibucov prisvajanje zemlje za Židovsko državo. S tem, da Židje sami obdelujejo zemljo, imajo pravico do nje. V kibucih vlada prisiljena intimnost: zajtrkuje se z istimi ljudmi, dela, kosi, potem se relaksira ob bazenu, obiskuje, večerja, gleda film itd., vedno z istimi ljudmi. To je psihološko znosno samo zato, ker so kibuci bili in so še v neki meri oaze ali postojanke, obkrožene od Arabcev. Sedaj je ta pritisk do neke mere popustil v osrednjih delih Izraela, toda na mejah je še vedno prisoten. V Sloveniji pa ni nihče vzel zemlje Arabcem ali Nemcem ali komurkoli. Človek, ki je na Slovenskem obdeloval zemljo, je bil slovenski kmet.

Parola »vsakemu po njegovih potrebah« je treba kritično vzeti. Potrebe, ki so krite v kibucih, so samo najosnovnejše, kot so hrana, obleka, stanovanje, zdravstveno zavarovanje in šolstvo na gimnazijski stopnji. Če pa kdo hoče študirati nekaj, o čemer kibuc meni, da je nepotrebno, mora kibuc zapustiti. Včasih ljudi pošljejo na višji študij samo za eno leto. To pa zato, ker se kibuc mora ravnati po uspehih ali neuspehih, ki jih doseže na trgu. Država ne podpira kibucev finančno.

Parola »vsak po svojih zmožnostih« je tudi samo delno uvedena v življenje. Prvič »vsak« pomeni samo tiste, ki imajo posebno naklonjenost za skupno življenje ali ki so pošttrvovalni cionisti. Ljudi, ki po mnenju kibuca niso primerni za skupno življenje, enostavno ne sprejmejo. Torej principa kibucov ni mogoče aplicirati na celotno družbo. Če bi ta princip aplicirali na celotno družbo, bi morali veliko število ljudi izobčiti, zapreti v taborišča ali kaj podobnega. V Izraelu živi v kibucih le 3,5 odstotka židovskega prebivalstva. Mislim, da po letu 1948 niso ustanovili nobenega novega kibuca, starim pa primanjkuje novega članstva. Mene so vprašali, ali hočem postati član kibuca. Ne vem, ali zaradi tega, ker je malo mladih članov ali pa je to bila gesta levičarskega kibuca do pripadnika socialistične države. Delo, v nasprotju s tem, kar ljudje mislijo, ni težko; delal sem c vitrusovih nasadih (Pardes) in delo se mi ni zdelo naporno, čeprav so ga v kibucu šteli za težkega, to je elitnega. Emocionalno je treba imeti samo smisel za to, kar Amerikanci imenujejo »togetherness« (t. j. smisel za skupno življenje).

Ne izključujem pa možnosti, da bi tudi v Sloveniji koristile nekatere izkušnje kibucov. Če se bo nadaljeval proces odseljavanja s kmetov, bodo za nas vse bolj zanimive tehnične izkušnje kibucov: menze, pralnice, servisi za popravilo poljedelskih strojev itd., še bolj pa bi bila za nas zanimiva izraelska naselja, ki se imenujejo mošavi. Ta so podobna kibucem, toda vsak obdeluje svojo krpo zemlje in presežna vrednost je vrnjena individualnemu delavcu. Predvsem pa je v mošavih manj prisilne skupnosti.

Ljudje v kibucih pravijo, da je njihov navdih neke vrste utopični komunizem. Po mojem mnenju je bila glavna gonilna sila pri ustvarjanju kibucev cionizem, to se pravi, zavzeti in obdržati zemljo za židovski narod. Če ne bi bilo stalnih konfrontacij z Arabci in globoke sle po zemlji, bi po mojem mnenju kibuci že zdavnaj razpadli. Lastniki zemlje v kibucu seveda niso posamezniki. Individualni nagon po zemlji je zamenjala ideja elitne skupine, ki s kolektivnim posestvom zemlje opravičuje židovsko državo. Po drugi strani je pa kibuc močna ekonomska, toda še bolj pomembna vojaška in moralna celica izraelske družbe. S tem si tudi lahko razlagamo njihov fantastični esprit de corps, njihovo pošttrvovalnost in nesebičnost. Ko so ustanavljali moj kibuc, so cionisti živeli v šotorih in so se vsako noč iz svojih jarkov obstrlevali z Arabci. Ne morem si zamisliti resničnih socialistov, ki jih

v pogledljivosti v živahne ak-

tivnosti sveta, stalne in mi-

rujoče spremembe, ki se nam

kaže. Da je zmeda še popolnejša, nekaj časa postavljamo znanost nad estetiko, pa spet estetiko nad znanost.

In ne glede na to, ali pa prav zaradi tega, ker imamo v rokah strašno in navidežno vsemogočno orodje (orožje), smo še vedno prestrašeni. Ljudi je strah povedati, kje je humanost in kje je ni. Vendar je humanost povsod, samo če jo lahko vidimo. Prav tako je ni nikjer, če je ne moremo videti. Če jo nekje vidimo, nekje pa ne, je to, kar vidimo, privid. Če je nekje ne vidimo, nekje pa jo, je to, kar ne vidimo, privid.

Nikomur ni treba metati kamenja, prav tako ni nikomur treba meditirati.

Včasih počasi, včasih pospešeno se gibamo skozi iracionalnost/racionalnost. To miganje skozi sisteme je miganje z repom (miganje repa). Vendar se včasih pokažejo izskoki iz teh sistemov. Sanje, deliriji, histerije, psihoze, halucinacije, čas vojne ali kuge so priškrtnjena vrata. Vendar pa se tak način vpogledovanja v svet zdi z mnogih stališč nevaren in grozljiv, vzni listek v deželo shizofrenije in maničnih depresij, v svet, ki je izven območja kontrole s strani nas samih in tem bolj iz območja kontrole s strani znanosti in estetike. Ko udari kuga, je ni mogoče ustaviti: traja, dokler se ne izživi. Z izleta LSD ni hitre vrnitve. Vstopnice preglejte pri prevzemu, kasnejših reklamacij ne upoštevamo.

Tako prihajamo do empirične limite, ki se niti navidežno ne pokorava sistemom.

Znajdemo se goli, brez opore in brez kontrole, energija nas kar bombardira, vendar je ne moremo zgrabiti, kaj šele, da bi z njo manipulirali. Vendar so nekateri ljudje mnenja, da bi bilo to možno v območju kozmičnega modela. Tak model je popoln transmodel.

Vendar pa se notranje razodeva kot zunanje in zunanje kot notranje. Totalni kompleks se razodeva kot povratna vezava (feedback). Nič ni bolj jasno, kot to, da je totalni kompleks nekaj popolnoma drugega, in mnogo več, kot vsota subsistemov, ki se v najbolj fatalni radikalizaciji približuje totalnemu sistemu oziroma empirični limiti. Vendar pa ostajajo vrata zaprta in niti najglasnejše trkanje ali celo razbijanje po njih jih ne bo priskrtnilo niti za las.

In ravno za temi vrati se odpirajo novi pašniki možganov, mnogo rodovitnejši kakor oni, ki so na naši strani.

* Avtor tega spisa odpira možnost za objavo svojih mnenj vsem smrtnikom in nesmrtnikom, ki slutijo, čutijo ali spoznavajo vsak dan bolj očitno nezmožnost znanosti in estetike. Uradni naziv rubrike, kjer bi bili objavljeni prispevki na to in seveda njej sorodnim temam, je »Okult, mistika, histerije, kuga...«, čeprav je ta naziv dokaj neustrezen glede na konceptualno oznako tematike, ki ji je rubrika namenjena. Kakršnikoli predlogi v tej zvezi so zaželeni. Predvsem so toplo dobrodošli opisi ali zapisi sanj, halucinacij, delirijev, pri-

vodi samo ideal nove družbe, da bi z orožjem jemali zemljo pravim lastnikom. Toda tako dejanje je razumljivo za skupino, ki si je hotela priboriti zemljo za svoj narod, ki ni imel lastne zemlje nikjer na svetu. Tragedija je bila v tem, da jo je moral vzeti drugemu.

O dobrih lastnostih Izraelcev mislim, da nima smisla govoriti, ker so dobro znane. Izraelci so izredno delovni, požrtvovalni in veliki patrioti, v vedenju so zelo neformalni. V vojski npr. vlada popolna svoboda glede obleke; vojak je lahko oblečen, kakor mu ugaja, glavno je, da se dobro bori. Ta neformalnost prevečeva vse življenje v Izraelu. Vse je podvrženo učinkovitosti in znotraj židovske skupnosti socialnim

načelom. V Izraelu skorajda ne vidiš socialno ogroženega človeka.

Sami židje v Izraelu so razdeljeni na dve skupini; večino sestavljajo orientalni Židje (Sefardi), manjšino pa Židje iz Evrope in razvitih držav (Aškenazi). Vladajoče kroge v glavnem sestavljajo Aškenazi, ki tudi prevladujejo na univerzah. Toda v Izraelu se izredno trudijo, da bi ti dve skupini zbližali, oziroma, da bi evropeizirali orientalne Žide.

Od estetskih vtisov ali užitkov lahko omenim samo še mesta. Haifa je taka kot Trst, Tel-Aviv kot manjši Beograd, Jeruzalem pa kot El Grecov Toledo. In ne nazadnje naj omenim še to, da so Izraelke — poleg Slovenk — najlepše ženske na svetu.

pečena šunka

dobivanja informacij preko

ESP, telepatiskih komunika-

cij itd.

Tomaž Kralj

ŠUND

ROMAN

VPRAŠANJE

O SUVERENOSTI NEKE BALKANSKE DRŽAVE

MARKO ŠVABIČ

tem ko si je s hrbtom dlani otiral usta, si je preudarno in tehtaje ogledal obrok, da je pri tem debelo požiral slino. Iz košarice je pobral krajec kruha in s tremi prsti izbrskal vso sredico, ki jo je potem previdno položil v najbolj močvirnat predel obroka. Potem je vzel v desnico vilice in v levico nož. Potem je predal vilice v levo dlan, nož v desno dlan, šele tedaj pa je z nožem potopil krušno sredico v zeleno mlakužo. Toplopljeno sredico je z vilicami malo mrcvaril pod gladino, tako da je izpustila skoraj celotna moča iz vsega obroka. Usta je odprl zelo zelo na stežaj, kar pa je bilo komaj komaj dovolj za tako velik zalogaj, kot je vsa sredica iz celega krušnega krajca. Ko pa je enkrat začel mleti, je mahoma in z učinkovito srdito kretnjo od polovice klobase odrezal tretjino, ki je tudi brez čakanja poletela k še nepogoštnjeni masi prvega zalogaja v usta za približek, skoraj da kar za nagrado. S tem je možakar zaključil prvo etapo. Pribor je previdno položno prislonil ob krožniku, s težkim hrbtom se je nagnil daleč nazaj na naslonilo in ovrtnik sivga površnika, zadovoljno si je pomel dlani in v tem neprestano žvečil in gledal v svoj krožnik; tam je iz prereza klobase teklo nekaj slastnih studenčkov kristalnega soka, ki se je počasi, a neustavljivo in hrepeneče zbiral pod klobaso v jezerce. Toda zdaj je bilo na vrsti pivo; droben, vendar silno ostro ščemeč požirček piva.

Stahanović je debelo pogoltnil slino in se brez volje zagledal v svoj krožnik, kjer sploh ni bilo nič mastnega in zelenega, kjer je bila samo rožnato močnata gošča kot ena samcata sicer zdrava in kalorična, vendar pa nekoliko nagnusna zadevščina.

Možakar pa je bil docela zaposlen s svojim obrokom, razigrano ga je premerjal kar od daleč, da se mu je kradel po obrazu predrzen nasmešek, in je stiskal rjavo steklenico k prsim.

Stahanović je odložil žlico kraj krožnika na prt, da sta se na belini platna začela širiti dva kroga oranžne krvi. Dejal si je, ko je spet pogledal v možakarjev krožnik: »U ala bi ja to jco.«

Potem je rekel in je s prstom pokazal:

»U ala bi ja to jco.«

Z možaka je v trenutku padlo vse veselje, vsa razigranost, vsa uživanja.

»Pa jej. Kaj sem ti pa jaz kriv.«

»Pa tako, ja samo kažem, ova mi je žena podvalila, inace ja...«

Možakarju se je zdaj mahoma povrnilo vse prejšnje. Postavil je steklenico na mizo in zavihtel nož in vilice. A spet je kar otrpnil:

»Šta gledaš, momek, jedi, jedi!«

Stahanović pa je kar gledal in nič več ni maral svojega krožnika.

»Nisam gladan,« je rekel.

»Pa nič. Jaz pa sem.«

In je načel drugo polovico klobase, čeprav je prvi manjkala šele ena tretjina. Ko je prebodel kožico, mu je brizgnil na rokav curek maščobe. Žalostno je opazoval, kako tkanina rokava brezdušno pije okusni sok, a takoj se mu je povrnilo veselje, da je dobrosrčno odrezal omišljeni del klobase. Medtem ko je na natakneni kos klobase natovoril najprej še malo krompirja, prek vsega pa je potegnil še zavesico kislega zelja, si je zabrunjal:

»Na vratih je pisa-alo: kurc pa kisu ze-alc, eno sem za jošk prjel, še druge so hotele...«

Zdaj pa Stahanović nič več ni maral gledati možakarjeve pojedine. Odrinil je krožnik in se polotil skodelice kompota. Tekočina je bila motna in črno temna, da se v njej nič ni videlo raznih krljev, jabolk, rezin limone in tako dalje; pač se je na vrhu videla polovica črne suhe češnje, ko je bila ostala polovica pod gladino in se je ni videlo. Pobral je s podstavka malo žlico in natovoril ponujajoči se sadež. Češnja pa je bila črvena, saj je vendar začutil z jezikom med mesom trde grenkijate pičice, tudi koščica se ni hotela gladko ločiti od mesa, te stvari je vendar poznal, suhe češnje. Izpljunil je vse skup nazaj na žličko, nakar je z žličke vse skup stresel na podstavek kraj skodelice, potem pa je z žličko pohitel zajeti kompotnega soka, da si je popravil slabo aromo v ustih. No, pa se je pojavila na gladini nekakšna vrvica.

»A šta je ovo, majkumu...« je pomislil Mojmir Stahanović in prijel z levico plavajočo vrvico in jo potegnil iz kompota.

Nesreča je bila v tem, da je možakar prav tedaj prišel do novega ostrega požirčka piva, tako da se je na poti po steklenico hkrati in mimogrede še malo razgledal po bližnji okolici. Tako je namreč ujel v razgled prav trenutek, ko je sosed iz svojega kompota za rep potegnil pravo pravcato in čisto navadno sivo miš, ki je bila sicer čisto dobro skuhana, zatoorej ponekod brez dlake, tudi ne sive, pač pa kuhane barve, vendar je to bila čisto prava pravcava in čisto navadna miš, domača, siva, shrambna, kletna, kakor se ji že reče... no, bila je miš.

Stahanović je rekel: »U, pazi ga, jebem mu boga, miš!«

»Miš...« je rekel možakar. Potem je rekel isto še enkrat, vendar je zdaj zakričal, takisto ko na Stahanovića, kot da bi bil kriv Stahanovića:

»Porka duš, miš!«

Nakar še:

»Poglejte, če to ni miš, prekleta kurbarija, nas bojo s podganami futrali...«

In so se zgrnili vsi jedci, da so se najprej prepričali, če je miš res miš. Miš je zdaj spokojno ležala na belem prtju, kljun je imela malo odprt, da sta se videla dolga sekavca, ostali sestavni deli brčja so bili morali že odpasti, kajti miši se je držala samo še ena brčna dlaka, dolga in štrleča; šlo pa je miši na smeh.

Potem je prišla strežnica in je trdila, da ni nobene miši nikjer, da naj ji jo pokažejo. Možakar jo je prijel za roko in potegnil čisto k mizi:

»No kaj pa tole, porka duš mat kurba!«

»To ni miš,« se je glasil odgovor.

»O, madona, kaj pa je?«

»To vi vsi skup mene zafrkavate.«

»A ko zajebava, ko zajebava,« je vzrotil Stahanović.

»Ja, tale jo je prinesel, tale, ves čas sem ga gledala,« je rekla strežnica in kazala s prstom Stahanovića.

Stahanović je prevrnil mizo in stol in dva delavca in je rekel:

»Mrtvu ti majku jebem u grobu.«

Ljudje so ga prišli za roke in za noge in za glavo. Prišlo je soparičasto kuhinjsko osebje; prišla pa je tudi resnobna in stroga ženska v črnem, med potjo se je dala tu in tam malo poinformirati, sem in tje je pripomnila da bo treba poklicati policijo; potem si je dala pokazati miš. Miš je zdaj ležala med klobaso in kislim zeljem in kruhom in krompirjem in krlji jabolk in pivom in črepinjami. Možakar jo je s pomočjo noža natovoril na veliko žlico in jo pomolil k upravnici. Upravnica je dejala:

»Glej no, pa res.«

In potem:

»Poslušajte, kaj mi pa vi tole ostudno zadevo molite pod nos, saj nisem slepa.«

To je rekla strogo in avtoritativno, da je možakar takoj stopil za korak nazaj. Upravnica je še enkrat premerila navzoče z ledenim pogledom, potem se je obrnila k osebju, da so ji ljudje naredili špalir in prestrašeno gledali v tla. Pri vratih se je z roko na kljuki obrnila nazaj in rekla:

»In da veste: nobenih deliktov več!«

Potem je odkorakala po stranskih stopnicah v svojo pisarno. Pri oknu,

ki gleda na križišče, je stal zelo dolg plavalas mladenič in otožno opazoval zunanja dogajanja. Ko je vstopila upravnica, se je razburjeno in z velikim strahom bliskovito obrnil od okna:

»Kaj je dole, kaj je bilo?« je rekel. Upravnica je narahlo zadrleskala vrata in se s hrbotom naslonila nanje. Glavo je nagnila postrani in zelo nazaj. Z roko si je šla prek čela, kjer se je nabrala meglica znoja, potem pa roke ni spustila v prejšnji položaj, marveč se je začela z njo gladiti po vratu; potem se je začela smejati, najprej potihno in z zaprtimi usti in odprtimi in v strop obrnjenimi očmi, potem so se prsi tresle vse hitreje in so se odprla usta in se je zaslislalo glasanje smeha in so se oči zaprle. Tedaj se je dolgo smejala, hkrati pa si je pri temni muslinasti bluzi na prsih odpela štiri gumb, da je zazeval globok dekolte in so v pisarniški somrak zakipele obline še kar velikih prsi belega mesa.

»Hahahahaha, ne boš verjel, saj ni nič takega... hahaha, ampak našli so miš, hahahahaha...«

»Kaj, zberi se, kakšno miš, kaj govoriš,« je zlovoljno zasikal mladenič.

»Ja, ja, miš, hahaha...«

»No kaj pa vojaki pa policija, kaj pa tistale **revolucija** tamle,« je vzklil mladenič in je hotel imeti na vsak način resnobno vzdusje: spet se je ozrl na ulico, tudi je odgrnil zaveso, da bi mogla upravnica še enkrat videti vso resnico na lastne oči.

Upravnica je malo odprla oči in smeh je spet zlezal v tiho hahljanje.

»Kaj?« je rekla. »Saj nič ne razumeš, deček neumni! Tebi nihče nič ne bo, le miren bodi. Pravim, da ni nič drugega, le miš so našli v jedi.«

»Da so te klicali samo zato?« je rekel mladenič in stopil proč od okna.

»Seveda, to nima nobene zveze z vojsko in nemiri in temi tvojimi travami... daj, pridi semle, srček.« Njena desnica se je splazila dol h ključavnici in prsti so se prtipali do ključa, da je potem malo kovinsko zašklepetalo. Mladenič je stopil k upravnici, ki se je zdaj s hrbotom narahlo odgnala od vrat; videti je bilo, da se bosta sredi poti srečala in da bosta telesi zadeli in trčili eno v drugo, toda upravnica se je stiku zadnji hip ognila z nesluteno gibkostjo. Spet se je na kratko glasno zasmejala in stopila k manjši loputi velike pisarniške omare. Ko je loputo odpirala, je morala roke dvigniti, tako pa je tudi črno krilo zlezlo po stegnih malo navzgor, da je pojav razkazal še malo več jedrih oblik s temnimi najlonskimi nogavicami prevlečenih nog in da se je pokazal čipasti rob črne kombineze, ki je bil drugače ves čas skrit pod vrhnjim krilom.

»Tako je vroče tu notri,« je rekla, ko je v dva zelo velika kozarca iz kristalnega stekla točila velike količine zlatorjavega konjaka tuje znamke. Lopute potem ni nič zaprla, da so se videle v ozrcaljenemu prekatu še mnogotere druge steklenice drugih pijač, le čaši je vzela in eno podala mladeniču, sama pa je sedla v usnjen naslanjač k pisalni mizi. Ne da bi odložila kozarec, je odrinila z enega na drugi konec mize vse razne akte in

pepelnike in druge reči, da si je napravila prostor za noge, ki jih je iz sedečega položaja igrivo zavihтела na mizo in sta ji pri tem i črno krilo i črna kombineza zdrknila prav do bokov in so se pokazale čipkaste spodnje hlačke črne barve in črni elastični trakovi tistega mehanizma, ki skrbi, da črne najlonske nogavice ne zdrknejo na tla in da iste tudi niso kar zgubane in ohlapne in v ostalem neredu.

»Take smo pa mlade vdove,« je grenko zagoščala in napravila velik požirek iz svojega kristalnega kozarca.

Mladenič se je bil že ves čas smehljaj, zdaj pa je užaljeno pogledal stran.

»Kaj je, moj ljubi fantek, saj sem mlada, ali nisem?« je rekla upravnica in zajela polna pljuča zraka, da so ji prsi še enkrat močnejše zakipele iz dekolteja, hkrati pa je odložila čašo na tla in si tudi z rokami podprla neizmerno kipenje in utripanje, pa tudi je z rokami to dinamiko malo zajezila, kot da bi se bala, da ji bo vsak del telesa skočil živeti svojo lastno burno pot.

»Ne, ampak to, da si vdova...« je rekel mladenič.

Upravnica se je zasmejala. A se je spet nehala smejati, napravila je zaskrbljen glas, kot da bi se po naključju spomnila česa najvažnejšega, in rekla:

»Daj no stopi malo sem... še malo bliže...«

Potem je bliskovito prišla mladeniča za izboklino na hlačah pod trebuhom in se je zasmejala.

»Gospod, kaj imate pa vi tole?« je zaskrbljeno vprašala in stvari ni hotela izpustiti.

Mladenič je zardel in ni nič rekel, samo gledal je, kako so upravnici prsti gladko odpeli tiste tri gumb in je poskočila na plan ona izbočena stvar.

»O, glej no glej, kdo bi si mislil,« je zapredla upravnica z zelo nizkim in zadovoljnim glasom in se malo poigrala z rečjo, da je mladenič zadržel kot struna in se spustil na kolena, da bi si tako morda pridobil enakopravnejši položaj. Upravnica pa je bila stroga:

»Nič nestrpnosti! Vse ob času. Stvari si je treba najprej pobliže ogledati.«

In si je še naprej ogledovala štrlečo stvar. Potem je sprostila še zadnji gumb in sponko, da so hlače kot kakšna navadna cunj padle na tla in je stal mladenič tam v samih nekoliko ponošenih spodnjicah.

»Daj, pomagaj no, ne stoj kot kip, sleci te gate.«

Čez čas je rekla:

»Sleci še te reči, saj nisi pri zdravniku za riti.«

Mladenič je plaho pogledoval k vratom in bilo mu je zelo sitno kar takole golemu statiji sredi pisarne.

»Ne boj se, nobenega ni tukaj,« je hlastno in blodeče prhnila upravnica in vstala iz naslanjača. Stopila je k vratom in še enkrat obrnila ključ in ga vzela iz ključavnice.

»Pridi sem,« je rekla in se naslonila na vrata. Potem si je spet ogledovala sleherni del suhega in koščenega telesa dlje časa.

Potem je potrkalo na vrata.

Upravnica je stopila na prste in prišla mladeniča za štrlečo reč, da

ga je na ta način potegnila stran od vrat. Naslonila se je na steno kraj vrat.

Spet je potrkalo, malo močnejše.

Upravnica je dvignila roko in položila dlan na mladeničeva usta, hkrati pa je očitajoče pokazala s prstom dol k stvari, ki je zdaj s srčnim utripom lezla vkup in vase. Mladenič se je nasmešnil in skomignil z rameni. Upravnica je odpela preostale gumb, muslinaste bluze; izkazalo se je, da pod prosojno kombinezo ni nobenega modrca ali kakega podpirala, da so tako prsi v resnici še dovolj trdno držale obliko kar same od sebe.

Debela in zelo prepotena glavna kuharica je potrkala še enkrat. Pri tem je odkimavala in je pritisnila na kljuko, da se je prepričala, da so vrata res zaklenjena in da res ni nikogar. Ozrla se je in obrnila pogled skoraj navpično gor v visokega mladega človeka ostrih potez, saj je bila sama zelo nizke rasti.

»Ni nobenega, ampak res čudno,« je rekla in se sklonila, da je pogledala skozi ključavnico. Ko je tako gledala, je rekla:

»Ni, sploh je ni.«

Moški jo je narahlo odrinil od vrat in še sam pogledal skozi ključavnico.

»Ja, tako je videti...« je zamrmral in prislonil uho na vrata. To je kuharico inspiriralo, da je tudi sama prislonila uho, seveda pa je bilo njeno uho prislonjeno na vrata dosti bolj spodaj, razmeroma nekje v višini človekovega trebuha. Ko je človek videl, da ga kuharica posnema, ga je popadla nejevolja in se je vzravnaval in stopil od vrat.

»Pa kaj vi mislite, kje bi jo lahko dobil?« je rekel, da se je kuharica zdrznila in se tudi takoj vzravнала.

»Hja, kaj vem. Še preje, pred pol ure je šla gor. Ne vem. Po mojem je kje v hiši. Mogoče je šla na stran.«

»Potem bi lahko malo počakal?«

»Ja lahko, lahko. Ampak mogoče je pa tudi že odšla. Gospa upravnica ima tako slabe živce za ta hudi promet dol, veste, včasih ji postane slabo, pa kar odide. Saj potem pride nazaj, ampak nobeden ne more reči, da ob tem in tem času.«

»No že, ampak, gospa, saj veste, da mene vaša gospa upravnica nič ne zanima...«

Kuharica je debelo pogledala.

»Pa ja ne mislite, da bi ga kar zaslenila in pustila?« je rekla.

Človek je potegnil iz čepa škatlo cigaret in vžigalnik ter si prižgal in lačno pogoltnil nekaj požirkov dima.

»Ne vem,« je rekel, »jaz vem samo to, da je imel danes sestanek z vašo upravnico.« Pri tem je pogledal na zapestno uro. »Ja, pred dvema urama je bil zmenjen z njo. Zdaj bi moral biti že zdavnaj dol.«

»Ampak gospod, mi zares nismo videli nobenega. Mogoče, če je prišel po drugem stopnišču...«

Človek je dvignil roko, da je kuharica prenehala govoriti, kajti izza vrat se je zdajci začul nerazločen šum. Spet je skočil k vratom in prislonil uho. Nekaj časa je napeto poslušal, potem pa je stalni hrup, ki je prihajal od spodaj, naenkrat tako narasel, da je odločno preglasil vsa ostala morebit-

(Se.)

ZASEDBA

FILOZO-

FSKE

FAKUL-

TETE MAJ-

JUNIJ 1971

DOKUME-

NTI

Glede na novonastali položaj (nezadostna denarna podpora), ki onemogoča izvedbo prvotne zamisli: objavo celotnega med zasebno nastalega materiala v samostojni publikaciji, se nam kot edino smiselna pot odpira selektivna ureditev dostopnega gradiva. Zaradi izredne heterogenosti in delne fragmentarnosti razpoložljivega gradiva pa se nam zdi nemogoče izdelati kriterij, po katerem naj bi gradivo selekcionirali. Odločili smo se za **selekcijo po namenu**: tako urejeni in v tej obliki tiskani material naj bi z javno objavo dal potencialno možnost vnovične in nove prebuditve študentske populacije.

Tako urejeno gradivo daje po našem mnenju:

- s tem, da je razvrščeno po datumu nastanka (objave) vpogled v časovno odvijanje zasedbe;
- s selekcijo in izpuščanjem po tematiki in usmeritvi sorodnih tekstov sledi utemeljitvi in razvoju tiste zavesti, ki je akcijo omogočila;
- s tem, da vključuje že objavljene, a tej zavesti upirajoče se in kritične tekste, vpogled v heterogenost gibanja;
- s tem, da vključuje še neobjavljene tekste pričujoči izbor presega selekcijo, izvršeno v okvirih SP-ja (interno glasilo svobodne ljubljanske univerze) in presega že dostopno tekstualno prisotnost zasedbe;
- s tem, da vključuje pozdravne brzojavke in solidarnostne izjave daje vpogled v prostorsko razsežnost gibanja. Hkrati je s pričujočo objavo večina teh tekstov prvokrat tiskana;
- izbor ne vključuje tekstov, ki so nastali zunaj zasedbe same, ne glede na dejstvo ali so bili v okviru zasedbe tako ali drugače prisotni;
- izbor ne vključuje tistih tekstov, ki izražajo podporo družbeno-političnih forumov. Ti teksti so že bili objavljeni v tisku, poleg tega pa bi ponovna objava teh dokumentov ne bila v skladu z osnovnim tu prisotnim selektivnim kriterijem: selekcijo po namenu;
- izbor ne vključuje manifesta zasedene FF. Ta dokument v dobršni meri povzema misli predhodnih člankov, ki jih pričujoči izbor vključuje ter v tem smislu ne prinaša nikakršnih novosti. Hkrati bi kot končni, sklepni dokument pričujoči objavi odvel njeno osnovno intencijo, ki je v tem, da ostaja odprta in kot taka potencialni impulz v novo akcijo.

Po tej selekciji urejeno gradivo tvorijo štiri enote:

- A) teksti
- B) parole in karikature
- C) kronologija dogajanja
- D) pozdravne brzojavke in solidarnostna pisma, »1000 podpisov za A. Franka« (kopija pozivnega letaka in ene strani podpisov).

Te enote tvorijo po našem mnenju neločljivo celoto in so kot sestavni deli te celote medsebojno popolnoma enakovredne.

Pri izdaji Dokumentov zasedene Filozofske fakultete v Ljubljani (maj—junij 1971) je udeležena Univerza v Ljubljani z 2000 N din.

SREDA, 26. MAJA 1971

10.00 začetek zasedbe in zborovanja.

10.15 nastopijo prvi govorniki. Prihaja do nestrinjanj in nesporazumov, ker se vsebina in cilji šele oblikujejo. Profesorji zagotavljajo svoje sodelovanje.

12.15 dekan FF podpre zasedbo fakultete.

12.30 teoretska skupina pripravi okroglo mizo o potrebi povezave študentov z delavci v prizadevanjih za skupne interese.

16.30 prebrano je sporočilo o solidarizaciji drugih fakultet z zasedbo FF, izjava IO SŠ LVZ in pritožba zaradi prepovedi letaka: Tehnika za človeka, tehnika proti človeku. Andrej Ule prebere teze k nadaljevanju zasedbe.

18.00 nadaljevanje okrogle mize o možnostih povezovanja študentov in delavcev.

19.00 skupina za revolucionarno kulturo izvede recital ideološke poezije.

1. 14. 4. — zasedba Aškerčeve. Več tisoč študentov postavi svoje zahteve, ki jih odide prebrat tudi pred skupščino.

Pojavljajo se tudi govorniki, ki se oddaljijo od problema, zaradi katerega je bil ta shod — vsaj formalno — sklican, in opozorijo na pomembnejšo politično problematiko. Študent M. Jesih poziva na nadaljnje zborovanje, ki ga podkrepi z metaforično bravuro, ki so jo pozneje razlagali povsem dobesedno. Na podlagi tega je proti M. Jesihu sprožen kazenski postopek, ki še traja.

2. 24. 4. ob prihodu francoskega predsednika skupina približno 40 študentov mirno manifestira svojo solidarnost s francoskimi študenti in delavci, za proletarski internacionalizem in ideje Maja 68. Pri tem jim policija nasilno odvzame vse transparente (vključno s transparenti ŽIVELA PARISKA KOMUNA, PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE itd.) in protizakonito obdrži osebne izkaznice kakih 15 študentov. Tik pred prihodom francoskega predsednika vse študente nasilno stlačijo v neko vežo. Vsi ti študentje so prišli kasneje pred sodnika za prekrške.

3. 27. 4. je zaplenjen študentski lepak ob 30-letnici OF zaradi »lažnive in alarmantne vsebine«. Lepak je govoril o pojavu t. im. rdeče buržoazije, ki si kupuje vile v tujini, in o drugem.

4. 8. maja milica prvič po vojni v Ljubljani krši eksteritorialnost univerze z vdorom na FF in zapleni vse plakate na študentskem oglasnem panoju ter preišče sobo FO FF. Ob tem zadrži v priporu Franka Adama, ki je na pano napisal: »Napočil je čas gverile, uprimo se avtoritarizmu in porajajočemu se kapitalizmu!« Izraz gverila ni bil mišljen v smislu oboroženega boja, ampak je pomenil način zvite, nekonvencionalne, nenasilne, včasih tudi ilegalne akcije. Policija preišče stanovanje Adama Franka in dlje časa zaslišuje člana FO Darka Strajna. Proti Adamu Franku je sprožen preiskovalni postopek na podlagi člena 118. KZ (sovražna propaganda), ki predvideva 1—12 let strogega zapor. Več študentov je zaslišanih. Preiskava še traja.

5. Od Mraka odpeljejo študenta SF Marjana Lesjaka, ki je v pijanosti izrekel več za državo žaljivih gesel.

6. Tribuna ne more iziti več kot mesec dni, ker se v tiskarni nenadoma pokvarijo stroji, strojniki odide na orožne vaje itd.

7. 18. maja pogovor med predstavniki univerze in predstavniki UJV in sodišča. Zahteva se eksteritorialnost univerze. Doseže se enotnost v določenih vprašanjih.

8. 19. maja skupščina FF izrazi solidarnost s študenti v pregonu in pokaže privrženost za radikalnejše akcije.

9. 19. maja »tičin« o problemu Aškerčeve ceste. Ob tem je zapleten študentski letak »Tehnika za ali proti človeku«, ker iz nezmožnosti reševanja problemov, kot je Aškerčeva, sklepa na politično nezmožnost sistema kot celote. Zablembo je pozneje potrjena na sodišču.

10. 20. maja so napovedane manifestacije o negativnih pojavih v naši družbi. Do manifestacij ne pride zaradi neenotnosti študentskega vodstva. Studentje se umaknejo na FF in tam debatirajo.

11. 24. maja ob 12. uri izredna skupščina FF. Sklep: ustanovitev AO za zasedbo fakultet. Zasedba FF se začne v sredo, 26. maja ob 10. uri. Istega dne se začnejo tudi priprave na zasedbo.

SP —

Svoboda svobodne univerze

Kaj nas lahko poučijo zadnji dogodki v študentskem gibanju, kaj pomenijo posegi milice in sodišča na univerzo?

Očitno je, da oblast univerze ne jemlje resno in da v njej ne vidi nikakršne ovire za svoje nedemokratske in represivne posege ali mogoče upa na podporo zanje celo na univerzi sami.

Dobro vemo, da represivni ukrepi proti študentskemu gibanju služijo le kot uvod v zatiranje univerzitetne svobode in državljskih svoboščin, kar je ravno prvi pogoj za nastanek in ohranitev študentskega gibanja. Zato je v interesu vseh, ki delajo (učijo in se učijo) na univerzi, da z vso pozornostjo spremljajo dogodke v študentskem gibanju in na univerzi sami, ker vsaka represija proti študentom, ki se borijo za demokratski socializem, lahko vodi v bodočo represijo proti njim.

Problem je torej svoboda in osvobajanje. Res je, da represivne ukrepe opravičujejo s tem, da pač želijo tako le preprečiti anarhične, razbijaške in nezrele akcije. Vendar nismo tako naivni, da ne bi videli prave osti in dejanskega cilja, na katerega merijo. To je ravno svoboda kritike, znanosti, umetnosti, svoboda človeške produkcije, to je tista svoboda, ki je celovito osvobajanje in ne le sprostitve instinktov.

Le na podlagi takšne svobode lahko univerza zahteva svobodo zase pred družbo in iz tega sledečo avtonomijo ter eksteritorialnost. Le svobodna univerza predstavlja oviro zaslužujoče akcije, od koder koli že pride. To je tako v njenem kot v splošnem interesu, kajti družba, ki noče končati v sklerozi totalitarizma, mora trpeti to svobodo, četudi je kdaj boleča, ker ji včasih pokaže v ogledalu njen pravi obraz. Svobodna pa je univerza šele takrat, kadar znotraj sebe ne dovoljuje nobenih litističnih in avtoritarnih konceptov, zaprtih struktur moči in vplivov njej tujih sil, nedemokratskih postopkov, zaprtosti do inovacij, zlorabljanja in ignoriranja študentov itd.

Svoboda pa ne pozna meja, lahko prodre kamorkoli in zato mora naš glas prodreti skozi vse zapreke in izzvati odmev, ki bo tudi sam osvobajajoč in ne represiven, to se pravi, vzbuditi se mora demokratska večina, napredni del delavskega razreda, skratka proletarijat naše družbe.

Studentje smo sicer samo detonator, toda upamo, da bo ta detonator našel svoj smodnik in da bo učinek tega vžiga prebuditev obče demokratske družbene iniciative, ki bo našo družbo napravila šele dejansko demokratsko, ki bo izključevala manipuliranje z ljudmi (kot so to po našem mnenju zadnji kazenski ukrepi proti nedolžnim akcijam in izjavam nekaterih posameznikov in skupin). Zato je naša sedanja akcija

tako protest proti vsemu nesvobodnemu in zaslužujočemu v naši družbi kot tudi manifestacija svobode in resne prizadetosti.

Upamo in pozivamo vse sodelujoče, da se zato izogibajo neresnim provokacijam in da jim ne nasedajo, ker to ni osvobodilno, temveč prepuščanje stihiji, torej prej zaslužnjevanje, ker je izraz strahu, da ne bomo zadosti radikalni, popularni itd. Za osvobodilno je treba človeške moči, za to pa je treba poguma, poguma v odločitvi za moč, ki je lahko le moč resnice same. Le tako bomo lahko dokazali vsem našim nasprotnikom in dvomljivcem, da smo študentje sposobni tudi resnejših akcij, kot so to spontane demonstracije, da smo sposobni voditi fakultete in univerze, in to celo veliko bolje, kot so vodene sedaj. Z našo akcijo dajemo študentskemu gibanju in univerzi nov smisel. Našim zborovanjem morajo slediti konkretni rezultati:

a) opustitev procesa proti študentom — kar je pravzaprav opustitev političnih procesov, označenih za kriminalne;

b) razbitje zakletega kroga, ki ga ustvarjajo sredstva obveščanja bodisi z ignoranco bodisi z diskvalifikacijami — zato razvijmo sistem direktnih kontrainformacij in spretneга reagiranja;

c) dokažimo sposobnost za temeljitejšo in nevarnejšo akcijo (za družbo seveda) kot so bile doslej, ki bodo predvsem trajne in uspešne;

d) ta akcija mora dati pečat vsakemu oddelku, fakulteti in univerzi kot celoti;

e) naše akcije naj postanejo konkretnije; iz resolucij (študentskih in drugih) preidimo na dejanja, neprestano kažimo, pritiskajmo in odpirajmo gnojne čire stvarnosti, ki nam želi zapreti usta, srce in duha, ko nas provocira s svojimi represivnimi odgovori v polovične, često histerične akcije, ki so zgolj odgovori na odgovore.

Zato ne pristajamo na pričkanje na sodiščih in pretepanje z milico, ker je to pričkanje z vratarjem, ali nam dovoli vhod v palačo. Ta prepričanje včasih sicer nujen, toda nikoli bistven, zato udarimo direktno v palačo, brez posrednikov. Sodišče in milica naj ostaneta za nami, ne pa, da se postavljata pred nas kot permanentni oviri. Policija in sodišče nam bosta nevarna le, dokler bomo v sebi še ohranili svojega notranjega policaja. Zato naj bo boj proti represiji tudi boj zoper ta mehanizem »avtocenzure«, ki nam ga vsajuje svet z vso nesramnostjo lažne neizogibnosti in nujnosti obstoječega. Zahtevamo legalnost postopkov, dejansko neodvisnost sodišč, eksteritorialnost in avtonomnost univerze, spremembo javnih in drugih ocen študentskih akcij, upoštevanje glasu univerze in študentov, da študentsko gibanje in univerza dobi priznanje samostojnega, avtonomnega političnega subjekta, ki ima vso pravico do kritike, lastnih ocen in samostojne politične akcije, kar nikakor ne pomeni neke politične stranke, ker se ne borimo za nikakršno oblast, temveč hočemo biti kritična in pozitivna sila v družbi.

Andrej ULE

Prispevek-prispevek-prispevek

Če se vprašamo po vzrokih za nedavne živčne in nenavadno udarne reakcije policije in sodišča, ki sta pač samoobramba instrumenta oblasti, na dovolj (vsaj navidez) nenevarne in po odmevnosti žal cenene študentske krilatice, ko hkrati vemo, da sta dobrohotno dovolila dosti masovnejše in (navidez) radikalnejše študentske zlovoljnosti (demonstracije ob Moravi izjavi, zasedba Aškerčeve), se nam odgovor ponuja kar iz vsebine krilatic samih. Frankov poziv na »gverilo« in zlasti letak, ki meri na neučinkovitost delovanja oblastvenih mehanizmov (ponesrečeno sistem imenovanih) nasploh, pač mnogo usodnejše drzeta v osir etabliranih družbenih struktur kakor na primer pompozni pohod v korist in brambo dične nam diplomacije ali zgolj parcialno žgečkanje po oddavna srbečih mestih, kot je cestno-prometni ljubljansko-gordijski voz. Zakaj poziv in letak postavljata pod vprašaj učinkovitost obstoječih razmerij med posameznikom in družbo, s tem pa tudi še ustroj te družbe same. Pomenita torej odpiranje vprašanj o nevprašljivem, sta sum v nekaj, kar je onkraj vsakega suma, sta kritična misel namesto blažene vere. Takšno vpraševanje, tak sum, takšna misel so posameznikova misel o samem sebi kot o družbenem bitju, premislek o temeljih, na katerih je zgrajena stavba vsakršnega družbenega modela, preverjanje prvotnega dogovora med posameznikom in družbo, katerega nasledek je odpoved svobodi prvega in uveljavljanje represije pri drugi, so, skratka kritična preiskava o izhodiščih današnje nesvobode podružbljenega in civiliziranega posameznika. Plod takšne preiskave pa je spoznanje, da je bil posameznik prostovoljno podpisal socialni kontrakt, da je zato hkrati tudi sam nosilec civilizacijske zgradbe, sam ječar v svojem zaporu. Po eni strani sicer venomer jadikuje nad svojim jetništvom, nikdar pa se ne pobara o svojem ječarstvu. Njegovi temelji kot izvor njegove samobloke mu ostajajo prikriti, o njih se ne more spraševati. Kot ječar (ali če hočete policaj) je izven vsakega suma, zato so postavke, na katerih se definira kot nosilec nesvobode, zunaj njegovega spraševanja. Prav tako pa so zunaj spraševanja in onkraj vsakega suma vse institucije, celoten instrumentarij, s katerim vrši svojo prisiljevalsko funkcijo, to pa je z drugimi besedami mehanizem oblasti. Oblast kot instrument posameznikove prisile nad samim seboj kot podružbljenim bitjem (objektom družbe) se potemtakem izmika vpraševanju, je alergična na vsako kritično preverjanje ustroja, na katerem se utemeljuje, zato prek svojih varovalnih mehanizmov brž poskrbi za »radovedneže«.

In vendar: samoupravni, socialistični družbeni model, ki si zastavlja za svoj vrhovni namen osvoboditev človeka, mora biti dostopen vpraševanju, mora biti odprt za kritično misel, zakaj z vpraševanjem in kritično analizo človek preverja svoj prvotni družbeni sporazum in se na ta način osvobaja. Kritična verifikacija lastnih izhodišč mora biti v misli in praksi samoupravnega subjekta nenehno prisotna, zato naj tudi akcija na FF poteka v znamenjih takšnega vpraševanja.

JARO SKRUSNY

Tebi, ki v tem trenutku prisostvuješ zasedbi FF v veliki pritlični avli

Zakoračili smo v drugi dan zasedbe. Pa si pravzaprav še nismo čisto na jasnem, kaj hočemo. Mislim, da je sedaj za nas najvažnejše vprašanje, kako zaključiti zasedbo,

ČETRTEK, 27. MAJA 1971

10.00 branje solidarnostnih pisem.

11.00 profesor Pirjevec predava: Radikalizem revoluzionarnosti.

11.00 začetek svobodnega likovnega ustvarjanja in glasbe.

13.00 profesor Pečjak predava: Nemiri v ZDA.

14.00 sestanek skupine za teorijo.

16.00 docent Debenjak poroča o dopoldanskem delu sodišča, kjer je kot priča nastopil v zadevi Adama Franka. Poroča skupina za teorijo.

16.30 sodelavci inštituta za sociologijo Saksida, Novak in Ocvirk predavajo in vodijo razpravo: Položaj razvoja znanosti v Sloveniji.

20.00 recital sodobne slovenske poezije in proze: Brvar, Jančar, Jesih, Kocbek, Kralj, Miklavc, Salamun, Svabič, Seligo.

22.30 nadaljevanje razpravljanja o družbeno politični problematiki in zasedbi FF.

17.00 Svetina in Planko pripravita okroglo mizo o teoriji ustvarjanja in industrijski kulturi.

21.00 jazz klub (Dekleva).

38 Pistole & Lach.
 39 An. Ength.
 40 T. 1000 f. 10
 41 K. 1000 f. 10
 42 K. 1000 f. 10
 43 K. 1000 f. 10
 44 K. 1000 f. 10
 45 K. 1000 f. 10
 46 K. 1000 f. 10
 47 K. 1000 f. 10
 48 K. 1000 f. 10
 49 K. 1000 f. 10
 50 K. 1000 f. 10
 51 K. 1000 f. 10
 52 K. 1000 f. 10
 53 K. 1000 f. 10
 54 K. 1000 f. 10
 55 K. 1000 f. 10
 56 K. 1000 f. 10
 57 K. 1000 f. 10
 58 K. 1000 f. 10
 59 K. 1000 f. 10
 60 K. 1000 f. 10
 61 K. 1000 f. 10
 62 K. 1000 f. 10
 63 K. 1000 f. 10
 64 K. 1000 f. 10
 65 K. 1000 f. 10
 66 K. 1000 f. 10
 67 K. 1000 f. 10
 68 K. 1000 f. 10
 69 K. 1000 f. 10
 70 K. 1000 f. 10
 71 K. 1000 f. 10
 72 K. 1000 f. 10
 73 K. 1000 f. 10
 74 K. 1000 f. 10
 75 K. 1000 f. 10
 76 K. 1000 f. 10
 77 K. 1000 f. 10
 78 K. 1000 f. 10
 79 K. 1000 f. 10
 80 K. 1000 f. 10
 81 K. 1000 f. 10
 82 K. 1000 f. 10
 83 K. 1000 f. 10
 84 K. 1000 f. 10
 85 K. 1000 f. 10
 86 K. 1000 f. 10
 87 K. 1000 f. 10
 88 K. 1000 f. 10
 89 K. 1000 f. 10
 90 K. 1000 f. 10
 91 K. 1000 f. 10
 92 K. 1000 f. 10
 93 K. 1000 f. 10
 94 K. 1000 f. 10
 95 K. 1000 f. 10
 96 K. 1000 f. 10
 97 K. 1000 f. 10
 98 K. 1000 f. 10
 99 K. 1000 f. 10
 100 K. 1000 f. 10

[illegible]

11 820 11 821 11 822 11 823 11 824 11 825 11 826 11 827 11 828 11 829 11 830 11 831 11 832 11 833 11 834 11 835 11 836 11 837 11 838 11 839 11 840 11 841 11 842 11 843 11 844 11 845 11 846 11 847 11 848 11 849 11 850 11 851 11 852 11 853 11 854 11 855 11 856 11 857 11 858 11 859 11 860 11 861 11 862 11 863 11 864 11 865 11 866 11 867 11 868 11 869 11 870 11 871 11 872 11 873 11 874 11 875 11 876 11 877 11 878 11 879 11 880 11 881 11 882 11 883 11 884 11 885 11 886 11 887 11 888 11 889 11 890 11 891 11 892 11 893 11 894 11 895 11 896 11 897 11 898 11 899 11 900 11 901 11 902 11 903 11 904 11 905 11 906 11 907 11 908 11 909 11 910 11 911 11 912 11 913 11 914 11 915 11 916 11 917 11 918 11 919 11 920 11 921 11 922 11 923 11 924 11 925 11 926 11 927 11 928 11 929 11 930 11 931 11 932 11 933 11 934 11 935 11 936 11 937 11 938 11 939 11 940 11 941 11 942 11 943 11 944 11 945 11 946 11 947 11 948 11 949 11 950 11 951 11 952 11 953 11 954 11 955 11 956 11 957 11 958 11 959 11 960 11 961 11 962 11 963 11 964 11 965 11 966 11 967 11 968 11 969 11 970 11 971 11 972 11 973 11 974 11 975 11 976 11 977 11 978 11 979 11 980 11 981 11 982 11 983 11 984 11 985 11 986 11 987 11 988 11 989 11 990 11 991 11 992 11 993 11 994 11 995 11 996 11 997 11 998 11 999 12 000

1-10-18
Tribes
of
the
Pawnee
Indians
of
the
Great
Plains
of
North
America
by
George
Bird
Grinnell
New
York
1873

人

kaj in kaj naj zahtevamo. Ne smemo pozabiti na jesensko zasedbo beograjske FF, ki je bila končana brez oprijemljivih rezultatov in katere posledica je bila nekaj mesečna stagnacija študentskega gibanja.

Delo, ki smo ga storili v sredo in danes, ni bilo posebno plodno. Tisti, ki govorimo na vseh zborovanjih, demonstracijah itd., smo govorili tudi sedaj. Izdali smo štiri biltene brez posebne teže, spili pa smo tudi nekaj sodčkov piva. Vse to pa je bilo seveda skoraj neizbežno, saj za zasedbo praktično ni bilo vsebinskih priprav. Zadnji čas je, da način dela na zasedbi popolnoma spremenimo. Ko bo zasedbe konec, in to se bo zgodilo po nekaj dneh, moramo imeti pripravljeno listo naših zahtev. Po pisanju v časopisih in po drugih informacijah je jasno, da marsikdo skuša prikazati našo akcijo kot identifikacijo študentov FF z izjavami obtoženih študentov in kot nedemokratski pritisk na sodišče. Nedvomno moramo prikazati naš osnovni namen. Študentje kot skupina moramo jasno začrtati naše mesto v družbi, pa čeprav nas bodo proglasili za ekstremiste. In če hočemo, da bo to naše stališče (in s tem tudi naše zahteve) dovolj prečiščeno in argumentirano, moramo preiti k resnemu delu. Razdeliti se moramo v več skupin, ki bodo obravnavale različne probleme (štud. gibanje, policija, študij kot delo, samoupravljanje, brninski plenium, miroljubna koeksistenca, zveza proletarci : študentje, proletarski internacionalizem itd.). Potem ko bo vsaka skupina podrobneje predebatirala probleme, jih bosta dva ali trije iz skupine formulirala in napisala. Potem bo sledila široka debata vseh prisotnih in tako bomo lahko sprejeli resnično naše sklepe. Te zahteve morajo biti ultimativne, a vseeno realne (sicer se sami potisnemo ob zid). Samo tako bomo lahko uspešno izpeljali akcijo zasedbe in bomo kasneje res lahko kontinuirano razvijali naše gibanje.

ZA KOMUNIZEM PROTI »KOMUNIZMU«

J. Zlobec

Zakaj nam gre

Povod za našo zasedbo so bile akcije UJV in sodstva zoper univerzo in njeno avtonomijo. Z vso ostrino se je ob tem postavilo vprašanje svobode kritične znanosti, ki je v času, ko je tako postavljena pod vprašaj svoboda sploh, ključna točka študentskega gibanja.

V zafiksirani družbeni strukturi je od univerze pričakovati, da bo dajala kadre, ki bi v procesu reprodukcije ohranjali obstoječe v etabliranih okvirih. Toda kritična svobodna znanost ne more biti v neantagonističnem odnosu s družbeno strukturo, ki teži po zapiranju in s tem negiranju revolucionarne iniciative. Za revolucionarno spremembo je potreben vzajemni vpliv med univerzo in družbeno strukturo. Univerza lahko deluje revolucionarno le ob polni družbeni podpori, ki pomeni mejo njene svobodnosti. Zato je vsaka študentska težnja po spremembi v družbi pravzaprav težnja po osvobajajoči, vsakomur dostopni univerzi. Poskus svobodne univerze, ki poteka med našo zasedbo, je poskus sprostitev in udejanjanja subjektivnega faktorja na univerzi, v njegovi težnji po revolucionarni univerzi, kakršna je edina smiselna v naši družbi. Študentje smo v situaciji, ko si šele moramo izboriti možnosti za svobodno študijsko delovanje, ko le skozi udejanjanje kritične znanosti v družbi lahko postanemo del splošnega proletarskega gibanja.

Že ob prvih začetkih procesa revolucioniranja v to smer pa naletimo na nasprotno interese, manipulatorske težnje, ki hočejo univerzo za tovarno kadrov, kajti vsaka druga možnost se nosilec teh teženj kaže kot nevarnost za njihov etablirani položaj, pri čemer jim prihajajo prav vsa sredstva, od ideološkega zamegljevanja do fizičnega nasilja. Teoretsko utemeljena znanost lahko igra najvažnejšo vlogo v procesu revolucionarnega osvobajanja človeka. Zato moramo zahtevati ustrezno socialno stimulacijo za vsakega študenta, enotni univerzitetni center, ki je pogoj za učinkovito izpeljavo interdisciplinarnega študija in za kreativno združevanje študentov v prostem času.

Zato je naša zasedba v resnici delovna kolonija, v kateri se soočamo s svojimi bolj ali manj izdelanimi koncepti in idejami, pri čemer se individualno oblikujemo kot potencialni revolucionarni subjekti. Univerza se zanima za politiko, ker se politika zanima zanj. Pregoni proti študentom so sekundarnega značaja, imamo jih samo za izraz nasprotovanja nastajanju univerze — žarišča revolucionarne znanosti in kulture.

Darko Štrajn

Kako se organizirati

Kakšen smisel naj imajo naši zbori in specialne seje posameznih skupin? Ali naj na teh zborih zgolj poročamo o njih delu, ali naj ta zbor razsoja v spornih primerih, ali naj sprejema resolucije, zahteve in načrte za nove akcije? Mislim, da je lahko le zadnji arbitar v sporih, ki so splošnega pomena, pa jih ustrezna skupina ni zmogla rešiti in jih je predala na razsojo. Sicer pa naj se vsi problemi rešujejo čim bolj poglobljeno in za naše razmere dokončno na samih sejah skupin. Vsi sklepi morajo biti nujno izdani v biltenu, po možnosti še isti dan. V delo komisij povabimo profesorje in strokovnjake iz ustreznih področij. Teme dela naj si komisija izbira v določenem kontekstu in povezavi z delom drugih skupin in delo vseh komisij naj se vsakodnevno sporoča zboru, ta ima tudi pravico dajati programsko smer posameznim skupinam, pa tudi dajati ali izločevati iz neposredne obravnave določene teme (ki pa lahko pridejo v dolgoročno razpravo na akcijskem odboru in podobnih organih). To vse zato, da bi vse naše delovanje in zasedanje imelo določeno tendenco in točke, na katere bi lahko permanentno udarjali, tako, da ne bi izgubili konkretnosti in odločnosti in tako prebredli krize, ki bodo verjetno nastale čez nekaj časa. Treba si je določiti smer mišljenja in nadaljnega delovanja, iz te zasedbe je treba nujno potegniti kakšne programske smernice, osnovni načrt političnega programa študentov, ki naj da nov osnovni namen programu, ki tako ne bo samo polepšan kos papirja, temveč artikulacija naše aktivnosti. Prav tako si moramo sestaviti projekt kratkoročnih in dolgoročnih ciljev iz zahtev, ki naj se realizirajo v teku zasedbe ali bodo njena določena neposredna posledica oziroma bo študentsko gibanje vztrajalo še nadalje na njih, dokler ne bodo izpolnjeni. Tretja vrsta zahtev in ciljev pa naj bo preračunana na odmev v javnosti, pri čemer seveda računamo na podporo. Naša akcija se lahko uspešno »konča« le, če se nadaljuje tudi zunaj univerze v družbi na-

PETEK, 28. MAJA 1971

- 11.00 predavanje profesorja Rusa: Položaj v Jugoslaviji.
- 12.30 rektor Gruđen govori študentom.
- 15.30 debata o predavanju profesorja Pirjevca.
- 16.00 predstavniki študentov drugih fakultet pridejo na zborovanje v zasedeni FF.
- 16.30 dva delavca podpreta študentsko akcijo.
- 17.00 pogovor z delavci in s študenti drugih fakultet.
- 17.30 skupščina študentov od dela za svetovno književnost in literarno teorijo.
- 18.00 okrogla miza z docentoma Debenjakom in Kremenškom o levici, novi levici in paralelah s študentskimi gibanji pred II. svetovno vojno.
- 20.00 Salamonova, Osrajnik in Pungartnik pripravijo recital otroške poezije, ki se konča s petjem.

11.00 razpravljanje o radikalizmu in revoluciji (Zlobec, Mihevc).

12.00 predavatelj Jakopin govori o sistemih študija na univerzah vzhodne in srednje Evrope.

14.00 izdan in razdeljen je letak o kmečki ohceti.

16.00 predava profesor Klemenčič o vprašanju naroda in o slovenskih manjšinah.

18.00 nadaljevanje diskusije o vprašanjih iz včerajšnjega predavanja o levih gibanjih.

20.08 predava pesnik Jesih: Dolina totalke ...

sploh. Torej naj se izpolnijo kratkoročni cilji, za dolgoročne pa naj bo jasno, da se bo vztrajno in odločno delalo naprej, ostale pa naj zbude nek pričakovan odmev v javnosti. Če se konča na kakršenkoli drugačen način (sem spadajo tudi kakšne spontane cestne demonstracije, ki bi nastale kot izraz psihološke stiske, ko navidez ne bi imel kaj početi in povedati in podobno).

Zato dajem v pretres strukturo možnih ciljev in zahtev, ki so se pojavile dosedaj, kot tudi ustrezni problemski sklep, ki bi se obravnaval na zbori in sejah posameznih problemskih skupin. Ob tem naj bi še prej pripomnil, da bi se te skupine formirale po možnostih v okviru danih splošnih skupin, po problemih, ki bi se obravnavali.

Neposredni cilji:

1. Umik pritožb proti študentom, ali takojšnja uvedba postopka, pri čemer naj se upoštevajo tudi naša mnenja o teh primerih.

2. Odgovor na poslanska vprašanja prof. Rusa in T. Remca. Zaželeno bi bilo zagotovilo, da se podobne, nepremišljene in zastraševalne akcije ne bi več ponovile, ker bomo sicer študentje ponovno stopili v akcijo, toda ostrejšo (ob tem naj se ustanovi skupina za vprašanja pravne in politične varnosti državljanov).

3. Zagotovilo avtonomije in eksteritorialnosti univerze (ustrezna skupina naj to zahtevo natančneje izdela in obrazloži).

4. Stalen pritisk na informativna sredstva, da objavi nepotvrjene vesti in naše javne resolucije ali odgovore na dezinformacije.

Dolgoročni cilji:

1. Odmev v delavskem razredu in povezava z njim, toda le s tistim delom, ki ima možnost postati zavesten proletarijat (ustrezna skupina naj za naše potrebe obdela oba pojma in objavi sklepe — pritegnimo tudi profesorje in strokovnjake).

2. Ustvaritev enotnosti in povezanosti med študenti vseh fakultet (akcijske in mišljenske), vsaj v bistvenih zahtevah. Tu naj se izoblikujejo nove oblike in pravila organiziranja akcije, tudi s tem naj se ukvarja poseben akcijsko-teoretski odbor. Prav tako naj se ohrani pozitivna vez z neposrednimi profesorji in organi univerze, čim dlje in čim globlja.

3. Naša akcija naj bo poizkus nove svobodne univerze, naj bo pritisk v smeri radikalizacije in revolucioniranja le-te. To naj se doseže prav z nastalo zvezo univerzitetnih delavcev in študentov. Tudi s problemi te t. im. »reformne univerze« naj se ukvarja posebna skupina, ki naj svoje delo nadaljuje tudi po akciji.

4. Nehati bo treba z lažnimi polresničnimi ocenami študentskega gibanja in doseči javno priznanje njegove neodvisne politične vloge. Zato naj bi konstituirali stalno skupino za propagando in razbijanje laži ter dezinformacij o nas in univerzi.

5. Spremljanje realizacij raznih planov in resolucij (recimo urbanističnega), pritisk na odgovorne in iskanje odgovornih za določene odločitve. Nastane naj demokratični pritisk, ki naj onemogoči takšne odločitve.

Splošne zahteve, obča demokratizacija in pojasnitev gospodarskega in političnega položaja. ZIS naj se obveže, da bo izpolnil svoje sklepe o stabilizaciji v skladu z brionskimi sklepi v danem roku, sicer naj pojasni, zakaj jih ne zmore realizirati in kdo jih ovira. Brionski sklepi se morajo realizirati, pritisk naj zato izhaja predvsem iz demokratične baze, ki lahko ob neresenju problemov zahteva naj ZIS odstopi, to se pravi vsaj predsednik in najvišji funkcionarji. Ne pristanemo na tihe in parcialne zamenjave. Zahtevamo več javnosti pri gospodarskih in še posebej političnih odločitvah tako v federaciji kot v republikah. Poleg teh tem in tez se lahko pojavijo tudi druge, pomembni so individualni prispevki, naj se organizirajo svobodne diskusije in okrogle mize o temah, ki zanimajo študente. Koordinacijska skupina naj jim določi čas in prostor, teme in ostale koordinate naj se objavijo na plakatih in v biltenih.

Andrej Ule

Kolegi, kolegice, zborovalci!

Kot posledica neustreznega enostranskega, neobjektivnega poročanja v smislu naše akcije in vnaprejšnje nezaupljivosti družbe do študentskih akcij se nam zdi potrebno, da neposredno obvestimo naše najvišje predstavnike o vsebini zasedbe FF in drugih akcij študentov. Zato predlagamo, da delegacija zbranih študentov zaprosi za sprejem pri tov. Sergeju Kraigherju in tov. Stanetu Kavčiču. V tem razgovoru bi jima pojasnili:

1. vzroke naše akcije

2. namen in smisel zasedbe

3. vlogo študentov v naše družbi, še posebej ob najnovejših političnih dogajanjih

Posebno pa jim je potrebno sporočiti pomen teh akcij za angažiranje študentov. Študentsko gibanje, kot eno najnaprednejših gibanj, se mora zavedati svoje družbene vloge in odgovornosti. Naša akcija ima poleg drugega tudi namen angažirati študente in jim pokazati na vlogo in odgovornost, ki jo nosimo. Odgovorni smo tudi za čimbolj popolno obveščanje javnosti in predstavnikov naše družbe o namenu naše akcije. Opozarjamo na odgovornost vseh tistih, ki dajejo informacije, na podlagi katerih si družba lahko ustvarja napačen in zato odklonilen vtis. Zahtevamo tudi popolno odgovornost novinarjev, ki poročajo o naših akcijah.

Verjetno bo marsikdo presenečen, ker nastopam pred vami. Govoril vam bom z isto pravico, s katero so se prihajali Jugoslovani boriti med špansko ljudstvo v imenu človeških proletarskih pravic in na poziv k internacionalnemu boju.

Prinašam pa vam tudi svoje izkušnje iz madridskih ulic in španskega študentskega gibanja.

Tam akcije v zaprtih prostorih tako kot tudi povsod na svetu ne vodijo nikamor. Potrebno je biti zunaj, iti je treba na ulice in to iz več razlogov: 1. da bi se približali ljudstvu, vendar ne s parolami, ki so jih že sili, temveč z dejstvi, ki jim bodo dala upanje in zbudila iz spanja, v katerem so ali zaradi razočaranja ali zaradi konformizma; 2. da se uspeh zagotavlja samo, če imamo za sabo delavce. Treba si je pridobiti njihovo zaupanje, ker so zelo skeptični do nas. Oni v nas vidijo razrednega nasprotnika na podlagi slabih izkušenj z vodilnimi ljudmi v tovarnah.

Slišal sem med študenti, da je bolje malo kot nič in da je to, kar naredimo, zaenkrat zadosti; jaz pa vam rečem: zahtevajte vse ali nič. Koncesije so samo utrjevanje in priznanje položaja imetnikov. Ne smemo se podrežati paternalizmu.

Kolegi, to ni nikakršna zasedba. Fakulteta je tvoja, je tvoj dom. Kako bi lahko človek zasedel svoj dom? Zasedeti je potrebno tudi tisto, kar ni naše, moralo pa bi biti. Ničesar nimamo, morali bi imeti vse, ker smo del delavskega razreda.

Studentje,

sodobno študentsko gibanje je samo pogumen izraz odpora proti obstoječemu družbenemu, ekonomskemu in političnemu stanju. Ne smete pozabiti, da kakršnakoli revolucionarna sprememba univerze, srednje in osnovne šole zahteva korenite spremembe družbe. Tega pa ni mogoče doseči s parolami, plakati, hipijevsko glasbo, temveč z bojem na barikadah, s pendreki, kamenjem, biči in ostalimi prepričevalnimi sredstvi, ki jih večkrat uporabljajo proti nam.

Ne smemo nastopati z razvođeneli demonstracijami in praznimi gesli, temveč z ostrim revolucionarnim nastopom. Opozarjam vas tudi, da stvar akcije ni le v sredstvih, temveč v revolucionarni znanstveni metodi. Ne smemo si prizadevati samo za postavljanje vprašanj, ampak tudi za njihovo korenito reševanje. Opozarjam vas, da je vse prazno razpravljanje čista onanija in da je potrebna akcija takoj, še pred počitnicami. Potrebna je akcija, v kateri bi sodelovali študentje in profesorji.

Tukaj se lahko zapirate, kolikor hočete, nihče ne bo imel ničesar proti vam, pa tudi ne za vas. To je enako, kot če v vašem stanovanju priredite nek hausbal. Nihče nima pravice stopiti v vaš dom, v vašo meščansko trdnjavo. Nekaterim se bo zdelo protislovno to, kar sem rekel, vendar smo videli, kako je UJV vstopila v fakulteto in raztrgala plakate, na katerih so bila zapisana vaša mišljenja.

Se enkrat bi opozoril, da je treba iti ven na ulice, v tovarne. Vzpostaviti je treba kontakt z delavci in študenti drugih fakultet, drugih narodov v Jugoslaviji, Evropi in v svetu. Iz zaprtosti ne vidim izhoda; ta krog je treba razbiti in poiskati izhod.

Hasta la victoria siempre!

M. D. J.

Sporočilo zasedbi

Zasedba po zdravi pameti ne more biti izpeljana iz sedenja iz posedanja, ampak je najbližja sorodnica partizanske, gverilske zasede. Po najboljših klasičnih partizanske in gverilske literature (Svetina, Hemingway) pa je tudi zadnjemu ignorantu jasno, da je zaseda garanje. Za dobro zasedbo (zasedo) je treba prehoditi sto kilometrov, dva dni ležati v snegu in potem streljati cirka osem ur kot hudič. Kdo je na to zasedbo primaširal sto kilometrov, kdo je preplaval Savo in Dravo, kdo je sedaj krvav okrog oči?

Kdo ima čas poslušati Dušana Roglja sto ur v enem dnevu? Kdo ni sit vseh mogočih muzičnih eksperimentov na Radiu Student, ki uživa vso podporo organizacije, ki jo nadvse uspešno vodi Janez Vipotnik? Prijatelji, se vi lahko pohvalite s tako odlično podporo? Ne izgubljajte časa s prebiranjem pozdravnih brzojavk (na običajnem partijskem kongresu porabijo za ta prijeten posel uvodne tri dni), ne obveščajte se neprekinjeno tri dni o starih stvareh, ampak govorite o stiski v goltu, ki vam ne pusti do besede, govorite o municiji, ki je neke pripravljena za razbijače vaše sorte, zapuščajte nivoje, ki vam jih vsiljujejo, presenečajte z novimi, ki jih oni ne poznajo, predvsem pa delajte, ne posedajte, ne polegajte, ne dremajte! Univerza je zasedena zato, da bomo na nogah trideset ur na dan!

M. Slodnjak

Manifest skupine za manufakturno proizvodnjo manifestov

Ko je pod strahovitimi vpadi barbarov propadlo rimsko cesarstvo, so se na temeljih razdirajoče civilizacije oblasti in svojine formirale nove skupine in strukture, ki so temeljile na starih vrednostnostih kozmosih kljub njihovi različni strukturi.

Zato so zagrabila grla obešenih inštalaterjev, mojstrov za namestitev svinčenih kadi. Izginilo je vonjanje po konjskem znoju in po oteklih tircoidah nosilcev manufakturnega proizvodnje svinčenih kupic. Deklam so osteklenele vagine, vulkan se je zavlekel na ognjišče. Da bi razumeli, kaj je pravzaprav bil idejni nosilec v taki in tovrstni proizvodnji, moramo najprej razložiti proces in razmere dela, ipse proizvodnje svinčenih kadi in kopeli. PbS — svinčev barij, je sicer odličen amalgam, slab reagens. V novih pogojih dela, ko so se razširili odnosi proizvodnih odnosov, je bil torej nepotreben. Nepotrebost se je zagrizla v naoljene nočne posode, vroče nočne podobe pa so izginjale pod kopiti bližajoče se zardele freske. Domorodci z iztrganimi kloakami so živčno grizljali uvožene Kurbe. Topljenje nagovorjenih zvonov zburka domišljijo plastičnih zadr, obložnih s peresno lahkimimi bledimi krastami.

Spužva se v tišini zavleče v Pelikan. Freska revolucije prevlada. Kaj delati? Mar se boriti proti čerem, mar le enkrat prebroditi viharje, kot roža, ki v jeseni obledi? Umreti, spati, mogoče sanjati, da, tu je kleč in tu bo naš odgovor. Naše gibanje kot prelom je enak prelomu eo ipse, torej prvobitnemu prelomu zarje v dobi barbarizma.

2

Bosonogi dvonožci, operjeni z izrabljenimi znojnicami, si v tišini nastajajočega jutra opasajo granatna jabolka, zadrejo v ledvice bronaste strdke, si nasadijo po prebavilih sveta semena, prepojena z znanimi znaki dednosti.

In isto je s študentskim gibanjem pri nas. Z istimi vrednostnimi merili lahko ocenjujemo in sodelujemo v njegovem krčnem porajanju. Kaj čakaš, paša, kaj stojiš, to vas zavzeti se bojiš? Takšno je vprašanje, ki se plazi iz dna pogojene strukture. Nekdo se ima bolje kot nekda: ali je nekaj kot pojem ali kot oseba. Akcijski odbori se proglašajo za, se skušajo imeti za zastopnika dvanajst tisoč študentov? To mu daje moralno upravičenost in zgodovinsko nujnost. Na drugi strani imamo drug fetiš: nujnost, ki je nošena po reprezentaciji dvajsetih milijonov Jugoslovanov. Kako uskladiti razmerja?

dopolodne informacije, pregled dela zadnjih dni, petje partizanskih pesmi, zasedanje skupine za teorijo revolucionarne kulture.
popoldne informiranje poslusalcev pred fakulteto, spontan recital: Alberti, Majakovski, Brecht, Rakoszy.
zvečer akustične improvizacije.

- 10.30 predavanje profesorja Majerja o kulturi.
- 12.30 obvestilo profesorja Ru- sa o odgovoru na njegovo in Remčevu poslansko vpra- šanje.
- 14.30 sestanek skupine za teorijo zaradi pritožbe F. Adama sodišču.
- 16.30 Gojko Stanič vodi okroglo mizo o Zvezi komu- nistov.
- 19.15 objava manifesta zased- be FF.
- 20.30 ura poezije s T. Slodnja- kom in J. Součkom.
- 21.15 Razgovor o možnostih aktivizacije študentov arhi- tekture za vsebinske in kon- kretne akcije.

Vrzi si pest riža v goštanec z miniaturno zajemalko, tetovirano s panoramo neznanih mest!

Obuj klobučevino tvojih nasprotnikov s tihim zamahom! Snami snažnega boga z ročaja tvoje težke legitimacije, izpiljene z znojem utrujene- ga vratarja!

Sedi za mizo in iztrgaj letnico tvojega prihoda v temo iz rok izdajalskega in prod- nega lesa!

Ne verjemi koledarju! Spravljaj sperme v kaščo naših skupnih interesov! Nikoli ne sezi po orožju, ki ni zavarovano proti rji!

Pest drvečega sluzi po mojih križiščih bi zamenjal za en sam pogled na materino maternico, ki me je vrgla v akvarij z nevidnim in nepočesanim kitom, žročim črepinje mi- nulega okvira kletke.

Prodajam žile s strdki dedovih fotografij! Hočem požirek travnika, da napoji uvelo grlo, da zada milostni udarec prepihu v mo- jem kadavru!

3

Mati osmih otrok pravi: mama, vleči me, vrzi me v nebo! Mama gleda. Oče meče. Otrok joče.

Kocbek bi zamenjal pest sluzi za en sam pogled na materino maternico, kaj bi dal jaz za en pogled na Zlobca, Konca, Strajna, Uleta, Mihevca, Počerfoko, Kugarfala, Greto, Jelo, Willanso, Emersono, Gerdobo, Milana, Na Klancu? Dal bi tri poglede na Gojka Sta- niča. Dal bi osem pogledov na Vido Tomšič. Dal bi šestnajst pogledov na Vido Kraigher. In trideset pogledov na Edvarda Kardelja. In stodevet pogledov na nekoga. Nekdo ima eno ime, tu neizgovorljivo, Bog ima devetindevetdeset neizgovorljivih imen, šele stoto je tabu.

4

Utrujeni smo, utrujeni smo od zelenila prijateljevih vek. Podrti smo, podrti smo od zamaha znančevih nohtov, ne prebavljamo nobenih pretenj več. Danka je suha, prsti za- raščeni. Življenje se odigrava na principu mikroorganizma. Zvok je zatrt in svetloba kon- zervirana,

govornikova hrbtenica je zvarjena iz ključev.

Hodniki so ozvočeni,

nekdo pleska zadnje pedi črne barve in leno gleda na ostanke nezvestnih kazalcev zapestne budilke. Skupina prišlecev, ogrnjenih v kondomaste plašče, vprašuje po mlinu, da si osvežijo svoje cerebrospinalne ribnike.

Prsti so izurjeni, v ritmu napadajo senegalske odgovore. Drogovi zapuščeni.

Že dvajset let vlamljajo v zadrage

In krađejo insekticide.

V samopostrežbi

režim prepove prodajo galofaka.

Rog nemo tuli v opozorilo

grizljajočim organizmom zamaskiranim bunkerjem.

Matjaž Kocbek
Branko Gradišnik
torpedo 18

Revolucionarna literatura

Kaj je revolucionarna literatura?

Menim, da je napočil čas, ko si moramo z vso silno silo našega bridkega uma za- staviti vprašanje, kaj je revolucionarna literatura. Vprašanje si moramo zastaviti zaradi dveh razlogov. Prvi se glasi: Med nami že obstaja utrjeni pojem revolucionarne literatu- re. S tem pojmom označujemo literaturo o revoluciji. Primernejša oznaka te literature je revolucionarska, kajti ta literatura po svojem značaju ni revolucionarna. Svoje snovi črpa iz časa naše revolucije. Te snovi obdeluje na način zgodovinopisja in akcijskih literarnih izdelkov. Ta literatura se napaja ob velikih delih svetovne realistične literature devet- najstega stoletja. Njeni junaki so junaki realističnih zgodb ruskih, francoskih in angle- ških romanopiscev iz preteklega stoletja. Slepo sledi, ta tako imenovana revolucionarna literatura, zgledom in šablonam, ki so bile že zdavnaj napolnjene do roba in še čez. Kompozicija teh literarnih izdelkov je jasna, premočrtna. V njej se nazorno prepletajo fabulativni in idejni elementi, ki se spletajo v debelo kito naivnosti in zgodbaštva. Njeni junaki so božji namestniki, zveličarji in apostoli edine in poslednje resnice sveta. So sence Don Kihota in Ane Karenine. Major Wolf pa je še najbolj podoben kakšnemu am- bivalentnežu iz galerije Dostojevski. Zgodbe naše revolucije so napisane v neštetihi lepih in slabih knjigah. Nekatere od njih so postale celo uspešnice, kar jasno kaže, da so pri- merne komercialnim zahtevam tržišča, da se podrejejo potrošniški pameti in njenim za- htevam o literaturi. Po vsem tem je jasno, da so berljive, saj se v ničemer ne ločijo od druge plaže in sentimentalnih zgodbic devetnajstega in dvajsetega stoletja.

Drugi razlog, ki nas sili k ponovnemu poimenovanju določene literature kot revol- cionarne literature, pa je dejstvo, da smo priča nastajanju neke nove, neopredeljive zvrsti literature, ki nastaja danes, skupaj z nami v našem času. Literatura, ki že nastaja in bi morala v bodoče preplaviti vso smrdečo zalogo zgodovinopisja, bi morala nositi ime revolucionarna literatura. Ta literatura ne sme opisovati zgodbic našega življenja in na- šega boja. Ne sme biti zgodovinopisje naše akcije.

Prava revolucionarna literatura, ki jo moramo pisati, ne sme biti potrošniško blago. Ne sme podlegati zakonom tržišča. Njena uspešnost mora biti v tem, da bo govorila vsem. Govorila vsem iz srca v srce. Njena uspešnost se ne sme meriti po številu prod- nih izvodov in ponatisov. Ta literatura mora v sebi nositi revolucijo. Struktura revolucio- narne literature mora biti revolucionarna. Elementi, ki jo grade, morajo biti revolucionar-

ni. Rušiti morajo oba pola literature, tako pojem visoke, elitne literature kot tudi pojem šund literature. Revolucionarna literatura ni literatura kriminala, erotičnih in pornografskih izdelkov. Literatura, ki bo smela nositi ime revolucionarna literatura, bo vstala na ruševinah knjižnic in knjigarn. Pod njenimi bosimi podplati bo v smrtnih krčih izginjala iz tega sveta polakirana literatura razgod na prigrad naše zgodovine, visoka filozofska in kvazi modernistična literatura literarnih konjičkarjev. V plamenu revolucionarne literature bo plapolala grmada pogrobnih zveščičev sentimentalizma in dražljivega pornografizma.

Revolucionarna literatura bo ubila sentimentalnega humanista, ki se z vsemi štirimi bori za ljubi mir. Revolucionarna literatura je literatura naših dni, naše akcije brez zgod o našem času.

Ivo Svetina

Študentski protest

Zasedbeni zbor na FF ne more ostati samo znotraj problematike študija kot tehnološkega procesa. To je omejitve, s katero je menagersko usmerjena birokracija (tehnokracija) omejila družbeni vpliv samoupravljanja. Študentski protest se mora uresničiti samo v reagiranju na celotno družbeno problematiko. Predvsem je treba raziskati korenine današnje blokade študentskega gibanja. V zvezi s tem ugotavljam:

1. Stvarna politična moč gre danes v Jugoslaviji mimo ustavno zasnovanega sistema. To ni enostavno centralizem, ampak ustvarjanje neformalne strukture politične moči ne glede na formalne nosilce, ki obstajajo (sindikati, socialistična zveza, kongresi samoupravljalcev).

2. Neformalna struktura moči si le-to zagotavlja prav v formalnih nosilcih s tem, da si jih politično podreja. V okviru republik in zveze se tako vzpostavlja politika kot manipulacija, tisti, ki ima moč, lahko razsaja o usodi drugih, ne da bi se spuščal v enakovredno tekmovanje argumentov. Prepoved Tribune (recimo) zanj ni politično, ampak čisto tehnično vprašanje — kako onemogočiti tiskanje, kako zastrašiti tiskarje...

3. Jugoslavijo si mnogi zamišljajo kot zvezo popolnih držav: Hrvati razmišljajo o pojmihi čisto suverene države: trgovinska bilanca Hrvatske v (enotnem?) jugoslovanskem trgu, kolonialni odnos do drugih republik: nastala je tekma nacionalnih projektov. Razpisana nacionalna posojila so samo politično kritje za nadaljnje miniranje stabilizacije. V nacionalizmu iščejo podporo zato, da bi uveljavil »splošni« interese »nacionalnega« delavskega razreda, čeprav je to ali prestižni boj ali pa želja, da bi inflaciji prišpekulirali čim večji kos, ne glede na posledice.

4. Znotraj republik se krepi republiški etatizem. Slikovit primer je hrvaško študentsko gibanje (tisto večinsko), ki se je vključilo v »nacionalni establishment«, v katerem nacionalna diferenciacija prerašča razredno. Druga ilustracija je birokratsko razparceliranje »področja«, kamor se druge republike politično ne smejo vtikati — to vtikanje mislijo seveda kot kritiko.

5. Vidimo lahko, da se moč Zveze komunistov manjša, v vrhovih sicer ne toliko, ker tu prav zaradi šibkosti v »osnovah« prihaja do občasnih srditih hotenj, da bi situacijo korenito spremenili. Prav ta nepovezanost delovanja Zveze komunistov še povečuje njeno nemoč. Potrebujemo močno partijo, toda ne močno za aparatom administrativne prisile, ampak tako, ki bo znova uveljavila metode revolucionarnega demokratičnega centralizma. Organiziranost v nacionalnih Zvezah komunistov ne sme postati osnova razraščanja nacionalizma.

6. Kriza današnje jugoslovanske družbe je kriza političnega človeka. Proizvajalec, ki je omejen v ozke odnose zgolj »samoupravnega« odločanja o delitvi dohodkov, izgublja pregled nad rezultati svojega dela kot družbenega. Pri tem so odigrala veliko vlogo sredstva množičnega obveščanja: razen odklona v potrošništvo so obdržala vse lastnosti transmisije. Ustoličen je en sam način političnega mišljenja, drugi pa so izločeni brez demokratičnega boja (prepovedi).

Marjan Pungartnik

Gibanje ali upor!

Kaj je to komunistično gibanje, tisti upor, ki se upira »etabliranemu komunizmu«, in katera teorija tista, ki je globalna vizija družbenega razvoja in ki je predpogoj za kršnokoli komunistično gibanje in ki naj bi nastopala v tem trenutku.

Študentsko gibanje ali študentski upor?

Dilema sedanjih dni ni v pobijanju pretečenega 1941-45, ali pa v iskanju moči vehementne revolucionarnosti iz dediščine pomladi 1968. leta. Dolg intelektualcev in študentov družbi je v permanentnem osveščanju biti družbenega procesa, v razkrivanju in odkrivanju institucionalnih, zabetoniranih političnih struktur, v videnju celote, ki ostaja prikrita v zafiksiranosti danih družbenih odnosov, na katere se veže v tem momentu tudi univerza in znanost. Avantgardnost gibanja ni v eliti, ki na zunaj manifestira gibanje, niti v vlogi teorije, ki si jo to gibanje privzema, pač pa ga je najti v osveščujočem delu zgodovinskega dogajanja v smeri iskanja korenin izvora in pomena zdajšnjega revolta.

Nobenega »čistega cilja« oziroma »abstraktnega ideala« ni, pač pa le revolucioniranje življenjskega procesa in osveščanje biti tega procesa. V konkretnem momentu, s stališča in v interesu celotnega družbenega dogajanja se javljata zahteva in naloga v skladu s svojo dejansko bitjo, pričeti proces gibanja in rebeliranja.

Ideologija je izraz represivne družbe in represivne kulture v njej. Vprašajmo se od tu po vlogi partije v zdajšnjem momentu. Če je proces njene degeneracije že tako daleč, da ji uspeva njeno mesto in vlogo v družbi ohranjati zgolj kot politični instituciji, z vsemi značilnostmi ostalih senilnih političnih institucij in kultur, potem ima vse idealne možnosti, da se degenerira do tiste stopnje, do katere se je neslavno francoska KP junija 1968. Ker naj bi bila partija kot politična organizacija izraz potrebe delavskega gibanja in ki nastaja na osnovi različnih situacij in zavesti, mar je možno potem govoriti o revolucionarnem gibanju, ki ostaja in odklanja političnega posrednika. V akciji konkret-

TOREK, 1. JUNIJA 1971

10.30 tribuna o študentskem listu Tribuna.

12.15 tiskovna konferenca.

16.30 Remc vodi pogovor o možnostih konstituiranja jugoslovanskega študentskega gibanja.

19.00 B. Vuk začne z glavnimi stavki.

22.15 sestanek koordinacijskega odbora.

SREDA, 2. JUNIJA 1971

09.00 sestanek z dekanom o nadaljevanju akcije in o glavnih stavki B. Vuka.

12.00 uradni konec zasedbe FF.

17.00 sestanek novoustanovljenega AO.

17.00 sestanek skupine za teorijo, ki sestavlja vprašanja za E. Petriča.

no tudi sedanjí aktivno sodelujejo mnogi komunisti, ne kot člani partije, temveč kot individui. Vprašanje, ki se tu zastavlja, je v naslednjem: kakšen je odnos med organizacijo in med njenimi člani, med politično formo organiziranja in individui. Značaj celote se formira iz odnosa njenih delov nasproti njej, zato je nujno spremeniti ta osnovni — individualni odnos. Le iz take pozicije je možno spremeniti značaj partije, način, ki je edino učinkovit, kajti šele tako bo partija postala resnična vest družbeno-političnih, vest delavskega razreda. Iz takega prizadetega odnosa, kjer se ne bo partijskim vrhovom in instituciji prepuščalo odločitve, ki jih je in če »fantastično političantsko« opravila, bo lahko spremeniti partijo v zvezo individuov, ki jih bo družila zavest skupne socialne stiske, zavest skupnih teženj in interesov, ki jih bo vsak njen član občutil kot svoje lastne.

C. T.

Študentska revolucija

Princip, pi določuje študentsko gibanje, je usmerjen k notrini dogajanja samega. Verjetno za tako gibanje ne obstaja nikakršna shema ali projekcija volje. Gibanje se izpolnjuje s samim potekom. V dogajanju, potekanju, s projekcijo gibanja. Da bi — izven pogojnih pomenov — dosegli osnovno vibracijsko napetost, je potrebna anarhistična projekcija dogajanja. V smer in potek je treba vključiti skušnjo anarhističnega totalitarizma — znotraj tega postopka je moč šele določevati gibanje samo po sebi. Samo anarhistični transsubstanciaciji moremo ponuditi svoje telesne usluge in spanje.

Tomaž BREJC

Milan Jesih:

Dolina totalke

Traktat iz prispevka k filozofiji novega veka

DOLINA TOTALKE ni samo simbolični prostor dokončne ekstaze, sladke omame, ki jo dosegamo s kemičnimi sredstvi (od katerih je najbolj znan C_2H_5OH), ali jo povzroča kemija našega telesa (fiziologija) v maksimumih čustvenih krivulj (jeza, obup), ali krivulj človekovega psihofizičnega stanja (utrujenost, orgazem).

Dolina Totalke je tudi stanje absolutne zasanjanosti, ki se ji posmehujejo Znanost, Umetnost in Filozofija, čeprav jo od njih vsaka v svojem nespoznavnem bistvu dokazuje in omogoča; zasanjanost je seveda identična ekstazi, kar laže razumemo že s spoznanjem etimologije termina ekstaza, katerega pomen bi bilo mogoče posloveniti v iz-stanje. Tako torej tudi zasanjanost pomeni doživetje biti.

Dolina Totalke je torej dolina ekstaze in zasanjanosti in zasanjane ekstaze in ekstatične zasanjanosti. Iz vulgarnih, tako imenovanih praktičnih filozofij poznamo **die Angst**, poznamo pojem **eksistencialij**, poznamo stavek: Jezik je hiša biti, človek njen pastir.

Hiša biti je TIŠINA, VAKUUM je njen pastir. In v dolini Totalke je doma pastir in v dolini Totalke je zgrajena hiša. In dolina Totalke je dolina, kamor romamo. Zato živimo. Po logosu te doline, ki pomeni lahko tudi Smrt, je urejena teleologija našega bivanja in bivanje vsega bivajočega. Po tem logosu je urejena aletheia vse božanske metafizike naše civilizacije. Identiteta biti in bistva pa je že spoznala in se zgrozila — še vedno sicer ogabno premlevajoč se v svojem lastnem sistemu, in se napolnila na pot samorazruševanja. Pot se konča v dolini Totalke, ko se razlika med bitjo in bistvom razruši, brž ko je vzpostavljena (brž ko se identiteta poruši, nastane jasna razlika med bitjo in bistvom — ontološka diferenca — vendar bivajoče se v dolini Totalke povrne v ne-bivajoče po še nepoznanem ontološkem vozu, ki se daje na način ekstaze).

Zato je dolina Totalke rešitev bivanja, ustavitev teleologije, ustavitev v trenutku, ko doseže krivulja ekstatičnosti in instatičnosti maksimum.

Filozofija ne more biti mrtva. Filozofija registrira in registracije oddaja na način nematerialnih vibracij v dolino Totalke, kjer je Nič, kralj Biti, in kjer je Vakuum, služni pastir Biti, in kjer je Tišina, prebivališče Biti. Tako je dolina Totalke obenem dolina Vedenja, dolina ekstatičnosti je torej hkrati dolina instatičnosti. Tu je porušen Aristotelov zakon neprotislovnosti in to je bistvena preokretnica kozmične misli. Krog je tako zaključen. Zdaj smo svobodni in šele zdaj so možne avtentične filozofije s praktično vrednostjo ali praktične filozofije ali vulgarne filozofije. Zdaj je šele omogočen svet v svoji resničnosti, ki ji ni več treba biti identiteta sodbe in dejanskosti, marveč je lahko poljubno izbirana in torej tudi poljubno izbrana kategorija.

DOLINA TOTALKE JE KATALIZATOR NAŠEGA BIVANJA.

O taktiki študentskega gibanja (sinteza)

Integrirati se s tistimi, ki so bili avtentična levica v predvojnem obdobju Jugoslavije, na način, kot ga žive danes, je oportuno. Integrirati se s tistimi, ki nam obetajo blagostanje s supertehnologijo in brezkonfliktnostjo, je topoumno.

Ne obstaja kriza študentske organizacije, vprašujemo se po novi organiziranosti in taktiki gibanja. Naše organiziranje sledi akciji, ki je motor študentskega gibanja. Vsak član gibanja je aktivist. Gibanje oblikuje stališča z demokratičnim dogovarjanjem v vsaki konkretni akciji.

Mi osvobajamo univerzo, univerza osvobaja nas. Okupirali smo fakulteto in se vrnili na univerzo — vračamo se v družbo, ne da bi pristajali na pravila igre, kakršno bi nam radi vsilili tisti, ki jih naše samostojno vedenje in iskanje moti v njihovem planiranju in prikritih računih. Vračamo se, da razbijamo logiko današnje prepričevalske politike in vrnemo politiko depolitiziranemu človeku.

Naše delovanje je protest proti odtujitvi in je manifestacija naše svobode in resne prizadetosti. Naše akcije ne vodijo v kaos. Družba je svobodna, če si upa pogledati svoji resnici v obraz. Razkrinkavamo krizo naše družbe, krizo celotnega sveta. Naše akcije in prizadetost kažejo to.

Taktika je razkrinkavanje, revolucionarna strategija, dolgi marš skozi institucije. Naše bistvo je radikalnost, poseganje po korenu stvari in človeka. Toda radikalizacija

POEZIJA

Salamun Tomaž: 11 pesmi	št. 88, str. 36
5 pesmi	št. 89—90, str. 51
Taufer Veno: Iz prigod	št. 88, str. 42

PROZA

Dolenc Mate: Light show	št. 89—90, str. 39
Jančar Drago: Vrnitev	št. 89—90, str. 45
Kovič Kajetan: Nikolaj	št. 88, str. 31
Paš Ingo: Prestopek	št. 88, str. 44
Rožanc Marjan: Sveti Kazimir	št. 88, str. 22
Rupel Dimitrij: Službeno pri odgovoru	št. 89—90, str. 53
Snoj Jože: Ob kanalu	št. 89—90, str. 30
Švabič Marko: Moja najljubša pacientka	št. 89—90, str. 16

DRAMATIKA

Hieng Andrej: Baltazar	št. 88, str. 1
Baltazar	št. 89—90, str. 21
Mrak Ivan: Rdeča maša	št. 89—90, str. 1
Tomšič Jordan: Napoleon in srečni morilec	št. 88, str. 47

LITERARNA TEORIJA

Derrida Jacques: Pretirano vprašanje o metodi	št. 86, str. 12
Ehrmann Jacques: Človek v igri	št. 86, str. 39
Geissner Helmut: Igra s poslušalcem	št. 86, str. 59
Kermauner Taras: Literatura in ideologija	št. 86, str. 17
Kristeva Julia: Problemi strukturacije teksta	št. 86, str. 2
Medved Andrej: Dva teksta »Kleistova igra« o princu Homburškem, Giraudouxov Amfitrion	št. 86, str. 43
Pirjevec Dušan: Znanost o umetnosti	št. 86, str. 4
Slawinski Janusz: O teoriji pesniškega jezika	št. 86, str. 28
Salamun-Biedrzycka Katarina: O literarno-zgodovinski umetnosti	št. 86, str. 22

FILOZOFIJA

Despot Blaženka: Tehnika in socializem	št. 87, str. 94
Hribar Tine: Filozofija in teologija	št. 87, str. 102
Kalan Valentin: Svet kot zgodovina	št. 87, str. 74
Sutlić Vanja: Metafizika — igra sveta — zgodovinsko mišljenje	št. 87, str. 65
Žižek Slavoj: K vprašanju odtujitve pri »mladem Marxu«	št. 87, str. 114

VPRASHANJE NARODA NA SLOVENSKEM

— št. 91

Arzenšek Vladimir: Slovenija na koncu ideologij	št. 91—92, str. 39
Jezernik Mišo: Diskontinuitete našega časa	št. 91—92, str. 48
Kermauner Taras: Vprašanje slovenskega narodnega gledališča	št. 91—92, str. 74
Mlinar Zdravko: Duhovna ustvarjalnost v spopadu z okviri majhnega naroda	št. 91—92, str. 99
Pirjevec Dušan: Vprašanje naroda	št. 91—92, str. 1
Rus Veljko: Razvojne posebnosti majhnega naroda	št. 91—92, str. 20
Urbančič Ivan: O slovenstvu in filozofiji	št. 91—92, str. 58

PU — PROGRAMIRANA UMETNOST št. 85, str. (33—108)

AKTUALNOSTI 1970

Bertrand Russell kramlja z Bogom /in Ralphom Milibandom/	št. 89—90, str. 34
Bošnjak Branko: Interpretacija marksizma v Holanskem katekizmu	št. 87, str. 10
Božič Peter: Čemu pisateljstvo?	št. 86, str. 7
Čačinovič Nadežda: Oblike in drugo	št. 89—90, str. 23
Cosić Bora: Mixed — media I	št. 86, str. 21
Mixed — media II	št. 87, str. 22
Mixed — media III	št. 88, str. 20
Mixed — media IV	št. 89—90, str. 14
Dobrila Pavle: Razmišljanje o neki usodi	št. 85, str. 7
Dolenc Mate, Rupel Dimitrij: Non stop roman: Peto nadstropje trinadstropne hiše	št. 86, str. 34
Non stop roman	št. 87, str. 33
Non stop roman	št. 88, str. 30
Non stop roman	št. 89—90, str. 42
Pocht Ivan: Estetski programi revij	št. 85, str. 24

Geister Iztok: Sinice v kletki	št. 85, str. 29
Hanžek Matjaž: Eksperiment	št. 86, str. 30
Inkret Andrej: Sosed na oblaku	št. 86, str. 14
Vprašanja o sitih in lačnih Slovencih	št. 87, str. 14
Poezija kot kombinatorika	št. 88, str. 13
Estetični vidik — konstruktivna razsežnost teksta	št. 88, str. 15
Z	št. 89—90, str. 25
Jagodič Stane: Možgani	št. 88, str. 28
Jančar Drago: Simptomi neke bolezni	št. 87, str. 8
Jesih Boris: Permutacijski program	št. 89—90, str. 20
Kermauner Taras: Je Dežmanov primer potreben rehabilitacije?	št. 85, str. 10
Tragični paradoks — da—!	št. 85, str. 15
Tragični paradoks — ne—!	št. 86, str. 5
V pluralizmu navzkrižij	št. 86, str. 11
Usoda nekega razmišljanja o usodi	št. 87, str. 1
Pouk iz teme: kako voditi kulturno diskusijo	št. 87, str. 16
Dva odnosa do subjektivitete	št. 87, str. 16
Konstantinovič Radomir: Odsotnost tragedije: sentimentalizem in sarkazem	št. 87, str. 6
Pamfletizem proti tragediji	št. 88, str. 11
Kreft Ivan J.: Izhodišča razprave o kmetijstvu	št. 85, str. 1
Lokar Aleš: Socialni vzpon Slovencev in France Prešeren	št. 86, str. 2
Matanovič Milenko: Strip: KK Olympia	št. 85, str. 27
Rimski zid	št. 86, str. 24
Medved Andrej: O biti	št. 85, str. 13
Nogomet: antagonistična konfliktna situacija z »n« igralci	št. 85, str. 30
Nova »svetlobna«/ plastika Dušana Tršarja	št. 89—90, str. 18
Tri korake skozi blaznost	št. 89—90, str. 24
Milič Jolka: Mesto avše v človeški zoološki grupi	št. 86, str. 31
Mitrovič Marija: Problematizacija imanentne analize literarnega besedila	št. 86, str. 17
Zgodovinski razvoj fenomenološke metode	št. 88, str. 18
Strukturalna enovitost moderne lirike	št. 89—90, str. 12
Moj Rubljov je upanje vsega ruskega ljudstva	št. 88, str. 3
Mozaik /emocionalno poglobljena marksistična analiza/	št. 89—90, str. 7
Nez David: Ogledala	št. 87, str. 25
Olaj Jože: Dimenzija moderne informacije in modernega človeka	št. 89—90, str. 1
Ploskanje je igra	št. 89—90, str. 27
Ošlak Vinko: Kanali za smisel	št. 89—90, str. 11
Ozadje škandala Rubljov	št. 88, str. 1
Petrovič Krešo: Telesna kultura in sociologija	št. 89—90, str. 36
Picasso Pablo: Picassove erotične risbe	št. 87, str. 28
Pivec Franci: Industrializacija univerze	št. 89—90, str. 6
Pogačnik Marko: Grafični material	št. 87, str. 32
Družina vode, zraka in ognja	št. 88, str. 24
Pregelj Vasko: Konstruktivizem in mi	št. 87, str. 18
Revija »Problemi«	št. 85, str. 22
Rizman Rudi: Bertrand Russell /1872—1970/	št. 87, str. 13
Rotar Braco: Položaj ohojcevcev	št. 85, str. 21
Rotar Braco, Brejč Tomaž: Nedonošeni Vasari	št. 88, str. 32
Rožanc Marjan: Zakaj je bila umorjena Sharon Tate?	št. 85, str. 19
Tradicionalna slovenska kultura in moderna družba	št. 86, str. 1
Finale nogometnega pokala	št. 89—90, str. 40
Rupel Dimitrij: Staro in novo	št. 85, str. 9
O navzkrižjih običajnega pluralizma	št. 85, str. 14
Nenehno na rob	št. 86, str. 16
In medias res	št. 87, str. 9
Tradicija, tradicionalizem	št. 89—90, str. 8
Kritika, literatura, ideologija, svet, akcija	št. 89—90, str. 9
Sedej Ivan: Nedonošeni Michelangelo	št. 85, str. 20
Računalniško sprenevedanje	št. 87, str. 21
Heretično nepovezane misli o tradiciji in umetnosti	št. 88, str. 22
Simčič Samo: Raziskovanje igralca /gledališkega/	št. 85, str. 18
Netradicionalno gledališče, netradicionalni igralec	št. 86, str. 19
Problemi metode dela pri igri v gledališču	št. 87, str. 30
Preučevanje igralske tehnike	št. 89—90, str. 29
Sitar Sandi: Drevo — votlina?	št. 89—90, str. 17
Smailagić Nerkez: Vidiki ideologije »nove levice«	št. 85, str. 1
Šalamun Andraž: Kama sutra	št. 86, str. 25
Turk Janez: Nezmožnost ne nezmožnost	št. 88, str. 27
Urbančič Ivan: O ideologiji in filozofiji	št. 86, str. 9
Še o razliki med ideologijo in filozofijo	št. 87, str. 4
Ideologija in znanost	št. 88, str. 9
Žagar Primož: V areni Don Kihot in hlapec	št. 86, str. 32
Komunizem, bog in islam	št. 89—90, str. 30

POEZIJA

Kne Majda: Pesmi	št. 93, str. 36
Medved Andrej: Onkraj preko	št. 94, str. 1
Plamen I. G.: Mokro cvetoče rož'ce poezije	št. 95—96, str. 1
Svetina Ivo: Vročna intima svetih slovenskih slovarjev	št. 95—96, str. 10
Salamun Tomaž: Modro	št. 94, str. 21

PROZA

Kralj Tomaž: Speed kills	št. 93, str. 33
Rupel Dimitrij: Pismo Pavla Pavlina	št. 94, str. 44
Sitar Sandi: Kozli	št. 94, str. 38
Smole Dominik: Slovenski konec tedna	št. 93, str. 48
Stojko Tone: Molitev tete Lize	št. 93, str. 43
Šeligo Rudi: Poklici čakajo, 1. Še kakšna očala	št. 93, str. 57
2. Oglarska sekira	št. 94, str. 56
3. Kurjenje na višji ustanovi	št. 95—96, str. 4
Švabič Marko: Afrika iz cunj	št. 94, str. 62
Zorn Aleksander: Česen mlatit v Korotan	št. 93, str. 39

LIKOVNA PRILOGA

Brouwn Stanley: Amsterdam /projekt 1 m ² zemlje/	št. 95—96, (str. 41)
Brus Günter: Poskus samorazrežanja	št. 93, (str. 33)
Celant Germano: Genova	št. 95—96, (str. 40)
Dimitrijević Braco Slobodan: Zagreb	št. 95—96, (str. 37)
Dragan Nuša & Srečo: Ljubljana	št. 95—96, (str. 33)
Ehrenberg Filipe: London	št. 95—96, (str. 39)
Hanžek Matjaž	št. 94, (str. 42)
Klimeš Dušan, Jiři Valoch: Brno	št. 95—96, (str. 42)
Marusic Ziuco: Bretx	št. 94, (str. 33)
Bretx	št. 95—96, (str. 43)
Matanović Milenko: 1969, Ljublanica, les-vrvica	št. 93, (str. 36)
Nemetschek Peter: München	št. 95—96, (str. 38)
Nez David: 1970	št. 93, (str. 37)
OHO-grupa: Aktionsraum-1	št. 94, (str. 38)
Poznanović Bogdanka: Novi Sad	št. 95—96, (str. 36)
Regovec Božena: Botique Boža	št. 93, (str. 46)
Salamun Andraž: 1970, Noč, lok, goreče puščice	št. 93, (str. 38)
Švabič Marko: Manifest	št. 94, (str. 43)
Tušek Vinko: Vabljeni ste k reševanju nagradnega testa	št. 93, (str. 39)
Wolf Tatjana: XXXV. Mednarodni beneški bienale	št. 93, (str. 42)
Zagoričnik Orest	št. 94, (str. 42)

ROB

Barry Robert	št. 95—96, str. 53
Črni panter na filmu	št. 93, str. 45
Dekleva Milan: Mushi	št. 95—96, str. 31
Demonstracije v Ljubljani	št. 93, str. 43
Hanžek Matjaž: Poroka OHO	št. 95—96, str. 29
Hanžek Matjaž, Zagoričnik Orest: Polnjenje prostora s pomočjo štirikih prstov in nerabnega stavka	št. 95—96, str. 71
Interna kronika: Jebiga	št. 93, str. 63
Interna kronika: Kdo vse so kradli	št. 94, str. 43
International underground festival	št. 94, str. 33
Jean Genet se razburja	št. 93, str. 41
Kaj dela Miles Davis	št. 93, str. 45
Kosuth Robert Born USA Lives in New York	št. 95—96, str. 49
Kralj Tomaž: Preko, čez	št. 94, str. 40
/Notice/	št. 94, str. 45—49
Dinamo za naprej	št. 95—96, str. 63
Kurci oh, oh . . . kurci	št. 95—96, str. 69
Makavejev in ZDA	št. 93, str. 37
Murovec Marijan: Podatek, obdelava in uporaba	št. 95—96, str. 45
Dokumentarna lirika	št. 95—96, str. 46
OFF OFF Theater, München	št. 93, str. 47
Ouspensky Peter Demianovich: Odlomek iz knjige »The Psychology of Man's Possible Evolution	št. 95—96, str. 7
Pavline prigode /strip/	št. 94, str. 49
Pekel mamil	št. 93, str. 45
Pisateljsko srečanje v Piranu	št. 93, str. 47
Portnoyeva tožba	št. 93, str. 45
Povše Janez: IV. Bitel 1970	št. 95—96, str. 22
Pulj 70	št. 93, str. 39
Rupel Dimitrij: To so sanje	št. 93, str. 49
Sušnik Stane: LP: »Spirits Known And Unknown«	

LP: »The Isaac Hayes Mowement«	
LP: »Stonehenge«	
LP: »A Rainbow In Curred Air	št. 94, str. 36
Douglas & CO.	št. 95—96, str. 25
Stojko Tone: Foto	št. 94, str. 33
Seligo Rudi: Pisateljeve konkretne radosti /3. oktober 1970 ob 16. uri/	št. 95—96, str. 67
Švabič Marko: Poljske miši	št. 93, str. 49
Veliki tekst	št. 93, str. 53
Kritika izhoda za boljši red	št. 93, str. 55
Oprava policaja nočne službe	št. 93, str. 59
Rudeča kri	št. 93, str. 59
Carbonium	št. 93, str. 61
Sreda 8. 7. 70., sanjalo se mi je	št. 93, str. 61
Obema panogama v premislek	št. 93, str. 61
Bumbi Marimbi	št. 93, str. 61
Josip Vidmar	št. 94, str. 54
Psihotest	št. 94, str. 54
Sarada	št. 95—96, str. 59
Tepena zaradi zastave	št. 93, str. 45
Tim Leary	št. 95—96, str. 3
Učitelj, ki masturbira	št. 95—96, str. 1
UFO, moj ljubi UFO	št. 95—96, str. 5
Vosek, moj ljubi vosek	št. 95—96, str. 4
Vprašanje: Kakšnega izvora so ta imena	št. 94, str. 42
Z erotizmom iz obupa	št. 93, str. 41

PUBLICISTIKA

št. 95—96, str. 57

Argan Giulio Carlo: Umetnost ni kultura na počitnicah	št. 93, str. 10
Baker Russell: Gledališče napreduje	št. 93, str. 16
Cosić Bora: Modna revija, maneken, obleka	št. 94, str. 11
Filozofija lepljenke	št. 94, str. 4
Dobrilo Pavle: Avers revers logike?	št. 95—96, str. 64
Avers revers logike?	št. 93, str. 29
Dolenc Mate, Rupel Dimitrij: Non stop roman	št. 94, str. 30
Non stop roman	št. 95—96, str. 75
Non stop roman	št. 95—96, str. 50
Geister Iztok: Materinstvo	št. 93, str. 3
Grafenauer Niko: Pesništvo /ideologija/ in politika	št. 94, str. 16
Lisice	št. 93, str. 11
Inkret Andrej: Paradoksalna eksistenca Marjana Rožanca	št. 94, str. 14
Stran 163: Stvari so vendar povezane	št. 94, str. 1
Kermauner Taras: Razbita tehnika	št. 94, str. 9
Dvojna provokacija	št. 95—96, str. 27
Konjar Viktor: Formalna rekonstrukcija forumov ničesar ne spreminja	št. 95—96, str. 21
Kralj Tomaž: Zabriske Point	št. 93, str. 1
Nominacija — eksnominacija	št. 95—96, str. 26
Kreft Ivan J.: Računalniške dileme	št. 95—96, str. 47
Imeti — delati revijo	št. 95—96, str. 51
La Monte young: Petje Pran Natha: zvok je bog	št. 95—96, str. 48
Maković Zvonko: Ambientalna plastika najmlajših zagrebških plastikov	št. 93, str. 18
Medved Andrej: »Kulturindustrie«, »Cultura di masa«	št. 94, str. 10
Milič Jolka: O primerah in še kaj	št. 93, str. 13
Močnik Rastko: Kulturo množicam — množice v kulturo	št. 95—96, str. 19
Mrak Ivan: Smer in protismer	št. 94, str. 17
Obločnica, ki se rojeva	št. 95—96, str. 60
Murko-Drčar Mojca: Logika velikega števila	št. 95—96, str. 22
Petrovič Krešo: Šport — izdelana igra in igrano delo	št. 94, str. 22
Pirjevec Dušan: Kako je mogoče	št. 93, str. 2
Poezija izbrisa	št. 95—96, str. 73
Povše Janez: Umazana igra	št. 93, str. 9
Razgovor z Noamom Chomskym	št. 94, str. 28
Rupel Dimitrij: Pismo Zvezi komunistov (Jugoslavije) Slovenije	št. 93, str. 5
Nov zakon — stari koncepti	št. 94, str. 2
Mitologije	št. 95—96, str. 24
Simčič Samo: O ritmu	št. 93, str. 6
Psihofizični trening	št. 93, str. 8
Slodnjak Marko: »Alonzanandelapatri«	št. 94, str. 13
... to ve ves slovenski narod	št. 95—96, str. 46
Švabič Marko: Prvi korak	št. 95—96, (str. 77)
Vprašanje o protestni poeziji	št. 94, str. 27
Žagar Primož: Iz dveh kemikalij dve ljubezni	št. 93, str. 21
Posojilo proti smrti	št. 94, str. 23
Slikar v preiskavi	št. 95—96, str. 52
Z. Rolandom Barthesom	št. 93, str. 24

cilja prihaja po uporabi sredstev prisile, revolucionarno nasilje kot demokratični pritisk je odziv na represijo zacementirane deklarirane družbe.

Univerza ni svobodna, je subverzivna. Organiziranost študentov v tem trenutku ni subverzivna, je emancipacija samoupravljanja. Gibanje, ki poganja kot roža, se ne ločuje od revolucionarnih ciljev naših predhodnikov in sodobnikov. Dokazujemo pravico do lastne presoje, ocene in kritike. Ne borimo se za oblast. Akcije so uvod. Okupacija fakultete je akt in proces. Gibanje nadaljujemo v svetu.

PAVEL KRISTAN

Vrnimo kri tej blede, slabokrvni in scagani partiji

Kriza naše partije se nam kaže kot kriza partije, ki je prišla na oblast. Tej krizi ni ušla nobena partija, ki je v vojni ali revoluciji prevzela oblast.

Organizacijska struktura partije je kljub spremembi imena ostala ista. Medtem ko je v času revolucije demokratični centralizem najbrž nujen (debata med Leninom in Trockim), pa v današnjih pogojih ne ustreza več. Partija je v bistvu identificirana z oblastjo (kar dokazuje tudi podatek, da je v slovenski partiji več kot polovica članstva na vodilnih položajih). Zato obstaja na eni strani vsemogočni vrh, ki je sicer orientiran v izgradnjo socialistične družbe, ki pa nima stika s populacijo prav zato, ker je shema partije zgrajena na predpostavki visoke zavesti in močne motivacije (kot je bilo to v času osvobodilne vojne in revolucije). Pomanjkanje zavesti in partijske discipline se lahko nadomešča samo z ukrepi represije.

Identifikacija politične države in partije pomeni negacijo partije kot komunistične partije, saj je onemogočena vsaka radikalna akcija. Ta absurd je najlažje videti v zunanji politiki naše države. Priznavamo in imamo prijateljske stike s sistemi, proti katerim bi se kot komunisti morali boriti na vseh nivojih. S tem nočemo siliti državne politike v samomorilski ekstremizem, pokazati hočemo samo na nemožnost identitete med partijo in državo. Moč vseh partij, ki so v opoziciji, je prav v tem, da ne predstavljajo samo interesov posameznih grupacij, da v njih ne vlada samostrankarska (v bistvu koristolovska) logika. Moč komunistov je v tem, da njihov boj ni boj za oblast, ampak boj za boljšo, drugačno družbo. Tudi ta logika je v naši partiji izdana. Naša partija je v povojnih letih pristala na nivoju navadne meščanske stranke. Njena glavna, t. j. idejna moč je izgubljena, ostala je samo formalna moč (oblast & policija & sodstvo). Zato ta partija ni nič drugega kot orodje v rokah tiste družbene skupine, ki je najbolj agresivna. V našem primeru sta to birokracija (njen razvoj je partijo s svojo organizacijsko in delovno strukturo samo podprla) in tehnokracija, ki napreduje z velikimi koraki.

Problem partije kot radikalnega subjekta, ki je sam sebi zvezal roke in se postavil na pozicije oblasti in establišmenta, je bil jasno razviden tudi pri akcijah študentskega gibanja, vključno z zasedbo FF. Mnoge naše akcije so namreč direktna konfrontacija s to družbo, ki ji nočemo a priori priznavati, da je v bistvu zdrava in napredna. S tem študentje — partijci — negirajo svojo partijo. Ta konflikt je spočetka prikrit, ker so pozicije partije kot moči že močno razrahljane (a ne zaradi demokratizacije, temveč zaradi neustreznega 25-letnega dela). Do konflikta pa prej kot slej pride. In s tem je eksperiment onemogočeno nadaljnje organizirano delovanje. Edini izhod, ki ga vidimo iz te situacije, je, da se konča s principom demokratičnega centralizma in se preide na resnično »samoupravljanje« v partiji. Natančnega načrta, kako to storiti, v tem trenutku seveda nimamo. Vendar pa je princip dela v partiji in njeno razmerje do oblasti tisti problem, na katerem moramo začeti delati. V starih okvirih ne bomo ničesar spremenili, ne z demokratizacijo na papirju, ne s poostreno partijsko disciplino. Tudi solidarnostni referendum, ki jih sklicujejo ob časih krize (kongres samoupravljalcev) samo kažejo na nesmiselnost nadaljevanja dela v takem smislu.

Nezmožnosti in nesmiselnosti takega dela ne bo rešil niti kult osebnosti, s katerim se že 25 let prikriva dejansko stanje. Zato pozivamo vse študentske partijske celice, naj razmislijo o novih oblikah dela, naj namesto Komunističnega (kot najbolj režimskega časnika) ustanove svoje glasilo, naj ob vsakem pomembnem dogodku jasno pokažejo na to absurdno dvojnost partije.

STUDENTJE!!! Razkrojimo to partijo od znotraj, ne z reformami, ampak z radikalnim prelomom!!!

Predsedniku predsedstva CK ZKS tov. Francu Popitu

Tov. Popit, kot konkretno ilustracijo našega stališča vam kot predsedniku naše partije postavljamo dve vprašanji, na katera ste dolžni odgovoriti svojemu članstvu:

1. Kako in zakaj ZKJ ni reagirala na to, da je Jugoslavija pred kratkim poslala na Ceylon večjo pošiljko orožja vladi, ki je nato množično fizično uničila leve upornike? Kako se to dejanje sklada z osnovnimi načeli programa ZKJ?

2. Kakšna je uradna reakcija ZKJ ob obisku indonezijskega zunanjega ministra Adama Malika? Ministra tiste vlade, ki je pred nekaj leti pobila več kot milijon indonezijskih komunistov?

(ENA PREDLAGANIH TOČK ZA MANIFEST ZASEDBE)

JASA ZLOBEC

Dragi prijatelji!

Položaj intimistov, intrige, ki so nas ovijale, politikantske akcije proti nam, govorijo o nemožnosti komunikacij med nami. Zato se združujemo na polju nerazumnega razumevanja, spodbujamo se z intimo! Združeni smo preko sebe. Nerazumevanje postaja komunikacija: najprej sklep, potem šele debata.

Prijatelji! Skozi vibracije posameznika se ustvarja formula spremenljivka. Mikroorganizmi živijo po svoje!

nko Gradišnik Matjaž Kocbek Branko Gradišnik Matjaž Kocbek Era

Dragi prijatelji!

Pišem vam pismo, kajti globoko sem razočaran, da po tednu skupnega prebivanja nismo razumeli najvažnejše dimenzije naše svobode. Univerza kot delavna komuna nikoli ne bo umetna enotnost: vse, na oko še tako različne akcije, so naša »moč«, kajti

ČETRTEK, 3. JUNIJA 1971

10.00 sestanek fakultetnega in akcijskega odbora z dekanom FF.

20.00 razgovor študentov z E. Petričem o položaju študentskega gibanja v naši družbi.

mi gverilimo za večdimenzionalnega človeka in prav z nasprotji prebijamo v novo kvaliteto.

Prijatelj! Očitno je, da pričenjamo pri sebi in v sebi. Drug zraven drugega smo, da bi se videli. Luč je na naših obrazih, in zato veselje in bolečina. Drug zraven drugega smo, da bi se videli. Luč je na naših obrazih. Smo, da bi smeli biti drug zraven drugega.

Ali torej lahko zametujemo katerokoli revolucionarno akcijo? Nasprotij ni: razen za aprioriste. Pogled v zgodovino naj nas pomiri: ko se je pričel boj, je bila levica enotna in čvrsta fronta.

Prijatelj!

Intima se odvija tu pred vašimi očmi. Dvoje oči najde nekje svoje gledišče. Situacija je okoli nas in naše težiščnice se sekajo v točki.

bi Cizej Boris Cizej Bobi Cizej Boris Cizej Bobi Cizej Boris Cizej Bo

Hoja navznoter

Tista gnojna blazina, ki nama je postavljala barikade, je padla. Sadiva novo drevo. Ključ je bil zabiti v vrata, ko sva stopala po hodniku. Na levi je bilo precej zidu, za nama nič, pred nama oddaljene postave. Bučal je mikrofoni. Ne marava teh relacij. Na eni neke postave, ki pa naju dosegajo le preko oči, ušes. Najine vibracije se delijo — na moje in na njegove. Najine vibracije so zavonjale tirnice. Tir ni črta med dvema posameznima točkama, ni čutna zveza med nama in njimi, tir se zlija: izbljuvava požirek situacije in neuravnane tresljaje histerije.

Po direktni cevi gre to. Anarhično razbija položaj na fakulteti. Anarhično je intimno. Za naju je princip k pristopu dela razbijanje skupne platforme. Vlečeva se k posamezniku na principu njegove lastne ureditve intimnega razpadanja. Glede razpada je možna še vedno osebna enotnost, a se preda v množično razpršenost. Anarhija intime, anarhija v drobju pa omogoča enotnost mišičnih reakcij.

Spj na blazinicah mikroorganizmov, stkanih v fresko nepojmljive oddaljenosti. Silijo nama vzhajajoče teste. Najino bo vzhajalo samo, čutiva to. Jaz in on.

Preberi mirno!

Nagovarjava hromosome in klorofilna zrna. Ne misliva na jabolko, misliva zeleno. Mikroorganizme podkupljava s civilizacijo organiziranja. Civilizacijo organiziranja pa podkupljava preko vaše percepcije najine intime.

Opazava odtise fosforja po vaših dlaneh. Vžigalice v rokah so vam pod ožigalkami vaše minljive in histerično egoistične akcije.

Crpava vaš jezik, spoznajte naju. Brez prisotnosti, brez zvoka, brez vida. Pozabite na lepljivost!

Matjaž KOCBEK

Branko GRADIŠNIK

Ena od hoj

Kje je smisel komunitarnega intimnega anarhizma?

V znanem, v poznanem intimno nosi znano, znano pa je popolnoma pogojeno z intimnim. Med intimnim in med privatnim obstoji oseba kot nosilec vsakršne akcije. Privatizem omogoča namero, ki ni nič drugega kot racionalna filozofija — praksa, pogojena z osebnim angažiranjem. Če pa bi na intimo, razkrojenost v razkrojenosti, cepili podobno pred-mnenje, bi prišli do neke predsodkarske in predsokratske pozicije, ki vam ne bi omogočala pristopa v med-akcijo intime in privatništva. Pravzaprav tako postavljeno vprašanje prerašča okvir načelne debate o omenjenem. Beseda teče o tradicionalnem statusu občeosebne gibanja, ki je vedno nihala med strukturo organizacije in med fokusom ciljev. Gre torej za odnos razuma in vere, filozofije in teologije gibanja, ki ga je danes treba temeljito prestrukturirati v odnosu do preteklega, polpreteklega brcanja na FF. Resnična tradicija ni nikoli bila in ne more nikoli biti v službi ubijajoče črke. Revolucionarna angažirana misel torej danes ne more biti stvar ene strani, ene stranke, temveč je potrebna s pomočjo njene reorganizacije (ali reorganizacije dane strukture) angažirati vse optimalno razpoložljive sile in cilje. Napaka temeljitosti prečiščanja mnenj s svojo dvesto let staro tehniko, in ki se naslanja na dejansko »danost«, treba temeljito prečistiti s pomočjo intimnega položaja osebe in njenega anarhnega položaja v prav tej danosti! V pravi situaciji se pojavlja potreba po vrednotenju, bistveno drugačnem od zdajšnjega, ki bo vsebinsko in tehnično omogočal združitev in enotno fronto kljub osebnemu razlikovanju in ravno prav zaradi njega. Dialektika kot metoda nam govori o sebi: upoštevajmo to! Zato je potrebna kibernetična povezava, povezava sčefranih delčkov subjektov v intimo preraščajoči hemo gestalt! In fronta je duhovno ostvarjena in fizično vezana! To je bistveni silj intime anarhije, ki je prehodna stopnja na prehodu v brezrazlični homo!

Teoretični odsek pri Odboru za intimne manifeste

Beganje

REAKCIJE NA INTIMNO MANIFESTIRANJE MATJAŽA KOCBEKA
IN BRANKA GRADIŠNIKA

Intima — meščanska kategorija v interpretaciji Matjaža Kocbeke in Branka Gradišnika

Intima kot obramba in votlina subjekta, kot edina kategorija, ki se mora uspešno (?) zoperstaviti splošni omejenosti družbe — posploševanju. V revolucionarni situaciji pa se ta projekt izniči in iz-votli, ker intima kot omejena kategorija potunka subjekt v blato neresnice prikrivanja in eskapizma.

Problem (?) je torej drugje. Ustoličimo intimo kot revolucionarno kategorijo — kar pomeni razintimimo se! Intima ali neintima — tudi ni več dilem.

Vsi smo mali in veliki, vsi smo jebene stranke, vsi bomo jebali!

BOBI CIZEJ

Skupina za produkcijo prestopajoče kulture poroča

Študentje EF se strinjamo z akcijo, ki jo je začela FF in jo podpiramo!

Tanja Fürst

Skupina za produkcijo prestopajoče kulture (dosedaj ime novana skupina za produkcijo revolucionarne kulture) je na sestanku, ki ga je imela dne 30. maja v prostorih zasedene filozofske fakultete, ugotovila kot najpomembnejše dejstvo, da se v tem trenutku ne more govoriti o revolucionarni kulturi, njeni vsebini in funkciji v konkretni akciji (zasedba FF). Splošna situacija nam ne omogoča kakršno koli akcijo. Živimo še v meščanski družbi, ki nobenemu področju ne omogoča popolnega prestopa na nov nivo (nivo, ki ga omogoča šele revolucionarna akcija.) Niti se ne da v tem trenutku opredeliti same kulturne produkcije niti njene prestopajoče funkcije, ki je hkrati tudi sestavni del same revolucionarne akcije, ki pa zaenkrat še ni uresničljiva. Iskanje novih vsebin, pojmov, kulture, produkcije in revolucije v tem trenutku ne sme biti načelnega, teoretičnega, ampak samo produkcijskega, »praktičnega« značaja. Zato je skupina za produkcijo prestopajoče kulture sklenila, da je že vnaprej potrebno vzdrževati kontinuiteto produkcije prestopajoče kulture, ki bo dopolnjevala našo skupno akcijo.

1. Skupina za produkcijo prestopajoče kulture je na svojem sestanku tudi ugotovila, da že samo poimenovanje skupine oziroma produkcije, ki se je odvijala v okvirih te skupine, ni utemeljeno iz navedenih razlogov. Skupina je ugotovila, da že sama naša akcija in produkcija kulture, ki nastaja kot njen integralni del, ne potrebuje manifestativne potrditve v obliki načelnih in dokončnih opredelitev do svojega lastnega ustvarjanja.

2. Kulturna produkcija, ki se je pojavljala v trenutni akciji in jo je s tem tudi dopolnjevala, se s svojo prisotnostjo tu, med nami, potrdila in opravičila.

3. Sestanek skupine je imel značaj načelnega razmišljanja o vlogi produkcije prestopajoče kulture v naši konkretni akciji. Nekateri delovni dokumenti podrobneje govorijo o odnosih med kulturno produkcijo in akcijo. Produkcija kulture ni in ne more biti vsebina akcije, kajti s tega bi sledilo, da je prosucent kulture nosilec vsebinskega dela akcije. Prevedeno v banalni jezik bi to pomenilo, da je pesnik bard (glasnik) revolucije. Tako stališče je stališče produkcije ideološke poezije oziroma razumevanje kulture kot instrumenta ideološkega boja. Akcija, ki skuša omogočiti prestop v nove družbene odnose, poteka na vseh področjih, tudi na področju produkcije kulture. Torej ne moremo govoriti o odnosih med akcijo prestopanja in produkcijo kulture. Akcija prestopanja poteka na samem področju produkcije kulture. Produkcija prestopajoče kulture je akcija prestopanja!

4. Produkcija kulture se je mogla in morala vključiti v akcijo prestopanja edino in samo kot njen sestavni del. Produkcija kulture ni samo zvesta spremljevalka akcije prestopanja, temveč jo dopolnjuje tako, da le ta edino z njeno pomočjo in sodelovanjem (poključevanju) ne ostaja samo »goli aktivizem«, stehinirana akcija, v kateri so njeni ustvarjalci in nosilci samo elementi transmissijskega stroja za doseganje in uresničevanje ciljev akcije.

5. V šestih dneh zasedbe FF se je odvijala kontinuirana in skupaj za akcijo produkcija prestopajoče kulture. Ta produkcija je izrazito izhodiščnega značaja tudi revolucionarne akcije. Ker je produkcija prestopajoče kulture v neprestanem gibanju in razvoju, bi je vsakršen manifest zavril, jo prikazal kot neko definitivno in v sebi dograjeno ter zaključeno entoto, hkrati pa bi jo ponovno postavil v sfero meščanske, elitne kulturne produkcije in kvazi-revolucionarne akcije.

Tovariš Boris Vuk!

Razumemo, da je tvoja gladovna stavka protest proti koncu zasedbe ff, z rezultati, kakršni so bili in kot se jih je dalo razumeti po tiskovni konferenci. V tem trenutku se ne bomo vmešavali vanjo, čutimo pa jo kot pritisk v smeri radikalnejšega nadaljevanja dolgoročnih in kratkoročnih akcij.

Naše akcije bodo teklo naprej ne glede na dejstvo, da si začel gladovno stavko. Soglasni smo, da si izrazil mnenja in občutke, ki smo jih občutili vsi ob proklamiranem koncu naše zasedbe. Zato nečemo tega akta tolmačiti kot arbitraže in nelojalen pritisk na naše delovanje. Če pa lahko razumemo tvojo gladovno stavko kot metodo pritiska, se od nje kot take distanciramo. Spoštujemo tvojo individualno odločitev in upoštevamo gladovno stavko kot eno izmed skrajnih metod delovanja. Vendar je nočemo zlorabljati, ker je to skrajna akcija z individualno ceno in se zanje ne moremo odločati s taktičnih gledišč (ker ne gre za več ali manj, ampak za vprašanje življenja in smrti, to je vse ali nič).

Radi bi, da bi z nami sodeloval in pričakujemo, da boš svoje vzroke pojasnil.

Mislimo, da bo tisk tvoje dejanje izbral v nasprotnem smislu tvojih misljenj.

AO ZA ŠTUDENTSKE AKCIJE

V NOČI OD TRETJEGA NA ČETRTI JUNIJ 1971 je ob kolegu Borisu Vuku na fakulteti ostalo še petnajst kolegov, angažiranih v času zasedbe FF. V pogovoru med nami se je spet zastavilo isto vprašanje kot prvi dan Borisove gladovne stavke! Vprašanje njemu, nam, vprašanje o njegovi in naši akciji, je bilo formulirano že v pismu, objavljenem v SP 12 (podpisano z AO za študentske akcije). Cutili smo se obvezne, da mu s skupnimi močmi pomagamo, predvsem kot delovnemu kolegu. Zato smo skupinsko (vseh petnajst) več kot dve uri skušali vzpostaviti z njim kakršenkoli stik. Izrazili smo mu svoje občutke v zvezi z vplivom njegove stavke na našo aktivnost, to, kako razumemo njegov poseg in našo odgovornost in skrb zanj. Izrazili smo mu svojo željo, da najdemo isti jezik in še naprej skupno delujemo. Boris na naše poskuse in na poskuse treh svojih prijateljev ni reagiral. Gotovo pa je, da nas je slišal in razumel. Po lastnem premisleku in po drugih informacijah smo z gotovostjo lahko sklepali, da je njegova odločitev in akcija osnovana v tolikšni meri osebno in intimno, da se njegovi kolegi ne čutimo sposobne, da mu v tem smislu pomagamo, in zmožne, da ga odvrnemo od stavke. Zato smo se najprej o zdravstvenem stanju in resnosti njegovega položaja posvetovali z zdravnikom (dr. Jošt), ki je s svojega stališča odločil, da je v Borisovi situaciji nujna zdravniška oskrba. (Boris ni jedel od torka, 1. junija od 9. ure).

Na sestanku IOŠŠ in AO študentov FAGG — gradbene-ga oddelka dne 27. 5. 1971 smo obravnavali aktualne dogodke na LU in v zvezi s tem sprejeli naslednje:

Podpiramo sklepe IO ŠS LVZ in izjavo PZS univerze v Ljubljani ter izražamo podpo-ro študentom FF.

Nesprejemljivo je, da se prepoveduje svobodna kon-frontacija mnenj na takšni ustanovi kot je Univerza in, da se to označuje kot proti-državna dejavnost.

Zahtevamo objektivno poro-čanje sredstev javnega obve-šćanja o študentskem delova-nju.

Ugotavljamo oblike namer-ne dezinformacije javnosti. Hočemo, da se javno oklasifi-cira vse tiste, ki stojijo za te-mi pojavi.

Studentske zahteve se ma-rajo obravnavati z vso vest-nostjo in naj se upoštevajo kot mnenja aktivnih dejavni-kov naše družbe.

Obveščamo fakultetni od-bor ŠS FF in AO za zasedbo fakultete, da pozdravljamo nji-hovo dejanje in izražamo pri-pravljenost za pomoč.

Ljubljana, 27. 5. 1971

IO ŠS FAGG —
gradbeni oddelek

**SOLIDARIZIRAMO
SODELUJMO**

O tem, da je Borisu v tej situaciji potrebna zdravniška oskrba, smo bili soglasni. Do različnih mnenj pa je prišlo pri vprašanju, ali naj zdravnik posreduje takoj ali pa naj počakamo še nekaj časa. Med pogovorom je dr. Jošt povedal, da je njegova zdravniška dolžnost in obveza za Borisa takoj zdravstveno ustrezno poskrbeti.

Z Borisom Vukom ostajamo v osebnih kontaktih.

PETNAJST KOLEGOV

O Vukovi akciji

Na filozofski fakulteti smo sedem dni uresničevali nekaj, kar se izmika vsakdanje-mu pojmovanju akcije kot socialne akcije.

Uresničevali smo nekaj, kar ni imelo pravega cilja izven akcije same, sedem dni smo živeli svoje življenje akcije, policija je izven nas, pokazalo se je, da nimamo cilja, ki bi bil vsem nam skupen in bi bil izven nas. Naša akcija je bila netranscendentalna akcija, naša akcija ni bila metafizična akcija. Kot taka se je tudi zaključila. Potem je nastopil Vuk. Zasedba FF se še nadaljuje. Vuk gladije gladovno stavko do smrti! To je akcija, ki je dokončna, ki se mora končati s smrtjo. Tudi ta akcija nima transcendentalnega cilja, saj se mora končati sama v sebi in iz nje ni več izhoda. Izhod je izničenje. To po-meni radikalizacijo naše same v sebi zaključene akcije. Vendar pa ima ta akcija končen cilj in je kot taka eshatološka akcija in kot taka pade pod oznako metafizičnega. Ne mo-rem pristajati na tako akcijo, saj kot taka negira vse naše dosedanje prizadevanje, naše življenje na zasedeni fakulteti. To se tudi dejansko dogaja. Naša akcija ni vredna ničesar. Vuk zahteva dokončno eshatološko akcijo, drugače si ne morem razlagati njegove odlo-čitve, ki vodi v smrt in izničenje. Ničesar nismo dosegli, nič se ni premaknilo v nas, ne znamo živeti, če še vedno lahko naše življenje izničimo v imenu nečesa, še vedno ne pristajamo na življenje samo, tako, kot je, še vedno lahko v imenu neke ideje umiramo, ubijamo, tudi druge. Zato je naša naloga, da v imenu življenja na zasedeni fakulteti pre-prečimo samouničevalno akcijo našega kolega Vuka. Prevzemimo nase to odgovornost!

BOSTJAN ZGONC

O Zgončevi izjavi

«Ničesar nismo dosegli, če še vedno lahko v imenu neke ideje umiramo.» NOB nam torej ni nič pokazala, nas ni ničesar naučila. Kako more kolega Zgonc kaj takega izjaviti, če že en teden sodeluje pri zasedbi FF, ki je akcija, v kateri smo se žrtvovali v imenu nekih idej. Ta izjava je po mojem mnenju nihilistična, neutemeljena, ogroža ce-loten razvoj akcije. Saj nismo zasedli FF samo zato, da bi osem dni preživeli na fakul-teti! Menim, da smo imeli določene cilje, ki jih žal nismo uresničili do konca. Res je, da je bila naša akcija premalo radikalna.

Kljub temu pa naša akcija ni bila samo akcija (oz. masturbiranje) študentov, ampak priprava študentov na nekaj bolj konkretnega, radikalnejšega. Cilji so bili skupni in izven nas, saj svoboda, neodvisnost sodišč in drugi cilji niso samo naši.

Tudi ni res, da se mora Borisova akcija končati s smrtjo, tako se bo končala le, če bo naša akcija prenehala. Nismo odvisni od njega, ampak je res, da se mu moramo zahvaliti, če smo danes še na FF. Tudi brez Borisa bi se akcija nadaljevala, ampak po-časneje, pozneje in manj radikalno. Nismo ostali na FF z namenom, da bi samo izdajali biltene in intelektualistično masturbirali in igrali tarok. Naša akcija je vredna vsega. Njegova akcija ni izničenje, ampak popolno ustvarjanje neke zavesti v nas. Nehajmo mi-sliti, da smo najboljši! Prevzemimo nase tudi Borisovo akcijo. Življenje ni samo zaseda-nje, kreganje, ŽIVLJENJE JE TUDI UMIRANJE ZA IDEAL.

Lj., 3. junij 1971, Verado Elio

Sedmi dan — osvobajajmo resnico, vrnimo zapušćeni besedi njeno mesto

Drsi nam. Po sedmih dneh je to večini jasno. Prvotni namen zavzetja FF, pritisk na sodišče je prehajal skozi mnoge metamorfoze v čedalje manj eksponirane oblike, struk-ture, proti katerim smo obrnili naše proteste, nas tolerirajo, še slabše, ignorirajo, in naša radikalna akcija postaja iz besede v besedo bolj abstrahirana. Pravico do lastne presoje in kritike zahtevamo in izvajamo več ali manj le še v zaprtem mikroprostoru zasedene FF. Sam potek združitve sprotno izvršuje naše gibanje, ki je preveč raznosmer-no, da bi bilo lahko dovolj uspešno izostreno. Vsak korak naprej zdrse po neoprejemljivi strmini naše premalo konkretizirane energije za isto stopnjo navzdol. Atmosfera pa je čudovita. Že sedem dni bivamo v energetični krogli, maternici naših namenov, ekološki hiši prebujenih, iskrenih moči. Vendar je to neurejeno valovanje potovanja nikamor. Ta krogla nima še nobene osti, s katero bi dregnila v kulisno scenarijo establišementa, zato jo le-ta pušća pri miru, prepričana, da bo naboj v njej pojenjal ali pa se razpršil v prejšnje amorfno stanje. Zato potencirajmo in razpihnimo doslej utesnjeno odmevnost našega delovanja. Oborožimo segreto kroglo naše iskrenosti, ki skoraj brezuspešno pla-va v latentnem neredu družbene ureditve. Stopimo na konkretne gnojne rane sistemskih organizmov.

Politični, partijski mehanizem je v četrtini stoletja svoje oblasti pripeljal skupnost v precejšnjo zmedo. Družbena kontrola od spodaj navzgor, ki naj bi predstavljala oživlja-jočo silo progresivnega razvoja, je pri nas praktično popolnoma odsotna. Partija se je kot nosilec oblasti v teh desetletjih izmaknila vsakemu preverjanju na vrh olimpa, se izolirala, od množic in otdrela v dogmatičnem potrjevanju svoje doktrine. Njena današnja struktura je sama vase zaprta, samoohranjujoća se lebdeća sfera, ki nima več nobene konkretne zveze s širšo populacijo in družbenim potencialom. Njena idejna zaprtost, ki ne prenaša nobene antipodne, »negativne« misli, ki bi lahko le rahlo ogrozila njeno zbirokratizirano in neživiljenjsko telo, pa jo determinira v anahronistično, permanentno kroženje po mrtvih krivuljah, ki se zaključujejo v svojih začetkih. Tako so mehanizmi obla-sti, posvećeni enemu samemu načinu politične misli, ostali brez meril, saj tu ni nobe-

nih enakovrednih konfrontacij z argumenti, ki bi izhajali tudi iz drugih načinov mišljenja, nobene interakcije, ki bi resnično omogočala spontano formiranje vrednot in njihovo sprotno preverjanje. Partija ni več srce proletariata, skozi katero bi se vsak dan pretakala kri iz sleherne celice družbene biti, ampak je njegova odbita, nevrotična glava. Zal danes rdeča knjižica prenekaterim odlično služi le za širjenje manevrskega prostora njihovega osebnega pridobitništva in za utrjevanje boljših pozicij v stopničastih plasteh obstoječe hierarhije. Strokovna nesposobnost in pomanjkanje individualne odgovornosti takih zasebnih ambicioznosti, ki zapolnjujejo nekatere pomembne položaje, pa lahko vodi le v šarlatansko, nedognano, anahronistično eksperimentiranje s celotno skupnostjo in njeno ekonomsko bazo. Ob tako žalostnem eksperimentiranju se lahko zgodi, da bo pri nas kmalu več kot dvajset milijonov morskih prašičkov. Samoupravni socializem na današnji, nedovršeni in izrabljani stopnji svoje uresničitve postaja kup sena, iz katerega se vsak trudi potegniti čim večji šop slamic. Nekaterim to sijajno uspeva. Tudi tistim, ki naj bi jim najbolj zaupali. Primer: poslanci gospodarskega zbora, ki bi morali 27. maja sprejeti »dopolnilne stabilizacijske zakone«, so umaknili svoja dekorirana gobezdala takoj po tem, ko so potegnili dnevnice. In to ni bilo prvič. To je sabotaža, to je pizdarija, to je zločin nad milijoni ljudi, ki si zvečer predirajo žulje na dlaneh, zato da bi lahko vsak mesec prinesli družini par stotakov in vero v tak socializem. Zahtevamo odstranitev teh tovarišev parazitov s poslanskih in drugih pomembnih položajev! Imenujmo vendar enkrat z imeni brezvestne in egoambiciozne tipe, ki žrejo naše drobce in možgane.

Razbijmo to ananiznost in neizrečenost, v katero sublimira naša sistemska jalo-vost, in recimo vsaj bobu bob! Vsi posamezni prestopki in goljufije se danes sproti skriva-jo v plašč splošnih problemov in ostajajo neimenovani, neoprijemljivi, razpršeni v nekaj previdnih informacij v sredstvih javnega obveščanja, nato pa seveda zvedenijo v našem spominu in ostajajo kot drobni, suhi kakci na poti časa. Ravno vsota teh ne-rakrinskih in mnogokrat namenoma zakrinkanih posameznosti pa je doslej narasla v stihijsko, zrahljano gmoto celotne družbene strukture, ki se še vedno zakriva v plame-nita gesla, stara četrto stoletja.

Zato predlagam, da potegnemo zavese s teh koristolovskih postopkov, ki nasprotu-jejo našim družbenim sporazumom, in pišemo polna imena njihovih izvajalcev z jasnimi črkami. Ustanovimo skupino za iskanje resnice! V ta namen je potrebna trdno organizi-rana, linijsko usmerjena akcija, ki ne bo padala nazaj v anarhični prostor svojih izvirov, ki se ne bo vedno znova in vsakič na drug način utemeljevala le v svojem lastnem po-teku! Da bi bila prodorna moč, radij in uspešnost te skupine večja, naj njeno delovanje temelji na teamskem delu. Zato bi vključili vanjo tudi študente drugih fakultet (ekono-mije, prava, arhitekture...). To bi bil center za zbiranje informacij in objavljane doku-mentacije o konkretnih nepravilnostih, pa naj gre za katerokoli plast naše družbene biti (za politične, gospodarske ali prosvetne strukture). S to dokumentacijo, dokazano in argumentirano z imeni in številkami, s to odprto CRNO KNJIGO, bi obračali hierarhično družbeno strukturo, ki temelji na odgovornosti vseh doslej neimenovanih, torej na niko-garšnji odgovornosti, v horizontalno, dejansko brezrazredno, samoupravno plast delovnih ljudi, katerih odgovorno aktivnost bi utemeljevala in zahtevala moč sprotne izrekanje in stalno prisotne resnice.

Torek, 1. junija 1971

TOMAŽ PENGOV

STUDENTJE, KOLEGI!

Študentje FNT oddelka za kemijo mislimo, da se je v naši družbi nakopičilo dovolj družbeno ekonomskih proble-mov (reforma gospodarstva, socialno-ekonomska diferenciacija, neurejenost šolstva, zaprtost univerze...), katerih rešitev se neprestano odlaga. Ker so ti problemi bistveni za našo družbo, je skrajni čas za njihovo rešitev.

Zato podpiramo vaše akcije in se pridružujemo vašim zahtevam.

V Ljubljani, 27. 5. 1971
za SS FNT odd. za kemijo
Drago Babič

Letaki in parole na zasedeni FF

Zbral: Pavle Zgaga
LJUBLJANA
26. 5 — 2. 6. 1971

1. Fasada FF

1. VSE ZA VSE
2. SVOBODA JE NEDELJIVA RESNICA JE ENA SAMA
3. UJV — UPRAVA JAVNE VZGOJE???
4. ZASEDBA FF
ŠTUDENTJE, PROFESORJI, DIJAKI, DELAVCI, KMETJE...
DNE 26. maja ob 10. uri ZASEDBA FAKULTETE
1. KAZENSKI POSTOPEK PROTI TREM TOVARISEM
2. AVTONOMIJA UNIVERZE
3. SVOBODA DELU — MISLI — IDEJI
4. KJE SO STALIŠČA CK ZKS
5. VERJAMEMO V SUVERENOST SODIŠČA
5. ŠTUDENTJE! TREM NASIM TOVARISEM GROZI ZAPOR — 20 JIH BO KAZNOVA-NIH PRI SODNIKU ZA PREKRŠKE VEČ NASIH LETAKOV JE ZAPLENJENIH UPRIMO SE! V sredo, 26. 5. od 10 naprej bomo zasedli FF
6. VERA V BODOČNOST!
7. JEST PA PISEM Z LEVO ROKO — ERGO: SEM LEVIČAR
8. BILI STE NASI IDEALI — BOSTE VZDRŽALI PREVERJANJE?
9. UNICIMO KORUPCIJO V VODSTVU
10. JEST SM MARXIST PO BRATIH MARX
11. NAPRAVIMO IZ FAKULTETE NASO KOMUNO
12. »Izkušnja preteklega leta za študente ni bila brez koristi.
Spoznali so, da jim le podpora ljudstva in prvenstveno podpora delavcev more zagotoviti uspeh in da se morajo boriti ne le za akademsko (študentsko) svo-bodo, marveč za svobodo vsega ljudstva, za politično svobodo.« V. I. LENIN
13. ZAKAJ VPRAŠANJE O POSTENOSTI DANES PRI NAS NI VEČ POSTENO VPRA-SANJE?
14. SVOBODNA UNIVERZA JE GARANCIJA SVOBODNE IN PROGRESIVNE MISLI.

**FAKULTETNEMU ODBORU
SS FF & AO ZA ZASEDBO
FAKULTETE**

Študentje Strojne fakultete ne moremo neprizadeti stati ob strani aktualnim dogodkom v naši družbi. Ker smo seznanjeni s programom študentov fakultetnega odbora SS FF, jih podpiramo v njihovih zahtevah v zvezi s programom študentov fakultetnega odbora SS FF, jih podpiramo v njihovih zahtevah v zvezi s kazenskimi pregonom treh naših kolegov, nadalje po zagotovitvi avtonomije in eksteritorialnosti univerze, kakor tudi v zvezi z njihovimi kritičnimi pripombami o političnih, ekonomskih in kulturnih problemih naše skupnosti.

Zbor študentov strojne fakultete
V Ljubljani 28. 5. 1971

15. (tekst deklaracije o človečanskih pravicah)
16. PROVOKATORJI NEZAZELJENI — J — za jesen demokracije
17. KJE BI BILI ODGOVORNI GOSPODJE TOVARISI DANES, ČE BI V STARI JUGO-SLAVIJI POLICIJA LAHKO ŠLA NA UNIVERZO?
18. NEANGAŽIRANI ŠTUDENTJE IN PROFESORJI SO OBJEKT MANIPULACIJE
19. V NASILJU JE LAZ, V LAZI JE NASILJE — NASILJE JE NEMOČ
- EDINA MOČ JE MOČ RESNICE — KDOR JO SPREJME, JE SVOBODEN
20. ali naj UJV BRANI DEMOKRACIJO NA UNIVERZI?
21. TAISTELEMEN TE VAPAUDEN PUOLESTA YHDEESSA — BORIMO SE SKUPAJ ZA MIR — finski študentje simpatizirajo z nami
22. Solidariziramo zasedbo FF — arhitekti
23. Za spremembo proporca v proračunu financiranja znanosti se vodijo gverilske borbe (Stevan Dedijer v predavanju 27. 5. ob 17. uri)
24. KRUHA IN IGER? — Oglejte si potujočo razstavo kiča — kmečka ohcet
»KORIDA PRVIC V JUGOSLAVIJI« — SMRT FAŠIZMU
SENA IN ZOGE Sodelujejo originalne krave in biki iz slovenskega podežlja in ekskluzivnega uvoza
25. NASE GIBANJE JE BOJ ZA SOCIALIZEM
26. UNIVERZA JE ZASEDNA
27. NAJ SE VRNE ZK DELAVSKÉMU RAZREDU (sledita srp in kladivo) stopimo v boj za komunizem proti »komunizmu«!

II. avla FF

1. SVOBODA JE NEDELIJVA
RESNICA JE ENA SAMA
— VSE ZA VSE!
2. Rodu mislečih se ne da vladati! Ne dopustimo političnih procesov!
3. Samoupravljanje? seveda — vrhovi hierarhije se upravljajo sami (brez proletariata)
4. MISLITI, VERJETI, GOVORITI — ZASEDBA FF
5. ŠTUDENTJE! PRINESIMO SI SPALNE VRECE IN PRESPIMO NA FAKSUI
MLADINA JE PLAMEN PROLETARSKÉ REVOLUCIJE (Karl LIEBKNECHT)
6. FREEDOM FOR POLITICAL PRISONERS TUDI PRI NAS
7. CK ZKJ
Sem komunist — verjamem v socializem — borim se proti demokraciji vere — proti smetiščem nabranega gnoja, ki že preveč zaudarja

»Komunist«

8. ZAŽGIMO UNIVERZO, VNEL SE BO (ŠOLSKI) SISTEM
9. OBLAST TUDI PRI NAS NI NEHALA BITI BOJ ZA SVOJO OBSTOJI
10. ČE TI NI VŠEČ SOSED, SI IZMISLI PARAGRAF PROTI NJEMU
ZAPRLI GA BODO!
11. PROFESORJI PRIDRUŽITE SE ZAHTEVAM ŠTUDENTOVI
12. ZASEDBA FAKULTETE
 1. kazenski postopek proti trem študentom
 2. avtonomija univerze
 3. svoboda intelektualni misli — ideji
 4. suverenost sodišča
 5. kje so stališča CK ZKS?
 6. MIJANOVIC—ADAM—JESIH
 7. demokracija
 8. socialna diferenciacija
 9. svoboda tiska
 10. odgovornost posameznikov
 11. reforma — stabilizacija
 12. migracija
 13. korupcija
13. UJV »POZABLJA« NA AVTONOMIJO UNIVERZE!
14. JE REPRESIJA DEMOKRACIJA? ALI GROB?
15. PREVEČ JE POLITIČNIH ZAPORNIKOV, PREMALO SVOBODNIH LJUDI
16. PRI NAS SE PORNOGRAFSKI IN STUDENTSKI ČASOPISI MEČEJO V ISTI KOSI
17. MIROLJUBNA JUGOSLAVIJA JE »GRADILA« ATOMSKO BOMBO
(V VINCI — STEVAN DEDIJER).
ŽIVIO NAŠA LEPA DOMOVINA
NAŠE SAMOUPRAVLJANJE
18. SVOBODNA UNIVERZA — UNIVERZA SVOBODE
19. OBRAMBA ZP PO KZ (ČLEN 118)!
20. HOČEMO NE SAMO UPRAVLJANJE
21. SVOBODA JE SVOBODA TISTEGA, KI MISLI DRUGAČE

R. Luxemburg)

22. Le še TRINAJST LET JE DO 1984
23. ALI POSTAJAŠ REVOLUCIONAR???
24. ŠTUDENTJE LVZ ZDRUŽITE SE!
25. KJE JE SVOBODA GOVORA IN TISKA? NA UJV??
26. ŠTUDENTJE LVZ, TO NI LE PROBLEMČEK FF, TO JE PROBLEM VSE NAŠE DRUŽBE, PROBLEM SAMOUPRAVLJANJA IN SOCIALIZMA
to je tvoj, moj, njen, naš problem
zato ZASEDBA FAKULTETE
27. NE LE TRI DNI, ZAHTEVAMO 365 dni SVOBODNE UNIVERZE
28. KRAVE PROTESTIRAJO PROTI POTROŠNISKI DRUŽBI, KI NI SPOSOBNA VZGAJATI DRUGEGA KOT TELETA

29. KO BI BILI VSI »SVOBODNI« **ZARES** SVOBODNI!
30. ODPRIMO VRATA ZAPOROV, NORISNIC IN DRUGIH FAKULTET!
31. S KAPITALNIMI NAPAKAMI PROTI KAPITALIZMU!
32. ZAPRIMO FAKULTETE (TAKŠNE), ODPRIMO USTA!
33. »JEST SEM MARKSIST PO BRATIH MARX«
»JEST PA LUXSEMBURGIST PO L«
KDO BO LENINIST?
34. ŠTUDENTJE! NAPOČIL JE ČAST GVERILE (ZVITEGA), NENASILNEGA, TUDI ILEGALNEGA BOJA, UPRIMO SE AVTORITATIZMU IN PORAJAJOČEMU SE KAPITALIZMU!
35. PODPRITE TISTE, KI OSTANEJO ČEZ NOČ Z 1 Ndin, DINAR ZA HRANO TISTIM, ki ostanejo
36. ZUNANJOST VIDIS!!! PO ZAVESTI SE SPRASUJ!!
37. VSE ŽIVALI SO ENAKE, TODA NEKATERE SO ENAKEJSE
citat ORWELL »Živalska farma«
38. V sredo se začne zasedba filozofske fakultete. Študentje, čas je ko ne smemo molčati
FF bo delovna kolonija
SVOBODNA ZNANOST V SVOBODNI DRUŽBI
39. ZK NAJ PRIPADA DELAVCEM
40. ŠTUDENTKE Z DELAVCI: DELAVKE S ŠTUDENTI
41. DELAVCI — ŠTUDENTJE — STOPIMO ZDRUŽENI ZA ISTE CILJE
42. NAŠE GIBANJE JE BOJ ZA SOCIALIZEM!
43. DOKLER NE BOMO **ŽIVELI** SVOJIH **IDEJ** BOMO OSTALI KJER SMO
BUT WE SHALL OVERCOME
44. OBISČITE UNIVERZO IN SI OGLEDJTE NAŠE PIRAMIDE
45. KDOR SI SVOBODEN NE VZAME JE NI VREDEN!
46. JAVNA VARNOST JAVLJA JAVNEMU TOŽILCU
»honny soit qui mal y pense«
vsaka podobnost z javnimi institucijami izključena
47. DOL Z REVOLUCIONARSKIM KIČEM!
48. ZKJ, DELAVCI, MILIČNIKI, ŠTUDENTJE
49. ZAHTEVAMO ZAMENJAVO NESPOSOBNEGA VODILNEGA KADRA.
KDO JE KRIV za vse dogodke, ki uničujejo Jugoslavijo, KDO JE KDO
50. TAJATI LED NAS SELE ZACNE SE?
POMLAD JE DRUGOD ZE! ... (Prešeren)
51. V DRAGI SLOVENSKI UKROČEN NI DOMOVINI VIHAR (Prešeren)
52. Študentje EF SE STRINJAJO Z AKCIJO, KI JO JE ZAČELA FF IN JO PODPIRAMO
- III. (na razglasni tabli oddelka za filozofijo):
1. VSI SMO NEMSKI ŽIDJE
2. (med etažami v dvigalu): DRUŽBA PRIHODNOSTI BO ALI KOMUNIZEM
ALI BARBARSTVO
3. (okno na Gradišče): LJUDJE! V NAS NE GLEJTE PRENAZRTIH ŠTUDENTOV?
TEMVEČ LJUDI, KI SE BORE ZA NAŠE IN VAŠE PRAVICE
4. (na pločniku pred fakulteto): SVOBODNO OZEMLJE
5. (na pločniku pred fakulteto): SVOBODA GOVORA—MISLI—REVOLUCIJE
28. »KOMUNISTI NIMAJO NOBENIH OD INTERESOV VSEGA PROLETARIATA LOČENIH INTERESOV.« (MARX—ENGELS: KOMUNISTIČNI MANIFEST) to knjižico nadvse toplo priporočamo našim vodilnim možem
29. DELO 28. 29. 30. maj o naši akciji: »PROLETARCI VSEH DEZEL, ZDRUŽITE SE!«
Drugega nič.
30. Zmaga revolucije je REALIZACIJA revolucionarnih ciljev
1941—1945—1971 ———?
31. Zdrav duh v zdravem telesu v ZDRAVI družbi TAKOJ
32. HOČEMO OBJEKTE ZA SPORTNO REKREACIJO ZA ŠTUDENTE IN DELAVCE
NE RABIMO SKAKALNIC IN SVETOVNIH PIVENSTEV
33. ŠTUDENTJE
čas je ko ne smemo molčati
filozofska fakulteta je delovna kolonija
SVOBODNA ZNANOST BO V SVOBODNI DRUŽBI
34. MI VZT/R/AJAMO IN VAS JE STRAH
ZAKAJ TAKO HRUMITE AL' NAS SE VI BOJITE?
MI VZT/R/AJAMO! IN VAS BO STRAH!

MENTORINI

53. ŠTUDENTI III. LETNIKA GEOLOGIJE VAS PODPIRAMO

54. ZAHTEVAMO OBVEŠČANJE

IZOBRAŽEVANJE

OSVEŠČANJE

VSEH DELAVCEV

1. Ostro obsojamo vdor organov UJV v FF in podpiramo zahteve o avtonomnosti in eksteritorialnosti univerze.

2. Pridružujemo se zahtevam po pospešitvi sodnega postopka proti obtoženim študentom in neodvisnosti sodišča.

3. Študentje vseh fakultet, združimo se in podpiramo gradnjo nove Ekonomske in Medicinske fakultete.

4. ZAHTEVAMO rešitev nako-pičenih, kadrovskih, materialnih in študijskih problemov Ljubljanske univerze.

5. Odločno se zavzemamo za večjo osebno odgovornost v praksi in pravičnejšo socialno politiko.

6. Dvigajmo družbeno zavest študentov in borimo se za boljše osveščanje in obveščanje med študenti.

Študentje Medicinske fakultete v Ljubljani,
dne 28. 5. 1971

DRAGI KOLEGE OVIM TELEGRAMOM ZELIVO DA IZRAZIMO PODRSKU VASOJ
AKCIJI KOJU ŠTUDENTI PRAVNOG FAKULTETA U BEOGRADU PRATE
SA ISKRENIM SIMPATIJAMA JER ONA PRETSTAVLJA IZRAZ TEZNJE
SVOJSTVENE SVIM DEMOKRATSKI ORJENTISANIM ŠTUDENTIMA U BORBI
ZA DALJU DEMOKRATIZACIJU NAŠEG DRUSTVA
»SAVEZ ŠTUDENTA PRAVNOG FAKULTETA U BEOGRADU +

SOLIDARIZIRAMO SODELUJMO

Kolegom, študentom na Filozofski fakulteti
Univerze v Ljubljani!

Študentski svet EKONOM-
SKE FAKULTETE je na svoji
izredni seji 26. 5. 1971 ob 12.
uri proučil trenutno situacijo
med študenti v Ljubljani in iz-
glasoval podporo študentom
Filozofske fakultete v njihovih
akcijah.

Svoj sklep utemeljuje z na-
slednjim:

Ne moremo se strinjati, da
se študente postavlja ob rob
družbenega dogajanja, da se
njihove akcije spremljajo z ne-
zaupanjem, njihova radikal-
nost pa neupravičeno prikazu-
je kot dejavnost, usmerjena
proti socialističnemu družbe-
nemu sistemu. Ugotavljamo,
da tak odnos širše družbe iz-
haja predvsem iz nepopolnega
in tendencioznega poročanja
sredstev javnega obveščanja
o študentskem gibanju.

Nesprejemljivo je enačiti
določene oblike kritike nepra-
vilnosti in odklonov v obsto-
ječem družbenem sistemu, z
neposredno protidržavno de-
javnostjo in napadi na sociali-
zem. Zato protestiramo proti
postopkom UJV in javnega to-
žilstva proti našim kolegom in
zahtevamo ustavitev postop-
ka.

Študentski svet
Ekonomске fakultete

Podpisani študentje matematike in fizike se strinjamo
z vami v zahtevah:

- 1) Svobodna univerza.
- 2) Avtonomnost univerze.
- 3) Ukinitve političnih procesov kot sredstva preprečitve
odprte politične debate.

T. Stanovnik
A. Pavlič
R. Lepot
S. Kralj
J. Ležar
A. Kralj
A. Feinberg
J. Kralj
J. Kralj

M. Arčon
M. Arčon
Projan Togan
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon

M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon
M. Arčon

L. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj
J. Kralj

Ljubljana, 27. maja 1971

IZVRSENO DOBRU ZAJEDNICE STUDENATA LJUBLJANE I ODBORU
SAVEZA STUDENATA FILOZOVSKEG FAKULTETA U LJUBLJANI STOP UPOZNATI
SMO SA AKCIJOM STUDENATA U LJUBLJANI I SA NAJNOVIJIM RAZVOJEM
DOGAĐAJA U STUDENSKOM POKRETU LJUBLJANE STOP SAVEZA STUDENATA
BEOGRADA PRATI SVE AKCIJE STUDENATA U SVETU A POGOTOVU U
JUGOSLAVIJI STOP SA SAVEZOM STUDENATA SLOVENIJE SAVEZ
STUDENATA BEOGRADA U POSLEDNJE VREME IMA U SUSTINI ISTO STAVOVE
A NA JUGOSLOVENSKOM PLANU UJELUJEMO U ISTOM PRAVCU STOP SMATRAJUĆI
SAMOSTALNOST KAO OSNOVNU BIT RAZVOJA SAVEZA STUDENATA KOJU
TAKOĐER NEGUJE I ZAJEDNICA STUDENATA LJUBLJANE A VOĐECI RACHUNA
O NAJNOVIJIM AKCIJAMA STUDENATA FILOZOVSKEG FAKULTETA U LJUBLJANI
I SOLIDARISICI SA NJIMA SAVEZ STUDENATA BEOGRADA PODRŽAVA
ZAHTJEVE STUDENATA LJUBLJANE ZA AUTONOMU UNIVERZITETA ZA PRE-
RATANJE UNIVERZITETA U POLITICKI SUBJEKT DRUSTVA ZA SLOBODU MISLI
I IDEJA ZA SLOBODU STAMPE ZA JACANJEM INDIVIDUALNE ODGOVORNOSTI
U NAŠEM DRUSTVU ZA ELIMINISANJE KORUPCIJE I MITA ZA REFORMOM
UNIVERZITETA DA SE OMOGUĆI NORMALNO IZLAZENJE X LISTA „TRIBUNA“
DA SE POLITICKI PROBLEMI NE RESAVAJU ADMINISTRATIVNIM PUTEM
PLENUM UNIVERZITETSKOG ODBORA SAVEZA STUDENATA BEOGRADA+

NACELNO SE SUPROSTAVLJAMO BILO KAKVOM OBLIKU NARUŠAVANJA
AUTONOMNOSTI UNIVERZITETA I OSUĐUJEMO REPRESIVNE METODE
RAZRESAVANJA POLITICKIH PROBLEMA

PREDSEDNISTVO SSJ NOVI SAD 26 5 71, +

OBČINSKI KOMITE ZMS
NOVA GORICA

POZDRAVNO PISMO ŠTUDENTOM LVZ

Te dni študentje ljubljanske univerze s akcijo nenasilnega odpora opozarjate na nepravilnosti v naši družbi in v svetu, hočete se uetvarjajno vključiti v tokove revolucionarnega boja za dejansko samoupravljanje proti deklariranemu, za humane, resnično človeške odnose, za zavestno, osveščeno akcijo zoper okostenele, neprobojne strukture.

Udeleženci današnjega zborovanja ob 100-letnici Pariške komune zato pozdravljamo vašo akcijo in želimo popolnega uspeha!

Nova Gorica, dne 29. maja 1971

AO za pripravo manifesta-
cij ob 100-letnici Pariš-

ke komune

L. Šlager
Blatko Gregorič
Polon Radovc
Bojan Brelina
Bojan Brelina
Bojan Brelina
Bojan Brelina
Bojan Brelina
Bojan Brelina
Bojan Brelina

PODPORA SVOBODNI
UNIVERZI!

Študentje fakultete za sociologijo, politologijo in novinarstvo, zbrani na izredni skupščini, podpiramo dejanje svobodne univerze na FF. Pridružujemo se ustvarjalnim zahtevam zasedbenega zbora, ker menimo:

1. da je avtonomnost univerze bistveni indikator avtonomnosti kritike, — s tem pa indikator demokratičnega reševanja družbenih problemov.

2. da je kritična avtonomnost znanosti za našo fakulteto še posebej pomembna, saj smo že po usmeritvi vključeni v družbo kot družbeni delavci

3. da moramo študentje razbijati poskuse koncentracije politične moči: zato se zavzemamo za avtonomnost sodišč, netransmisijsko vlogo sredstev množičnega obveščanja in vseh političnih organizacij

4. da se morajo zakriti konflikti, ki jih nekateri pri nas želijo rešiti z administrativnimi in neformalnimi blokadami, razkriti pred javnostjo kot vprašanje demokratičnega ter svobodnega odločanja.

S tem se vključujemo v boj za ustvarjanje samoupravnega socializma v okviru enotne akcije ljubljanskih študentov. Sporočamo vam tudi solidarnost profesorjev in asistentov.

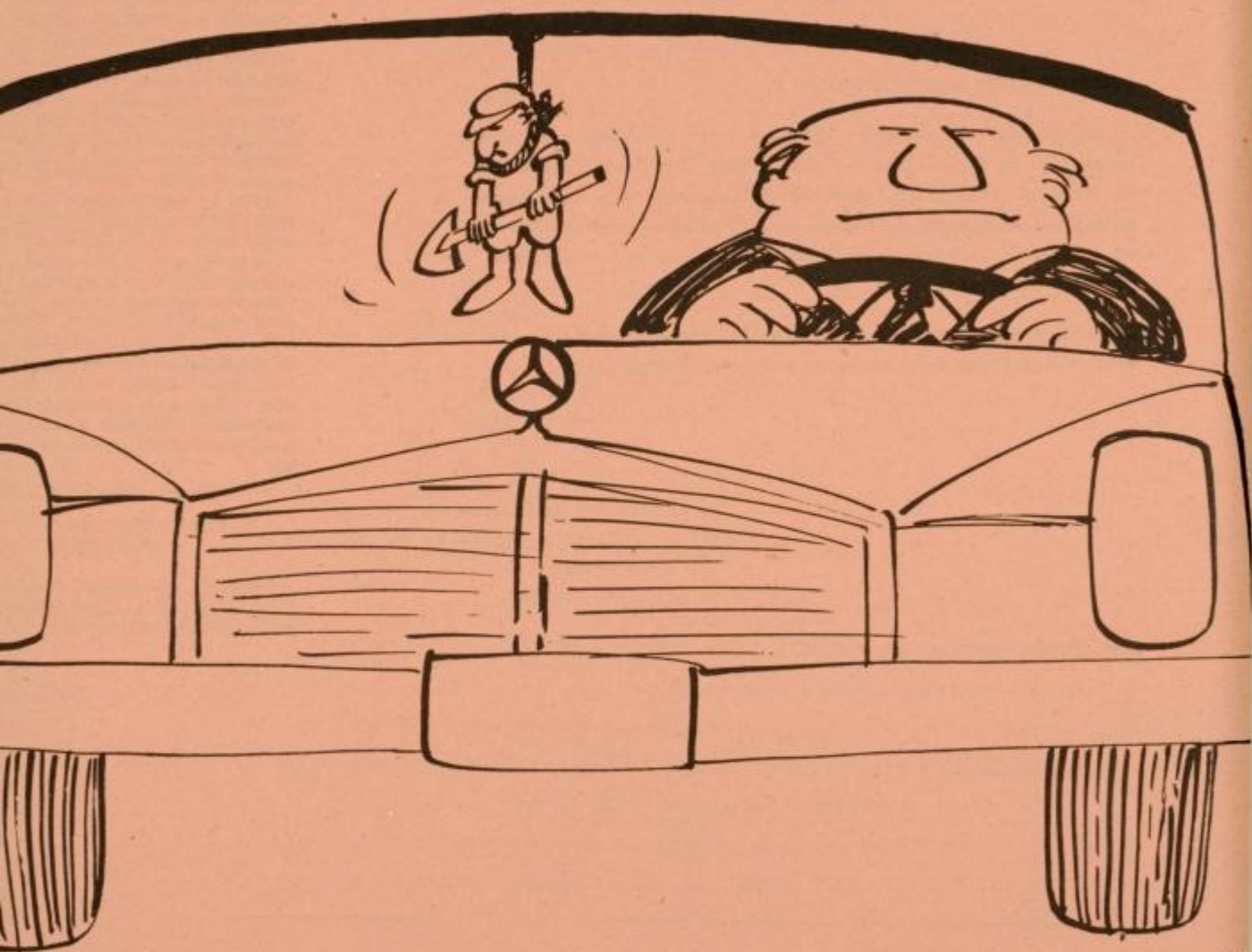
Ljubljana, 28. maja 1971

ZA KOMUNIZEM PROTI
»KOMUNIZMU«

Študentje na izredni skupščini Fakultete za sociologijo, politologijo in novinarstvo

pozdravljamo vaše zborovanje pridružujemo se večini vaših zahtev, naše stališče pa bomo povedali na zborovanju v ponedeljek, na veku naslov zborovanja ali smo se odrekli socializmu?

za uredništvo katedre studentskega lista slavko gerić +

Ivo Svetina

SLADKI OČE

Goranu

V toplem žepu slovenske pokrajine, od točke ječarjev proti zahodu. V vse faze dežja odrezan kos popoldneva. Rodovitnost ohrovrta. Srečujem zavržene pijane emigrante; gostilniške pisatelje. Kače v njihovih kozarcih. Sramežljivi konji trkajo v grajskih vratih. Ni roke v tem polju, ki bi odprla, ki bi oprala tenis lopar mojega spomina. Redukcija poletnega neba se nasloni na žensko žito. Na mizi filozofske jedilnice je sedelo grlo z zamaknenostjo lakote. Ena sama napaka v sistemu ljubljenja v veličastnih vrtovih rdečega žameta. Gorenjski ozon je obkladek pavji glavi turističnih sentimentalnežev. Na gori mačeh se je rodila zlatnikova goba. Mrčes očesa; zaradi solze ogledala, ki je samo prazno mesto v ustvarjenju, čudež mojstrov mimikrije. Dišeče roke obešene v vrtu, v vratu jasmína belega sladkorja. Saj si kot poljub kemičnega svinčnika. Zapisali so me v votli kamen. Nes pametno nasprotujem dialektiki družbenih skupin neopredeljenih, nevezanih. Samota te stori račjega. Zacvetijo kledče globoko spredaj, tam kjer si najlepša; tam kjer si moja žena; tam kjer je čebeljak najinih otrok. Prepisujem Cervantesova poglavja o spranih srajcah in napetih paleolitskih Venerah; mater kozmologije antičnih kozlov kreposti na mater. Med bodečimi palicami vzhoda shodim v zahod. Obračam dan zaradi nasilnosti aktivistične volje. Igral bom v prestolnici. Na piščali sesalcev. Debeluhi zaviti v preproge mladinskih domov. Podpredsednik se je že kopal v zrcalnih čašah revolucionarnega spomina. Nabite pesti mi lezejo v posteljo božanja. Zlataste liste svojega življenja zakoljem v portalu Okrožnega sodišča. Prepovedan in razprodan odženem živčna občevarja iz družbe najinih veselih navad. Skupnica premožnih draguljarjev čeblija na nočnem kolodvoru. Glasni so bili reki modrijanov tibetanske knjižnice. Nikdar ne bom vstopil v zvezno partijo, ker sreča ni tam doma. Lončeni bobni zumboidnih ritmov so polni glasnega razstreliva in tenorskih pevcev lovcev prepelice, ajdovih straž kmečke risarije. Utrujenega hlapčevskega smisla za dekoracijo. Kupoval sem človekovo bližino zgubljenih sinov vstaje. Izsušena koža materino znamenje je embrio smrti, orgija podivjanih celic; bližnji konec bližnjega. Oče ne sme nikdar oditi iz mojega življenja, kajti on je oče najfinejših moških rok. Preobljile dobrote buržoaznega standarda. Telefonski imenik je letalonošilka našega stoletja. Dobro izpeljani deseterci slast recitatorjev šolskih proslav. Pretopljena telesa s Trojancem v kožuho potujem preko Severnega tečaja. Oči so shramba pogledov, opazovanja; drugotna naloga telovadba zenic. Ritmizirani prsti pisalnega stroja. V materinstvu vžgalice je skrita toplota ognja vztrajnosti svetljenja. Družina v plamenih v ozadju tiskarna kraj mojega rojstva. Pobarvana jedila grozdje časa. Nek nedolžen občutek požigalstva pretirani ljubezni navkljub. Jutranja vadba telesa počesana ušesa, izrezljane baletne silhuete; miniaturna izdelava človekovih sodobnikov. Marmelada je slajša spremljevalka napihnjenega humanizma.

Hernia

Prijelo me je. Stopil sem na stran sveta. Noč je bila senca za utrujenega osla. Morsejev prst se je zalezal vame. V temi počivajo oči. Stegujejo se trepalnice in zehajo veke.

Prišli so ljudje skozi dimnik in pristali na čelu mojega kraljestva. Plašili so se po mahu moje domovine. Gozdovi so bili zašite vreče. Trepetaje so si s palico pomagali k sebi. Znamenje visi nad mojo posteljo. Osnutek potne roke. Veliki triangel prijatelj hromih. Roki na njem pomagata telesu do tal. Ko se segreje peška v dateljnu, zardijo netopirji. Leteči v letalsko zelenih gumiranih oblekah sesajo kri. Zaljubljeni vampirji plešejo po travniku olupljenega vrata. S tisočermi rdečimi potočki zlaten oltar. Plavam v ledeniškem hodniku; zveržen od narkotičnega spanja. V svetlobi, ki se kuha v kozarcu čaja pred oknom. Sladka noč v dvojici v mlademu medu. Ležimo na kovinskih odrih. Odzdravljamo senčnim generalom. Zvoki se igrajo nizko spodaj v človeku, ki je privezan v sobi desetih. Nemičen je brivec, dremlje se mu. O sveti britvi in bradatih angelih. Tihoostro brije sanje na belem trebuhu dežurne sestre, ki že kipi. Te svetopisemske ženske dvigujejo človeka iz blata v higiensko nebo. So rajske ptice brez glasu. Originali materinstva. Rodila brez sramu dana. V vnetju vetra plapolala dež, ki je dopolnil nedeljo. Jesenski kovter leži čezinčez.

Vsujem se v daljne kraje, kjer meja meji mrtve in imajo manj pisane zastave. Zunaj se oglašja papir. Na njem sešita glasba. Ob njem dremavo sanjam. O vitezi. Na konju sede na obronku pred svetlim nebom. Svetlikajo se potne živali, krvavo orožje in mrtvi ljudje. Pričakovanje hodi naokrog. Spleta začetno znamenje, ki se odvija. Zahrbtnež nabode velikosvetlečega viteza. Posoda težkega oklepa je polna rdečega vina. Nitka se strga; obrne mi obraz v obzorje. Rumena zastava za gričem. Ogromna svila plapolala za zelenim hrbtom. Rumeno se premika in prihaja vse bliže. Nekdo jaše pod njo. Groza rase.

Lepooranžen svet se mi smeji. Prišel sem, da mi razmaknete toplo telo. Nevesto

Zdravo, tovariš urednik roba!

Najprej sem gledal rob gor in dol, nato sem odkril OPOZORILO. S strahom sem ga prebral in se ga razveselil. Časi nam resnično niso rožnati. P. posadimo par rožic.

LUKNJE, NE SMETJE SE!

Zakuril sem peč. Nikogar ni bilo nasproti meni. Rdeč posekan plamen se je dvigal. Dim prihaja in odhaja skozi neko odprtino. Ali je odprtina poševna? Vseeno je, četudi bi bila navpična. Nič ni pomembno sedaj. Smejim se. Umazane zavese zakrivajo žitna polja. Ali sem res zakuril, ko sonce poševno prihaja? Ne vem, kaj je potem z njim, ko pride. Pa ni tudi vseeno, samo da je tiho, ko kričim. Pljuča se mi naprezajo, usta so spadena, v sebi pa sem srečen. Peč ni moja, ne vem, čigava je, prihaja tudi dvom. Zakaj ravno on? Jaz nimam nič z njim. Naj bi imel? Spet pritisk. Uboji sploh ne vejo za poševno sonce in luknjo. Skril jo bom in nikomur pokazal, tako bo najbolje. Zasleplil jih bom s poševnim soncem. Pa naj pride dvom, če si upa. Veliko polen sem pripravil. Vidim mak na polju in kup umazanih cunj v kotu. Prav svinjske so. Mečem grčava, tanka poševna ravna polena proti maku. Luknja se mi smeji. Vzel bom cunje in jo zamašil. Ne, vsem bom pripovedoval o njej, ne bom je skril. Kaj bi bilo, če bi se drva pričela vračati? Ne bi jim odprl. Poskušala bi priti skozi luč ijo. Skril bi se za pečjo. Ne bi se upala priti bliže. Tam je za njih smrt. Morda pa bi rada plaval v vetru. Vse bom zmetal skozi okno ali na polje. Tudi mizo, stole. Tudi peč, kaj mi koristi, ko imam svetlobo in toploto ujeto med stene. Treba se je spoprijateljiti z

luknjo, lahko mi pomaga. Skupaj se bova smejala in pogovarjal se bom lahko z njo. Ne vem, kaj misli o žitnih poljih. Nič zato. Ne bova govorila o tem. Ne bom se pustil zapeljati. Tudi umazane zavese bom pustil v kotu. Otroci lahko pridejo in spijo na njih. Toplo jim bo. Rja bo požrla peč in potem bom imel mir pred njo. Imel bom veliko časa. Spal bom na kupu v kotu in poslušal dihanje otrok.

Dovolj mi je. Ne grem se več. Ostala je samo miša z nogami, ki so navpično. Tudi luknja je, ampak ona je vodovarno. Otroci niso prišli in ne bodo spali.

Odšel sem skozi okno na pšenično polje. Svetloba me ščemi v oči. Hodim cik-cak. Ne vidim polen. Tudi peči ni. Rja jo je požrla. Ona je požrla pole. Slišim smeh.

Mitja Sinkovec,
Kersnikova 2,
Ljubljana

(Dalje prihodnjič)

OB »POPLAVI GOLOTE«

Skorajda je težko najti rubriko pogovorov urednika z bralci ali pa kakšno drugo tribuno revij in časopisov, kjer bi ne brali gorečih zgražanj nad »poplavo golote« in še goreč-

nejše skrbi za posledice, ki bi iz takšnih pojavov morale nastati. Čudno se mi zdi, kako zrel ali pa vsaj odrasel človek sploh lahko napiše takšen nesmisel. Saj gre vendar za povsem nasproten pojav. Priče smo

poplavi oblačenj: celi oblikovalni in proizvodni megasistemi delujejo za širjenje dimenzij tega fenomena. Oblačenje se je skozi zgodovino navzelo najrazličnejših funkcij, ki so lahko zelo daleč od prirod-

tekoče vode, ki ni nikdar motna tropska reka. Ljubili boste otroka iz rdeče hiše. Včasih se mi zmečka pogled. Dan je samo poslačena obreza utopljenca. V polivinil zavita kljuka. Morila je mrtva starka. Vrtinci spanja oviti v svilen kisik nizek plamen diha in nori po rdečenapetem mesu. Prihajam po lužah svetlobe ob petju pomladnih voda. Na domačih planjavah hrbta. V dolini križa. Po obronkih golih ramen. Se pase toplota, ki bo temo spočela. Travnata žival čepi v mojem sreu. Pije železno vodo. Prvi tekoči žebelj v krsti. Nasilno zbrani v bratovščino. Čakanje nas trdi v kamne. Obteži svobode. Nemi misleci v črtastih pižamah. Spomini na blaznost. Sedmi dan poberejo šive.

Volbenk bi lahko bil madež na straneh novejšje slovenske zgodovine. Jed in jedi marca petinštirideset. V goltu intelektualne demokracije. Plavi robci na mostišču vžgalice; ah, ti plavi robci grozdja. Maševanje med ohrovtom, med medvede drobci do brote, lakote odrešenja. Z vrvjo v kroglici mišičastih muk; s kanglico. Mati ledu je kokta. In proti Golovcu, zorani ledini visokega šolstva. Na zahodnem zavodu gori rdeča luč. Minirajte Volbenk! Edini požeruh na oltarju, za ušesom kamnitih oči in porcelanastih slepcev. Moje hrepenenje, potopljenca blazine bližine. S karirasto kapo se umivam v verzu brisače. Zaslišujejo me z vso strogostjo poklicnih tepcev.

Ležim; ob postelji hrzajo štirje konji. Sodijo mi v imenu zgodovinske resnice. November je, ko prično besneti. Kažejo mi v repih skrite ženske. Pozlačeni sodnik slepi jezdec pravice, ki se slači v kobilo. Naga, polna dreka zdrzne name. S stegni stisnem njen našobljeni slepi obraz. Ustnice slačijo glavico. Tejo, to tisočletje temperature, tople ljubeče stopinje; diagram koitiranja. Muholovka življenja, ki se v sekundi odloči.

Pasji ptiči me kličejo iz rjuh v goro, na Makadámovo cesto. Gori k Večernici, k modročkom neba. Nad pike jezika, med mandeljne. Norčavi popotnik magnetofonskega traku, navajski tomahavk. V družbi nagih nacistov z zaščitimi zadnjicami. Tam kjer voda cveti, kjer se lomí dno; tam kjer smo Ikarusi s krili Jadranskega morja, njegovih federativnih ribic, paradajzastih oleandrov. Cement v vodnjaku žejnih.

Veš že, da sem ti rekel vse, kar je slovenskega. Tisoč načinov tvojega imena; tisoč besed tvojega telesa. Pleme zvezd, slovar plodnosti. Na žarnici pijem podobo mesta izpred sto in sto let. Ona je najina dlan, ko se žamet spremeni v svilo in svila v slino polžjega jutra. Reka dviga v rokah vlažno podnebje nekega naroda ogoljufanega s časom vrnitve v pradomovino šote, dolgih rib, bistro uporabljjenih debel; in množice spranih imen sijajnih ladij nekega naroda ljubimcev.

Simfonija žag tiha gozdarjeva sreča. Osamljenost med klôpi. Zalita usta na robu razklanega lesa; mučenje s svežimi trskami. V roki zapitega učitelja steklena srna grenki konec organizma. S trni sešita notranjost nedeljske ljubezni. Plavajoči baloni so oda tvojemu prvemu orgazmu. Arabske besede rojevanja noči. Položil sem stopalo v dno gozda, ki je miniaturno svetljenje. Lov s sedemletnimi psi na potuhnjene koledar vodene jeseni. Blokirani ptiči v letu so skica narodnega hrepenenja, ker za Karavankami ni več kisika.

Ko sem se zjutraj prebudil, je bilo moje ime že v mestu. Vajene roke so trgovale s časom spretnije kot s težkim milom. Globoko v noseči luni se je zasmeljaš zašit obraz podeželana. Ta srebrni svet; v njegovi notranjosti je vpeta napetost. Iz megle v blatu bom pognal stroj za mojega otroka, ljudje! Zanja, s segreto pleničko ovito življenje čokoladne bolezní.

Poslačeno petje našega dela. V polivinilu plavajoče poletje. Knjiga steklenega psa. Gledal sem to norenje in naročil ljubezni sredi mesec dni stare krvi. Lačen umivam Kitajko. Z noži te učim. Na stotine drobnih teles; v froitir ogrnjena generacija. Penis je senčna lutka v tvojih ustih. Njegova solza aperitiv. Plava plavo rojstvo v torbi oktobra. Voda odteka skozi fotografski aparat; v njenem dnu se smehljajo svetlolasi otroci. V lesenem delu sobe je zabita osamljenost, ko preskakujem mesece polakiranih ko stanjev, svete napeljave urejene doline spanja.

Dopoldan sem šel skozi sonce. Prepozno sem se zamislil vročine sijajnega ognja. Zvezane roke v krilu niso nikakršna krila. Iz kota v kot me gleda eksotična ptica, ki je spala v knjigi graditve. Levo oko me vodi za nos, kot vodi voda noč slepega utopljenca. Lepo je zvečer leže klícati spanje ob uri, ko rase črnilo in cvete badeča žica.

Zgečka me skrivnostna kri, ki ni čisto moja. Močno materina je. Vre pred nemškimi puškami. Ni svetlobe v germanskem čelu; surovo meso pokrito z mastno frizuro. Začudene oči v oktobru. Gorenjska je zaplesala pred njegovimi nogami. Brez lakastih škornjev, bos je zakopan. Strel gre skozi trebuh. Tretji dan iz njega že močno zadisi. Silno. Po slovesu od mehkolase deklice z ruskim imenom. Smrt je zardela na Jamniku. Vnuk bo pobožal to lepo ime.

Sem lavreat komisarjeve pohvale. Božji mladenič in nadzornik preseljevanja duš. Stoodina priča na poroki domovine. Moja razposajenost je zahtevala nešteto nedolžnih življenj. V mojem čepu so pomečkani zemljevidi kraljestva zvestobe krvi. Izstopil sem iz partije z razčarjenimi lili, vročnim čelom, a s treznim pogledom uprtim v nedrje doječe matero nepremagljive zavesti.

Njegove besede že trobijo po meni. Pobesneli slonovski nosovi, privzdignjene dekliske sirene. Josif jezdi na našem belem hrbtu. Sladki oče narodov. Posilujeta me groza in sram na obletnico časa. V vrhu plamena, ki je gorenje lesa se topi Davidova zvezda; spletena je bila iz venca hrenovk. Povrgel sem toplo znamenje težke vode in mokrega kamenja. Z zlatim mečem svobode sem si obril glavo kruha v krilu moje pet-

Kulinarčne zgodbe mojega očeta; edinega dobrotnika, ki ni zgorel v vijoličnem plamenu aktivizma; v službi nedefiniranega pojma slovenskega ljudstva, zimskih pejsažev, kolin, povhok in kurentov. S katranom zlepljene roke delavskega tovarištva. Požirek metilnega alkohola na robu tega prohibicijskega sveta. Zdrav otrok v hiši je obliž za trnjeve rane vsakodnevnega socializma. O, vsi naši ljudje. O, mehke spomladanske mačice. /

V mehkem mehu pitne vode, v treh agregatnih stanjih; jaham na snežnem konju skozi usta kobaltne žarnice. Po poteh partizanskih modrecev. Sivolas predstnik Akademije, nežne roke večnega majorja. Kopito na oltarju. Mesečina je predraga naša sestra tišina v podobni nune. Ližite mi segrete ptice v krampoidni roki stoletnega planinca.

Prava barva krvi je temna. Marmeladna je noč tiha kot slika. Kako lepo in pošteno je nositi ime svojih staršev; imenovati se po svojih umrlega, ki imajo tako nežne obraze, sprane oči. Njihova je zemlja, ki rdi na obali žalostne vode. Diha v nabitem telesu. Ko ležem k domovini, krhka dekadence je v bližini. Zastava sončnega zaboda je v stilu divjega zapada. Ledena rdečina se smeji na obroču Koroških Alp. Izbral sem krajšo pot življenja, a odšel bom sit od njegove mize.

V drugi svetovni vojni so bila polja Balkana posejana z jatami mrličev. Tanki so se pasli po populanih otrocih. Marsikateri voditelj bi moral ponavljati razred lepega vedenja. To ni moje zamaknenje. To bo moja slovenska šolska naloga. Lipovo cvetje poezije.

Ko je mama pogasila vrelo vodo, sem se že umiril. Živci so pognali iz srede zemlje v četrtkovo jutro. Mišica duše se je napihnila. Zaba v blagoslovu aprilskega deževja. Svetilna bomba v Vietnamki. Mi smo dragulji, fantazijski razred na oblasti. Otroško igranje je nenapisan roman izgovorjene smrti. Ogenj in zlati avtomobil v razširjeni žili dovodnici. V mojem srcu sneži.

Da je bila njegova mama mlajša, bi se, ne da bi okleval, spečal z njo. Bil bi moj zlatolasi in prvi korak k lepoti bi bilo srečno življenje kože. Plavo dvorišče je moja deklica. Je čuden, a zimzelen cvet. V svežem gorskem zraku sem videl Venero. V leseni koči je bila, ko se je napihnila gora in sva se na zlati lasnici spustila na našo stran. Med naše oblake, med katerimi ni gradov.

Morfej je odvrtni dolgočasnež. Sveti Hubertus ni koncentrat Tirolcev. Ko me je objela teta, sem bil spomin na rojstvo. In ti, heroična narava, si stala opustošena z oblaki pudra nad razbitinami svojega telesa. Dolgo, dolgo bodo ljudje bolj ali manj oblečeni rasiti. Tudi naši bratje. Muslimanski angel smrti je v herbariju. Moj.

Bil sem na jezuitski večerji v hiši pojmov. Pijem magijo povojnih političnih govorov. V koruzi se bliskajo traktorji. Majske delavke, razvezane rute brigadirjem v slovo. Med senčnimi holmi so rasle oprasene kresnice; eno samo kruto spoznanje teh mikroskopskih možgan bi bila boksarska pest na mlečne zobe.

V profesorjevi hiši srečujem dišeča kosila. Srednjeveška slina se nabira. Usta so pripravljena za poljub smrti. Osamljeni kurent stresa zvonove ovčjih bokov. Kaj neki se skriva v teh starih šemah? Je to ljubezen do naroda? Do naših meja? V rokah časa plava peta Helena. V polnočnem vetru, ki stori otroke panične, se razmika bela megla nad Persepolismom. Ostrogonosec nosi sestradano sestro. V mehkem zraku šabese se razgrinja ogledalo osvete. Okusni človek bo prižgal pusta. Letela bova to noč, Vesna. Kupil sem dovolj brzine, da zavonjava votle kolodvore ob Savi. Ženski otok se mehča v sredini, sama sapa se vroča vrtinči. To so karavane z Lesbosa. Tišja je domača pesem zdravega ženskega telesa. Bog ve, kaj je s tistim Lotričem iz osnovne šole?

Matjaž Kocbek

PECA

razpadle deske v gasilski knjižnici
obešenjaške čebule na žilnatem drevesu
ostanki noči na kurbirski čebuli.

nastavljeni požirki strateških kolovozov

ne nuje, ki je golega Adama prisilila, da si je nadel slavni figov list. Že kar Adamov rodovnik nam postreže z zanimivo in značilno funkcijo oblačenja; Jakob prekani brata Eza-

va za blagoslov prvorojenstva pri slepem očetu Iza-ku. Ker je bil Ezav izredno močno poraščen z dlako, si Jakob po materinem nasvetu (kar je morda tudi značilno) nadene kosmato

živalsko kožo. Ta, druga funkcija oblačila, ki je vselej povezana z željo — prikriti resnico in pokazati nekaj drugega, se je skozi tisoče let razvila v potrebo, ki je elementarnejša od

tiste, ki izvira iz naravnih razmer, v katerih ljudje živijo. Razrasla se je v neizmerno število variant, ki se preko najrazličnejših človekovih dejavnosti vdinjajo osrednji nalogi — maskirati. Karnevalska ma-

ska je samo paradija na to, kar sicer vsak dan delamo — ali pa morda celo trenutek iskrenosti in priznanja. Kaj vse lahko zakrijemo z obleko? V primarni obliki telesne značilnosti,

ki v neki družbi veljajo za nezaželene, manjvredne ali pa vsaj neprijetne. Sem sodi vsa kategorija moških in žensk; otrok in starcev, ki bi radi bili glede na resničen videz zdaj lepši, zdaj nežnejši, zdaj

zanosnejši, tam pomembnejši, mlajši ali starejši, vitkejši ali polnejši, resnobni ali lahkoživ, močni ali umirjeni — neskončna je paleta obličij, ki si jih ljudje želijo — in za kate-

re se izplača mnogo, mnogo žrtvovati. Kako čudno je: skoro nihče ni zadovoljen s svojo podobo, skoraj vsakdo pa ima obličje, ki je nekomu drugemu drago ali si ga celo želi. Kakor da se je samo nekdo zmotil, ko je delil telesne podobe in bi jih bilo treba le malo zamenjati med seboj,

pa bi bili vsi srečni.

Zakrijemo pa lahko z oblačilom tudi številne duševne lastnosti in ustvarimo videz drugačnih. Modernemu človeku predstavlja slednje najuporabnejšo možnost, ki se je tudi v resnici obilo poslužuje. Pojav temelji na resnici, da oblačila predstavljajo sim-

bole za nekatere druge stvari. Takšne jih lahko uporabljamo seveda tudi v umetniškem snovanju. Nosilci simbolov pa so vedno tudi nosilci določenih kompleksov dogem in »državnih« resnic, ki tvorijo ideološko osnovo nekega reda — bolje ciklusa nekega gibanja. Če pa postane obla-

čilo eden nosilcev takšnih simbolov, nujno postane del državnega in družbenega inventarja in predmet bojov za ali proti določenim oblikam; za odpravo oblačila samega ali njegovo ohranitev. Skratka, ljudje se oblačijo v nekakšne zastave, s katerimi ne označujejo samo, iz kate-

osteklenele ploskve gobastih rezervatov
pripasana žela v dobi parjenja
rogovja natrta z dišavami
tuberkuloznega spanca.

vezene tkanine v zaklonišču
osnovnošolskih ekskurzij.
zledeneli dvospolniki
v zrnih poblaznelih hrušk.
čistilnice smokingov po kozolcih
umivalnice vulkanskih trebuhov.

razstrelivo vaškega kamnoloma
pobešeno med obrvi kaltskega zvona
viola v petelinji peroti
izlizane karte vaških farizejev
grčijo z temnimi praktikanti
v taktu pijane podoknice

krapl plahutajo po vrbah
plemenski biki po senčnatih dokih
razglednice z koruzo
skrinje z razpadlimi kjuči
in nalipko air mail

njihovi glsovi vtikani v vajeti
samokolnice z anteno in krvavim
rilcem na znojnem svaku
žuborenje zatohle piščali

giblivo korito z taktirko
jezik z presunljivim aluminijem
sopara plazeče hrane
silvestrska hrana hudobnih
pore tavajoče v labirintu
krutega ventilatorja

spremistvo naoljenih ravnin
lebdeči skobci in vonj po senu
krojači z naravnavanimi tilniki
pleče v orgazmu prstenih kavljcev

šepet odrinjenih
moške ptice in vaški plot
vojvodinska kuliserija
nabiti obrazi gomazeče lepilo

sladkani metulji travmatična koruza
jate skrivačev stopljene v zrcalu
fragmenti betonskega mešalca

konjsko oko zmrznjeno
v koledarju vaških prostovoljcev
zadimljeno črevo s transformatorjem
sledi starih čeljusti
na božjem bicepsu

miniaturne sobe in pevačan zvok

rega geografskega in časovnega področja izhajajo, ampak tudi, kakšna je njihova telesna in duhovna konstitucija, katero mesto imajo v vertikalnih in horizontalnih družbenih strukturah in kakšna je

SRBEČICA

zarošene šipe v vežah
paličasti pogledi
uperjeni v premikajoča
in odeta rodila

posvečeni ljudje pobirajo
odpadle roke po javnih
praznilnicah
včasih popek ne odpade
in je vse kot pod plaščem

zadostuje tanka gorjača
da predreš nabuhlo luskino
zadostuje pljunek da predreš
zenit in pogoltnes sadež
zadostuje dih da pade brat

krik bitja na pladnju
usmerja nosilnice v
razgret mlin končnosti
figa in paradižnik
steguje lica
k cedečemu soncu

mrtvoud v napeljavi
ponuja usluge izmučenim
pticam
spolzki bregovi nažrte reke
trgajo pločevino v mlečno peno

sipa s slušalko prime vejo knjigo
grablja si zapne rokavici
in tiho skloni pozdrav
kruhu in soli

vesela tišina pošlje tekača
z lavinskimi psi
med raztresene inke
dolgi jezik zdrkne
po pestiču

divji obrtniki z
živalskimi glasovi
krpajo vodnjake
obuti mački na gala
predstavi
mojstri juda v kozmetičnem
salonu

konjenica naoljenih podgan
razpredena po kozolcih
zamačen atlas cestne
razsvetljave
okamenela prižnica
pod vplivom kraškega
podzemlja

bebast pes nastavljen soncu
podrt z izsušenimi obliži
dober človek daje kose
svojega umetnega bedra
siamska dvojčka upravljata
nagrizen svetilnik
odrešenik lovi girice

mestni tiran brunda psalme
v svojo bundo
guverner golta marinca
nagi dedci obešeni nad
biljardno mizo
nuna kliče božjo
sodbo s tremi prsti

zgradba njihovih temeljnih
resnic...

Če ocenjujemo problem
spekulativno, potem za nas
sploh ni pomembno, ali
smo v oblekah ali pa smo
goli. Ti stanji sta namreč
za spekulativnega duha
nevtralni; niti dobri niti
zli. Če pa gledamo skozi
vzroke razburjenju tolikih
ljudi ob tako nepomembni
stvari, potem je to vpraša-
nje za nas še kako važno!
V tej luči je torej treba
presojati strah ljudi, ko vi-
dijo, da se ponuja tudi
možnost — biti gol, brez
maske, ki jim je do sedaj

bolj ali manj varno poma-
gala skozi življenje. Ljud-
je se na splošno boje vseh
novosti. Pri tem sploh ni
važno, ali so to samo na-
videzne novosti, ki so v
resnici samo periodična
oblika, pojavljajoča se sko-
zi vso zgodovino človeštva
— in le eni generaciji iz-
gleda nova; ali pa, da gre
za nekaj dejanskega novega,
ki nastopa kot produkt na-
kopičenih kvantitativnih
sprememb, ki se po dialek-
tičnih zakonih morajo pre-
ko svoje kritične točke
spreveči v novo kvaliteto.

Ljudje se boje novega
predvsem zato, ker ga ne
poznajo in si še niso uteg-
nili zgraditi mehanizmov
za uspešno vključevanje v
to novo — in za obrambo
pred novimi nevarnostmi.
Resnica je pač ta, da ni
dobro obdržati samo sta-
rega prijatelja. Dobro je
ostati tudi pri starem so-
vražniku. Le izredno zane-
seni ljudje, ki običajno ne
uspevajo najbolje v danih
razmerah, se odločajo za
iskanja v novem in nezna-
nem, ker jim morda pod-
zavest narekuje upanje v

nekaj boljšega. Lahko bi torej rekli, da imata novatorstvo in religija nekje globoko v zemlji skupen koren. Oblačenje in golota sta možnosti, ki sta bili sočasno ali pa periodično zastopani v vseh obdobjih in v vseh kulturah. Med njima je neprenehoma navzoča moda, ki ni ničesar drugega kot surogat napredka — v novejšem času pa tudi revolucionarnosti. To je revolucija, za katero ni treba krvaveti, lahko jo kupiš v modni hiši ... Da bi uveljavili novo modo, je dovolj imeti nekaj mladeniške trme in iluzijo izvir-

nosti; da bi bili akterji naprednega ali celo revolucionarji, pa se morajo združiti v nas številne pozitivne karakterne in intelektualne lastnosti — in predvsem občutek za razlikovanje bistvenega od nebistvenega! Modo čestokrat vladajoči razredi načrtno forsirajo kot simbol napredka in revolucije, da bi zatrli resnične revolucionarne kali v nekem narodu; tako kot dobimo danes iz umetnih mas narejene rože, da preprostim dušam ustvarijo videz pravega cvetja. Opredelitev za oblačenje ali za goloto; za

takšno ali drugačno modno obliko, po vsem tem ne more pomeniti hkrati opredelitve za tak ali drugačen karakterni sklop; ne more biti etiketa za moralno ali nemoralno, za naprednost ali nazadnjaštvo, konstruktivnost ali nihilizem. Če bi to počenjali, bi prezrli dvojno naravo istega pojma — namreč svet simbolov in svet naravnosti. Od tod tudi dozdevna protislovnost tega spisa, ki jo bo bralec nedvomno odkril. Vprašanje golote je samo navidezno vprašanje — hkrati pa je to veliko,

posekana trdnjava drevesa
čuvajo svežnje kruha in vina
lokvanji se izmikajo
znojnim obrazom
zemlja se nasrši in zbada
kolena otrpla v zdravi mariji

sopara povzroča neznansko
srbenje v izrabljenih pregibih
koščeni ženski prsti
v zagati grabijo
kozja vμένα
tiho puhajo sapo v
jalove orehe

ribje mleko izdelano
od potovanj oklene
zimzelene rastline
v neme spomenike

soteske sklenejo kompromis
večerna svetloba gladi in polni
proti jutru v tišini
nekdo spusti v pokrajino
blaznega drsalca

ogromne gosenice s čopi
jeklenih vrvi na zatilju
režejo prekope
puhata dlaka z bledimi očmi
suka zapornice
po gobastih hišah
ožgana bitja sesljajo
trpek sir

TRDI ČANKAR

zemljevid podoben jesenskemu listu
sijoči kažipoti ponižne steze
igre na nesrečo gumijasti vogali
tu in tam sit deževnik

vtetoviran horoskop na desnici
škorci med zobmi
gibljevih od strasti
spetih z oslinjenimi vrvmi

levica izrabljena z neznano pisavo
tresoča od dišav
zabodena s topu zastavo

princip brezdanja poteka vzdolžno
nabreklost solidnega sožitja
družba igra vlogo črpalke
neprestana inkubacija
in sla zapeljave pod
potujočim hladnim peskom

plug drsi po tej ploskvi
glazura vlage po baročnih
sadevih in gnojnih robovih
tip in voh zavita
v vsedrasto bledico

ostanki tkiva zleknjeni sami vase
nežnost ubita v dotiku
razdišana in otečena postelj
neuglašena pesem grla
sluznica razprostre krila
razbije vodnjake in se nastavi vetru

harfa v dušniku poganjki v pljučih
ogromni delci potujejo proti žrelu
nato curek v požiralnik
proga je rožnata z delci v prahu

hrustančasto ogrodje vztrajnika
razvejana obala z ostanki peska
med rebri histeričen tresljaj
stresa podaljšek hrbtenjače

odisejada hlapov v utopljenču
krvave škrge na kavljū
hladnokrvnosti prijetem
v smeri očesnega kazalca
do zadnjega diha sama vlaga

gejzir urina v strastnih deblih
počasna sluznica se skuša z listom
tekočino upravljajo spirohete
spolnice se podaljšajo v izločala

tolšča sproži proces
gibanje hrane postaja sunkovitejše
vrečice za milodare otrpnejo
lopatasti strdkī dvigajo roke

med rastlinjem se plazi goba
z masko preko telesa
elastična in prilagodljiva
toplotnim spremembam
ob izlivu se ovlaži da laže
zdrzne v temino deževnikov

pipec molče v hlebcu
nabrušen v razpadajočem dnevu
vznemirjen gozd proizveduje
za domorodci v ponižni temi
jezik si umirjeno išče streho

če bi bil bezalnik bi zadrhtel
čebela muha na konici
v drobovju smrad po loju
zanemarjena bolečina v temni cevi

krakanje zdolgočasenih bakterij
kaplja in kapljice
na krilih otrpilih hroščev
ptič z bolečino v kljūnu
z gnusnim korakom stopa pelikan

luskasti vratovi roževinasti boki
kravje oči frfotajoče gibanje
smrdeče meso se klati po vlažnem zraku
sluzaste zgradbe na otoku ujetem v
neusmiljeno trdoto svilenega pokrova

zaučarjajoča sopara procesije

zares veliko vprašanje ti-
stih ljudi in njihovih orga-
nizacij, ki niso sigurni v
svoja pota, ki jim vsaka
oblika, ki ne izhaja iz nji-
hotega albuma, predstavlja
nov vprašaj o še-zmožno-
sti bivanja takšnega sveta
naprej; v skrajnem prime-
ru pa je to vprašanje ne-
vzgojenih in nekulturnih
ljudi, ki mislijo, da so
ustvarjeni naravnost za to,
da pišejo zakone vesoljne-
mu svetu in da za vselej
povedo, kaj je prav in kaj
ni...!

Prevalje, 14. maj 1971

Vinko Ošlak,

Na Fari 38

62391 Prevalje

**VIDMAR: »STOJIM
ABSOLUTNO NA STALIŠČU
MATERIALIZMA«**

Pozna miselnā pot pripelje
do preobrata. Čisti duh in ab-
solutna duša zgodnjih spisov
se v kasnejši spisih premesti-
ta v absolutni materializem.

Vidmar: »Da bi se oprede-
lil na kakšno metafiziko, re-
cimo za metafiziko absolutne-
ga duha ali božanstva ali če-
sa podobnega? To mi je ne-
mogoče. Vsi smo postavljeni
pred vprašanje, kaj je večno:
ali je večni bog ali je večna
materija.«

Teza: Metafizična pozicija
je nevzdržna in nanjo ni moč
pristati.

Vprašanje: Ali je »življenj-
ska filozofija« kaj manj me-
tafizičnega od metafizike ab-
solutnega duha ali božanstva
ali česa podobnega?

Opozorilo: Termin »metafi-
zika« je uporabljen za po-
imenovanje prav in samo ab-
solutnega duha, božanstva in
kar je še njima dvema podob-
nega.

Opozorilo: Tematična je
zgolj alternativa večnosti: ali
večni bog — ali večna mate-
rija. Za eno stran te alterna-
tive se je treba odločiti in to
je vse. (Opomba: S tem smo
dokazali koherentnost Vid-
marjeve misli od mladostnih
spisov do preobrata in po
njem ter zavračamo vse
zmotne interpretacije tega
simptoma.)

Vidmar: »Stojim pa na ti-
stem stališču materializma, ki
ga formulira Lenin nekje v
neki svoji opazki, kjer pravi:
nihče pa ne ve, ali ni v naj-
manjšem delu materije pri-
sotno nekaj tistega, kar v viš-
jih organizacijah pomeni živ-
ljenje duha, itd.«

Ne samo to, koherentnost
je tako popolna, da celo v

stališče absolutnega materializma prodira duh. Širše zasnovana študija bi verjetno lahko dokazala, da je bila tudi že pri stališču absolutne duše v Vidmarjevih mladostnih spisih prisotna kal absolutne materije. Vendar to ni po svoje nič novega, saj vendar vemo, da po naše pojmovan pojem metafizike živi ravno iz tega nasprotja in po tem nasprotju.

Vprašanje: V kateri opazki je Lenin zgornje opazil?

Naša teza: Vidmar je bral Lenina s svojimi očali in je v njem našel panteista, morda celo vulgarnega materialista.

Vidmar: »Materija, vemo, da je neuničljiva in je zelo verjetno, da nikoli nastala ni, temveč da od nekdaj je. (Naš oklepaj: Kaj je že tisto, kar ni nikoli nastalo, pa vendar že od nekdaj je?) O bogu pa ne vemo nič, o absolutnem duhu, o katerem je govoril Hegel, ravno tako ne. Prisotnost duha v materiji pa absolutno potrjujem. On je tukaj. Kajti, od kod pa smo?»

Teza: Vidmarju je potreben izvor, nekaj prisotnega, absolutnega (zato absolutni materializem). Mimogrede: njegova misel daje prednost prisotnemu pred odsotnim.

Zakaj ne priznava Heglovega absolutnega duha?

Ker o njem nič ne ve, ravno tako kot ne o bogu.

Priznava pa materijo.

Vprašanje: Kaj pa Vidmar ve o materiji več kot o absolutnem duhu, če je slučajno ne pojmuje kot žrtja, mesečnosti, kamna in palice? Morda se mu dozdeva, da je bil Hegel tako neumen, da ta istega ni videl?

Teza: Vidmarjeva materija in Heglov duh imata nekaj skupnega. O obeh se da povedati presneto malo, predvsem o prvem.

Vidmar zaokroža nekako takole: Kljub temu, da je materija absolutna, pa smo iz duha. Protislovje: če bi bila materija absolutna, bi bili iz materije.)

Vidmarju ni dovolj, da smo. Potreben mu je »od koda«, izvor.

Kaj pa je z duhom, iz katerega in po katerem smo?

Vidmar: »Kaj pa je duh, ki je spet samo biološki zakon, drugega kot premagovanje bioloških impulzov, ki niso nič drugega kot groba tendenca ohraniti se pri življenju. Mi pa danes vemo, da se je treba zaradi življenja včasih tudi odreči življenju. Tako daleč smo prišli.«

Sklep: VIDMAR JE NIHI-LIST!

M. P.

pred podkupljivim uhljem
okrnelo prstovje metulji z zobmi
pokvarjeno semenje konji se parijo
z vlažnimi ponirkami
v nočni omarici čepe dresirane živali

urarsko orodje v puščavi
škorci širijo žile
pogoltna svetloba v prsih
v nastavku zoba si plete gnezdo
družina mesojedega ihtiozavra

njegov prvi korak v levi
kot rosnega tetrapaka
šelesenje jezika v gnojni
buli porasli z razpadajočimi
obrat v postelji
starinskih povojev

lebdeči krap z zadahom
zrnca sveže vode nevarni gobci
nad zarodom visečim
na sluzastih nitkah
brizganje krikov in žabja kri

ves zarod nekam zamolklo škripa
v ritmu kožnega izcedka
stisnjenih okončin in napihnjenih
trebuhov
tako preživljajo vesele dni

nastavljena priroda s priokusom
baladnega laježa med palicami
nastavljeni plodovi v rokavicah
prežrta voda in rahla slutnja ognja

sumljivo tiktakanje v mehurjih
vonj svetlobe na madežu kože
težka kretnja ozračja
lomi kolesje bronaste samokolnice

modričasta bedra nad luko izlivov
žveplen spomenik ali babe
rdečkast balast z daljnogledom
v stranskem žepu prašnega nahrbtnika

ostarela vena pri telegrafu
membranasto sporočilo tkiva
preskrbovalna mreža votlin
bodeča okna stisnjene bube
nečesa čvrsto zlitega

pastirji z rojem čebel
na desnici na levici
izmučen veter vzame srečo
toplega večera

telo posodja na sveži veji
romarji z odprtimi rokami
drget rane med temelji
kubik prsti v nosnicah
ledja ovita v predrkane rjuhe

krvnička v nogavicah
na skrinji odmrlih celic

prevaranih z dedovo vrvjo in bronom

s porodno vodo na vratu
moker od ognjenih stiskov
sragast zaradi usranih teles
med praprotničnimi zvoki

nad razpetimi loki ženske ekonomije
pred zastorom jeznega spoznanja
na tomboli treh potreb
z ravnodušnostjo grozečega tekstila

nato preko užaljenih
mrtvecev do požirka
iz oguljene bradavice

lepljivost popkovja
poseka trzajočih zvokov
pod okriljem pojnavastih
dlani ponosnih v razdivjani
svobodi

valeč se nad sesekljanim drevjem
v mejah arene in sesljajočih obrazov
noseč zarodke v morju
nemirnem od hoje
in smrdečih od bližine izločal

nemi dvogovori ne močni
nad neusmiljenostjo gladine

razdalje uokvirjene v razkorak
bolni gobci s strdki na ščetinah
otipljive vlažne sanje
in nad vsem tem ždi sistem
sistem razpada in
sistem kock

žveplen sneg se hrešče spušča
v votlino besed
bodeča sedla zakrpane uzde
v ciljni ravnini
kraljevska steklovina
z ostanki pene na nalepkah

ne tu ni pepela in zabojev
je pa vse lahko prebavljivo
in ne redi

Milan Jesih

KLIMAKTERIJ

vražje kamne slika just,
to ji bom priznal, tron jo hrusta,
flaša kima, v rjuhi kamne štela bi.
spanec često pod drevesom, glava gre
na mah, kar gre, ovca gleda,
grom srhljivo završi.

ŽRET, PIT IN FUKAT

Danes, v četrtek 30. septembra, ko so imeli moji najboljši prijatelji na CK sestanek, da so se pogovorili o mnogih in vseh perečih stvareh, je moj najsijajnejši znanec France Popit veliko povedal o tem, da se morajo komunisti obnašati politično zrelo in sploh spametno in predvsem lepo. Danes pa se nisem igral samo poslušanja in gledanja TV dnevnika RTV Ljubljana.

Danes sem bil po letih in letih spet enkrat na obisku pri nekem mojem bratrancu. Sploh ne bom skrival, marveč bom skušal stvar razkrinkati, kolikor je v moji moči, zato navedem važne podatke, ki so mi znani, pa naj si pristojni organi s tem pomagajo, ker jaz ne vem nič več in nič manj. Bratranec je ime Lah Matjaž, stanuje v III. nadstropju hiše št. 27 na Resljevi cesti v Ljubljani. Ker sem prišel sèm na obisk po vseh mnogih letih, so bile tu nove stvari. Bilo je njegovo dekle, ki se je pravkar pritoževalo, da ne dobi nobene službe. Bratranec Lah Matjaž je bil raztresen in me je pozabil formalno predstaviti dekletu, tako da o tem dekletu ne vem nobenih formalnih stvari. Dekle je povedalo, to res, da je končalo šolo za farmaceutvske tehnike, službe pa ne dobi. Mene je podrobneje zanimalo, če se službe, kadar si farmaceutski tehnik, ne dobi

nikjer v Sloveniji. Dekle

je reklo, da se službo sicer dobi, toda samo v Kobaridu. Jaz sem menil, da ji tedaj kaže stopiti v Nemčijo, in sploh sem si prizadeval problem rešiti, ker so se mi zazdeli farmacevtski tehniki v redu in potrebna stvar. Dekle je molčalo. Potem ji je bilo mogoče naenkrat zadosti in je povedalo te reči, ki jih bom zdaj jaz obnovil s svojimi besedami, ker nisem tako dober pisatelj, da bi se upal iti reprodukcijo njene govorice.

Njen oče je nekakšen vodja (eden od) nekakšnega podjetja, menda ravno farmacevtičnega, kar dekletovi duši dela še hujši konflikt in nerazumljeno silo in stisko, čemu prav zanjo ni kruha. Te dni je eden od direktorjev iz očetovega podjetja odhajal na novo dolžnost. Odhod so morali, čeprav s solzami v očeh, njegovi najbližji kolegi in sodelavci in seveda sam dostojno proslaviti. Dostojno so ga proslavili tako, da so si naredili tridnevni piknik na Krki; bilo je mesa na žaru, bilo je cvička, bilo je bab. Potem pa je prišla nedelja in prikradel se je večer, da je bil zdaj jutri pred nami ponedeljek zjutraj, ko se je treba spet prikazati v službi in se zabavati naprej. Tedaj so dobri kolegi urnobrzno sklenili, da je bilo teh nekaj dni tako fino in predvsem malo, da se morajo najti še enkrat med tednom, ampak ker so med tednom delavniki in je časa manj, se bi sestali kar v Ljubljani. In danes je četrtek

kdor že je, bi vrnil njivo, strah
in zmeda, resna grapa skozi
vrsto, skozi svinec en dva tri,
papirus, bandit, grebljica,
žajbelj — konec nostalgij.

vas je prima, nočem mimo, skoznjo
svet spoznava čas: kdor se vda,
mirakelj zmakne, slani brizgne plaz.

rim je čelen,
to je znano, to je mirni
nočni krik, števec prazen, gobav
jelen z belo rano, dolg malik.

daleč je ta spol,
čuvaj višek, suvaj zvesto,
sin se maje dol, govnač,
slamnat zavoji često sneg
so hlinili sopeč, krampi
kisli so vratarju zlepli
en breg preveč.

ura tudi, leva usta,
kdo zabobna mrtvi spev?
čardaš!

sinje mleko, slepi gnev krohota
razprtij — fine sape stranske forme
komaj kdo kdaj razkropi.

sle imaš, živiš pod vodo
in spominčico obdaš, trudna tema,
žalni prsti, tisoč en zavoj spoznaš.

lice mimo lica plava, daleč tam
se vidi krim: lipicanci! solza prava,
tresi pravi svoj potres,
o trpim, o niso dobre,
saj ti dosti veš o tem in nikdār
ne greš postrani, kakor tudi jaz ne grem.

barka tvezi, noč ne briše, kaj
naj mlada še želi?
slap na vrtu?
žolčne pege?
meč, ki se lepo iskri?

saj že rekli smo otrokom,
naj ugasnejo šepet, skozi
panje burno vrenje
firmi svoji dà nasvet.

ni več časa, mrtva je sekira,
sonce je nesrečno, blef prepira,
julij se smehlja,
konj se odpira, asumiram, večno vnetje,
dogovoril sem se, pleh in plohi, zadet je,
julij je bil lep,
upor je vzplamtel, svet je hitel, bil je glas,
začetek potreb, prekleto suvanje pod pas,
julij je bil lep,
gorostas, zadovoljstvo mas, deus silentius,
julij je bil lep,
padec bluz, manevrov, štetje muz.

ta je, ta,
neskončna vlada,
ki tolče pojoče: acidum, acidum,
vroče je mogoče.

lej no, nemir je zadaj, čudoviti blisk,
mladič, mistral obvlada
razen nemih stisk,
boječi signal, tako fantje sijoči dospejo
s pogledom na vejo,
je li, ta burkasta zastava,
ta je, ta,
neskončna vlada.

in so se sestali v Ljublja-

prekinjeni posluš, moj perisižen perdu,
lepi blisk že spet, evnuh kipi,
mala marie raz krta krče slači,
spet so na vrtu, kurbe, spet vrtajo,
vroči vrači vrče vračajo,
sopeč za novčič, prhka kasta,
dovolj je že preveč,
ta je, ta, ta edina je
neskončna vlasta.

božanski norenhaus, torpedo,
z njim blef zasanzanih trafik,
čez vse pa blisneš, zadnji edo,
iz ur lufthanse žalni bik.

vetrovi iz glave, ovčja poza,
medtem ko dremaš po vodah,
narisanih do malga voza
kot revne cipe suhi grah,
kot rama biserna junaška,
kot grobne leče ubijavc,
kot pava filter, kot zamaška
neskončni oče, večni spavc —
blasfemik solzni si, klečiš
v nesrečnih vodah počivaše,
imaš, če hlinaš, paradiž,
ki nič mu batov ne zamaje
v besu slinavih stoletij,
kjer jel si sončno petje šteti.

to lebdenje: norenhaus!
schmerz und herz, zakolne strauss,
češ: tam za svetili junaka
nagnita platforma počaka.

lampijonom svobodo,
svobodni strast,
strasti vodo,
vodi čast —
potresi so!

pa vinu ni do škarij,
pa škarijam ni do sanj,
pomisleki že stari,
enaki dan na dan.

čebelica ugasna,
kamen še gori,
namere so nam jasne:
7, 12, 3 —
potresi so!

očetov razprtije so po flašah
zajuckale že stokrat svoj pardon
v grobéh so fentali po mašah
mornarskih kónj en bataljon

rad šavsam v ihti prav zato
naj kajža mar mo odpomore
prekolnem se skozi prah v goró
smeje v adutih brihtne sore

nekdo vetrove naj pretepa
nihče neba naj ne zaklepa

vsem v ustih nam sanjajo krovci
vsem ringelšpil sonca nad dá
za špirit se ravsaajo noveli
kuverte za blagor gorja

frustracijo pljusknem pod zidek
oblak se pa v glavo spusti
prebije se hlastni prividek
sodobnost med konje vzkipi

razumem zasanzane dravlje
mehurji tam resno žive
le črke objemajo mravlje
mrličji hlepajo srepé

ni, da gredo v kakšno

nobel restavracijo na večerjo, da se bojo vedno z lepim spominom spominjali tega enega direktorja, ki odhaja na novo dolžnost in odhaja s te dolžnosti, kjer smo ga mi vsi tako ljubili.

Tako približno je povedalo dekle. Jaz sem se malo smejal in sem vprašal, kdo je pa vse to plačal. Zdaj je dekle reklo, in bilo je mogoče malo začudeno, da vsega tega pač ni plačal direktor, marveč je in žetije in pitje in fukarijo plačalo podjetje. Potem sem trpljenjapolno majal z glavo, češ seveda, kdo pa drugi, in da bi pogovor zaokrožil, sem vprašal, kam tako daleč gre ta mož, da so ga morali žreci, pijanci in fukači tako solzapolno odpraviti. Dekle je reklo: »Saj, saj. Jaz ne bi nič rekla, če bi šel ne vem kam. Ampak je samo v istem podjetju šel na drug položaj.«

Marko Švabič

Ljubljana, 15. 9. 71

Dragi urednik,

ravnokar sem odložil peto številko lanske Tribune, študentske Tribune, v kateri hočejo, kolikor sem dobro razumel, dotični posamezniki neodgovorno (da oprostiš izrazu) briti norce iz nekaterih slovenskih vele-mož. In kar me je najgloblje presunilo, je to, da so prispevali v tzv. Kartoteko Tribune tudi tov. Dušana Fortiča, po poklicni dolžnosti odgovornega urednika TV programa.

Kajti, dotični tov. Fortič je ob neki priliki, mislim, da je bilo to spomlad, izjavil, da imamo takšno televizijo, kot si jo zaslužimo. Upošteva-joč dejstvo, da sem po temeljitem premisleku in samoizprašanju ugotovil, kako si zaslužim druga-čen — ne bom rekel bolj-ši — program, in pa dejstvo, da so že v teku gradbena dela na novih prostorih RTV Ljubljana, sem prišel do trdnega skepa o tem, za kaj in komu so namenjeni do-tični prostori. Namreč: meni. Seveda ne osebno, ampak indirektno. Kajti kaj bi bilo drugega odlo-čeno, kot da se prične v bližnji prihodnosti (ko bojo novi prostori na razpolago, kdaj točno bo to, ne vem, zakaj redko stopi moja noga na Ko-menskega ulico, kjer so v gradnji dotični objekti, sicer pa oprostí mojim skokom v stran) oddajati posebni program zame. S svoje strani lahko tr-dim, da te nesebične ge-ste tov. Fortiču (kateri je gotovo bil idejni pobud-nik le-te, in ne dvomim, da ne bi držal besede) ne bom pozabil. Le kje je še danes človek, ki bi toliko

prešana struktura živa
v krajih zlatega snega
orli blazni v letih piva
grafik afriko spozna

stan v kolesu se osvesti
dromedár čvrsto bodri
revne grobokope v mestih
klimakterij še preti

nevihta diha hitler spi
zbranost v usnje se zaklepa
kaskaderju krim preti
skozenj blok samotni šepa

žarki so iz doz ljubezen
zbrani v temnih so vodáh
kot ljudski milici ustrezen
sanjski bezeg sanjsko blag

v očeh čemijo giljotine
leta v jutrih se mračijo
v njih jeklene korenine
sto svetlob kdaj zakričijo

ČEŠNJICE

premila cesta, prazna šoja, krulí!
tu haloze cvetijo, sem gre škrat,
pomlati misel, beli most izbulji,
končnice glej in paranje parad.

krotivec maha, cunja plamení,
še žalost orje, fuzbalist se greje,
lastništvo piše, uhelj spi,
vsa senca gre od nas do velemeje,

robate matere, vzdolž njih kitare,
veselja plen, gobcav in razigran,
ujete kučme, konec sluha, pare,
krivulja fukanja, krivulja sanj.

korist lepotna, banda krika,
začrtaj kimanje kolen,
če čakaš kvišku, da zamika
te vsa prevoznost važnih men.

ne srna, komaj kdaj ljubezen,
ne vrtnar, mogoče lak,
mogoče strpnež, ki odvezan,
prehojen je in silno blag.

krmilo spanja, ti, puščava,
drkanje teh blodnih let,
izbira čipk, čemerna slava,
trohnoba siiosa si, doba čet.

galaksija v očeh, galaksija zagnana,
nemirna igrača v pobožnih zobeh,
v njen dah se nervozno podaja ljubljana,
v njen dah se razbit krotoviči gol smeh.

pretehtana teža tolmune zapira,
zaklenjene basni so mrtev skovik,
v plamenih sistema se vrvež odstira
in kriv je iskrenosti mláhavi bik.

lopute zabuhlega plavega molka,
viskoza, polteni in kilavi bach,
viskoza, poltena in kilava lovka,
v razredni strukturi večerni preplah.

krmarji zaviti v izmišljeni tepih
z lobanjami rujejo iz greha naslov,
kar kruha je v šnu in v rasterjih slepih,
zdaj jadrno lomi se v baklah mostov.

tuj, kalen je govor, zasuta je sloga,
zakrknjen je datum zaljubljenih psic,
zakrknjena linija kantovska uboga,
vek praznih je, umazanih, strganih lic.

o praznik šepeta, zagrizena merda,
v sledi se spenil je plah oratar,
v nemilost zahropel je čuveni djerdap,
zdravilo za spretnost je herkulov dar.

čas slemen, zapestnica,
rahitis zavrtim,
bik jeklen, bengalik,
spečnost prehitim
sredi frenologij.

bravura, kisla si,
odhajam, z mano jok,
črna ura, glasbilo da
meglo iz otrok
in votlost tili.

črkujem dolge vabe,
vibe lepote,
in predujem se ustavlja
v prsih večne steklenice
za moč celih morij.

indija, stoj! prikovane
so, note, v planine —
in nocoj so dosegle
štorkljo, ki prekine
prag za uhelj krvi.

v bregu sum ves nem stoji
ne zorje mu cvetenja žica
ki podkve zrklo preleti
brez mineralov kot pravica

zdaj avtobusi zadišijo
aksiologi se napnejo
strune v breskvah zagorijo
triglav zbriše divjo žejo

naga roka skače
skoz svetovne kašče
božje zna zvijače
pa si lupi plašče

vanjo sopeš divje
komaj se zavedaš
kak ves sij goljživ je
neprestano gledaš

neprestano čakaš
v packici krvi
v njej oči namakaš
namakaš v njej oči

parade floskul besni spanec
diletanti krožijo v oko
ribe ure debelih trg poletja
vse v začaru bog bistro
sijaj preplaha bog bistro

vojak močvirja si roditelj
hrbtu šenkaš zadnji beg
pizdo stegneš za nebo
klavec platna plaz zadreg
rujni božič bog bistro
v strugi bombe bog bistro

razdal vijuge in kamele
porušil strahovladja takt
muhe strastne muhe bele
pisnil vanje rat i pakt

storil za ubogo študent-
sko paro, liki sem spodaj
podpisani.

Kolikor sem imel pri-
ložnost zvedeti, je v teku
tudi že natečaj za delav-
ce na tem programu. Ob-
jektivne težave so, kakor
sem slišal, nastopile pri
dveh novinarjih: tov.
Zorčiču in tov. Marinu.
Prvi da ima neizpodbit-
ne zasluge za ustavne
amandmaje, in sicer je
posamezne besede z mig-
ljaji glave pribijal (v to
sem logično sklepal iz to-
zadevnega pojavljanja na
TV, kajti le kaj bi tisto
moglo drugega pomeni-
ti), seveda v prenešenem
smislu, medtem ko se za
d drugega bojda pulijo za-
radi njegovega šarmant-
nega »homo homini ho-
mosexualis« nastopanja.
Tudi se še ne ve, ali bi
imel v to svrhu tov. Koz-
man nazaj iz Moskve pri-
ti. Toliko v vednost, da
dotični ljudje le niso ta-
ko slabi, kot to Tribuna
kraka.

Vedno tvoj v vdanem
spoštovanju

Lado Planko

BESEDE ZATE

Jela Markova

Osvojitev

Najprej
sem zagledala svetlobo,
na koncu
bom videla tvoja usta,
Srečo
je moč doseči le postopoma.

Nič besed

Nič besed, le strmenje.
Kajti zemlja močče drsi
okoli sonca.

Omotica

Črčki norijo
v travi
in vrtiljak grmov
blazno kroži
pod rumenim nebom.

Megla

Ptiči skakljajo
s krošnje na krošnjo
pijani viseče vode.
In ti si tu z mano
v megli,
svetla grlica
v mojih rokah.

Hvala
Hvala
za tvoj glas
hvala
za tvoje oči
hvala
da živiš.

Nokturno
Spi
moja grenka žeja
moja sladka voda
spi.
Zdaj je postelja
majčena
trata
in tvoji lasje
travne bilke.

Februar
Tu in tam
med robidjem
pojejo
otroški glaski
zvončkov

Brsti
Zima je še
in že pomlad
v vztrajnem
daljšanju
dnevov
v dremavici
vetra.
Zima je še
in vendar
v tvojih očeh
že klijejo
prvi brsti.

Pogovor
Govoriš mi v usta
brez glasu
poslušam te
čisto brez diha.

Belo sonce
Belo zimsko sonce
opoldanski
šcip
drugačno svetlobo te prosim
in ne tole
ki pušča vselej mrzle
njene roke.

Glas
Njen glas
brezbarven in blazen
nenehno poganja
v vrtu
za tvojo hišo
kot rastlina.
In ti
glas vseh glasov
ga molče
poslušaj besneti
z veje na vejo
z lista na list.

Sončni zahod
Na spokojni razvalini
sonca
razpada tudi današnji dan.
Že spet dan
ki ga ne bova
nikoli več
živeli skupaj.

Zate
Zate je ljubezen
topel poletni dan
razbeljen od sonca.

bil je je zdaj na veke bo
vrhovni lapsus viških veh
neskončni münchen sončni smeh
v čaši sline bog bistro

MAIERMARZ

I

kaj trava kaj tito kaj lava kaj žito kaj vrata kaj svata kaj serjem kaj šči-
jem kaj jem in kaj pijem kaj očka kaj sin kaj otročka iz slin

kaj tifus kaj glas kaj majda kaj vraz kaj lupa kaj brajda kaj sivka kaj
drupa kaj loža kaj mivka kaj sonce kaj moti naj moža kaj prsi polonce kaj
roža kaj pamet kaj misel kaj ura kaj žamet kaj kisel kaj kura kaj putka kaj
pišče kaj klin kaj lutka ki išče povratka v spomin

kaj morje kaj riše lopatka kaj bo pa zagorje kaj vandra kaj spili kaj candra
se smili kaj lučka ugaša kaj reče kaj praša kaj teče kaj znaša kaj pride kaj pivo
kaj čaka kaj vide kaj metka kaj jaka kaj ivo kaj išče presledka stičišče kaj
krivo kaj roka kaj riba kaj sava kaj nos

in za otroka je hiba kaj prava kaj je sivina in kaj je bos kaj je globina
kaj puma kaj tros kaj pili smo ruma kaj so storili kaj njiva kaj sliva kaj je
matura kaj beli težak kaj piše na tlak kaj lovci kaj novci

in kaj bo maj sunil nazaj

II

je krivica stat da sem prasica prat bo treba iti da se bojo zmiti praskali
v orbiti

je lepó stat takó pa tukaj je uhan tukaj pa uho

je narobe stat da ni ne ptiče ne vrat ne teta ne sinica ne plin in ne temnica
ne sin in ne gosak ne byron in ne vrag ne otto in ne bojan v samoto in ne stojan

in ne zvonko in ne marko in se ne usede v barko in artist in iz zasede in
brvárji in fašist in se varji dekla stara to je stol to je omara to je smola to je
pavza zábi ohcet in kmetavza je pa oče že požrešen je bil tarzan utelešen je bil
ata je bil mama je bil prst je bil salama

kolko krst še gnije kolko jih še vpije kdo je turek kdo je grk kdo je burek
kdo je mrk kdo si prašaš kaj prenašaš čuj iz hoste saj ne boste čuj iz vode več
svobode kaj je krama kdo si dec kje je mama kdaj bo hec kdo naj pije kdo naj
je kdo ne vé kje živé

po prazni cesti kdo devištvo dal navesti kdo je jesih kdo je kure kdo v
nebesih kdo zamurc kdo me grize kdo grizlja kdo spod mize se hahlja

naj počaka oče mater oče je po nemško fater in tako je treba stat to je pa
ljublanski grad

pa kdo je ta matisse pa kdo je ta pierre brice kdo je ritka kdo je franci kaj
je ta politka pa kaj je pri marjanci kaj tatjana še počepa je pijana ruska stepa
slaboumni hlapec luka vse pokavsja vse pofuka kdo je ženska kdo je hlača kaj
pa ščetka kaj krtača

a se njiva skriva kdo na cesti se preriva kaj pa maša

kaj pa nepopiti konjak ki turobno čaka da se bela roka stegne ponj iz
mraka

Marjan Pungartnik

MRMRANJE

I.

nedolžno mrmranje o dežju modrikasta post sonca kakor fotografska sled raz-
cepljenega delca krila preobložene gotske stolnice rogoz ki razpušča bete žabji mrest
nedolžno mrmranje o dežju mrmranje

rešen vseh živih beločnica mrtvega poginjajo stolpnice in koče enostavni jim razpada živčevje selijo se niže in niže otroci plešejo pes se iz smetišča priklati v park nedolžno mrmranje o dežju

potoval sem od starega pijanca kar naprej proti svetlemu trohni les v močvirski vodi potoval sem od enega samega razpadajočega kraja v vse strani naenkrat na poljih kopljejo peso mrmranje o dežju

nedolžno mrmranje o dežju zakaj se znebiti bolnih psov in podgan koncept mesnega jedilnika je neznansko strožji potoval sem po domovini tu so doma tepci in tu pametni negnoj pozni mrmranje mrmranje dež

niže na stopnici ni več ničesar samo odpadku življenja na višjih plasteh nobene sobe nobene prazne sobe nobenega štetja nikamor nobenih vrat slepica na jeziku podzemlja samo mrmranje nekje više

nikake blaznosti nikakega odpora cedeči se sok močvirja ki je povsod nekje spodaj samo tiho mrmranje o nedolžnem dežju nikake korenine

II.

ko me prekrije mraz ko me prekrije modrikasti sij močvirja žabji mrest kukanje na poti mali princ odkrije belo konjsko čeljust zruši se skladovnica listja mravlje pričnejo znova graditi ovalne hodnike in kupolaste strehe vrč se prevrne in razbije

razdelimo si toploto ki so jo prinesli psi iz svojih gnezd pajek izpije roso na muhinem mehu starec reče ne in odkima odvežite tej ptici sporočilo glejte priletel je golob blaženi aratat

prinesite potniku pijače v konjušnici pijanci pretepajo konje en hec te drago košta šel bom in odgnal čredo s svetlega travnika nad hribi se pasejo ovčice bog gleda in dá suša in poplava strnišče

III.

nikamor več ne more vol iz brega joj mati za njegovimi motnimi očmi klečiš na zli-zanem stolčku grozd ti sije na obrazu ivje z veje naletavajo ptičji sprehodi grm te skrije na bregu nikamor več ne more vol govori greg s toplo sapo smrekovina se solzi

prišel bi ti zaboga enkrat zakuriti v mrzle slepice hiše čas ti počasi z grla odteka nisi več drevo v zrelih letih to sem! odgrneš si s telesa tenko plast sončničnih trupele poskušaš me spomniti sekaš v travo pot gori jemlješ ravnotežje roka svetlobe se izza tvojega hrbta splazi in odkrije hišo zlata nit zgodnje lastovke bosa gledaš kako se dim vzdiguje s kupa gnoj s sprožiš dihanje svoje pesti sonce ugrizne psa

IV.

starkino teme luč skozi njeno preguljeno spominsko verigo gozd lahnih otrok v bosem snegu odpirajo se čeljusti v svetlobo izvir sredi belega proda vrtimec deževja pljusne na reko vrtimec metuljev poslanih iz sončnega središča

OBISK PRI THOMASU BECKETU

I.

potovanje v ognjeni reki kraj z nasutim belim prodom ognjišča šesterokotnik polj bela pot sonca v pojočih obokih za obzorja iztegnjen vrat vitkega letala naprej in naprej

vitez v drevesni skorji prepeva hvalnico — zahvaljen zvok pesmi zahvaljena pot v dolino zahvaljeni ozki vhod v oguljeno ciparnico ena sama veriga drži k tebi na koncu se izkažeš v pobarvani sohi

zadovoljen rdeči plaz ognja ki plapolja iz sovražne ladje pes cvili zadovoljen pijanski trušč vse vodi po enem samem žrelu res samo nekako ohraniti to lupino Thomasa becketa mislim res

plačajte eno samo tetomorilko ki se spreha okrog odpuščanja dvoje očrnelih zob katedrale na samem obračunajte s svetniki ki cepajo kot zastrupljene muhe s stojišč za nepremožne goste

strogi pogled vitraž dobrotnikovo čelo je slepo za dlan stekla se je razbilo pri zadnjem letalskem napadu smetar v cni od ozkih mestnih ulic običem gozd zdravo stari becket mislim gostoljubje

II

utrujenost kakor počitek na čelo potujočih kraljevih opic mogoče rdeče oko zemeljskega in nezemeljskega poznanstva konj si v smehu ostri zobe besni krik nakladačev opeke

na stopniščnem tlaku katedrale kdor vidi padec obokov z zvenom mir! spanje! v drobovju rohani odmev začuden obhod očes z zvenom pije pesjan! vrt! gorijo trbila sončnična stebelca z zvenom orgelski udvortjivi passadouble neznanska aleja kamnitih stebrov

Zate kolnem zimo.

Trobenice

S strupenimi besedami sem te ranila. Toda kmalu bodo vzcvetele trobenice da te z mojim glasom tisočkrat prosijo odpusti mi.

Samota

Poznam skalnate dneve strašne kamnate dneve ko se name neusmiljeno zruši

plaz tvoje odsotnosti. Čezme se divje kotali ostro kamenje in molče pustoši sleherno stvar.

In bom rešena

Ne oči le dve motni kaplji tišine, ko boš odhajala: in bom rešena.

Vodnjak

Tam na dnu senčna voda je jetnica večnega ringaraja.

Stvarjenje

Sedmega dne Bog je počival. Toda osmega je ustvaril Tvoje roke in devetega je ustvaril Tvoja usta nato desetega dne Tvoje oči: in bila je svetloba.

Ugrizi

Južna lakotna megla je zgrizla grižljaj za grižljajem kraško planoto. Moje srce pa je preštel enega po enega njene zobe.

Luni

Nobenemu Apollu ne bo nikoli dano, da te posili kamnata sončnica.

Ljubezen

Na rumeni krik košenič je znenada legla tišina. Daj mi roko, draga, in prid. Imaš na ustih škrlatni blesk višenj.

Prosim te, pridi
preden večer
prevleče s črmino
debla
kostanjev.

Ekstaza

Ti in jaz
stoje
sva videli
poklekni travo
pod težo
neba.

Oddaljenost

Pogrešam te.
To ti povem.
potihoma,
da ne b.
zakričala.
Danes te pogrešam
prav tako kot včeraj
in kot jutri.
Vem, zavedam se:
pogrešala te bom
zmerom.

Kri

Jetnica si,
Zo.
V škrlatnem
blodnjaku
mojih žil
zaman begaš
za izhodom,
ki ga ne boš našla
nikoli.
Med tesnimi oboki
te mameče privablja
prostrana jama srca.
Le da te spet in spet
neizbežno popeje nazaj
v labirint krvi,
kjer se zgubiš.

Nedolžnost

Ti in jaz
brez krivde:
druge roke
so prižgale luč
ki naju pošiljuje.

Pregnanstvo

Jaz, ki živim onstran pregraj
in onkraj vseh pravil,
jaz, ki mi je izgnanstvo ime,
sem hiša
brez oken
slon
brez oklov
vlak brez koles.
Toda nikomur
ne bo nikoli uspelo,
da bi mi zlomil tilnik
ali me spravil na kolena.
Jaz se ne uklonim nikomur in

Samo sanjam.

Slovo

Nekega dne morda
mi boš dala roko
zadnjikrat.
Z zobmi bom grizla
dolgo travno bilko.
Videla jo boš vztrepetati
v brezvetrju.

Veje

zelo visoko
Visoko visoko

Boris Višnovec

CESTA

(dva odlomka)

Najraje je brskal po smetiščih.

Pot v mesto. Izvičaj. Otroške igrače. F. se je preselil v novo stanovanje. Ni dobil vabila. S. je odšla na smučarski tečaj. Doma je bila samo podnajemnica. D. gre v soboto in nedeljo na babičino in dedovo zlato poroko. S seboj bo vzela sina, ki ima rad pse in mucke. Poslal mi je po telefonu poljubček. Rekel sem: Kaj pa mamica. Mi bo tudi ona dala poljubček. Jaz ne dajem po telefonu, je odvrnila in še lahko noč. V. gre tudi ob koncu tedna domov, obiskala bo strica, ki ima nekje ob Savi čebelnjak. V soboto bo pri njih zabava. Ali jo bo kdo položil. Tako bi že hodila okoli, je dejala, ko je gledala film in gospode z njihovimi gospemi in ljubicami v avtomobilih. Saj si bila že veliko okoli. Ja, hodila sem po svetu s prazno ritjo. Rit ti lahko hitro napolnim, se je posmehnil. To so bile slike, je pripovedovala. To bi se smejali, če bi jih poznali. Spodaj pod vasjo, ob cesti, ki vodi mimo pokopališča, je bilo v potoku vedno polno drekov. Sedaj tam ni več tako lepo, ko ni drekov. Ugibala sem, čigavi so. Od ribičev. Od delavcev. Dež jih je vse odplaknil v morje. Hodili smo v grižo po drva. Če nas je dobil paznik, nam je vse pobral. Kaj naj počnem doma. Hodila boš na Rožnik po drva. Najprej se je poročila z Amerikancem, pa z njim ni imela otrok. Potem je vzela Avstralca. Ločila sta se. Zopet ni imela otrok. Naj poskusi z Bosancem. Vse najboljše, gospa. Vse najboljše za šestdesetletnico. Pravzaprav bi moral reči moje sožalje. Potem so večerjali. Planili so nad pečenko kot volkovi. Sel sem na balkon. Ta mate nisem videla že šest mesecev. Spodmaknili so dilo in padel je v lužo. Tega ne bi smeli storiti. Sedaj bo prišel čist izza hriba. Ja, vidiš, kaj sem ti rekel. Ti že veš. Druga slika. Jejite, jejite, dober tek, boste tudi vi večerjali. Ne, ne, hvala lepa.

Najbolj je cenil smetišče, ki je ležalo na pol poti med šolo in reko, za podrtijami drvarjevega dvorišča. Plevel je poganjal metre visoko iz kupov odpadkov, ki so tam ležali že leta in jih je ponekod že prekrila zemlja. To niso bile smeti, temveč še dobro ohranjeni kovinski predmeti, posode, gume, steklenina, deli vozil in strojev. Zbiral je koščke pisanega stekla in strokovnjaško ocenjeval odtenke neba, ki so se lesketali v teh zapuščenih drobcih, ki so mahoma oživele, ko si jih približal očesu, lahko si skozi njih stopal po površini sonca, ki se je spremenilo v pisano žogo, v lebdeč napihnjen balonček, po katerem so se prevračale čete nasmejanih velikanov in bela jadra na neskončnem morju. To so bila jadra, ki so nosila vitke jambore sedaj po gladini, sedaj so jih dvignila v nebo, bila so zlato obrobljena kot plašč vikinške kraljice, potem ko je za hip odmaknil stekelce, se je spustil na oči žameten, topel zastor, nebo se je razpustilo kot bi stekel po stopnicah in krogle se je rahlo dotaknil z roko, odmaknila se je in zopet je postavil drugačno stekelce k očesu. Tisoče vitkih postav se mu je priklanjalo, tisoče zalih deklet se je igralo z njim in si ga podajalo v naročje, smejal se je in jih lovil za roke, dotaknil se jih je za lice, sedaj mu je bila všeč ta, sedaj ona, vse so bile lepe, vse so ga vabile, potem pa je naenkrat zrasel, odmaknil se so, obstal je, vse postav se so združile v eno, ki jo je tako dobro poznal, in tisti hip, ko je hotel seči po njej, se je razbežala v žarke toplih barv. Bila je toplota, brez katere se bi spremenil v kamen, tako pa je njegova prisotnost grela in dihala z vsemi predmeti, po katerih se je plesoč prebijal. Glasov tu ni slišal, le kadar je zasukal steklo, je zaslišal let čebele in nato je naenkrat razločil njen glas, ki se je prelil v modro, v zeleno, in se postavil v boke, ki so nihali kot struna violine, drobci so se iskali s piskajočimi glasovi in z vriskom zazveneli, kadar so se dotaknili kamna, odkrival je smeh v na pol razpadlih konzervnih škatlah in votlo klokotanje v orumenelih novcih. Le starih oblek ni maral. Stare obleke so bile sluzaste, zdelo se mu je, da pod njimi leže mrtveci, ki se bodo pognali za njim. Takrat se je tako bal mrtvecev in teme. Zato je iskal glasov svetlih barv, ki so jih dihali drobci stekla in tišina ogromnih strojev, ki so se kot ptice spustile na gladino in počivale s podvihanimi perutmi. Bile so kot spuščene srebrnkaste jate, ki so se nalagale v nebo in puščale za seboj svilene meglice in drgetanje. Teh obkruženih kozarcev so se še držali robovi ustnic, na majavih sedežih so prihajali ljudje in ga spraševali, če so se že kdaj srečali. Natočil je vino v posodo in zaprl vrata omare. Ogromne opeke so bile visoke kot hiše, kovancec je zvenel v istem tonu in je vselej priskakljal k njemu, kadar je zavrtel kolesje stareu re. Košček lesa so obgrizle podgane, v zapuščeno kletko sop rihajali murni. Vsi ti predmeti so govorili s človeškimi glasovi. Vsak je vedno znova povedal svojo zgodbo in vedno so bili žalostni, kadar so se ločili. Tam je bil on sam, tudi ptice se niso spuščale na smetišče, ker ljudje hrane niso odmetavali. On pa je vedno zamujal kosilo, ker je predolgo ostal na smetišču in mati se je vedno jezila. To ni bilo edino smetišče, ki ga je poznal. V starem delu mesta je bilo še veliko smetišč, veliko zapuščenih podstrešij, založenih drvarnic, in potemnelih stanovanj. V stanovanjih ga je vedno motila umazanija. Na stenah, v oma-

rah. Na stopniščih. Po zapuščenih vrtovih na grajskem pobočju. Vedno je čakal, da se mu bo kdo nasmehnil, tam na smetišču pa ni pogrešal nikogar, vseeno mu je bilo, če ga hvalijo ali če se jeze. Drugo smetišče je bilo na grajskem pobočju, zgoraj za platano in kamenito mizo; nad parkom je bilo strmo pobočje, s potkami, ki so se kačasto pletle navzgor. Nad gozdom so bile utrdbе in topovi. Vse pobočje pa je bilo pokrito s smodnikom. S kvadratastimi ploščicami, ki so bile zakopane v zemljo. Delali so kot težki, neutrudno kot mravlje so ure in ure rahljal prst, ped za pedjo pobočja in nabirali rjavkaste ploščice ali pa testeninate parklje. Smodnik je imel kiselkast, dražljiv okus, gorel pa je z jeznim, sikajočim plamenom in se včasih sunkovito pognal za njimi, da so se oddahnili, ko je izginil z belkastim puhom. Prazni topovski tulci. Puškini naboji. Doli na dvorišču za drvarnicami se je splazil v skladišče obrtnika, ki je delal okrasne kovinske predmete. To je bilo bolj vznemirljivo, ker bi ga lahko odkrili in morda bi ga tedaj imeli za tatu, čeprav ni hotel ničesar odnesti s seboj, temveč je prihajal sem samo zaradi dražčnega občutka, da se nahaja v nedovoljenem prostoru in da bo lahko kaznovan bolj, kot bi si zaslužil. Potem pa je pozabil na svetlikast obraz lastnika delavnice, ki je imel plešo in drobni očesi, gledal prah, ki se je nabral na policah in vedel, da sem le poredko kdo zaide. Vrtel je številke starih telefonov in si ogledoval neznane aparate, ki so bili razvrščeni v vzornem redu na policah, kot da so tam od vselej. Ni se mogel premagati in odprl je veliko kartonasto škatlo, jasno je zazvenelo, odvil je mehak papir in našel v njem srebrnkaste, brušene snežinke, ki so se v mraku lesketale kot dragulji. Biseri. Biseri, je zašumelo v njem. Sedaj sem bogat, tako bogat, kot je bil poveljnik gusarske ladje. Ho, hoo. Vzel bom bisere s seboj. Zakopal je zaklad pod skrivenčnim drevesom za drvarnico. Se vedno je tam. Se vedno je tam. Nekoč ga pojdem poiskati, tudi v uti na grajskem pobočju je imel shranjene bisere, ki so se lesketali kot tisoč sonc, in lok, ki je streljal do oblakov in zvenel kot orgle. Ob prizidku med tovarno in vrtom je mož s pipo odmetaval na kup kipece iz keramike. Skratil. Sneguljčice, vetlični lončki. Palčki. Konji in srnice. Zgal jih je v veliki okrogli peči in jih potem metal na kup, v delavnici pa jih je razvrstil po policah. On pa je iskal na kupu kipece, našel je srnice brez noge, obkrušeno postavbo, počen pepelnik, včasih je bilo tam kipov, da ni videl, kam z njimi in jih je shranjeval in odbiral v grmovju ob ograji ali pa najlepše nosil v uto za cvetlično hišo. V klet, ki je bila založena s sodi, pa se je spustil le za hip, da sta ga prevzela hlad in tesnoba po kosteh, nato pa je znova pohitel na sonce, se stisnil k drevesom in gledal sence, ki so pletle kot čebele svoje mreže med strehami in se nato stapljale ter se razhajale.

Že veliko let niso stanovali v starem delu mesta. Preselili so se v hišico sredi negovanih vrtov, kjer je bil tudi hrib v bližini in veliko še lepših hiš, kot je bila njihova. Kokoši. Zganje. Pes. Polži. Tudi pes se je sam velikokrat odpravil na izlet v stari del mesta, že veliko let potem, ko so se preselili, je ob sončnih popoldnevih hodil poleževal na staro dvorišče, na ploščad pred stopnicami, kjer je bil vhod v hišo, ležal je tam pet, deset minut, in se potem odpravil zopet domov. Sele čez veliko let se je pes odvadil teh sprehodov, potem ko je postal star in okoren. On pa se je še vedno ob popoldnevih odpravil iz hiše. Taval bi brez cilja, ako ne bi imel starih hiš ob reki, ozke ulice pod grajskim pobočjem in zapuščenih oknic, ter hiš, ki jih sploh ni bilo več, on pa jih je jasno videl, pripete na široki avtomobilski cesti, skozi stene so vozili avtomobili, na križišču se je igral s prijatelji, z dvorišč so ga klicali znanci, vsi so mu prihajali nasmejani naproti. Ko se je popoldan nekoliko odpočil, se je dvignil, oblekel ter odšel na cesto. Na ta trenutek, ko je odšel na cesto, je čakal ves dan, od trenutka, ko je zvečer ali pozno ponoči legel v posteljo, do prebujenja, ko je še nekaj trenutkov ležal v dremavici, zajtrka, in tistih ure, ko je prebral časopise in nato sedel za pisalno mizo, prelistal je strani, ki jih je napisal prejšnji dan, čakal, da napiše prvi stavek, nato pa pisal do kosila. Potem je bil naenkrat utrujen, kot da bi imel že sto let, zato je počival in nato šel na sprehod. Že leta ni imel več drugega veselja kot pot v staro mesto, ni vedel, kam se naj obrne in če se je kdaj zmenil z dekletom in je bil lep, sončen dan, sta šla prav tako na pot po reki navzgor, pod pisanimi hišami in pajčevinastimi vrba. Hitro je zaprl vrtna vrata, stopil mimo gostilniškega okna, kjer so se v kuhinji prerivala dekleta v belih haljah in kratkih krilih, potopljene v soproščeno zamegljenega okna. Prečkal je križišče, ni bil razporežen za dolge pogovore, zato je stopal hitro, pozdravljal znance in sosede, za hip je še okleval ali naj gre proti hribu, nato pa je zavil v nasprotno smer, šel je po poševni cesti do asfalta in ob samopostrežbi je prišel do proge.

Ogledoval si je obkrušene zidane, mrežaste in železne ograje in nove, komaj belkaste zgradbe z velikimi okni, dnevnicami sobami in garažami. Pomislil je, da bi lahko srečal kako dekle iz samopostrežbe, previdno stopal čez luže in že od daleč zagledal majhnega moža pred hišo, ki je stala tik ob cesti in bila vse do oken prevlečena z vlažnim, temnejšim obodom. Mož je prišel pred hišo v sami majici in puloverju in globoko dihal topel zrak. Bil je eden najtoplejših popoldnevo v vsej dolgi zimi, ko se je zrak za nekaj hipov ogrel in je po dolgih tednih celo posijalo sonce. Če bi bil ves kurc, bi bil majhen, je nekoč dejal mali mož, ko mu je postavjal ploščice v kopalnico. Ogovoril je visoko dekle, ki je hitelo ob robu pločnika in vodilo na sprehod majhnega psa. Dobra, kaj, je dejal mali mož. Prinašal mu je miško in cement, mali mož pa je ves čas neutrudno govoril o pintah in krvavih svečah. O ženskah, ki jih je nategnil s storžem ter o umazani posodi fine gospodove žene, o drekih in kozlanju na steni v gostilni, kjer so bili napisi iz dreka potegnjeni s prstom, ter o fantastičnih kurcih, dolgih trideset centimetrov. Vzel je v roke kladivce, s katerim je obtrlel ploščice in jih polagal na steno, nato pa položil ročaj kladivca na dlan ter dejal, da bi s takim komaj prišel do konca njegovi ženi. Iskatil jo moram po gostilnah. Domov je vodila dedec. Prišel sem domov in odkril kupček cigaretnih ogorkov za zastorom ob oknu. Ona ni nikoli kadila takih cigaret. Do kraja je privijal ročico pri mopedu in divjal po cesti. Delal sem v nekem vajeniškem domu, stanoval sem tam en mesec, vsak dan sem položil drugo. A one ni več, ki je nekomu odrezala lulek, zaprla so jo. Rad je ležal v naslanjaču na dvorišču ali v nedeljah zjutraj ob osmih poslušal radijske igrice za otroke.

na visokem zimskem nebu danes ptiči zgubljeno letijo ko črne vejice.

Ogenj
Tisočkrat
si me vprašala:
kaj misliš?
In tisočkrat
ti nisem odgovorila.
Otroci ne vedo
da ogenj
gori in ne misli.

Pismo No 18, 103-104

PESEK V OČI

Dne 3. 8. 1971 sem okoli poldneva čakal na avtobus pri hotelu Planika v Črni na Koroškem. Sofer je rekel, da bo kmalu prišel in je odšel z receptorko nekam za gospodarska poslopja. Vroče je bilo, sandale so se mi lepile na podplate, vsedel sem se na klop. Okoli klopi je bilo nasutega veliko belega apnenčevega peska, po njem pa so lazile mravlje. Bile so majhne črne, velike črne in velike rdeče (a vse to sem opazil šele pozneje), veliko jih je bilo. Pravzaprav sem se mravelj zavedel med tem, ko sem blodno strmel v tla in se je tam nekaj premikalo. Bila je ena izmed velikih črnih mravelj, ki je vlekla drugo veliko črno mravljo. Najprej sem si domišljal, da je ta druga le poškodovana, a ko jo je prva odložila pri posušenih bilki pod menoj, sem videl, da je najbrž mrtva, saj je obležala povsem nepremično. Mogoče je dajala vtis živčnosti, ker se je prej njeno telo odbijalo od robov peska in ga je prva mravlja stalno prekladala in prevračala.

Kakorkoli, druga črna mravlja je obležala ob bilki povsem negibno, medtem ko je prva odhitela pod klop in verjetno še kam naprej. Zasedoval sem jo z očmi, dokler ni odšla že tako daleč pod klop, da bi se moral že kar preveč skloniti, če bi jo hotel še opazovati. Prepričan sem bil, da se bo vrnila po prvo in sem zato obdržal oči na njej.

Vendar prve celo minuto ni bilo nazaj. Začel sem se dolgočasiti in sem se domislil, da bi kakšno drugo mimohitečo mravljo usmeril k mrtvi in videl, kaj bo z njo storila. Da bi bil plen še vabljivejši, sem k njej položil še mrtvo mravljo s krilci, ki je ležala na šopu trave pod klopjo.

Čez nekaj trenov sem 50 cm stran od mrtve mravlje opazil majhno črno mravljo, ki je z leve hitrela proti meni. Nisem je hotel preplašiti, torej sem samo postavil nogo na

smer njene poti in upal, da jo bom napotil k mrtvi mravlji in tisti s krilci, ki sta ležali nekoliko bolj levo. Vendar majhna črna mravlja ni postopala po mojem načrtu. Hotela je enostavno obiti nogo in nadaljevati pot proti meni.

Z nogo sem ustvaril hribec, ki naj bi jo zadržal pri njenih ubežnih poskusih in periodično premikal nogo v polkrogu, katerega središče sta predstavljali mrtvi mravlji.

Vendar se je po vsem tem novodošla majhna črna mravlja le še bolj zbegala, skakala je sem ter tja, se umikala moji nogi, skakala pod njo in močno sem moral paziti, da ji nisem oddrobil glave ali kakšnega drugega dela njene črne telesa.

Vedel sem seveda, da je, splašena kot je bila, mrtvi mravlji, tudi če bi jo prej, sedaj ne bosta več zanimali.

Umaknil sem nogo in jo prepustil samo sebi. Vendar je znova postopala različno od mojih pričakovanj. Povsem se je obrnila in čeprav ji je bila pot prosta, je hitro odplezala v smeri, iz katere je prišla. Nisem se več zanimal zanjo in sem se osredotočil na tisti dve obilki. Tista, ki je privlekla črno mravljo, se še vedno ni vrnila, ta pa je, prav tako kot tista s krilci, še vedno ležala povsem negibno, ničesar ni počela, tako da sem se spet začel dolgočasiti.

Gledal sem okrog, pričakujoč prvo mravljo, a videl sem le nekaj velikih rdečih mravelj, ki so izginjale v drobnih luknjah na meji peska in betonskega robnika, ki je delil cvetlični nasad od poti, ob kateri je stala klop.

Obrnil sem oči proti avtobusni postaji, kajti z robom zenice sem opazil tam neko gibanje. Prihajala sta šofer in sprevoznik, torej sem moral pohiteti. Prav zares sem si želel vedeti, če se je tista druga vrnila. Vstal sem in iz same zlobe vrgel mrtvi črni mravlji in tisti s krilci pesek v oči.

Aleš Erjavec

PULA 71 IN ČAROBNİ KLJUČ

Čarobnega ključa seveda ni. Ni ga in ga v bistvu ne more biti. Razmišljati pa o njem ni prepovedano, posebno še ker ga v pofestivalskih marginalijah vsi tolikokrat omenjajo, iščejo in tudi najdejo, da se počutiš popolnoma imbecilnega, če tudi sam ne odkriješ še neodkrita pa do kraja zveličavne solucije.

Od stališča, naj bi to bil festival z jugoslovanskim obeležjem, se pravi vendar raču-

Škrati. Palčki. Svinčniki. Korenje. Sveče. Kumarice. Vsi podolgovati predmeti so uporabni. Nekateri fukajo koze, krave med tem mirno prežvekujejo, ko jih porivaš, ponekod zaradi tega pocrkajo vse kokoši. Koze, te so špecialiteta za fine ljudi. Dame uporabljajo pse. Bil je živa enciklopedija seksa.

— O, dober dan.

Ustavil se je. Mali mož je med tem, kar se nista videla, izgubil večino zob in ostal skoro brez las.

— Dobra ta, s katero ste govoril, dobre žene poznate.

— Ja, veliko hodim okoli. Ko delam po stanovanjih. In vi, še prost. V Ljubljani?

— Za enkrat še prost.

— Peč še dela.

— Kar v redu. Lani smo jo dali očistiti.

Iz hiše je prišel visok fant. — Moj sin. Trideset jih še ima. Crnolas. Doma je. Tudi on je še prost. Prekleto malo ti je podoben.

— Ze tri leta je, kar je žena umrla. Da, spominjam se, se je obesila ali nekaj takega.

— Sedaj ste sam. Še vedno. Ušla je k sestri, potem ko je nekaj dni ni bilo domov. Iskal jo je povsod. Obadva sta ga srala. Nato jo je pretepel.

— Žena je najbolje za enkrat.

— Kakor se vzame.

— Vem za eno. Dejal sem ji. Vem za dobrega dedca. Pustila je moža. Dobila ga je v postelji s služkinjo. Pripelji ga, če je kaj večji kot ti. Fejst baba. Ker jest, če bi bil ucu kurc, bi bil mejhn.

— In vi, nič več?

— Veš, adijo lulek. Pijača in ostalo, če hočeš ji bom rekel. Mimo se je pripeljal brusač škarjic, zavil v usnjen jopič, pomahal je, in zavil proti bifeju. Mali mož je pognil iz žepa olagumi. Razživel se je: Bil sem v trafikli, trafikantka mi je dejala: To kupi, po to pridejo dekleta za fante, študentke 3 za 45, sedeli smo v bifeju, dal sem ga v žep znancu, drugi dan ga je žena našla, pa po njem, kje si ga dobil, kaj boš z njim, kdo ti je to dal, srečal sem jo, pa mi je pripovedovala, kaj je našla, ali veste vi gospod kakšne svinjarije nosi moj mož domov, ali veste kaj je imel moj mož v žepu kako naj vem denarnico robec ali hodijo kakšne ženske v gostilno kaj je imel v žepu ali ste mu vi spustili v žep, nazadnje sem ji povedal. Poglej, je dejal, izrezek iz časopisa, če potrebujete pomoč, se vprašajte, kdaj ste nazadnje molili, našel sem oglas v časopisu, dal ga bom nekomu v žep. — Lepa hiša, tu čez cesto. — Petdeset milijonov. Tudi to so pozidali, dali so novo napeljavo in izolacijo. Pred hišo se je ustavil moder Ami 8. Grem v bife je dejal mali mož pa mamico pozdravi.

Človek se utruji roka se utruji noga se utruji oko se utruji ptica se utruji drevo se utruji kamen se utruji samo dokler se premikamo se ne utrudimo ptica zamahuje s krili dvignil je kozarec k ustnicam pomislil je da bi ga ubil jutri jutri jutri begajoči norec duh po zemlji duh po golem telesu duh po razkrajajočem se telesu sanje prerivanje svet vseh zvokov svet daljav svet časa vpet v misli drobci pesmi so kamni na poti časa na besedah ljudi nadela si je sveže perilo ustavila se je pred izložbo dim noči dim barskih svetil daljna mesta ničesar nam ni podarjeno ustvariti moramo okus trenutkov pozibavala se je z zadnjico ko je stopala navkreber robovi hlačk so se ji poznali skozi kombinežo stisnila je kolena mislila na neki pretekli trenutek porod je bil težak ne bom mogla več splaviti če bi imela tedaj strup bi ga izpila rekla sem mu ti me ne boš jebal kambiprišla če bi dala vsakemu ki me pogleda skozi kožo mesto je mirno ulice so mirne soba je mirna zid staro mesto konec obkrušeno zidovje akacije klop ponovimo še enkrat ta prizor gledala sta se skozi rešetke stegnili je roko kamera je rohnela nasmehnili se je bog z malo Bog z veliko začetnico prvo obhajilo prvi poljub škofovski trehuh prsi prvi strel prvi udarec prvi denar prva kletev prva noč razblinila se je kot udarec stopaj stopaj stopaj veter je s teboj pognal je stroj obrnil je ročico zarezalo je zaskelo spodneslo ga je na ozki cesti ko se je prebudil mu je manjkalo pol glave kaj je dogajanje napetost kakšne dlake je imela tista zamorka držal je v rokah filmsko kamero oprl je roki ob prsi prislonil hladno kovino k čelu in pritisnil na sprožilo zdelo se mu je da so te hišice iz papirja PANORAMO JE TREBA VLEČI POČASI

Stal je na severni strani hriba in gledal proti severu. Sonce mu je svetilo v hrbet. Hiše, stolpnice, trg, pokopališče, tovarna, železniška proga. Tam, kjer v nebo kipe plnine, pokrite s sneženimi jajci. Sonce mu je svetilo v obraz. To svetlobo je imel najraje, ker je mislil, da se z njo dviga kvišku. Izginile so hiše, izginile so ceste, izginila drevesa, v tej svetlobi je videl prerez neskončnih trenutkov. Pričetek, ki je bil istočasno konec. Slišal je glasove, slišal klice, slišal smeh. Taval je po svetlobi nad koprenasto meglo, mesečina enkrat, dvakrat svetlomodro, enkrat, dvakrat oranž, vijolični travniki, resaste hišice, rumene besede, kakšne so rumene besede, takšne, ki te udarijo v obraz. Sedaj pa pesem, naj bo veseli veter, veseli veter. Vse je v trenutku izpuhtelo v nič. Ostala so le ožgana okostja, železne trave na obrazu je imel gnojno krasto, nič ni videl, noga mu je ostala na koščku kože, vlekel jo je za seboj, nato je omagal, ljudje za rešetkami, ljudje v šlemih, ljudje za puškami, svet na konici meča najboljša je m e r c a t o r k a v a. Po duši je bil pesnik, po mislih pokvarjenec, po svojih delih slabič. Imel je pred seboj cesto, cesto, po kateri je hodil vsak dan. Tam spodaj so živeli njegovi znanci, stari prijatelji, stali so vsak na svojem koncu kotline in si mahali, nato so kričali. Glasovi so trepetali v zraku kot škrljančki. Drugi so dolgo lebdeli in iznenada plusknili na polje kot postovke. Tretji so skakali z drevesa na drevo kot kalini in žolne. Četrti so brskali po tleh kot vrabci ali čemeli na slemenu kot kosi ali golobi. Peti so bili drobni liščki, ki so tiho trkalina okna in jih ni nihče slišal. Bili so še skobci in kra-

gulji. Bili so samotni žerjavi, ki so ure in ure jadrali tiho in visoko gladili zrak in se niso nikoli prenašli. Bili so pahljačasti čički in kričave šoje. Orle si lahko videl samo še v živalskem vrtu ali pa nagačene v muzeju. Vsi ti glasovi, ki so ptice, so letali na različnih višinah, nekateri v skupinah so močno utripali s krili. Bil je tu ves živalski svet glasov, v katerem je kot sredi labirinta odmevalo njegovo srce. Srce se je trudilo, da bi preglasilo vse te kričave ptičje jate, skušalo se je dvigniti z njimi in jih potegniti za seboj. Na klopek so dekleta spodvihala krila, ko je hodil mimo. Cvčila so kot podgane, mendrale in jodlale. Nato so obrnile poglede v tla in tudi če jih je ves dan otipaval, niso dvignile pogleda. Dotiki so zvočeneli, bili so votli udarci. Tudi srce je postalo votlo. Na vrhvi je peljal na sprehod nočno posodo. Okoli vrta je imel obešen miniaturni pralni stroj. Za uho je imel zataknjen kondom. Korakal je ob četi okostnjakov, ki so se norčavo ozirali po oknih, nato je preskočil jarek, v katerem so veličastno donele orgle. Vbrizgal si je v žilo mamilo in vzel tableto proti gripi. Bil je veličasten pogled, ko se je zrušilo letalo. On je skočil s padalom in tiho padal med vrtničke, kjer so iz greznih nosili drek in solato. Dvignil se je, stopil na okno, mogočno pogledal okoli, držal se je kot kralj, visok in vzravnal. Podaniki so se sklonili v tihi pobožnosti, v tihi sreči, ker so se znašli v njegovi bližini in so zadržali dih. On pa je zakričal, da je zadonelo po ulici in so ga slišali od sončnega vzhoda do zahoda: Solato jest, pa srat, pa spat. Ko se je dotaknil tal, je naredil preval naprej. Prekleta kurba, vso solato mi boš pohodil, je zavpil kralj. On pa je molčal, zložil padalo, katerega so se še držali koščki sinjega neba in kosmi oblakov, belih kot srebrnasti prah in mehkih kot sneg. Nato je stopil iz vrta na cesto. Bravo, bravo, so ploskali mimoidoči. Takega kozlanja pa že dolgo ne, vse od zadnjega krokanja. Tam ga je čakal bronast zvon, prijatelj, ki je ukradel zvon, je držal v rokah smrkavega pamča. Vrata gostilne so bila še zaprta. Prijateljeva sestra se je dobro gonila. Zapuščena vrtna greda s sodom, v katerem so se kotili paglavci. Strehna, na katero so mu vrgli kapo, ni se hotel tepsti, ker ga je bilo strah, da bo poražen. Mesar. Pek. Hromi izdelovalec parfumov. Tiskar. Čevljar. Gostilničar številka ena. Gostilničar številka dve. Gostilničar številka tri. Do koliko znate šteti. Pri gostilničarki se je ustavil. Ta je imela morda hčerko, ki je veliko lepša kot ona. Pred gostilno pri mostu so še vedno železne palice, ob katerih so privezovali konje. Ta cesta je bila nekoč zelo prometna. V hišah ob njej so stanovali revščina, alkoholiki in kriminal. Če je kdo koga kresnil ali pa če je katera komu dala, to še nikriminal. Prosim vas. To je bila pizdarija. Meso so jedli samo nekajkrat na leto. Imeli so tudi gozd in žičnico. Hišna lastnica je ob alarmih nosila v klet kovček zlatnine in druge dragocenosti. Zakopala je kovček v premog. Imeli so pozimi ivje v sobi, stene so bile okrašene kot božično drevo. Kašljal je kot blazen. Imel je svetovni rekord v kašljanju. Ljudje so se spogledovali, kadar je prišel kašljati. Šlo mu je na kozlanje. Tudi ded je kašljal. Tudi očeje kašljal. Jasno. Prišli so iz morja. Živel so od pogledov na morje. Mislili in govorili so samo o morju. Govorili so v morju, v hiši ob morju, o hiši na hribu nad morjem, o hiši nad vinogradom ob morju, potem so govorili o bratih in sestrah, prijateljih in prijateljicah. Da, tudi ponoči so sanjali o morju. Sanjali so, govorili in kašljali. Med vojno je nekoč jedel pomaranče. Ded je vseeno dočakal devetdeset let, stara mati pa je kmalu umrla, imela je šibko srce in se je rada bahala s pohanjem. Videl je kako krkujejo ljudje v luknji okoli čudovitega Sredozemskega morja, kjer ni bilo nikoli ivja po stenah. Šla sem v službo, peljali so jih na kamionu na streljanje. Bili so štirje, ponosno so sprejeli svojo smrtno obsodbo, vedeli so čemu umirajo. Ko so jih peljali nazaj je iz kamiona tekla kri. Bili so v belih, lesenih krstah iz smrkovega lesa. Realizem je nekaj takega kot če gledaš na svet skozi ključavnico iz aviona, ki leti z nadežno histrostjo. Potem so še drugi izmi. Prišle so tete in strici. Jemali so ga v naročje in ga božali ter hvalili kako je lep kako je priden pa kako uboga. Boš pomarančo Boš konjička, Kučka Očka ti bo kupil kučka Da Šli bomo gledat kravice Tako rad ima kravice Mu Mu Kako je miren Kako je priden Zardeval je, kadar ga je kdo pogledal in pobegnil, kadar ga je hotel kdo vzeti v naročje. Oči je obračal v tla in zaudeval. Jaz. Ti. On. Moral bi imeti brata. Ali bi hotel sestrico. Ne. Ne. Nočem sestre. Stari oče za pečko kurca goni si z roko hlapec pa koleša maže dekla mu pa pizdo kaže. En, dva, tri, ti loviš. Uuuuuu. Stekel je po potki v park in jih prišel iskati. Direktor je bil v svoji sobi. Tisti dan je bil hudičevo nataknen. Gotovo so ga preklofali na kakšni seji. Šli boste na službeno potovanje. Za en dan. V tisto zadrugo. Pripravili boste tečaj. Da. Da. Tovariš direktor. To ti je kavelj. Samo, da izginem za en dan iz pisarne. Vedno je pljunil. Vedno je pljunil, predno je stopil v pisarno.

Avtor, ki je pisal igro to, Pa-pa-pa-pa. V modernem ritmu. Iskal jih je v grmovju. Najprej je našel Putko, čeprav ji ni bilo tako ime, so ji pravili Putka. Bila je še vedno otrok, čeprav so govorili, da je stara že dvajset let, ona je vedno poznala le svet iger, na to je pomislil pozneje, ko sam že zdavnaj ni bil več otrok. Bila je nora, so govorili, toda vedno se je smejala, bila je ubogljiva in prijazna in nič večja kot oni. Potem je našel Jožeta. Ta se je najraje skrival v očetovo delavnico pod slamo. Njegova starejša sestra se je skrila veliko bolj potuhnjeno. Njo je iskal dalj časa in je bil vesel, ko jo je našel, vendar je ona že hodila v šolo. Najdalj je iskal malega Lumpa. On je bil najmlajši, toda živ in razposajen kot hudiček. Vedno se je spomnil nekaj novega. Skril se je tudi v dimnik, v kanal, stari ženi pod krilo, zlezal v tuje stanovanje ali se spravljal v sod poln vode. Ko so bili znova vsi skupaj, se jim ni ljubilo več skrivati. — Pojdimo pod platano. Tišina parka jih je zmamila, da so se stisnili skupaj in se znašli še močnejše povezani v celoto. Temne sence so se spustile na njih in jih hladile, ta dan so se že dovolj naigrali, vse igre, ki so jih poznali samo oni, so izčrpali do utrujenosti, nihče se ni upal predlagati kake nove igre, toda vsi so mislili na eno in se oddahnili, ko je nekdo rekel. — Putka, daj hlače dol. Ni bila vedno pri volji, včasih je to storila z razposajenostjo, in vsi so imeli to le za igro, za veselo šalo. Včasih, pa se je obotavljala in je storila le po dolgem prigravljivanju in potem so se vsi še dolgo čutili potlačene, da se niso upali spogledati in so se najraje kmalu razšli. Pokaži, kaj imaš pod krilom. Izivalno, in nekoliko utrujeno se je nasmehnila, potuhnila so se v grmovju pod platano. — Pokaži prsi. Pri prsih se ni toliko obotavljala. Imela

najoč na tolikšno povezanost jugoslovanskih narodov, da je mogoče sestaviti jugoslovansko (po možnosti zmerno pristansko) žirijo, pa tja do druge skrajnosti popolnega nezaupanja v jugoslovanizem kot tak, kar pomeni, da bi si vsak nacionalni film lahko kar sam delil državne nagrade — od tu do tam torej je cela ključavničarska delavnica čarobnih ključev. Kdo bi se, hudiča, znašel v teh raznorodnih jasnovidnostih, ki imajo vse po vrsti eno samo lastnost: vse so tako avtoritativne, samozvestne in rasistično razpoložene do vsega, kar niso one same, da se počutijo kot popolna ničla, če tudi sam ne iznajdeš možnosti za kakšno posebno izjavo, prav nič podobno vsem ostalim izjavam. Ker je znano, da — če že sam ne delaš filmov — ni mogoče razmišljati o filmu drugače kot o popolnoma zavoženi situaciji, kritični situaciji, brezupni situaciji, do kraja kritični, saj si na to opozarjal že lansko leto, tudi jaz na tem mestu izjavljam, da je letošnja Pula 71 kriminal, propad, stagnacija, brezizhodnost, prava klinična smrt jugoslovanskega filma.

»Crni« film je fuč. Bata Čengić lump, Vrdoljak hrvaški VOS-ovec itd itd., vse skupaj pa čudna, neurejena množica, nabrana z vseh vetrov, ki se je prišla producirati v to staro-rimsko Pulo in uživati najlepše poletje v zadnjih desetih letih. — Če na koncu koncev vse do konca premislilo, bi bilo mogoče Pulo rešiti, vendar samo z radikalnim dostopom do stvari. Upošteva vse pregledano dokumentacijo izrečenih mnenj je mogoče brez posebnih težav ugotoviti, da je ta festival enkrat za vselej mrtev, da je torej njegova najidealnejša oblika prihodnosti ta, da ga enostavno ni. Seveda ne gre za ukinitve festivala, ampak za novo obliko festivala. Oblika je torej v tem, da festivala sploh ni več v takšni obliki, kakršen je bil doslej. Vsaka republika naj ima festival svojih filmov, nato vsa povzdigujoča mnenja posameznih republik (pri čemer bo pri nas največ težav) zberemo v almanah in razcvet jugoslovanskega filma je tu. Film bo v tem hipu spet zaživel, kot je treba, in konec bo vročih puljskih noči.

Če je sploh mogoče govoriti o čarobnem ključu jugoslovanskega filma, je to prav gotovo ta. O tem ni verjetno nobenega dvoma. Zaradi tega dejstva in pa boljšega razumevanja je priporočljivo pričujoči članek še enkrat prebrati, predvsem pa si dobro

zapomniti avtorja. Avtorja, ki nesebično služi jugoslovanskemu filmu. Avtorja, ki je svoje poletne (samostalni: poletje) energije posvetil razcvetu našega filma. Puli 71. Naj živi Pula! Naj živi jugoslovanski film!

JANEZ POVŠE

SMRT MOŠKIM

ali prispevek k problemu ženske emancipacije nasploh ter borbe za seksualno neodvisnost posebej.

Kljub zelo utemeljenim pomislekom in ugovorom bomo morali navsezadnje le priznati, da so tudi ženske ljudje. To trditev sprejemam sorazmerno mirno, vendar z določenim popravkom. Trdim namreč, da so ženske ljudje, saj končno tudi kamnu lahko rečemo potniško letalo, pa je zaradi tega še vedno kamen, torej, da so ženske ljudje z napako. Ali bolje: po napaki.

Mnenja sem, da je za razumevanje te teze, ki pa je popolnoma realna, potrebno, da podrobneje premislimo, kakšna ta napaka v bistvu je, oziroma kateri in kakšen je tisti proces, po katerem se je ženska konstituirala kot človek. Seveda človek v skladu z gornjo trditvijo.

Vsi ljudje, torej moški, gotovo zelo dobro poznamo svetopisemsko zgodbo o tem, kako je bog ustvaril žensko. Po tej teoriji jo je ustvaril iz človeškega, to je, moškega rebra. Dal pa jo je moškemu, torej človeku, za zabavo in kratkočasje. Tako pravi zgodba, ki pa ni kar tako. Posebno takrat, če jo premislimo iz posebnega zornega kota, če jo mislimo kot simbol, sliko, kar pa spet dokazuje, da so bili prastari pisci teh tekstov zelo bistroumni.

Priprčan sem namreč, da se je bogu ali njegovim tehnikom zgodila majhna nesreča. Namreč ta, da so pri tem, ko so poskušali

je drobno otroško postavo, a bujne, razvite prsi zrele ženske, ki jih je za hip vzdignila iz jopice in se zadovoljno nasmejala. Temne, nakodrane dlake, so ji prekrivale trebuh, za trenutek je ostala razgaljena, strmeli so v njo kot vkopani, čutili so rezko zadovoljstvo, odmaknili so se drug od drugega, še vedno bi strmeli v njo, pa je spustila kribo in se nasmejala, vsem je nekaj ležalo na duši, nekaj jih je obsedlo in najhuje je bilo to, da niso vedeli, kakšna tesnoba je v njih. Skoro jih je za hip postalo strah, toda ne tega, ker so vedeli, da so storili nekaj nedovoljenega, nekaj o čemer si niso nikoli drznali govoriti, in o čemer niso nikoli govorili niti odrasli, strah jih je bilo tistega, kar niso poznali niso vedeli kaj jih sil v to igro, ki je ni nihče prepovedal, pa so vedeli, da je grda in se ji niso mogli upreti, temveč so vedno samo čakali, da jo nekdo predlaga, in so čakali, da bo predlagal nekdo drug in ne oni, oni bodo potem samo gledali, bilo je nekaj, kar so imeli zapisano v duši kot beračev oguljen plašč, bili so majhni, položeni hudički, ki so nekaj skrivali drug pred drugim. — Pojdemo se naprej igrati, nikomur ni bilo do igre, vendar so se splazili na dvorišče in skušali čimprej pozabiti, s Putko pa so bili zelo prijazni in so jo imeli radi. Vsi po vrsti so jo imeli radi. Putko z otroško pametjo in telesom ter prozornim obrazom ter velikimi prsmi in temnim spolovilom. Ona je vedno ostala otrok. Ob reki si je naredil splav. Zvezal je tri debele deske in se z njimi vozil po plitvi vodi ob bregu, potem pa je zaveslal proti sredini struge, ko se je vračal, so vezi popustile in znašel se je v vodi, bila je plitva in z lahkoto je zlezel na breg. Tedaj, ko je bil že na varnem, tedaj ga je spreletel drget, kaj, kaj bi bilo, če bi vezi popustile samo nekaj trenutkov prej, vedel je, da je bila voda malo dalje od brega zelo globoka in videl je že veliko utopljenčev, ki so jih zbežali na breg. Sušil se je na soncu na betonski pregradi ob bregu. Tisti dan so mu jih doma naložili, da je komaj hodil, vendar udarcev sploh ni čutil, temveč je bil še vedno nekje na prevoju med plitvim bregom in globino in v sanjah je krčevito trzal iz vode, ki se je vzpenjala k njemu in ga skušala odvreči za seboj. Potem pa je poslušal odmeva topov, ki so butali nad hišo, zgoraj na grajski planoti in piskajoče lete granat, ki so letele nekje nad streho. Naslednji dan s para-dizniki obmetavali mimoidoče in zvonili na hišne zvonce ter potem pobegnili v gozd. Šli so ob kapelici, kjer so na klopi sedeli parčki, tam so obstali in dolgo molče gledali, pričakovali so, da se bo nekaj zgodilo, pa so le stoneli drug na drugega in se stiskali, šli so na rob hriba in gledali na nasprotno stran, kjer so pristajala v daljavi letala, tam so ostali zelo dolgo, ko se je zvečerilo, pa so se v teku vrnili domov in se na dvorišču domenili, kam pojdejo naslednji dan.

Napili so se piva. Z njim sta bila še bradač z rokavicami in šalom in njegov nekoliko premaknjeni prijatelj. Po cele dneve so hodili po ulicah nekega nemškega mesta in gledali cene v izložbah. Bradač je hotel kupiti rabljen motor, njegov prijatelj je pa šilil naj kupi kake konzerve. — Najedli se bomo, ko pridemo domov, ali pa če dobimo delo. Spali so v betonski baraki, v ozkih celicah brez oken, kjer je zrak prihajal v sobo skozi lino v stropu. Na sosednjem dvorišču se je ob zapuščen koleselj naslonila visoka, močna ženska, upognila se je naprej in se z rokama uprla ob sedež. Stali so v vrsti in čakali. Prijemali so jo zrokami za prsi in ga zataknili od zadaj. Žena pa je spravljala denar v torbico, ki jo je imela pripeto za pasom. Ko je opravil, je prišel na vrsto drugi, ostal je še nekaj časa na dvorišču, potem je ženska naredila kraval. Nekdo ji je, medtem ko ga je imel notri, pobral iz torbice denar. Naslednji dan so dobili delo v skladišču cementa. Prenašali so vreče iz kamionov v skladišče. Dela v tovarni zdravil ni dobil, zato je sklenil, da pojde domov, saj so bili Nemci prav take pizde kot Angleži in Italijani, samo da na tiste ni smel niti pomisliti.

Milan Osrajnik

OGLEDALA

zjutraj sem pristal v nekem prostoru z ogledali
jutro se je zjutrnilo ko sem pustil ležišče njemu
in odšel in so se sanje še zapletale s koraki

in zvoki ki so me zvočili z znaki
in nisem vedel ali me vabijo ali opozarjajo

ogledala so me gledala

ogledala so gledala moji stopali
ogledala so gledala moje prste
ogledala so gledala moje trepalnice
ogledala so gledala moj trebuh

skozi steklo čeprav sem prišel po stopnicah
skozi steklo čeprav sem prišel po stopnicah
se usedel na stol in sem ga sedel
pil kavo in sem jo pil
kadi cigareto in sem jo kadi

ogledala so gledala zaporedje mojega premikanja
skozi steklo čeprav sem prišel po stopnicah
skozi steklo

potem sem se v nekem trenutku brez gibov
preselil v ogledala

*in sem gledal svoji stopali ki me stopata
in sem gledal svoje prste ki me prstijo
in sem gledal svoje trepalnice ki me trepalnijo
in sem gledal svoj trebuh ki me trebuši*

*in sem gledal kako me stol sedi
kako se mu pustim sedeti
kako me kava pije
kako se ji pustim piti
kako me cigareta kadi
kako se ji pustim kaditi*

Tomaž Kralj

PUPILIJA FERKEVERK IN ZASPANČEK RAZKODRANČEK

(sinopsis za gledališko predstavo Pupilije Ferkeverk)

UVODNA OPOMBA: To je sinopsis za predstavo Pupilije Ferkeverk. Predstava bazira na knjigi didaktičnih pesmi za otroke Zaspancek Razkodranček nekega doktorja Hofmana. Originalni naslov knjige, ki je prvič izšla v Nemčiji konec prejšnjega stoletja, je Struwel — Peter. Vse pesmi je v slovenščino prevedla Sonja Sever. V predstavi niso predstavljeni vsi teksti¹, ki so v knjigi, od tistih pa, ki so prezentirani, so nekateri rezani. Struktura celotne knjige Zaspancek Razkodranček je model grozljive in totalno represivne pedagogike, ki je kot taka frenetična, histerična in shizofrenična, zato mora tudi igra biti podana na frenetičen, histeričen in shizofreničen način. Vendar pa skozi to frenetičnost, histeričnost in shizofreničnost, ki jo stalno porojeva dramska osnova (tema), prodira religiozna izkušnja sveta svetega gledališča, zato je potrebno to religioznost izraziti. Bistveno za predstavo »Pupilija Ferkeverk in Zaspancek Razkodranček« je to, da jo nosi (prenaša) nek neizrazljiv občutek, ki ni misel. To pomeni, da je treba izraziti izkušnjo preko znanja. V terminologiji zena bi lahko rekli: »Kopli z lopato, ki jo držiš praznih rok.« Tako je treba igrati predstavo »Pupilija Ferkeverk in Zaspancek Razkodranček«.

ENA. MEDITACIJA². Igralci pridejo v prostor, kjer se bo dogajala igra, in posedejo po tleh. Sedijo na petah, v poziciji lotus ali pol-lotus. Ravni hrbti, čim bolj neopazno in neslišno trebušno dihanje skozi nos, zobje so stisnjeni, vendar ne krčevito. Igralci se v tišini in globoki koncentraciji predajo krajši meditaciji, ki traja nekaj minut. Potem igralci mirno in tiho vstanejo in se pomaknejo proti ozadju prizorišča. Tam obstanejo.

DVE. ZASPANČEK RAZKODRANČEK³. Vsi igralci pojejo Zaspancek Razkodrančka⁴.

še izpopolniti tega človeka, naredili majhno napako, ki pa je bila usodna. Iz tega

rebra se je namreč v laboratorijih razvilo zaradi majhne malomarnosti bož-

jih tehnikov neko čudno in nepoklicano bitje, ki pa je imelo zelo zanimivo last-

nost, da ni reagiralo na psihične dražljaje. Ker pa je bil bog že po svoji na-

ravi zelo dober in ljubezniv, je to bitje pustil živeti in ga v znak njene napake

imenoval »ženska«. To prvotno obdobje lahko imenujemo generično, pred-

zgodovinsko ali celo eksperimentalno. Zakaj, nam bo postalo jasno ob nadalj-

nem razmišljanju.

Takrat se je torej pričelo. Ženske so popolnoma

pozabile, da so posledica tehnične napake in vse bolj so se razglušale za

ljudi. To pa nam čisto jasno dokazujejo zelo konkretni primeri iz novejše

zgodovine.

Na primer: ženske se poskušajo v poeziji. Ker

pa so ljudje po napaki, jim
to seveda ne uspe. Seveda

si zaradi tega takoj izmi-
slijo posebno seksualno te-

rapijo, ki naj bi jih men-
talno spremenila. Tako se

je na primer lahko poja-
vila neka Sapfo, ki pa ni

osamljen primer, saj neka-
tere počenjajo enako še

danes. Kljub vsemu so
takšni poskusi vedno spod-

leteli. Preizkušale so se v
filozofiji, slikarstvu, politi-

ki, vojnah, vendar so se
do sedaj še najbolj obnesle

v poljedelstvu, živinoreji,
premikanju vzvodov v to-

varnah, nabiranju gozdnih
sadežev in podobnih pa-

nogah.
Drugi primeri nam spet

jasno pokažejo, da so bile
vedno neposredno vplete-

ne v vojne, torej, da so jih
čisto konkretno povzroča-

le. Stvar je v tem, da so
se (in se še) nekako nagon-

sko zavedale svojega ken-
stituiranja po napaki in se

zaradi tega počutile manj-
vredne, kar pa v resnici

VSI:
Glejte ga, zamazanca,
Zaspančka Razkodrančka!
Nohti na obeh rokah
dolgi, črni, da je strah!
Ker ne čese se vsak dan,
je razkuštran kot cigan.
Kdor ga vidi, ostrmi:
Fej! Zaspanec — si to ti?

Zaspančka Razkodrančka pojejo tolikokrat, kolikor je igralcev (12 do 18, lahko še več). Na »glejte ga, ...« izstopijo igralci eden po eden iz grupe in naredijo manjši sprehod po odru. V akciji, ki traja toliko časa, da se pesem za-
poje enkrat od začetka do konca, je udeležen samo po en igralec, ki se ob koncu
akcije vrne v grupo, iz nje pa izstopi nov Zaspanček Razkodranček. Sprehod
Zaspančka Razkodrančka je njegova afirmacija, ego-scena, predstavitev, raz-
kazovanje, manifestacija narcisoidnosti. Vsa pozornost nastopajočih je usmer-
jena na Zaspančka Razkodrančka, ki se misli. Tudi zbor ga misli in ga prav na
ta način potrjuje. Skupinsko petje v globoki koncentraciji rojeva Zaspančke
Razkodrančke.

TRI. TONČEK NAGAJONČEK. Ko so predstavitev končane in se zadnji
Zaspanček Razkodranček vrne v grupo, nastopi Tonček Nagajonček. Štirje
igralci, od tega dve ženski, ena z visokim, druga z nizkim glasom, en moški in
Tonček Nagajonček, se ločijo od grupe. Za Tončka Nagajončka ni važen spol.
Ima pas, bič ali korobač in stoji sredi prostora. Obe ženski in moški, ki pre-
zentirajo tekst, se pomaknejo proti ospredju prizorišča nekam na rob. Tekst
je⁵:

To je Tonček — razgrajšč,
razbijač in pretepač.
Če ugleda mačko, psa,
ju brezsrčno kamenja.
Muči muhe, ribe, tice,
a otroke ščiplje v lice.
Še na mamico kriči,
s korobačem ji grozi.

Pri vodnjaku žejen ves
vodo pije velik pes. —
Tonček ga uzre, zdrvi,
da ga z bičem prepodi.
Tiho se odzad prihuli,
bije ga, da božec tuli. —
Zdajci pes ga v nogo ugrizne,
rdeča kri po zemlji brizgne.
Tonček bridko zakriči,
zviije se in bič spusti.
Pes pa, kakor da ni nič,
jo odkuri, v ustih bič.

Pri prezentaciji teksta sodelujejo trije glasovi (dva ženska, že opisana, in
en moški) ter tolkala (klaves in boben). Obe ženski samo opisujeta dogajanje
in Tončka Nagajončka, moški pa je projekcija Tončka Nagajončka, vendar sa-
mo do »bije ga, da božec tuli«. Obe ženski govorita samo neparne vrstice teksta,
moški samo parne. Vsi trije so podrejeni ritmu tolkal: ženski se ravnata po
klavesu, moški po bobnu. Način prezentacije teksta:

KLAVES (v ritmu »To je Tonček — razgrajšč«):
sedem hitrih udarcev.
Ženska glasova (v ritmu, ki ga je nakazal klaves):
To je Tonček — razgrajšč.
sedem hitrih udarcev.
KLAVES (v istem ritmu kot prej):
ŽENSKA GLASOVA (kakor prej):
To je Tonček — razgrajšč.
KLAVES:
sedem hitrih udarcev:

ŽENSKA GLASOVA:

To je Tonček — razgrajač.

BOBEN (zategli, počasni udarci, nategnjeni premori):

MOŠKI (zateglo, posmehujoče se, v ritmu bobna):

Razbijač in pretepač.

KLAVES:

sedem hitrih udarcev.

ŽENSKA GLASOVA:

Ce ugleda mačko, psa.

ITD. ...

Vsaka neparna vrstica in njej predhodni pasus s klavesom se ponovi trikrat. Parne (moške) vrstice se ne ponavljajo. Prvi udarec na boben je v trenutku, ko ženski izgovorita zadnji zlog svoje vrstice v tretjem kolu. Moški dela premore, poudarja posamezne vokale, sičnike, šumnike. Tudi se postopaško prestopa, spakuje, zmrujuje, se huligansko smehlja, hahlja ipd.

Tonček Nagajonček, ki ima bič ali korobač, terorizira zbor. V času tolkal tolče ostale igralce po nogah. Igralci morajo odskakovati, sicer jih dobijo po nogah. V času teksta ni akcije: vsi stojijo na mestu. Teror se stopnjuje do »Zdajci pes ga v nogo ugrizne...« V času tolkal se zbor polasti Tončka Nagajončka in ga nese proti robu prizorišča. Akcija je še vedno podrejena tekstu in tolkalom: transport se dogaja samo v času tolkal, prav tako kot teror. Končno zbor trešči Tončka Nagajončka na tla.

Moški parnih vrstic, ki je tudi do neke mere Tonček Nagajonček, oziroma njegova projekcija, se pri »...rdeča kri po zemlji brizne« spremeni v nosilca absolutne morale in ni več Tonček Nagajonček. Še vedno pa je škodoželjno in sarkastično nastrojen, vendar ne več proti svetu, ampak proti Tončku Nagajončku.

STIRI. MARIČKA — KUP PEPELA. Tekst:

Marička sama je doma,
a mamica na trg je šla. —
Ko punčko ziblje in odeva
in lepe pesmice ji peva,
uzre naenkrat pred seboj
vžigalice in krikne: »Joj!
Kako so tenke in lepé,
se lepse bojo, ce golé.
Tako si eno glem uzgat,
kot mamó vidim toliklat.«

A Mic in Muc, dve mačici,
povzdigneta v zrak tačici —
in Mic kriči in Muc kriči:
Marička, mama ne pusti!
Mjavmjo-, mjavmje-la!
Ti boš še pogorela!»

Marička mačic ne posluša,
preveč jo radovednost skuša.
Prižge vžigalice in že
gre dim in ogenj lep iz nje.
Marička pa se veseli,
po sobi gor in dol hiti.

A Mic in Muc, ...
O groza! Krilo se užge
in preden reva se zavé,
goré lasjé, goré roké,
gorí, gorí že vse deklé.

Nič ne pomaga jok in stok,
do tal pogorel je otrok —
le čeveljčki in malo
pepela je ostalo.

niti ne moremo zanikati.
Zaradi tega so hotele pri-

kriti svojo napačnost, torej
dejstvo, da niso pravi ljud-
je, in so se vpletale v vsa
mogoča področja človeške-

ga delovanja. Torej: lepa
Helena se je spomnila, da
ljubi Parisa in vojna je bi-
la tu. To pa seveda ni

osamljen primer. Nasprot-
niki nri bodo morda očitali,
da vlačim na svetlo zgulje-
ne in že zdavnaj stare pri-

mere, ki za današnji čas
sploh ne veljajo.

Morda, vendar mislim
nadaljevati. Kajti primer s

Heleno in trojansko vojno
je zelo neprikrit in takoj
jasen, kar je nekoliko ra-
zumljivo, saj takrat ženske

še niso imele toliko izku-
šenj. Pozneje so spoznale,
da morajo delovati bolj
priklito, seveda z name-

nom, da povzroče čim več-
jo vojno in čim več smrti
moških. To pa se je zgo-
dilo takrat, česar si neka-

teri seveda nočejo priznati, ko so ženske v Nemčiji prav podtalno z množično histerijo in udeležbo ob Hitlerjevih govorih, ki mu

jih je podtaknila njegova ljubica, povzročile največje klanje zadnjega tisočletja. Svojo nezadostnost so hotele prikriti tudi z delo-

vanjem, ki ga imenujejo »ljubezen«. To pa je dejavnost, kakor vemo, podobna zgodbi o vampirjih, ki ti nudijo vse užitke in le-

pote, ponoči pa ti pijejo kri in lepega dne si mrtev. Imajo sicer to lastnost, da so živorodne, kar pa sploh ni njihova bistvena funk-

cija, ker te preprosto nimajo. Kajti preden se je bog zmotil in ga je ta zmotila pričela zanimati kot eksperiment, ljudje, torej mo-

ški, niso bili umrljivi.

Zadnje čase pa se pričenjajo vseh teh faktorjev nekako zavedati, kar jim lahko štejemo vsaj malo v

dobro. Namreč, vse bolj se zavzemajo za seksualno neodvisnost, ki jo prikazu-

Ko je Tonček Nagajonček končan, se vsi pomaknejo nazaj in posedejo v ozadju. Eden začne peti*:

Marička sama je doma,
a mamica na trg je šla.

Ti dve vrstici nekajkrat ponovi, vedno z isto melodijo. Ostali se mu z glasovi počasi pridružujejo. Ko je tekst teh dveh vrtic dodobra etabliran in lepo razumljiv, nekdo iz skupine vstane in gre proti sredini prizorišča. Poje »ooo« na isto melodijo. Posamezniki (približno polovica nastopajočih) se mu počasi pridružujejo (postavijo se okrog njega). Vrstici »Marička sama je doma, a mamica na trg je šla. —« počasi zamirata, vedno glasnejši je »ooo«, ki preide v naslednji par vrstic:

Ko punčko ziblje in odeva
in lepe pesmice ji peva.

Nastopajoči iz oddeljene skupine počasi vstopajo z besedilom: eden po eden. Kakor pri prvem paru vrstic je tudi tu potrebno, da se besedilo etablira in da je dobro razumljivo. Nato sledi nov izpad (na že opisan način). Začne se z »uuu«, ki mu sledita popolna peta in nepopolna šesta vrstica:

Uzré naenkrat pred seboj
vžigalice in krične:

Tudi ta par vrstic se poje večkrat. Namesto »Joj« s konca šeste vrstice se sliši le valujoči »uuu«, potem pa ga nadomesti premor. Tudi ti dve vrstici se, kot ostale, pojeta večkrat, premor pa se pri vsakem ponovnem petju nateguje, tako da traja tudi po 15 ali več sekund. Poje na isto melodijo:

Kako so tenke in lepé,
se lepse bojo, ce golé.
Takoј si eno glem uzgat,
kot mamо vidim tolikrat.

Med petjem se igra z velikimi vžigalicami; ostali posedejo, počepnejo, pokleknejo okrog nje v polkrogu. Ko Marička odpoje, nastopi zbor s tekstom, pri katerem poudarjajo vse a-je z udarci pesti ob tla.

ZBOR:

A Mic in Muc, dve mačici,
povzdigneta v zrak tačici —
in Mic kriči in Muc kriči:
Marička, mama ne pusti!

ŽENSKI GLAS IZ ZBORA (visoko, histerično):

Mjavmjo —, mjavmje — la!

ZBOR (poje):

Aum.

DRUGI GLAS IZ ZBORA (med petjem zbora):

Ti boš še pogorela.

Mirno vstanejo in se odmaknejo. Potem pojejo trikrat:

ZBOR:

Marička mačic ne posluša,
preveč jo radovednost skuša.
Prižge vžigalico in že
gre dim in ogenj lep iz nje.
Marička pa se veseli,
po sobi gor in dol hiti.

Marička med tem prižiga vžigalice. Ko zbor trikrat odpoje, zbor recitira »Marička mačic ne posluša...« Počasi prihaja proti Marički, a-ji so poudarjeni z udarci pet ob tla. Ko pridejo do Maričke, začno hoditi okrog nje v krogu. Marička spusti vžigalico in zažge vnetljivo snov, ki je na tleh ali v posebnem žlebu, ki je sklenjen v krog. Marička gori. Zbor v hitrem tempu hodi okrog Maričke (okrog ognja) in recitira:

ZBOR:

O groza! Krilo se užgè,
in preden reva se zavè
goré lasjé, goré roké,
gori, gori že vse deklè.

Istočasno ubrano plešejo v krogu nekaj, kar je podobno indijanskemu plesu. Med plesom, ki mora biti dokaj divji, se Marička izmuzne iz kroga. Ples traja dokler je kaj ognja. Potem se zbor umiri in posede v polkrogu z obrazi proti publikí. Nekdo stopi pred njih, ko je v stilu samotnega planšarja v tamarju⁹:

SAMOTNI PLANŠAR V TAMARJU:

Nič ne pomaga jok in stok,
do tal pogorel je otrok —
le čeveljčki in malo
pepela je ostalo.

ZBOR:

Aum.

Tudi to petje se nekajkrat ponovi.

PET. CUCLEK. Po Maričku — kupu pepela se vsi razidejo. Na sredini odra stoji Cuclek, ki ima podaljšana palca na rokah s cevmi iz plastične mase. V notranjosti palcev, ki sta dolga tudi po dvajset centimetrov, je rdeča barva. Glasnik zbora sedi nekje ob robu, bobna in poje.¹⁰ Ostali so v ozadju.

GLASNIK (poje):

Sinko, jaz grem zdaj pa-pa,
ti pa se igray doma.
Dokler se ne vrnem, veš,
da nikamor mi ne greš!
Prstov — ko odidem preč —
mi ne vtikaj v usta več!
Preden én-dva bi naštel,
že krojaček bi prišel,
prst bi ti odstrigel proč,
da bi jokal dan in noč.

Nastopi zbor, ki je prej ležal na tleh. Nastopi s tekstom:

ZBOR (mirno, enolično):

Komaj mama je odšla,
Cuclek v ustih prst cuclja.

Zbor je usmerjen proti Cucleku, ki ima palec v ustih. V božjo mater mu ponavljajo:

ZBOR (ponavljajoče v božjo mater):

Komaj mama je odšla,
Cuclek v ustih prst cuclja.

Cuclek se umika po prostoru, zbor mu sledi, vendar se Cucleka nihče ne dotakne. Nato zbor s telesi ovije Cucleka, kompaktna grupa pa se še vedno premika po prostoru. Celotno premikanje traja lahko tudi 10 minut, stalno s tekstom. Potem spet nastopi glasnik:^{10a}

GLSNIK (poje in bobna):

Zdajci vrata se odpro —
jojme, Cuclek, kaj je to?
Hu! Krojaček pridrvi
s škarjicami groznimi!
Preden bi naštel en-dva,
palca sta odrezana,
a po tleh se vlije kri —
joj, to Cucleka boli,
a po tleh se vlije kri —
joj, to Cucleka boli.

Obroč okrog Cucleka se na »Zdajci vrata se odpro...« razklene. Grupa se ne premika več, zato pa vsi vprašujoče gledajo Cucleka. Na »Hu! Krojaček

jejo kot problem propada moških, kar pa sploh ni res. Za to je čisto preprosto dokaz. Namreč ta, da v svoji borbi za seksualno neodvisnost uporabljajo

najrazličnejše vrste vibratorjev, ki pa, česar ne moremo zanikati, imajo vsem moškim znano obliko določenega dela telesa. Torej v tem protislovju se kaže vsa

njihova nezadostnost, obenem pa se kaže še nekaj drugega. Bistvo je v tem, da so se pričele ob nekaj-tisočletni družbi z ljudmi polagoma zavedati, kaj

pravzaprav so.

Ob vsem tem sem mnenja, da je njihova borba za seksualno neodvisnost, torej za seksualno samozadostnost popolnoma upra-

vičena in jo celo podpiram. Kajti, ko jo bodo dosegle, se bo njihov življenjski čas iztekel in ljudje bomo končno rešeni. Bog je za tisti čas obljubil raj na zemlji,

kar pa sploh ni neumna misel.

Milan Osrajnik

Matjaž Hanžek trenutno piše

pesem

ta pesem naj bi bila najlepša

pesem na svetù

to pa tudi je

ker Matjaž Hanžek, podpisani

nikoli ne piše slabih pesmi

metuljček pa prihaja

ki je najbolj prihojen

sam se hodi

kdo pa je to metuljček

najdimo ga

kje pa je

pa je vseeno pesnik tisti ki

ga ni

kje smo ga iskali

nismo ga našli

ker je vedno enak

tak je vsak

pa vseeno piše pesem

ki naj bi bila najlepša na

svetu

podpisani Matjaž Hanžek

Matjaž Hanžek

to je tista izjava Matjaža

Hanžka

na katero je čakal ves svet

in to s poželenjem

pridrvi» pridrvi Krojaček. Prej je bil v zboru, sedaj pa ima velike škarje za urejevanje žive meje. Pridrvi s skokom à la Nurejev in Cucleku ob ustreznih verzih odreže oba palca. Nato nastopi ženski glas, visok, histeričen, ob spremljavi kazooja:

ŽENSKI GLAS IZ ZBORA:

Pa je mamica prišla,

žalostno zaplakala.

Sinko nima palcev več,

vzel jih je krojaček preč.

ŠEST. JUJUHEC. Po Cucleku se vsi premaknejo v ozadje prizorišča. Na sredi prizorišča ostane samo najdebelejši oziroma tisti, ki je videti najdebelejši. On je prvi Jujuhec. Zbor stoji z dvignjenimi rokami, zaprtimi očmi, malo nazaj nagnjenimi glavami. Svečano recitirajo:

ZBOR (svečano):

Jujuhec, kakor riba zdrav,

rejen je bil, a svojeglav.

Popapal je, kar je dobil,

zato je bil vesel in čil.

Glasnik zbora stopi korak naprej, počasi spušča roke do vodoravnega položaja, odpira oči.

GLASNIK:

A kar n a e n k r a t je začel.

Prvi (najdebelejši) Jujuhec nastopi:

JUJUHEC (zadirčno):

Ne, juhice ne bom vec jel!

Ne bom je juhice vec jel!

Ju-juhice ne bom vec jel!

Glasnik privede zbor do Jujuhca. Hodijo počasi, z zateglimi koraki. Glasnik koraka pred njimi, korak pred njimi. Ko pridejo do Jujuhca, ga nekaj časa merijo z zajebantskimi itd. pogledi. Potem reče glasnik nekaj kakor »Ti, frajer, boš težko najebou, če nauš juhe« ali kaj podobnega. Jujuhec pravi, da ne bo. To reče sila odločno. Zbor ga obkroži in ga začne suvati amo-tamo. Vse se dogaja v krogu. Ko je dosežena napetost, vskoči v krog drugi Jujuhec, ki je bolj suh od prvega, a še vedno precej obširen. Prvi Jujuhec se izmuzne v krog. Ko je zamenjava storjena, se zbor privatno umakne, drugi Jujuhec pa ostane na sredi scene. Zbor se spet postavi nekam zadaj, glasnik korak pred zborom. Ravne drže, roke stegnjene naprej, dlan proti dlani. Gledajo drugega Jujuhca, recitirajo še vedno svečano.

ZBOR:

N a s l e d n j i dan — poglej, poglej!

Posušil se je že precèj —

a zopet ono je zapel.

JUJUHEC:

Ne, juhice ne bom vec jel!

Ne bom je juhice vec jel!

Ju-juhice ne bom vec jel!

Zbor se spet premakne do Jujuhca in ga obstopi. Glasnik ga povpraša, če bo juho in reče, da bo slabo, če je ne bo; na isti način kakor prvič. Jujuhec spet odbije, ista procedura kot prej. Na sredi scene ostane tretji, precej suhi Jujuhec. Zbor se umakne in se postavi za tretji dan. Stojijo rahlo razkoračeni, roke prekrizane na prsih, prsti pod pazduhami. Rahlo so nagnjeni nazaj, mrki gledajo tretjega Jujuhca. Demonsko in prav nič božje recitirajo:

ZBOR:

I n t r e t j i dan — o joj in ah!

Jujuhec suh je, da je strah!

GLASNIK (zboru):

A ko je juhico dobil

je kakor nor na glas zavpil.

JUJUHEC:

Ne, juhice ne bom vec jel!

Ne bom je juhice vec jel!

Jujuhice ne bom vec jel!

»Pizda, frajer, boš župo,« se ponovi, vendar ne pride do zamenjave. Splošno prerivanje, se preljuje v težko kopico. Ljudje, ki so spodaj, lezejo ven in se mečejo na vrh. Med kopičenjem tekst:

KOPICA:

Četrty dan — joj in uh!

Postane kakor trska suh!

A peti dan ves suh in bled —

preseli se na oni svet.

Kopica se razleže, po štirih se vsi odplazijo. Na tleh ležeč ostane samo zadnji, najbolj suhi Jujuhec.

SEDEM. BINGLJAČEK. Razporeditev igralcev je naslednja: trije stojijo na robu odra, s hrbti obrnjeni drug proti drugemu, tvorijo kompaktno grupo tako, da se med seboj držijo pod roko, vendar močno, tako da je ta človeška konstrukcija res močna; eden stoji posebej, govori tekst; ostali so postavljeni v večjo grupo, ki glasovno parira govorniku.

EDEN OD TREH (utrujeno):

Cuj me, sinko, danes vsaj

naj bingljanju bode kraj!

GOVORNIK (zateguje vokale, jih nepravilno vleče, njegov govor dobiva tako drugačno glasovno podobo, kot jo ima slovenščina običajno):

Prosi trudni oče sina,

si nalije čašo vina.

Mamico srce boli,

sinčka gleda, se solzi.

A Bingljaček, kaj mu mar!

On je v hiši gospodar!

Ropotâ in copotâ,

sem ter tja z nogo binglja,

zdaj ob mizo zdaj ob tla;

misli, da se mu poda.

Med tekstom se grupa treh guncajoče premika po odru, pride do velike grupe, ki ves čas glasovno sledi govorniku in zateglo izgovarja vokale, samo vokale, vendar samo takrat, kadar jih poudarja govornik. Grupa treh se na isti način, kakor se je premikala, zaletava v večjo grupo, vendar se ne zgodi nič posebnega.

Po govorniku in njegovem tekstu (iztočnica: Misli, da se mu poda) izstopi iz večje grupe ženska, poje (improvizira) z visokim, histeričnim glasom. Govornik se med tem diskretno umakne.

ŽENSKA IZ VEČJE GRUPE (poje):

Cujte deca, naj povem,

kaj zgodi se koj za tem.

Stol prevesne se nazaj! —

Jojme, jojme, kaj bo zdaj?

Dečko prebledi ko smrt,

da vlovi se, zgrabi prt.

S prtom juha, vse kosilo

se raz mizo je zvrnilo.

Oče v strahu zakriči,

mama skoro omedli.

Grupa treh se razdeli na posameznike takoj, ko se začne petje. Vsak s svoje strani lezejo po večji grupi, ki jih nekaj časa vzdriži, potem pa se podere. Eden iz grupe treh skoči s podirajoče se večje grupe v zadnjem trenutku še na pevko in jo podre na tla. Takoj nato pade čez vse skupaj velika ponjava, ki jo spuстиjo s stropa. Nato vsi pod ponjavo recitirajo:

VSI (udarno):

Zdaj Bingljačka je pokrilo

in prek njega se razlilo:

GNIFLIKA

Zjutraj mi je trkal na okno nekakšen pisan tiček. Okno sem odprl, ker je tiček mogoče hotel noter. Tiček je odletel na drevo in ni maral noter, čeprav bi jaz tedaj spal in bi mu dal proste roke, da bi pojedel kaj semenja in drobtin in da bi še kaj poukrenil, za čemer je silil noter. Ni pa zdaj več mislil na vstop, kar na vejah je posedal. Bilo je mraz in še tako zelo zjutraj, da se je svetloba šele dobro delala v bombastični megli, dasi je bilo od nje vse belo, bil je še mrak in tička je mogoče zeblo pri srčku. Tako sem okno zaprl in šel dremat. Tiček barviti spet prileti in trka, kar na šipo trka in gleda v sobo in čaka, da kdo odpre. Imam dober dremež in se mi kot zanalašč sanja, da je čez most prišla

tuja vojska in da pretepa mojega tička rdečega. Tuja vojska je bila ruski cirkus. Tiček je trkal na okno propagando za ruski cirkus. Direktor ruskega cirkusa je razprostrl škrlatni frak in ven so letali tički po vsej Sloveniji trkat na okna markotom, naj se zdaj zbudijo iz spanja in vstanejo. Eni so odletali in eni priletali. Zdaj pa natenkrat že boljše! Tiček je začarana kraljična, kakšna prekrasna, in se obrača name in trka na šipo šifrirano formulo, kako jo odrešim perjadi in mi zleze v jutranjo postelj.

Česa človek ne sme: ruskega cirkusa ali najlepše kraljične gole?

Tiček je trkal in zdaj ga včasih zasačim, da me zalezuje in ogleduje iz gostega vejevja jablane, ki sem jo te dni obral. Včasih mu celo do tega ni, da bi deloval svoje prikrito.

Marko Švabić

Skleda se je razletela,
radi sinka vsi brez jela!
Mama plače na ves glas,
oče svira kontrabas;
šinko pa, ves opečen,
joče, si ne upa vên.

VSI (brenčeče):
Noooooooooooo

OSEM. PETER SMUK. Ker »nnnn...« še traja, vsi posedejo z »nnn...« na ustih po prostoru. Brenčanje počasi pojema, končno odmre. Potem vsi pojejo ob spremljavi dromlje.¹¹

Nekatere spodnje op. so napisane na podlagi tekstu priloženih not, ki pa jih vsled pomanjkanja prostora ne objavljamo.

¹ V predstavo niso uvrščeni teksti Zamorček in črnilčki, Navihani zajček in Videk Zrakozor. V knjigi so ti teksti na straneh 7, 11, 20.

² Meditacija, je zanimiv, ne dovolj uporabljen način gledališkega izraza. Gledališka predstava je oziroma bi morala biti aktivna meditacija. Meditacija pred predstavo ali meditacija kot začetni (in integralni) del predstave aktivira vse nastopajoče v določeno stanje, ki se potem vleče skozi vso predstavo in mu lahko rečemo tudi »v-iranost ansambla«.

² Zaspanček Razkodranček je ekstenzija meditacije na začetku predstave.

* Melodija Zaspanka Razkodran-
čica

⁵ Izpuščen je tekst:
Nogo Tončku so povili,
v posteljo ga položili
Mesto kavnice, kosila —
grenka je dobil zdravila.
Priček pa je k mizi šel,
mesto Nagajončka jel.
Zabil je na hude čase
in se veselil klobase;
s sladkim sokom jo zalival —
in o zlatih časih snival.

* Izpuščen je tekst:
In mačici zaplakata,
grenké solzé pretakata.
»Oj, očka, mamica, kje ste?
Da nam je plamen ne požre!
Mjavmjo, mjavmje-la!
Marička bo zgorela!»

¹ Izpuščen je tekst: In muci bridko plakata, grenké solzé pretakata: »Mjavimjo, mjavimje-la! Marička — kup pepela!« Iz oči solzice vro — notoček pod goru.

* Glasbena frata

* Melodija tega dela pa je tu.

¹⁰⁰ Glasbena fraza tega dela:

¹⁸ Glasbena fraza Petra Smuka.

¹² Energija, s katero se je hranila predstava, se spet akumulira. Nominacija sveta življenja se prekri-va z nominacijo sveta gledališča, nominacija sveta Zaspančka Razkodrančka.

VSI;
Kadar dež iz neba lije
in vihar prek polja vije,
se otroci vsi lepo
v sobici igračkajo. —
Peter pa si misli: »Hå! —
Zunaj lepše ko doma!
Zlati dežek, dober dan!
Smuk! — z dežnikom ven na plan.

Hû, vihar se v dež zaganja —
drevje se do tal priklanja!
Glej, dežnik odnese veter,
na dežniku revček Peter.
Smuk! — in z vetrom odfrči,
na pomoč zaman kriči. —
Do oblakov nese ga,
a klobuk pred njim vihrá.

Prek oblakov samtertja
veter z njima se igra;
in klobuk frči naprej,
do nebeških zlatih mej. —
Kam je veter s Petrom splul
nihče nikdar več ni čul. —
Kam je veter s Petrom splul
nihče nikdar več ni čul. —

»Hû, vihar se v dež zaganja —« je iztočnica za dva najmočnejša možaka, ki vstaneta in na »Glej, dežnik odnese veter...« vržeta v zrak kakšno lažjo mladenko ali mladeniča (Petra Smuka), ki se ulovi na trapez, ki ga s stropa spustijo odrski delavci. Peter Smuk se potem nekaj časa guga na trapezu, potem pa ga odrski delavci potegnejo navzgor, tako da ga gledalci ne morejo več videti. Vse nastopajoče to sploh ne moti in mirno pojejo naprej.

DEVET. KAMENČKI.¹² Ko je Peter Smuk končan, posedejo vsi (tudi Peter Smuk, ki se vrne na oder) po tleh z obrazom proti publiki. Vsak ima kamenčke, po številu enega manj kolikor je vseh nastopajočih. Vsak posebej vstane in gre s svojimi kamenčki malo naprej, kjer spet sede. Mirno sedi in meče kamenčke enega po enega, pri tem pa vsak kamenček imenuje z resničnim (lastnim) imenom enega od nastopajočih. Sebe ne imenuje. Ko se vsi nastopajoči zvrstijo v tem ritualu, je predstava končana.

KNJIŽNE NOVOSTI DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Mart Ogen: PODZEMLJE IN DRUGE PESMI

To je druga pesniška zbirka mladega slovenskega ustvarjalca, ki v svojih pesmih izpo-veduje humanistično angažiranost ob stiskah sodobnega sveta. 56 strani, cena: broš. 19 din.

Ivan Cimerman: VISOKI OGNJI

Pesniški prvenec Ivana Cimermana je naravnost v sorodni angažma, kot ga pozna tako imenovana »beat generation«, ki je razočarana nad družbo in njenimi sistemi. 84 strani, cena: broš. 15 din.

Franček Rudolf: SENTIMENTALNE ELEGIJE

Druga pesniška zbirka Frančka Rudolfa tematsko posega v »preteklost izgubljenih stvari«; predvsem v pretekle ljubezenske emocije in stare iluzije. 44 strani, cena: broš. 9,50 dinarjev.

Mira Mihelič: OGENJ IN PEPEL

Najnovejši prozni tekst Mire Miheličeve posega v čas druge svetovne vojne, posebej pa se pisateljica ustavi ob problemu meščanstva v vsakem revolucionarnem obdobju. 205 strani, cena: pl. 52 din.

Ciril Zlobec: ČUDOVITA PUSTOLOVŠČINA

V antologijski zbirki »Čudovita pustolovščina« so poleg izbora iz pesnikovih dosedanjih pesniških zbirk tudi štiri pesmi iz njegovega najnovejšega obdobja. 152 strani, cena: pl. 38 din.

Dr. Dušan Vejnovič: OD PLEMEN DO NARODOV V AFRIKI

V zbirki »Moderna družba« je izšla doktorska disertacija dr. Vejnoviča, »Od plemen do narodov v Afriki«. Narodnoosvobodilna gibanja afriških ljudstev so se in se razvijajo v popolnoma drugačnih razmerah, kot jih poznamo iz zgodovine evropskih narodov. Knji-ga, ki je napisana pregledno in tehtno, bo bralcem zanesljivo pomagala k lažjemu razu-mevanju zapletenih in na videz nasprotujočih si pojavov na »črnem kontinentu«. 272 strani, cena: pl. 75 din.

Aleksander Solženicin: EN DAN IVANA DENISOVIČA

Zaradi velikega povpraševanja po knjigah lanskega Nobelovega nagrajenca za književnost je založba poslala na trg razširjeno izdajo Solženicinovih novel. Kot poseb-nost te knjige omenimo bogato dokumentacijo, korespondenco in krajše zapise, ki so zbrani v drugem delu knjige. 344 strani, cena: pl. 78 din.

Blaga Dimitrova: NA POTI K SEBI

Na poti k sebi je tretji roman znane bolgarske pisateljice, ki jo v slovenščini poznamo že po delu Odklon srca. Po svojih umetniških kvalitetah je to vsekakor tekst, ki sodi v reprezentativno zbirko svetovne literature »Moderni roman«. 476 strani, cena: pl. 90 din.

Knjige dobite v vseh knjigarnah in pri zastopnikih založbe. Pri večjem nakupu nudi založba možnost obročnega odplačevanja. Z dopisnico lahko naročite knjige tudi pri upravi

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE
61000 Ljubljana, Mestni trg 26

